ilke

AYLIK İNCELEME YORUM BELGE DERGİSİ

* PROGRAM MESELESİ
* R.S.D.İ.P.'nin 1903 PROGRAMI
* 1899 PROGRAM TASLAĞI
* KÖYLÜLÜK MESELESİ-II
* SOSYAL DEMOKRASİ VE KÖYLÜLÜK SORUNU/Lenin

cilt 4 / sayı 19-20
1975 temmuz ağustos

ilke
Temmuz — Ağustos / 1975
Sayı : 19 - 20
AYLIK İNCELEME YORUM BELGE DERGİSİ

İÇİNDEKİLER

Sahibi ve Sorumlu Yazıişleri Müdürü : Oya Baydar / Yazışma ve havale adresi : P.K. 71, İstanbul / Yönetim ve Dağıtım adresi : Çemberlitaş, Piyerloti cad. 37/c İstanbul / Abone şartları Yıllık 100, altı aylık 50 lira. Dış ülkeler için iki katıdır / Dizgi-Baskı : Murat Matbaacılık Kollektif Şirketi / İlân : Tam sayfa 500 lira. Diğer ilânlar santimi 25 lira / Basıldığı tarih : 25 Temmuz 1975

İLKE'nin her ayın birinde okurların elinde olabilecek şekilde düzenli çıkmayışı, uzun süredir haklı eleştirilere konu oluyordu. Genellikle teknik sorunların yolaçtığı bu durumu düzeltebilmek için İLKE'nin Temmuz ve Ağustos sayıları (sayı : 19 - 20) bir defaya mahsus olmak üzere birarada yayınlanıyor. Eylül ayından itibaren İLKE, her ayın 1'inde elinizde olacaktır.

Aksamadan dolayı özür dileriz.

İLKE

Egemen sınıfların bunalımı gitgide derinleşiyor

İlke

Bir yandan, dünya sosyalist sisteminin, uluslararası işçi sınıfı hareketinin ve ulusal bağımsızlık hareketinin yükselişi ve emperyalizmin boyuna gerilemesi, mevzi kaybetmesi, emperyalist mihraklar arasında paylaşım mücadelesinin kızışması; öte yandan Türkiye emekçi halkının giderek gelişen, güçlenen mücadelesi, uyanışı, bilinçlenmesi ve örgütlenmesi, yerli egemen sınıfların bunalımının derinleşmesine yol açıyor.

Bugün Türkiye'de, ister MC partilerini, isterse parlamentodaki muhalefet partilerini desteklesinler, tüm sömürücü mihraklar ve kesimler, büyük bir kaos ve çözümsüzlük içindeler.

Türkiye egemen güçleri, dışta, bağımlı oldukları emperyalizmin bocalaması, kapitalizmin genel bunalımının derinleşmesi Türkiye'de ise, derinleşen sınıf mücadelesi nedeniyle, emekçi sınıflar karşısında bir çözümsüzlüğe, daha doğrusu «eski» çözümlerin yetersizliği ve geçersizliğine, kendi aralarında da sömürüden pay alma kavgasına düşmüşler, ekonomik çıkmazın bir sonucu olarak siyasî çözümsüzlükler içinde kalmışlardır.

Gerçekte 12 Mart öncesinde açığa çıkan egemen sınıfların krizi, 12 Mart

faşizmi sırasındaki baskı, terör ve sindirme girişimlerine rağmen derinleşerek devam etmiş; 14 Ekim seçimleri sonrasında bu seçimlerin aslında emekçi kitlelerin kazanmaya başladıkları siyasal bilincin, sınıfsal uyanışın bir göstergesi olduğu düşünülecek olursa, yeni boyutlar kazanarak ve yoğunlaşarak bugünkü keşmekeşe ulaşmıştır.

Bugün egemen güçler o hâle gelmişlerdir ki, her kafadan bir ses çıkmaktadır. Egemen sınıflar, bırakın kendi içinde ahenkli bir ittifak ve yönetim kurmayı, basit ekonomik ve politik olaylarda bile anlaşamaz durumdadırlar.

Kapitalist ve prekapitalist (kapitalizm öncesi) sömürücü kesimler arasındaki eski ittifak, kapitalizmin gelişmesi, Türkiye'nin kapitalistleşmesi ile yeniden düzenlenmeğe muhtaç bir duruma girmiş; finans kapital, yıllardır aynı ortaklığı kendi lehine ileri adımlarla yeniden düzenleme çabaları içinde olmuş; prekapitalist unsurların, tefeci-bezirgânlık ve ağalığın tepkisiyle karşılaşmış; hakim sınıfların bu iki ana kesimi arasındaki çekişme ve sömürü kavgası, bizzat finans kapitali oluşturan büyük finans gruplarının arasındaki rekabete de yansımıştır. Finans kapitalin en güçlü kesimi prekapitalizme karşı sosyal demokrat reformizmi benimsemek zorunda kalırken, prekapitalist ilişkilere karşı daha radikal tedbirler önerirken; diğer bir kesimi prekapitalizm ile ortaklığında, büyük ve radikal değişiklikler yapmamaktan yanadır.

Gene büyük sermaye içinde barizce göze çarpan bu iki eğilim dışında, bir takım tekelci kapitalistlerin veya grupların, kâh şu yana kâh bu yana eğildikleri veya mütereddid durdukları göze çarpmaktadır. Gerçekte tekelciler içindeki, şu ya da bu eğilim gruplarının bile, şu veya bu siyasî partinin desteklenmesi konusundaki tercihleri kemikleşen bir kesinlik kazanmış değildir. Elbette finans kapitalin özlediği burjuva diktatoryası biçimi, aslında burjuva demokrasisi değil, bir açık faşist diktadır. Ama, bu diktayı getirecek dış ve iç şartlara sahip olmadığı için, büyük sermaye, finans oligarşisi, bugünkü burjuva siyasal formüller, alternatifler çevresinde kümelenip, bölünmüştür. Bu kümelenmenin temelinde, elbette, farklı finans grupların ve onların bağlı bulundukları daha yakın ilişki sürdürdükleri dış emperyalist mihraklarla yerli tekelciler dışındaki diğer sömürücü kesimlerin çıkarları ve çıkar çatışmaları vardır.

Tekelci burjuvazi içindeki çıkar çekişmeleri de, yeni olmamakla birlikte yukarıda belirttiğimiz faktörlere bağlı olarak her geçen gün kristalleşmektedir. Finans grupları arasındaki bu çekişmeler kredileri ve yatırım alanlarını paylaşmak için kıyasıya bir rekabet biçiminde iyice su yüzüne çıkmıştır. Örneğin yerli silâh ve motor sanayiinin kurulması konusundaki tekeller arası mücadele şimdiden belirmiş, yerli tekelciler gruplaşarak, gene rekabet halindeki yabancı silâh tekellerinin yanında farklı - farklı saf tutmuşlardır.

Öte yandan Türkiye'de başlıca prekapitalist sömürücü kesim olan tefeci - bezirgânlık da eski bütünlüğünü yitirmiştir. Bir yandan vurguncu ticaret, simsarlık, spekülatörlük yapan, öte yandan toprak mülkiyetine sahip olan ve ayrıca tefeciliği de ciddi bir sömürü aracı olarak kullanan bu kesim içindeki farklılaşma elbette kırlarda kapitalizmin gelişimine bağlıdır.

Bugün kapitalist üretim ilişkilerinin hakimiyeti, büyük kentler dışındaki Anadolu kentlerinde, kasabalarında da oldukça gelişmiştir. Buradaki ticaret sermayesi, prekapitalist karakter taşıyan «bezirgân sermaye» olmaktan çıkıp, kapitalist ticaret alanına girmiştir. Gene bu kesimler, kendi illerindeki sanayi yatırımlarında büyük pay sahibi olarak artı - değerin doğrudan sömürülmesi yoluna gitmişler, birçoğu biraraya gelerek, sermayelerini birleştirerek ortak sanayi yatırımlarına girişmişlerdir. Artık kapitalizmin güçlü olduğu iller Ankara, İzmir, Adana, Bursa, Eskişehir, Samsun vb. gibi kentlerden ibaret değildir. Zaten Türkiye'deki

kentleşme, kırlardan şehirlere akım, Anadolu'da sanayi merkezlerinin çoğalması bunun elle tutulur kanıtları arasındadır.

Sözünü ettiğimiz iller dışında, Edirne, Zonguldak, Sakarya, Denizli, Kayseri, Elazığ, Gaziantep, Konya, İçel, Trabzon, Erzurum, Van ve benzeri kentler, bulundukları bölgenin sanayi ve dolayısiyle ticaret merkezleri haline gelmişlerdir. Başka birçok bölgede de kapitalist ilişkiler gene hakim durumdadır.

Türkiye'de kapitalist üretimin büyümesi, iç pazarın da büyümesini getirmiş ve kapitalist ticaret gelişmiştir. Bildiğimiz gibi iç pazarın gelişmişlik derecesi, gerçekte kapitalizmin gelişim derecesini gösterir.

Türkiye'de kapitalist gelişmeyi sadece sanayi ile kısıtlı görmek hem bilimsel yanılgıya düşmek, hem de gerçeği görmemek demektir. Bir toplumun kapitalistleşmesi, aynı zamanda, tarımdaki kapitalistleşmeyi de içerir. Tarımda kapitalizmin gelişimiyle bir bütün teşkil eder. Sanayileşme, sanayi ürünleri ile tarımsal ürünler arasındaki değişimi (mübadeleyi) kamçılamakla kalmaz, aynı zamanda çeşitli tarımsal ürünler arasındaki değişimi de teşvik eder. Böylece sınaî ve tarımsal üretim birarada kapitalistleşmeye paralel olarak gelişir ve içpazarı geliştirir.

Öte yandan, bu kapitalistleşme köylülüğün farklılaşmasına, sınıflaşmasına yolaçtığı gibi, küçük üreticinin mülksüzleşmesine ve proleterleşmesine de yol açar.

Türkiye'de tarımda kapitalizmin gelişmesi son 20, özellikle son 10 yıl içinde çok belirgin bir hal almıştır. Ücretli tarım işçisi çalıştıran kapitalist tarım işletmeleri giderek yaygınlaşmakta, feodal kalıntılar çözüldükçe, kapitalizm geliştikçe, toprak bu kez küçük mülkiyet aleyhine tarım burjuvazisinin elinde toplanmaktadır.

Bugün Ege ve Çukurova'da kapitalist toprak tekelleşmesi, kapitalist işletmelerin ağırlığı tartışılmaz. Orta ve Kuzey Anadolu'da küçük mülkiyet yaygınlığını korumakla birlikte, mülksüzleşmeye karşıt olarak zengin köylülük güçlenmektedir. Feodal kalıntılar daha çok Güneydoğu Anadolu bölgesinde varolduğu halde, buradaki büyük toprak sahipleri, hele son 15 yıldan bu yana makinalı tarıma geçmişlerdir ve pazar için üretim yapmaktadırlar.

Türkiye'de tefeci bezirgânlık kategorisi özellikle son 15 - 20 yıl içindeki kapitalistleşmeden ve bu değişimlerden önemli ölçüde etkilenmiştir. Toprak mülkiyetiyle çok bölgede içiçe olan tefeci bezirgânlığın toprak üzerindeki sömürü dolaylı ve dolaysız çeşitli biçimler gösterir.

Türkiye'nin kapitalistleşmesi ve bu kapitalistleşmenin bölgeden bölgeye değişik düzeylerde olması, elbette tefeci - bezirgânlığın da homojenliğinin kaybolmasını getirmiştir. Kapitalizm ile prekapitalizm ortaklığı da bu farklılaşmalara göre bölgeden bölgeye farklı çıkarları ve düzenlemeleri zorunlu kılmıştır, kılmaktadır. Devletçilikle palazlanan tekelci sermayenin 1946'lardan sonra devletçiliği ikinci plana itip liberal ekonomiyle iç pazarı genişletme ve bütünleştirme çabalarında kendisine destek ve ortak aldığı tefeci - bezirgânlık, ağalık, kapitalist gelişme karşısında durumunu olduğu gibi koruyamazdı. Nitekim büyük sermayenin, 1960 sonrasında sanayie yönelmesi, kapitalistleşme yolunda eskiye oranla göreceli olarak daha hızlı adımlar atması ve kapitalist mülkiyet ilişkilerinin hem ülkenin millî ekonomisi üzerindeki ağırlığının artması hem de Anadolu'da yaygınlaşması, elbette kapitalizm ile prekapitalizmin çelişkisinin gün gelip su yüzüne çıkmasını sonuçlayacaktı. Bu gelişim, tefeci - bezirgânlığın en varlıklı kesimlerinin kapitalistleşmesini ve tefeci - bezirgân sermayenin kapitalist ticaret ilişkileri içinde yeralmasını, burjuvalaşmasını getirdi. Toprak mülkiyetinden ve tefecilikten kopamayan daha geri kesimler ise, zamanla kapitalizm ile kaçınılmaz olarak çelişti.

Bu çelişkinin su yüzüne vurması elbette kendiliğinden gelmedi. Kapitalistleşme ve burjuvalaşma kendi antitezini, (mezar kazıcısını) da birlikte getirdi. İşçi sınıfının güçlenen mücadelesi, diğer emekçi kesimlere de rehber oldu. Emekçi halkın egemen sınıflara karşı mücadelesi güçlendikçe hakim sınıflar arasındaki ortaklık içinde pürüzler sürtüşmeler ve sömürü kavgaları kızıştı. Sınıf mücadelesini kendi aleyhine gelişmesini önleyemeyen, işçi sınıfının ekonomik mücadelesi karşısında gerilemek zorunda kalan burjuvazi, kapitalist dünya bunalımının da yavaş yavaş derinleşmesiyle, ekonomik —ve dolayısiyle— politik ittifaklarında yeni düzenlemeler, tedbirler gereğini hissetti. Finans kapital, prekapitalist kesim üzerindeki üstünlüğünü arttıran, aslan payını çoğaltan ve prekapitalist kesimleri bir ölçüde gerileten tedbirlere gitti. Tarımdan sanayie fon aktarmak, tefeci - bezirgânlığın elinde merkezileşemeyen ve büyük sanayie akamayan sermayeyi (prekapitalist sermayeyi), kapitalist sabit sermaye haline dönüştürüp (yatırım yapıp) artı değer elde etmek gerekiyordu. Yerli tekelciler bunun için dış borçlanma ve ortaklıkları zaten sonuna kadar zorlamışlardı. İçteki fonlar arasında tefeci - bezirgânlığın elinde önemlj miktarlar vardı. Örneğin 1970 öncesinde Süleyman Demirel'in deyimiyle «teşkilâtlanmamış kredi piyasası» nı tefeci - bezirgânlık elinde tutuyordu. 1970 öncesinde yılda 13,5 milyar liralık hacme sahip olan bu «teşkilâtlanmamış kredi piyasası» nın hiç olmazsa bir kısmını «teşkilâtlamak», yani finans kapitalin elinde merkezileştirmek için tefeci - bezirgânlığı geriletmek gerekiyordu.

Gene bu kesimden, kapitalizme yönelen ve kapitalistleşen unsurlar vardı. Bunlar politik iktidar ortaklığından yararlanıp devlet kredileri sağlamaktaydılar. Oysa tekelciler, tefeci - bezirgânlıktan kapitalistleşmekte olan bu yeni kapitalistlerin —veya kapitalist namzetlerinin— devlet kredilerinden yararlanmasını, kendi paylarını kemirmesini önlemek istiyorlardı. Odalar Birliği seçimlerinde, 1969'da Erbakan ve ekibiyle, finans kapital temsilcisi Medenî Berk arasında geçen ve Erbakancılara karşı toplum polisi kullanmaya dek varan kavga boşuna değildi. Öte yandan 1969 seçimlerinden sonra Sadettin Bilgiç, Mehmet Turgut vb. ekibinin kabineye alınmaması ve DP'nin doğması da «kişisel çekişmeler», «kişisel ihtiraslar» değildi.

12 Mart 1970'e egemen sınıflar açısından böyle bir ortamda varıldı.

12 Mart döneminde ise, tüm sömürücü egemen sınıflar elbirliğiyle faşizmi uygularken, işçi sınıfı ve emekçi halk düşmanlığını yoğunlaştırırken, öte yandan biribirlerini yemekten de geri durmuyorlardı. Ve 12 Mart faşist rejiminde tüm egemen sınıf ve zümreler çığlık çığlığa devrimcileri ve emekçi halk hareketini ezmeğe çalışırken, egemen kesimlerin en güçlüsü olan tekelciler (finans oligarşisi) de diğer sömürücü kesimlerin üzerindeki gücünü ve otoritesini arttırdı. Bunun bir sonucu olarak eskiden iki büyük partide kristalleşen, burjuva demokrasisinin siyasal mihrakları 14 Ekim sonrasında ikisi büyük, ikisi «orta boy» olmak üzere dört partiye bölündü. (Tabii bu süreç 14 Ekimden önce başladı, seçimlerde kendi ifadesini buldu).

Süreç içinde, emperyalizmin derinleşen çıkmazı ve Türkiye'de halk hareketinin, uyanışının güçlenmesi ile, finans kapitalin bir kesimi AP'yi desteklemeğe devam ederken, diğer bir kesimi «sosyal demokrasi» yi yeğleme durumunda kaldılar. Daha çok kırsal kesimdeki sömürücülerden destek bulan MSP ve DP gibi ortanca partiler de burjuva parlamenter düzende önem kazandılar.

14 Ekim 1973 seçimlerinde siyasî üst yapıda ortaya çıkan durum, egemen sınıflar arasındaki çatlaklar derinleşirken, emekçi kitlelerin gittikçe bilinçlendiğini gösteriyordu. İşçi sınıfının ve tüm emekçi sınıfların uyanışı ve mücadelesi, belki de bu güne kadar görülmeyen yeni bir gelişme ve yaygınlık içindeydi.

Gerek 12 Mart döneminin tecrübesi gerekse kitlelerdeki bu uyanış ve emek-

çi muhalefetinin kabarması bir kısım sermaye mihraklarının da yeni alternatifler aramalarına, bu arayışa zorlanmalarına yol açıyordu.

CHP, bu arayışın başta ürkek, sonraları hele Kıbrıs'tan sonra daha çok güvenilen sonucu oldu. 12 Mart çözümünün yerine sosyal demokrasi çözümü önerilebiliyordu artık.

CHP'nin kısa süreli koalisyon hükümeti, ara dönem ve MC, aslında 1969'dan beri barizleşen bir gelişmenin sahneleriydi. Bunun temelinde ise egemen sınıfların çıkmazı ve çözümsüzlüğü yatıyordu.

Bilinen uzun olaylar ve pazarlıklardan, «mebbus pazarları» ndan sonra MC' nin kuruluşunu bu bütünlük içinde düşünmekte yarar vardır.

MİLLİYETÇİ CEPHE VE MİLLİYETÇİ CEPHE PARTİLERİ

İşte bu gelişimin ürünü olan ve bir anlamda egemen sınıfların çeşitli kesimlerinin çelişen çıkarlarının birleşik iktidarı sayılabilecek Milliyetçi Cephe iktidarı, bugün, içte ve dışta sayısız güçlüklerle karşı karşıyadır.

MC iktidarının kurulması, kabaran emekçi muhalefeti karşısında, egemen sınıfların kapitalist ve prekapitalist kesimlerinin «kör topal» süregelmiş, ancak kapitalizmin gelişmesiyle çatlamış ortaklığını onarmak, güçlendirmek amacını taşımaktaydı. Böylece emekçi muhalefetinin bir süre için de olsa zayıflatılabileceği, sınıf mücadelesinin oy sandıkları başında uyutulabileceği sanılıyordu.

Oysa 1969'dan beri yüzeye vuran politik olaylar, DP ve MSP olguları, bu ittifakı eski şartlarda ve oranlarda tutmanın imkân haricinde olduğunu gösterdi. Egemen güçler arasında daha da güçlenmiş ve ortaklarını daha da kısıtlamış olan yerli tekelci sermaye 1950'lerden beri sürüp gelen ilişkilerinde yeni düzenlemeler yapmak ihtiyacındaydı. Bu ilişkileri olduğu gibi korumayı, hiç değilse korur görünmeyi amaçlayan MC iktidarının sınıfsal açmazı özellikle bu noktada düğümlenmektedir. Milliyetçi Cephe'nin yamalı bohça karakteri ve gene kırsal sömürücü kesimleri : tefeci-bezirgânlık ve ağalığı temsil eden bir diğer partinin DP'nin, koalisyon dışında kalmış olması buradan gelmektedir.

Ekonomik krizin derinleştiği, kitle muhalefetinin, sınıf bilinçlenmesi ve sınıf mücadelesinin yükseldiği, egemen güçlerin çözümsüz kaldığı böyle bir dönemde egemen sınıfların çeşitli kesimlerini temsil eden ve onlar içindeki çeşitli politik eğilimleri yansıtan siyasi partiler, bir yandan işçi sınıfının ve emekçi sınıfların mücadelesini bastırmaya çalışırken, aynı zamanda bu güçler arasındaki çözümsüzlüğü gidermek, egemen güçler ortaklığını onarıp güçlendirmek çabasına düşerler. Bunu yaparken de kendi politik formüllerini, siyasi eğilimlerini empoze etmeğe çalışırlar.

Bugün Türkiye'de tekelci sermaye, açık faşist bir askeri diktatörlüğe gidecek imkanlara sahip değildir. Böyle olunca, «sandıksal demokrasi» içinde yer alan partiler, önce temsil ettikleri sömürücü kesimlerin ekonomi ve politikasını savunmak, sonra da bunları egemen ortaklıkta güçlendirmek için kendi oy potansiyellerini ve bilinçsiz kitle desteklerini güçlendirmek peşindedirler. Sandık şansı olmayan ve sermaye çıkarları adına açık faşist bir diktatörlük peşinde koşan partiler ise, bir yandan kendi faşist örgütlenmelerini güçlendirirken, öte yandan faşist diktanın şartlarını hazırlamak çabasını sürdürmekte ve askeri destek sağlamak veya sahip oldukları desteği genişletip istekleri doğrultusunda yönlendirmek istemektedirler. Bu iki eğilim hiçbir şekilde çelişkili değildir.

MC iktidarı kurulurken, Adalet Partisi, tekelci burjuvazinin bir kesiminin gözünde kaybettiği güveni yeniden kazanmak ve kendisinin bölünmesinden doğmuş ve oy tabanı edinmiş partileri şu veya bu şekilde eriterek oyları gene

kendisine akıtmak hesabı gütmekteydi. AP bir yandan DP'den parlamenter transfer edip veya istifa ettirip, DP'yi eritirken, öte yandan yanına aldığı MSP' yi güçsüzleştirmek hesabı yapıyordu.

Adalet Partisi, DP'den istediklerini kısmen kopardı ama üç aylık iktidar döneminde MSP'yi tecrit edemedi ve kısa vadede edebileceğe benzememektedir.

MİLLİ SELAMET PARTİSİ :

Bugün koalisyon partilerinden MSP, kendisinin siyasi kuruluş olarak ancak «sandıksal demokraside» varolacağını —deneyle de— bildiği için, bir yanda sürekli gövde gösterileriyle ve kullandığı dinci ideolojiyle oy potansiyelini arttırmağa çalışırken, öte yandan kontrolü altındaki devlet kesimlerinde kilit noktalarını ele geçirmek çabasındadır. MSP ayrıca tekelci sermaye ile ilişkilerini güçlendirmeye çalışmakla birlikte, genellikle tefeci-bezirganlığın, tefeci-bezirgânlıktan sanayie, kapitalist ticarete geçen belirli orta sermaye kesimlerinin sözcülüğünü yapmakta, kontrolu altındaki kredi musluklarını başlıca, finans kapital içindeki belirli bir gruba (ki bu grubun sermaye kökeninin tefeci-bezirgânlık-toprak olduğu açıktır.) ve sözünü ettiğimiz tekelci sermaye dışındaki unsurlara akıtmakta, onların palazlanıp güçlenmesine yardım etmektedir. MSP' nin bu çabaları finans kapitalin büyük bir kesimi tarafından hoşnutsuzlukla karşılanmaktadır. Zaten kısıtlı devlet kredisi imkânlarının (ki bu imkânlar Türkiye finans-kapitalinin varlık şartıdır) yeni yeni tekelcileşmekte olan sermaye sahiplerine akıtılması, hatta tekelci sermaye içindeki en büyük gruplara yaramayacak sübvansiyonların yapılması, finans kapitalin geniş bir kesimini rahatsız etmektedir.

Ayrıca, MSP'nin elindeki en büyük koz kendisine oy desteğini sağlayacak olan dinci ideolojidir. Oysa finans kapital bu ideolojiyi daima kendi istediği oranlarda ve kendi ölçüleri içinde kontrol altında tutarak kullanmak ister. MSP'nin çabaları ise bu ideolojiyi tekelci sermayenin istediği sınırların ötesine taşırmıştır, daha da önemlisi MSP bu ideolojiyi artık büyük finans grupları ve finans kapitalin geniş bir kesiminin çıkarları (ve finans kapital-tefeci bezirgan ortaklığı) doğrultusunda kullanmamakta, daha çok kendisinin temsil ettiği finans kapital dışı çıkarlar ve özellikle prekapitalist çıkarlar adına kullanmaktadır.

MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ :

Mecliste üç iskemlesi olan bu parti kabinede birisi başbakan yardımcılığı olmak üzere iki iskemle almıştır. Gerçekten, parlamento aritmetiğine göre, kabinede bir iskemle dahi alamayacak durumuda bulunan bu partiye verilen bakanlıklar, onun oy desteğine göre değil, sahip olduğu vurucu güçlere, faşist komandolara göre biçilmiştir.

Açık faşist (askerî) bir diktatörlüğü değil, parlamenter faşist bir polis devletini (yapamasa bile) **amaçlayan** MC ortaklığında, bu komandoların da, Türkeş'in ifade ettiği gibi, polise yardımcı olacağı ve emekçi halk hareketini sindirmekte kullanılacağı daha ilk günden belliydi. Nitekim bu komandolar hem MC'nin iktidara gelmesinden önce, hem de sonra, üstlerine düşen halk düşmanlığı ve profesyonel katillik görevini yerine getirmişlerdir.

MC'ye katılan partilerden MSP, bir askeri diktatörlükten yana değildir. Çünkü böyle bir diktatörlük ardındaki büyük sermaye çıkarlarının gelişen eğilimlerine uygun olarak, Atatürkçü ve laik nitelikte olacağından, MSP'ye ve

onun din silahına da vuracaktır. Gene AP de, öteden beri bir askeri diktadan yana olmamıştır. Emekçi halka karşı olan 12 Mart darbesi ve faşizmi, AP'ye de yaramamıştır. Çünkü AP'nin varlığı ancak sandıksal demokraside geçerli, fonksiyonludur. Ama AP Batıdaki liberal partiler, merkez sağ partileri gibi de değildir. AP «otoriter demokrasi» dedikleri parlamenter bir faşizmden yanadır.

MHP'nin durumu ise AP ve MSP'den farklıdır. MHP, burjuva demokrasisinin hiç bir türünden yana değildir. MHP, Hitler, Mussolini veya Franko örneği, bu örneklerin Türkiye'ye uygulanmışı bir faşizmden yanadır. MHP'nin komandoları, Hitler'in SS'lerini, Mussolini'nin kara gömleklilerini, Franko'nun Falanj'larını örnek almaktadırlar.

MSP sahip olduğu sivil profesyonel katillerle MC iktidarına sıçramıştır. Onun ve ardındaki yerli yabancı gizli servislerin amacı AP ve MSP gibi sandık değildir; açık faşist bir askeri diktadır. MHP bugün çabalarını bu noktada yoğunlaştırmıştır. Komandolarını emekçilerin, gençlerin, «solcuların», sosyalistlerin üzerine saldırtarak gergin ortamlar yaratmak, bunu yaparken silâhlı güçler içinde de güçlenip örgütlenerek, desteğini geliştirerek bir seri faşist komplolarla bir faşist «cunta» tezgahlamak peşindedir. Klasik faşist partileri bu denli taklit eden, Hitler, Mussolini ve Franko yöntemlerini, ayrıntılara varana kadar adeta tıpa tıp uygulayan bir partinin parlamenter bir sermaye demokrasisinden yana olduğuna hiç kimse inanmamıştır ve inanmayacaktır. Bugün MHP'nin küçümsenmeyecek bir tırmanış içinde olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Özellikle 12 Mart döneminde, her türlü imkana karışan MHP ve faşist komando örgütlenişi, MC iktidarında iyice gemi azıya almıştır. MHP artık büyük öğrenci merkezlerinde sınırlı kalmayıp, Anadolunun her tarafından faşist örgütlenme yapmaktadır. Birçok öğrenci yurdunu ele geçirmekle kalmamışlar bazı fakültelerle, birçok yüksek okulda, orta dereceli okulda yöneticilerin ve polisin de işbirliğiyle, bir avuç silâhlı, bıçaklı zorbanın tahakkümünü kurmuşlardır.

MHP, bu örgütlenişine ek olarak, 12 Mart'tan beri, devlet kademelerinde de kendine bağlı olanların sayısını arttırmış, MC döneminde ise bu faaliyetine iyice hız vermiştir. Zaten 27 Mayıs'da, 14'ler tasfiye oluncaya kadar Başbakanlık müsteşarlığı yapan Türkeş'in, egemen güçlerin gizli servisleri içine kendine bağlı bir genç kadro yerleştirmiş ve yerleştirmekte olduğu bir gerçektir. Bugün, bu kadro sözkonusu servislerde kilit noktalarını tutmuştur. Kontr gerillacıların, pekçok sıkıyönetim savcı ve hakimlerinin «Türkeşçi» oldukları bilinmektedir. Bu kanat, ayrıca, sürekli olarak cuntalarla ilişki halinde silâhlı güçler içinde de güçlenmeğe çalışmış ve taraftar kazanmıştır. Şimdi, MHP'nin amacı bu gücünü arttırmaktır. Ve şimdilik işçi sınıfı güçlüce örgütlü olmadığı için, MHP faşizminin ve planlarının karşısındaki kısa vadedeki en büyük güç CHP sosyal demokrasisidir. CHP'nin sahip olduğu geniş kitle desteğine ve tekelci sermaye «hoşgörüsüne» ek olarak, CHP özellikle Kıbrıs Savaş Harekâtından sonra silâhlı güçler arasında da büyük prestij kazanmıştır.

MHP komandolarının CHP'ye saldırılar düzenlemesinin, CHP'yi «anarşi»nin tertip ve tahrikçisi göstermesinin temelinde gerek finans kapital gerekse «etkili» denilen çevreler gözünde «tehlikeli» göstermek ve sözkonusu «etkili» çevrelerde, CHP ve MHP arasında tarafsız kalan veya AP yanlısı olan unsurları yanına çekmek amacı da yatmaktadır.

CUMHURİYETÇİ GÜVEN PARTİSİ :

Cumhuriyetçi Güven Partisi'nin güçlü bir sınıf temeli ve desteği yoktur. Ama CGP gibi bir partinin 12 Mart benzeri dönemlerde nasıl da önemli fonksiyon kazandığı görülmektedir. O finans oligarşisinin «alternatif» partilerinden

biridir ama olsa olsa «olağanüstü» denilen dönemlerde alternatif olmaktadır... Oy desteği yoktur. Kullanmaya çalıştığı anti-komünizm ve Atatürkçülük silâhlarını ise, kendisinden daha iyi ve toplumun yeni gelişmelerine daha uygun kullananlar vardır. Bu parti, ırkçı bir faşizmi değil «Atatürkçü» bir faşizmi özlemektedir. MC'nin, hem AP eğilimine hem de MHP eğilimine kolaylıkla yatar. CGP önümüzdeki seçimlerde eriyip, yokolması büyük ihtimal dahilinde olan bir parti olduğu için üzerinde daha fazla durmağa gerek görmüyoruz. Olsa olsa yeni bir «ara dönem» «partiler üstü hükümet» durumunda kısa süreli varlığı görülebilir. Çözülmesi ihtimalinde kadrolarının büyük kısmının CHP'ye geçmesi beklenebilir.

ADALET PARTİSİ :

Adalet Partisi, Bayar ve Menderes'in DP'sinden sonra, «kapitalist ve prekapitalist siyasî ittifakı»nı tek parti halinde kendi bünyesinde toplamayı başarmış ve 1965'de iktidara gelmiştir. Ne var ki, bu ittifak, Türkiye'nin kapitalistleşmede aldığı yol, öte yandan emekçi sınıfların mücadelesinin güçlenmesi ve emperyalist kapitalist sistemin krize girmesi, egemen sınıflar arasında sürtüşmelerin artmasıyla parçalanmış, hem egemen kesimlerin bir kısmını, hem de eski geniş oy desteğini yitirmiştir.

AP, işte bu dağılan ortaklığı yeniden belli bir çizgide bütünleştirmek, bu arada kapitalist büyümenin bugün karşılaştığı engelleri aşıp, yatırımları hızlandırmak, piyasayı canlandırmak ve böylece tekelci sermaye gözünde kaybettiği itibarını yeniden toplamak peşindedir. Böylece, tekelci sermayenin tıkanıklığına birtakım geçici tedbirlerle çare bulunabilirse, kapitalist ekonomide sunî bir rahatlık sağlanabilirse, AP yitirdiği oyları yeniden toplayabilme ümidini taşımaktadır. AP, bu şekilde güçlenerek, ya tek başına ya da güçsüz ortak veya ortaklarla iktidara gelmek hayalleri içinde MC'yi kurmuştur.

Ama MC gibi AP'nin de çıkmazı, egemen güçlerin çıkmazıdır. İçerdeki ve dışardaki büyük sorunlar yanında, kapitalist prepakapitalist kesimler ortaklığı da yeniden düzenlenmediği sürece, AP amaçlarının çok azına bile ulaşamaz. Ayrıca bu ortaklığı yeniden düzenlemek olanağı olsa bile, derinleşen kapitalist dünya krizi yüzünden yerli egemen sınıflar ve Türkiye kapitalizmi gene çıkmazdan kurtulamayacaktır.

AP iktidara geldiğinden bu yana, ne kendi ortaklarını, özellikle MSP'yi geriletebilmiş, ne de CHP «efsanesini» ve güçlenişini önleyebilmiştir. Baştanberi planlananı uygulamış; enflasyonu hızlandırıp suni bir rahatlık peşinde gitmiş; bir seçim ekonomisi gütmüş; taban fiyatları biraz yükseltmiş; yeni kredi kaynakları bulmadan ,emisyon hacmini genişleterek özel sektöre krediler açmıştır. Böylece, güdülen «seçim ekonomisi»nin egemen sınıfların başına yakın gelecekte daha büyük güçlükler çıkaracağına, ekonomik krizi büsbütün derinleştireceğine şüphe yoktur. MC'nin bu icraatı finans kapitali memnun etmediği gibi, kendi oy potansiyelini de arttırmamıştır. Sadece MC içindeki partiler arasında yarışma kızışmıştır, o kadar.

MC'NİN ÇIKMAZI :

MC partilerinin yukarda kısaca görmeğe çalıştığımız yapıları ve amaçları, MC'nin çıkmazının aynasıdır. Bu çıkmazı şüphesiz ki egemen sınıfların açmazının dışında düşünmemek gerekir.

MC'nin büyük açmazı, sık sık tekrarladığımız gibi egemen sınıfların yer yer çelişik çıkarlarının birleştirilmesinde, daha doğrusu, birleştirilememesinde-

dir. İyi bilinen ve yukarda anlatılmaya çalışılan bu temel açmaz üzerinde daha fazla durmuyoruz.

Öte yandan emekçi halk muhalefetinin yükselişi kitlelerin uyanışı ve bilinçlenmesi, sınıf mücadelesinin derinleşmesi, şüphesiz ki egemen güçlerin açmazlarının **temelini** meydana getirmektedir.

MC'NİN DİĞER BİR ÇIKMAZI : EMPERYALİST ÇELİŞKİLER

Yerli egemen sömürücü güçler çıkmazda olduğu gibi onların bağlı (ortağı) bulundukları emperyalist burjuvazi de bütünlük halinde değildir. Türkiye üzerine etkide bulunan emperyalist mihraklar, bir süreden beri ABD ve AET olarak kristalleşmiştir.

MC, amerikancı karakteri ağır basan bir ortaklıktır. Buna karşılık yerli tekelci sermayenin hele Ortak Pazar olgusundan bu yana, AET emperyalizmi ile sayısız çıkar bağları vardır. Öte yandan, bugün Türkiye ekonomisi üzerinde önemli bir etki sahibi olan AET, CHP çizgisini desteklediğini açık açık belirtmiştir. Ayrıca tekelci sermaye içinde **CHP'yi destekleyen** kesimin de AET tercihi açıkça göze çarpmaktadır.

AET emperyalizminin yetkilileri, (hatta Amerikan Dışişleri Bakanı bile) CHP Genel Başkanına adeta iktidardaymış gibi özel bir yer vermektedirler. Bu da MC iktidarının özellikle AET emperyalizmi tarafından açık bir destek görmediğini kanıtlayan örnekler arasındadır.

Böylece emperyalist mihraklara bağlı olan yerli hakim sınıflar arasındaki çelişkiler, emperyalist bloğun kendi iç çelişki ve ilişkileri de hesaba katılırsa, MC iktidarının aşamayacağı kadar güç ve karmaşıktır.

KIBRIS SORUNU VE SİLAH AMBARGOSU :

Genel olarak tüm yerli egemen güçlerin ve özel olarak MC iktidarının karşısındaki en önemli sorunlardan birisi de Kıbrıs olaylarının yolaçtığı gelişimlerin vardığı noktadır.

Halkların kendi kaderlerini tayin ilkesine saygı göstermeyen ve Bağımsız bir devletin bütünlüğüne saldıran ABD emperyalizmi ile Türk ve Yunan hakim sınıfları Doğu Akdeniz'de ve NATO'nun bu kanadında ciddi bir çıkmaza girmişlerdir.

Yunanistan'ın NATO askeri kanadından çekilmesi ve onu izleyen gelişimlerde, Türkiye'nin Kıbrıs'ın yüzde kırkını işgal etmesi, ayrıca en verimli üretim araçlarının, kaynaklarının bu bölgede kalması ile başlayan durum karşısında, ABD emperyalizmi NATO'nun bu kanadında Türkiye ve Yunanistan arasında belirli bir denge kurmak, hasara uğrayan bu kanadı onarmak çabasına girmiştir. Bu ise Yunan egemen sınıfları lehine Türkiye **egemen sınıflarının** geri adım atmasını sağlamakla mümkün olacağından ABD Türkiye'ye silâh sevkini durdurmuştur. (Amerikan «yardım» ının kesilmesi Kıbrıs olayları olmasa da yeni uluslararası şartlar sorunu gene olacaktır. Kıbrıs olayları bunu çabuklaştırmıştır.)

Gerçekte yerli tekelci sermayenin Kıbrıs'da başta sanıldığı kadar büyük ekonomik çıkarları yoktur. Oradaki Türk nüfusunun azlığı ve pazarın darlığı tekelci sermayeye geniş sömürü olanakları vermediği gibi, Kıbrıs'da «ele geçirilmiş» bulunan üretim araçları da Türkiye tekelcilerine önemli bir pazar sağlayacak nitelikte değildir. Kıbrıs'ın bir «barut fıçısı» olması nedeniyle Türk kesiminin elindeki turizm tesislerinin de (Ecevit'in kendi ağzıyla yaptığı turizm reklamlarına ve benzeri çabalara rağmen) önemli bir döviz getirme olanağı yok-

tur. Ayrıca Türkiye'nin adayı işgali Avrupa kamuoyunda tepki uyandırdığından, yerli finans kapital Kıbrıs turizminden ek kazanç bekleyebilecek durumda değildir.

Bu nedenle, yerli tekelci burjuvazi ABD'nin kendisinden istediği ve küçük burjuva radikallerinden, şovenizmin etkisi altındaki kitlelere kadar, üzerinde büyük kıyamet koparılmış «tavizi» çoktan vermeye hazırdır. Ama yıllar yılı Kıbrıs konusunda şoven motiflerle şartlandırılmış olan geniş kitlelerin Kıbrıs'da atılacak geri adımı bir «taviz» olarak görmesi ve bunu yapacak MC iktidarına tepki göstermesi «sandıksal» açıdan çok önemlidir. Kıbrıs konusunda Türkiye ve Yunanistan halkları arasında geçmişten beri kışkırtılmış olan şovenizm, geçen Temmuz'da başlayan olaylarla had safhalara varmıştır. Bu nedenle, bir yandan Yunan egemen sınıfları kendi ülkesinden bu doğrultuda gelen taleplerin baskısı altındadır; öte yandan Türkiye egemen sınıfları aynı paraleldeki baskılar altındadır. Emperyalizm iç şartları hesaba katıp «çizmeden yukarı» çıkan Türkiye egemen sınıflarını geriletecek ve böylece Yunanistan'ı da hoşnut edecek, Yunan egemen sınıflarının içte «prestijini» arttıracak formülleri Türkiye egemen güçlerine dayatmaktadırlar. Silâh ambargosu böyle bir dayatmanın geçerli olması için konulmuştur.

Böylece Kıbrıs emekçilerinin dışında, emperyalistlerin ve onların Türk, Yunan sömürücü ortaklarının giriştikleri çabalar, Kıbrıs'ın bağımsızlığını ortadan kaldırırken sömürücü kesimleri de açmaza sokmuştur.

MC iktidarı ve yerli egemen sınıflar, şimdi bu sorunu nasıl çözeceklerini düşünmektedirler. Bir yandan Kıbrıs'da geri adım atmak isterken, öte yandan kendi şoven şartlandırmaları sonucu Türkiye'de içten gelen baskı karşısında kalmaktadırlar. Ayrıca emperyalizmin ortağı yerli egemen sınıfların, NATO gibi bir ittifaka zarar vermemek için can attıklarına da şüphe yoktur.

Sorunun işçi sınıfı açısından biricik çözüm yolu, elbette bütün üslerin ve yabancı askerlerin Kıbrıs'dan çıkması, Kıbrıs'da bağımsız bir devletin kurulması ve Kıbrıs halkının kendi kaderini tayin hakkına saygı gösterilmesi; ayrıca gerek Türkiye'nin gerekse Yunanistan'ın emperyalizmle olan bütün göbek bağlarını keserek dünyanın sosyalist ve demokratik güçleriyle yakın ilişkiler kurmasıdır. Ama bu çözüm yolunu elbette burjuva iktidarları gerçekleştirecek değildir.

Öte yandan Marshall Planı ve Truman Doktrininden ve özellikle NATO'ya girdiğinden beri, militarizmini de güçlendiren Türkiye hakim sınıfları, Silâhlı Kuvvetleri ABD ve NATO'nun isteklerine göre organize etmişlerdir. Böylece Türkiye'yi emperyalizmin ileri bir karakolu durumuna getiren egemen sınıflar, silâhlı güçleri, Amerikan uzmanlarıyla, Amerikan silâhlarıyla, araçlarıyla donatmışlardır. Böylece silâh ve yedek parça ambargosunun konması, «soğuk savaş» yadigarı bağımlı ve sosyalizm aleyhtarı bir askeri politikanın da emperyalizmin bocalamasına ve gerilemesine bağlı olarak ortaya çıkan iflasını gösterir.

Bugünkü Kıbrıs sorunu ve silâh ambargosuyla ortaya çıkan durum, sadece MC'nin açmazı değildir. MC içinde yer almayan CHP ve DP dahil tüm egemen güçler partilerinin, yani tüm egemen kesimlerin çıkmazıdır.

Muhalefetteki CHP de, silâh ambargosuyla ortaya çıkan durum karşısında Almanya'ya açık davetiye çıkarmış, bu olayı bir başka emperyalist mihrakla olan bağımlılık ilişkilerini güçlendirmek için fırsat bilmiştir. İşte somut kanıtı: 27 Haziran 1975 tarihli Milliyet gazetesinde şu satırları okuyoruz :

«Ecevit «ABD'nin yerini Almanya Almalı Dedi» CHP Genel Başkanı Ecevit, Franfurt Allgemeine Zeitung gazetesi Türkiye özel muhabiri, H. J. Kruger'e ver-

diği demeçte, «Türkiye ile Amerika'nın arası istenmedik ve beklenmedik bir şekilde soğuduktan sonra Almanya ile ekonomik ve savunma alanlarında sıkı bir işbirliği yapılması gerektiğine» değinmiş ve şunları söylemiştir:

«Türkiye, Amerika'dan sonra Batı'dan da koparsa, geriye hiç birimizin istemediği, sizin de bildiğiniz, dünyanın da bildiği, tek bir alternatif kalmaktadır. Buna sürüklenmememiz lâzımdır.»

Muhalefet lideri, «Türkiye'de kimsenin istemediği bu alternatiften Almanya'nın yardımı ile kurtulabileceğine» işaretle, Ankara ile Washington'un arasının bu derece açılmış olmasından üzüntü ve kaygı duyduğunu belirtmiş ve «Benim zamanımda olsaydı bu duruma gelinmezdi. Amerika gibi Batı dostu süper bir ülke ile birlikte çalışmamız dış güvenliğimiz için şarttır» diyerek şunları eklemiştir.

«Amerika elbette kendi çıkarlarını düşünmektedir. Johnson zamanında da böyle olmuştur. Ancak karşılıklı müzakerelerle durum düzeltilebildi ve iki ülke çıkarları düzeyinde anlaşmalar oldu.»

Ecevit, millî koalisyon olsa, ülkenin birçok güncel sorunlarının çözülebileceğine inandığını belirttikten sonra, «Erken seçim henüz ufukta görünmüyor. Ancak Demirel'in sallanmakta olan koalisyon hükûmeti, o derece iç zorluklarla karşılaşabilir ki, seçimi kaybedebileceğini bildiği için son âna kadar dayanmaya azmetmiş olan Demirel, mecburen bu yola gidilebilir» şeklinde konuşmuştur.

Kıbrıs konusuna da değinen muhalefet lideri, halen aktüel olan bu konu hakkında şunları söylemiştir.

«Ben iktidarda iken Kıbrıs konusunda bir çözüm yolu bulmuştum. Ancak, Erbakan bunu önledi. Yoksa Yunanlılarla biz diyaloga girecektik. Köprüler atıldıktan sonra Karamanlis ile de görüşemedik ki, bunun için hâlâ üzüntü duymaktayım.»

Böylece CHP sosyal demokrasisi, Hindistan'daki, Seylan'daki sosyal demokrasilerden çok daha geri bir yapıda dünya sosyalist sisteminin karşısında olduğunu birkez daha ortaya koymuştur.

Kıbrıs sorununun, emperyalizme bağımlı formüllerin hiçbiriyle çözülemeyeceğine ve bu konunun Doğu Akdenizde, NATO'nun güneydoğu kanadında kangrenleşmiş halde süreceğine hiç şüphe yoktur. MC iktidarı da gelecekteki mümkün bir, CHP yönetimi de emperyalizme ve emperyalizmin şu veya bu mihrakına bağımlı durumlarıyla, aynı açmaz içinde kalacaktır.

Özetlersek: MC hükümeti içte ve dışta büyük zorluklarla karşı karşıyadır ve bunlar çözecek güçte değildir.

Buna karşılık iktidar alternatifi olarak beliren CHP de, tabanında ilerici küçük burjuva kesimini barındırmasına ve bu kesimin «halkçılığına» (popülizmine) rağmen kitleler için bir sahte umuttur. Çünkü CHP'nin hakim ideolojisi, burjuva reformizmi olarak kalmamakta, CHP aynı zamanda tekelci sermayenin bir alternatifi olarak siyaset sahnesinde durmaktadır.

GÖRÜNTÜSEL KUTUPLAŞMA : MC-CHP

Bugünkü politik kutuplaşma siyasal arenada MC-CHP çatışması biçiminde ortaya çıkmaktadır. Gerçekte böyle bir kamplaşma zahirî (görüntüsel) bir kamplaşmadır. Çünkü bir kapitalist ülkede, politik kutuplaşmanın temelini sınıf mücadelesi belirler. Temelini işçi sınıfı ile burjuvazi arasındaki uzlaşmaz mücadelenin teşkil ettiği gerçek kutuplaşma, bugün işçi sınıfının siyasi örgütlenmesinin gelişmemiş bulunması nedeniyle MC-CHP arasında yanıltıcı bir görünüm kazanmıştır. Bugün MC ve CHP kutuplaşması, sermayenin iki alternatifi arasındaki çekişmedir. Birinci faşizan diğeri ise reformist burjuva eğilimini ta-

şıyan MC-CHP kutuplaşmasında her iki kanadın da başını finans kapital içindeki iki ayrı eğilim çekmektedir.

CHP, tabanındaki geniş küçük burjuva desteği nedeniyle burjuvazinin «sol» ve reformist alternatifidir. Ayrıca işçi sınıfının politik örgütlenmesi yüksek düzeyde olmadığı, işçi kitleleri işçi sınıfının bağımsız politikasını henüz benimsemedikleri için, CHP geniş bir sol kitle desteğine de sahiptir. CHP'yi solda tutan, daha doğrusu gösteren faktörler bunlardır. Ama CHP, 14 Ekim öncesindekinden farklı olarak, tekelci sermaye açısından «ehlileşmiş», tekelci sermayenin hoşlanmadığı sloganlarını ve anti-tekel tutumlarını terketmiş, finans kapitalin önemli ve ağırlıklı bir kesimine güven vererek «makbul» duruma geçmiştir. Ayrıca gerek CHP'nin şimdiki kitle desteği, gerekse «etkili kuvvetler» içindeki prestiji de finans kapitalin önemli kesimlerini CHP'yi kabule zorlamıştır. Yoksa, Türkiye gibi sınıf mücadelesinin boyuna derinleştiği bir ortamda, tekelci sermayenin uzun süre «sosyal barışçı» formüllerle uzlaşacağını sanmak yanlıştır. Finans kapitalin bir kesimi, şimdilik CHP'ye, prekapitalist sömürü kesimleri aleyhine bazı refomlar yaptırtıp, ayrıca ekonomik büyümeyi ve kapitalist gelişmeyi hızlandıracak tedbirleri aldırtmak ve AET ile ilişkileri düzeltmek veya güçlendirmek görevini vermiştir. Ama bunların hepsi yapılsa bile (başarılacağı şüphelidir) sınıf çelişkileri gene derinleşecek, finans kapitalin bu kesiminin istediği «sosyal barış» yani sınıflar uzlaşması, Türkiye koşullarında kolay kolay gerçekleşmeyecektir. Bu durumda tekelci sermaye içindeki faşist eğilimler güçlenecek, CHP sosyal demokrasisi bile tahammül edilmez sayılacaktır. Bu durumda CHP'nin sağ kanadı daha da sağa kayıp demokratik sloganlarını ve görünümü bir yana bırakıp sınıf mücadelesinin ve emekçi sınıfların karşısına sert yöntemlerle çıkarken, sol kanadı ve küçük burjuva kanadı gerçek sınıf kristalleşmesi ve kutuplaşması yörüngesine girerek işçi sınıfına yaklaşabilecektir. Böylece bugünkü zahiri CHP-MC kutuplaşması, yerini işçi sınıfı ile burjuvazi arasındaki gerçek kutuplaşmaya terkedecektir. O zaman sermayenin iki alternatifi kitleleri şu veya bu sloganla parselleyip «kayıkçı dövüşü» yapamayacaklar, tekelci sermaye kutbu etrafında toplanmış egemen sınıflarla, işçi sınıfı merkezi etrafında ve yörüngesinde toplanmış emekçi halk cephesi oluşabilecek, bugünkü görüntüsel kutuplaşma ortadan kalkacaktır.

GÖREVİMİZ :

Bu olgunun bir an önce gerçekleşmesinin birinci şartı elbette işçi sınıfının politik örgütlenme düzeyinin yükselmesi, işçi sınıfının bağımsız devrimci politikasının Türkiye'ye ağırlığını koymasıdır.

Bugünkü görüntüsel kutuplaşma, öyle gözüküyor ki bir sosyal demokrat iktidardan geçerek parçalanacak; kitlelere sahte umut olarak tanıtılan sosyal demokrasinin maskesi o zaman büyük ölçüde düşecektir. Ama işçi sınıfı sosyalistleri sosyal olayları hiçbir zaman kendi gelişimine bırakmazlar. İşçi sınıfının bağımsız devrimci ideolojisine ve politikasına bağlı olan tüm sosyalistler, örgütlü ve kararlı bir biçimde sosyalizmin bağımsızlığını korumak, siyasi gerçekleri kitlelere açıklamak, bugünkü görüntüsel CHP - MC kutuplaşmasını ve onun getirdiği gözbağını yırtıp, emekçi kitlelere gerçek sınıfsal kutuplaşmayı göstermek, işçi sınıfını kendi sınıf bilincinin ve çıkarlarının doğrultusunda örgütlemekle yükümlüdürler.

İşçi sınıfı sosyalistleri, bir faşizan döneme, ya da çok daha muhtemel olan bir sosyal demokrat iktidar dönemi ve onun ardından gelişecek olaylara, ne kadar örgütlü, ne kadar hazırlıklı girerlerse, işçi sınıfı siyasetinin güçlenmesi ve ağırlığını koyması o denli kolaylaşacaktır.

İşçi sınıfı sosyalistleri, kitlelerin sosyal demokrasiden kopması ve sosyalist düşünce ve davranışa kazanılması için kararlı ve azimli bir mücadele vermek zorundadırlar. Eğer bu mücadele ayakları yere basan bir şekilde geliştirilip güçlendirilirse, işçi sınıfımızın örgütlenmesi kökleştirilirse, yarın sosyal demokrasiden kitle halinde umudunu kesecek ve devrimci alternatif arayacak, gerçekten sola açılacak kitleleri kucaklamak, onları bilinçlendirip örgütlemek o denli kolay olacaktır. Bu çalışmaların temeli elbette bugünden atılmaktadır. Bu temelleri güçlendirmek, kökleştirmek, sosyalist birliği ve örgütlenmeyi sağlam ve ilkeli zeminler üzerinde inşa etmek işçi sınıfı sosyalistlerinin en önde gelen görevleri arasındadır.

Elbette bu çalışmalar aypılırken, MC faşizmine karşı sosyalist ve demokratik güçlerin etkili bir mücadele vermeleri, faşizmin tırmanış çabalarını kursağında bırakmaları da şarttır.

Ülkemizde gerek çeşitli sosyalist eğilimler arasında ortak bir noktada güçbirliği yapma olanağı vardır, gerekse CHP'nin solundaki çeşitli demokratik güçlerin, meslek kuruluşlarının bu güçbirliğinde yeralmaları olanağı büyüktür. Ayrıca CHP tabanı, Anadolu'da sosyalistlerle dayanışma içindedir. Genel Merkezin anti-faşist mücadeledeki tutarsızlıklarına ve kaypaklıklarına cephe politikasını reddetmelerine rağmen, Merkezden daha solda olan taban örgütleri, çoğunlukla sosyalist güçlerle dayanışmaya devam etmektedirler. Özellikle karşı devrimin güçlü olduğu yörelerde göze çarpan bu dayanışma gelecekte kurulacak sağlıklı bir güçbirliğinin başlangıcını getirmektedir.

İşçi-köylü temel ittifakına dayanacak Halk Cephesinde, gelecek yılların sosyal-politik gelişmeleri içinde şehir ve kır küçük burjuvazisi işçi sınıfının yanında yer alacaktır. Bunu ne MC, ne de CHP merkez yönetimi önleyemeyecektir.

MÜDAHALECİ EĞİLİMLERE KARŞI UYANIK OLALIM :

Yukarıda belirttiğimiz MC'ye karşı anti-faşist görevler ve MC-CHP görüntüsel kutuplaşmasına karşı olan sosyalist ajitasyon-propaganda ve örgütlenme görevlerimiz zaten hepimizin çok iyi bildiği ve sık sık tekrarladığımız acil görevlerdir. Bu bakımdan, sözkonusu görevleri daha fazla vurgulamak gereksiz.

Ama, güncel olarak ortaya çıkan bir başka sorun üzerinde önemle durmak gerekiyor.

Bilindiği gibi egemen sınıflar kendi iktidarlarını birtakım baskı araçlarıyla ayakta tutarlar. Sözkonusu baskı araçlarının ve üstyapı kurumlarının meydana getirdiği büyük aygıt, egemen sınıfların militarist-bürokratik mekanizmasıdır.

Egemen sınıflar arasında ihtilaf olmadığı zamanlarda veya çelişkiler keskinleşmediği sürece, bu militarist-bürokratik büyük aygıt sadece emekçi sınıfları baskı altında tutmak için işletilir.

Ama egemen sınıfların çözümsüzlüğü ortaya çıkınca, sömürücü kesimlerin çeşitli mihrakları, sahip oldukları politik örgütlenmeler veya gizli örgütler, servisler aracılığıyla kendi istekleri doğrultusunda bu aygıtta güçlenmek veya aygıtı tamamen ellerine geçirmek isterler. Bu durumlarda aygıt, bir yandan baskı aracı olma görevini yerine getirirken, öte yandan değişik egemen mihrakların güçlenme mücadelesi verdiği bir alan haline gelir.

Bugün MC iktidarındaki partilerin kendi kontrollerindeki mevkilere kendi siyasi çizgilerindeki mutemet adamlarını getirmeye çalışmaları, gerçekte ayrı ayrı sömürücü kesimlerin devleti elegeçirme yarışından başka birşey değildir. Çünkü ayrı partilerin tasarruflarında yapılan atamaların hepsi, tamamen

aynı sömürücü çıkarları temsil eden, aynı sömürücü mihraklara bağlı kişiler değildir. Ayrı çıkarları temsil eden kesimler bu atamalarla alabildiğine tırmanmak çabası içindedirler.

Aynı şekilde polis aygıtına bir yandan komandoların, öte yandan imam hatip mezunlarının sokulmak istenmesi bu çabaların önemli bir parçasını teşkil etmekte, yukarda söylediklerimize açık bir örnek sunmaktadır.

Fakat çeşitli egemen siyasi eğilimlerin en fazla güçlenmeye çalıştıkları alan, askerî mekanizmadır. Gerek MHP ve CGP, gerek AP, gerekse CHP bu konuda amansız bir yarışa girmişlerdir.

MHP açık faşist bir askeri dikta peşinde çabalar gösterirken, bunun karşısında CHP, sözkonusu alandaki gücünü arttırmak, ayrıca oradaki gücünü seçimleri zorlamak doğrultusunda kullanmak çabası içindedir. Öte yandan AP, sözkonusu açık faşist diktadan yana olan kanatla reformist kanadı törpülemek, tecrit etmek ve kendi politikasını güçlendirmek gayreti içindedir.

Zaten demokrasi dışı müdahaleci bir geleneğe sahip olan bu güçler arasında, güçsüz de olsa radikallerin de bulunduğu gözönünde tutulursa, hakim sınıfların faşist, liberal veya reformist kesimlerinin kullanmaya ve kışkırtmaya çalıştıkları müdahaleci eğilimler, emekçi halkın zaten son derece kısıtlı olan siyasi özgürlüklerini büsbütün tehdit eden bir görünüm kazanmaktadır.

İşçi sınıfı sosyalistleri ister sağ, ister «sol», ister faşist, ister liberal isterse reformist olsun, her türlü açık-gizli müdahaleci eğilimin karşısındadır. Her türlü cuntacılığın emekçi halkımızın demokratik gelişimine zarar verdiğini, asıl olan görevin işçi sınıfımızın ve emekçi halkımızın örgütlenmesi olduğunu daima bilirler. Bu nedenle, ister MC veya onun içindeki değişik eğilimlerden, isterse sosyal demokraiden gelsin, her türlü zorlama egemen sınıfların şu veya bu kesimin zorlaması olduğunu, ve sözde sol müdahalelerin bile halkımızın dışında ve karşısında olduğunu bilerek, bu müdahaleci eğilimlerin tahrik edilmesine karşı çıkmak görevimizdir.

Fakat yukarda belirttiğimiz süreç içinde tekelci burjuvazi etrafındaki egemen sınıflarla işçi sınıfının etrafındaki emekçi sınıflar arasındaki kutuplaşma derinleştikçe buna paralel olarak askeri — bürokratik aygıt içinde de kutuplaşmalar olacak, bu kesim içinden emekçi halktan yana olanlar da çıkacak ve mücadelede yerlerini alacaklardır. Ama bu başka şeydir, mevcut şartlardaki müdahaleci eğilimler başka şeydir.

Birtakım küçük burjuva yazarların «sol» müdahaleci eğilimleri seçim doğrultusunda kışkırttığı da gözlerden kaçmamaktadır. Hala küçük burjuva katlarda geniş okurlara sahip olan bu yazarların etki alanlarını ve müdahaleci eğilimleri zorlamalarını önlemek, işçi sınıfının bağımsız devrimci politikasını geniş ilerici kesimlere anlatmak da gene işçi sınıfı sosyalistlerinin bugünkü görevleri arasındadır. Demokrasi mücadelesinin yöntemleri konusunda işçi sınıfınınkilerin dışında yöntemler önerenlerle ittifak doğru bir politika olamaz. Bu nedenle MC faşizmin ve onun içindeki çeşitli kesimlerin getirmek istedikleri açık faşist bir askeri diktaya karşı geniş bir demokratik mücadele verirken, seçimi zorlamak yönündeki sol ve reformist müdahale eğilimlerinin, her türlü müdahaleci eğilimin de karşısına çıkmalıyız. 12 Mart öncesinde geniş bir sol kesimin, güya ilericilik ve sosyalizm adına düştükleri yanılgıların tekrarına halkımızın tahammülü yoktur. Hatta seçimleri zorlamak pahasına bile olsa, sadece «aba altından sopa göstermek» düzeyinde kalacak şekilde bile olsa, müdahaleci eğilimlerin kullanılmasının şiddetle karşısında olmalıyız. Demokratik gelişme, kitlelerin örgütlü mücadelesinin sonucudur, kitleler dışındaki mevcut örgütlü güçlerin müdahalelerinin değil.

Görevimiz işçi sınıfımız başta olmak üzere, tüm emekçi kesimlerin en ge-

niş siyasi özgürlüklere kavuşması, demokrasinin sınırlarının faşizm aleyhine geriletilmesi, emekçilerimizin bilinçlenip örgütlenme imkânlarını daha da kısıtlayacak hiçbir gelişmeye göz yumulmaması şeklinde somutlanmaktadır.

Gene birtakım «sol» yazarların aynı müdahaleciliği güçlendirme amacıyla MSP'yi gericiliğin **ana mihrakı** gibi gösterme ve MSP faktörünü abartma çabaları da yanlıştır, hedef şaşırtıcıdır. Çağımızda gericiliğin baş mihrakı uluslararası finans kapitaldir. Türkiyede'de gericiliğin ana mihrakı, asıl gerici kale emperyalizmin ortağı yerli finans kapitaldir. Gene CHP'nin faşizmi Türkeş ve komandolarından ibaret görmesi ve göstermesi, faşizmi Hitler taslağı bir avuç maceraperestin niyeti olarak takdim etmesi aynı paraleldeki bir başka şaşırtmacadır. Nasıl ki gericilğin görünüşteki temsilcisi MSP ama asıl kalesi MSP değilse, faşizmin de maşası MHP'dir ama kalesi MHP değildir. Her türlü geriliğin ve faşizmin kalesi uluslararası finans kapitalin ortağı yerli **finans kapitaldir.** Bütün gizli açık servisleriyle, militarist-bürokratik mekanizmadaki gücüyle faşizm, Türkeş'i fersah fersah aşan bir güçtür, bir tehlikedir. Finans kapital faşizme başvuracak gücü kendinde bulduğunda, veya finans kapitalin en gerici en şoven kesimleri ulusal ve uluslararası şartları elverişli gördükleri bir anda böyle bir açık faşist darbeye niyetlendiklerinde, kendilerine bu defa Türkeş'i seçmiş olabilirler. MHP'nin faşist çabası da zaten bu adaylığı kazanmaktır. Türkeş bir daha açık faşist bir dikta sözkonusu olduğunda, Erimlere, Feyzioğullarına değil kendisine ve kadrolarına başvurulması için finans kapitale alternatif hazırlamak peşindedir. Ve bu amaçla hem militarist-bürokratik aygıtta, hem de diğer alanlarda faşist vurucu güçler bakımından güçlenip, kendisini finans kapitalin en gerici kesimlerine kabul ettirmek gayreti içindedir. ABD'den ve CİA'dan açık destek aldığı artık iyice bilenen MHP'nin ardındaki güçleri göstermemek, ayrıca finans kapitali böyle bir gericiliğin dışında tutmak yanlıştır. Önemli olan MHP değil onu destekleyen ve daha önemlisi onun destek kazanmağa çalıştığı ana gerici sömürücü mihraklardır.

MSP ve MHP konusunda yapılan hedef şaşırtmalarını çok iyi görmeliyiz. Ve AP'nin de, ne denli tehlike olduğunu unutmadan, sözkonusu partilerin ardındaki sömürücü mihrakları, gericiliğin ve faşizmin gerçek sebeplerini emekçi kitlelere tanıtmalıyız. Sosyal demokratların ve birtakım «ilerici» yazarların hedef şaşırtmalarını önleyip, sömürücü güçlerin ana mihraklarını ve alternatiflerini, tertip ve planlarını halkımıza anlatmalıyız.

Geçtiğimiz ay içinde Türkiye'de hızla gelişen iç ve dış siyasal olayları belki de en iyi ve en kısa şöyle açıklamak mümkün: **Egemen güçler iç ve dış politikada büyük bir açmaz içindeler. Emperyalist — kapitalist sistemin krizine bağlı olan, içerde de sınıf mücadelesinin gelişmesinin ürünü olan bu açmazı uzun vadeli çözemeyeceklerdir.** Türkiyenin meselelerine tek doğru, kalıcı ve sağlam çözümü getirebilecek olan güç işçi sınıfıdır. İşçi sınıfının programı, toplumu ilerletecek, gerçek demokrasiyi yaratacak, ülkemiz halkını yükseltecek tek programdır. Demokrasi-Bağımsızlık-Sosyalizm-bunların gerçekleşmesi bugün emekçi halkımızın üstünde uygulanan bütün baskılara, sömürüye ve burjuva partilerinin kendi çıkarları için halkın çıkarlarını feda etmelerine son verecektir. **Ve görevimiz işçi sınıfını bu çözüme varabilecek şekilde örgütlemek, işçi sınıfının merkezî siyasî otoritesini güçlüce inşa etmektir.**

Program üzerine

İlke

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin Birinci Kongresi, 25-30 Ekim tarihleri arasında yapılacak. İlçe kongreleri sürüyor.

TSİP'in Birinci Kongresi, Türkiye'nin, ve Partinin çeşitli sorunlarının enine boyuna tartışıldığı, Parti çizgisinin pek çok konuda kongre kararıyla kesinlikle belirleneceği bir platform olacak. Bu Kongrede aynı zamanda Parti'nin programı ve tüzüğü konusunda eleştiriler ve öneriler de gündeme gelecek.

Program konusundaki tartışma ve önerilere ışık tutmak üzere, İLKE'nin bu sayısında. Program sorununu, örnekler ve açıklamalarla ele alıyoruz.

«Elbette ki; bir açıklama olmadan, her işçi programda söylenenlerin hepsini anlayamayacak. Marks ve Engels tarafından tamamlanan Sosyal-Demokrasinin doktrinini yaratmak için bir çok büyük sosyalist çalışmıştır; bütün ülkelerin işçileri, bizim yararlanmak istediğimiz tecrübeyi elde etmek için çok büyük mücadelelerden geçmişlerdir. Bu yüzden işçiler; programın, onların programının, onların mücadele sancağının her kelimesini anlamak için Sosyal-Demokrasinin öğretisini öğrenmek zorundadırlar. Ve işçiler, Sosyal-Demokrat programı özel bir kolaylıkla anlıyorlar ve öğreniyorlar, çünkü o program, her düşünen işçinin gördükleri ve kazandıkları tecrübelerden söz ediyor. Programın ilk anlaşılmasındaki «güçlük»ten kimse yılmasın. Her işçi daha fazla okudukça ve düşündükçe, mücadelede o kadar fazla tecrübe kazanacak, programı o kadar daha tam anlayacaktır.»

(Kır Yoksullarına V. İ. Lenin s. 95)

PROGRAM NEDİR?

Program, bir partinin elde etmek için uğrunda savaştığı herşeyi, açık, seçik ve kısa olarak ifade eden bir bildiridir. Sosyal-Demokrat Parti, bütün halkın görmesi ve bilmesi için açık ve kesin bir programı dile getiren bir partidir. Bütün emekçi halkı, burjuvazinin boyunduruğundan kurtarmak için savaşmayı gerçekten isteyen ve bu savaşın nasıl! sürdürüleceğini doğru olarak anlayanları yönlendirmek için böyle bir program hazırlamıştır.»

(Kır Yoksullarına V. İ. Lenin s. 52)

DEVRİMCİ BİR PROGRAM OLMADAN DEVRİMCİ BİR PARTİ OLAMAZ

«Yalnızca, devrimci bir siyasi programa sahip olan parti; adayların dönüşümlerinde çizgisine sıkısıkıya bağlı kalmayı, devrimciler arasındaki bağı güçlendirmeyi ve kitleyi devrime çekmeyi başarabilir.»

(Partiye Karşı Tasfiyeciler. V. İ. Lenin)

«Bir programı olmaksızın Parti; her dönüm noktasında çizgisini cesaretle muhafaza edecek güce her fırsatta sahip, az çok bütünlük kazanmış bir siyasî bünye olarak mevcut olamaz.»

(Seçim Kampanyası ve Seçim Platformu üzerine. V. İ. Lenin.)

PROGRAM NASIL OLMALIDIR?

«Program; bizim temel görüşlerimizi dile getirmeli, acil siyasi görevlerimizi hassasiyetle saptamalı, ajitasyon çalışmamızın çevresinde yürütüleceği kararlı talepleri [şiarları] belirtmeli, tecrit edilmiş ve pek küçük talepler için yapılan özel ve kısmî ajitasyonları Sosyal-Demokrasinin taleplerinin tümü için yapılan bir ajitasyon düzeyine yükselterek, birliğe yöneltmeli, genişletip derinleştirmelidir. Sosyal-Demokrat faaliyetin geniş sosyalist aydın ve bilinçli işçi tabakasını harekete geçirdiği dönemde, bu tabakaların bağlarının bir programla güçlenmesi ve böylece daha ilerki yaygın bir faaliyet için sağlam bir temel hazırlanması gereği şiddetle doğrulanır.»

(Partimiz İçin Program Taslağı. V. İ. Lenin.)

«Partinin programı, partinin nihai amacını belirtmek zorundadır. Özel çıkarlar, genel çıkarları, savaşın çeşitli saflarının özellikleri de temel görevleri unutturmamalıdır. Proletarya savaşının bir ülkedeki çıkarları, bu savaşın uluslararası çıkarlarına tabi olmalıdır. Bundan dolayıdır ki; devrimci proletarya partisi ola-

rak, Sosyal-Demokrasinin programını bu denli ince eleyip, sık dokuması, nihai amacı önceden — amaç emekçi halkın tam anlamıyla kurtuluşudur — kılı kırk yararak tanımlaması ve bu nihai amaca yönelik en hafif de olsa bütün yozlaştırma eğilimlerine karşı kıskanç bir dikkat göstermesi doğaldır. Yine bu nedenden ötürü Sosyal-Demokrasi ilkelerinde sağlam, doktrinin de uzlaşmazdır ve dar kapsamlı acil ekonomik ve siyasi amaçları nihai amaçtan ayırır. Her şey için savaşan, kesin zafer için savaşan, küçük başarıların elini kolunu bağlamamasına, onu çizilen yoldan döndürmemesine ve o olmaksızın bütün küçük başarıların boş gurur sayılacağı nispeten uzak asıl amacı unutturmamasına dikkat etmelidir. Aksine; programa gösterilen bu özen, küçük ve tedrici reformlara karşı takınılan bu eleştirici tavır burjuva partilerinde (en halka dönük ve özgürlüğe bağlı olduklarını savunanlar da dahil) bulunmayan ve onlara yabancı olan bir şeydir.

(Siyasî Safsatalar. V. İ. Lenin)

R.S.D.İ.P.'nin programının hazırlanışı ve gelişmesi

Bu sayıda yayınladığımız R.S.D.İ.P. program taslağı (1899) ve 1903 programının nasıl geliştiğinin anlatımına **Plehanov**'un «Emeğin Kurtuluşu» grubu ile başlamak gerekir.

İlk Rus Marksist grubu olan Plehanov'un «Emeğin Kurtuluşu» grubu, bir Rus Sosyal - Demokrat Partisinin kurulması için iki program tasarısı hazırladı. Bunların ilki, **«Sosyal - Demokrat Emeğin Kurtuluşu Grubunun Programı»** (1884) de ve ikincisi 1887'de yazıldı. «Rus Sosyal - Demokratlarının Program Tasarısı» adını taşıyordu. Bu, Rusya'da bir Marksist Sosyal - Demokrat Partinin kurulması yolunda yapılan ön çalışmalarda atılmış önemli bir adımdı.

Emeğin kurtuluşu grubu ciddi hatalara da düşüyordu. Bu grubun ilk program tasarısında hâlâ norodnik görüşlerin kalıntıları vardı ve bireyci terörizm taktikleri geçerli görülüyordu. Bunun da ötesinde, Plehanov, proletaryanın devrim süreci içerisinde, köylülere önderlik edebileceğini, bunun zorunlu olduğunu ve proletaryanın ancak köylülerle ittifak kurarak çarlığa karşı zafer kazanabilineceğini görmemişti. Plehanov ayrıca liberal burjuvazinin devrime, kaypak da olsa, destek sağlıyabilecek bir güç olduğunu düşünüyordu. Buna karşılık köylüleri hesaba katmıyordu. Meselâ diyordu ki :

«Ülkemizde; burjuvazi ve proletarya dışında, çarlığa muhalif ya da devrimci bir birleşimi destekleyecek hiç bir toplumsal güç görmüyoruz.»

Bu yanlış görüşler, Plehanov'un, gelecekteki menşevik görüşlerinin tohumlarıydı.

* * *

Lenin tarafından hazırlanan ilk program tasarısı ve yorumu 1895 - 1896 yıllarında, Çarlık hapishanelerinde yazıldı. Lenin 1895 yılı Aralık ayında Çarlık hükümetince tutuklandı. Ama devrimci mücadelesini hapishanede de sürdürmekten geri kalmadı. Öğüt vererek, yöneterek, bildiriler, broşürler yazarak dışarıdaki mücadeleye yardımcı oldu.

Ve bu arada «Sosyal - Demokrat Parti Program Tasarısı Açıklama ve Yorumu» adlı parti için bir program da hazırladı.

* * *

1898'de «Mücadele Birlikleri» nin bazıları —Petersburg, Moskova, Kiev ve Ekaterinoslav'dakiler— «Bund» ile birlikte, birleşmek ve bir Sosyal - Demokrat Parti kurmak için ilk atılımı yaptılar. Bu amaçla Mart 1898'de Minsk'de Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi (RSDİP)'nin 1. kongresi için toplandılar.

RSDİP'nin Birinci Kongresine sadece 9 kişi katıldı. Lenin sürgünde olduğu için katılamadı. Kongre yayınladığı Manifesto'da «Rus Sosyal - Demokrat İşçi Partisi»'nin kuruluşunu ilân ediyordu.

Gerçi; birinci kongre toplanmıştı, ama Rusya'da Marksist Sosyal - Demokrat Parti henüz kurulmuş değildi. Kongre birbirinden kopuk Marksist çevre ve örgütleri bir araya getirememiş, bir örgüt içinde toplamayı başaramamıştı. Mahalli örgüt çalışmalarında tek bir ortak eylem çizgisi, **bir parti programı,** parti tüzüğü ya da tek bir merkezden yönetim yoktu.

Lenin devrimci faaliyetlerini sürgünde de sürdürüyordu. Narodizm'in ideolojik yıkılışını tamamlayan çok önemli bilimsel bir eseri, Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi'ni yazdı. «Rus Sosyal - Demokratlarının Görevleri» adlı ünlü broşürünü yazdı.

1899 sonlarında Sibirya'daki sürgünlüğünde, ikinci bir tasarı daha hazırlandı. Bu tasarı, «Partimiz İçin Program Tasarısı» adını taşıyordu.

1900 yılı başlarında, Lenin sürgünden döndü. Lenin bütün Rusya çapında bir gazete kurmayı tasarlıyordu. Rusya'da bir süreden beri var olan çeşitli küçük Marksist çevre ve örgütler henüz birbirleriyle birleşmemişlerdi. Bütün Rusya çapında bir gazete, ancak böyle bir gazete dağınık Marksist örgütleri biraraya getirebilir ve gerçek bir partinin kurulmasına yol açabilirdi.

Ama polis takibinden dolayı böyle bir gazetenin Çarlık Rusya'sında yayınlanması imkânsızdı. Bu yüzden Lenin, gazeteyi dışarıda çıkarmaya karar verdi.

1900 yılı sonbaharında Lenin, «Emeğin Kurtuluşu» grubundakilerle bütün Rusya çapında siyasî gazetenin yayınlanması için anlaşmak üzere dışarıya gitti. Ve yurt dışında Plehanov, Axelrod, V. Zasuliç'in içinde bulunduğu «Emeğin Kurtuluşu» grubuyla ISKRA'nın ortak denetim altında yayınlanması konusunda anlaşmaya vardı. Yayın planı başından sonuna kadar Lenin tarafından hazırlanmıştı.

Ve ISKRA'nın (KIVILCIM'ın) birinci sayısı yurt dışında 1900 yılı Aralık ayında yayınlandı.

Iskra'nın yaptığı en önemli işlerden biri de Parti için bir program hazırlamak oldu. Bildiğimiz gibi; işçi partisinin programı işçi - sınıfının mücadelesinin amaç ve hedeflerinin açık ve bilimsel bir şekilde formüle edilmiş olarak ortaya konmasıdır. Bu program hem proletaryanın devrimci hareketinin azami hedefini, hem de azami hedefe yaklaşırken partinin uğrunda mücadele ettiği istekleri dile

getirir. Bu yüzden bir programın hazırlanması birinci dereceden önem taşımaktaydı.

Iskra yazı kurulu adına II. kongreye götürülmek için hazırlanmasına çalışılan Parti programının teorik kısmının ilk tasarısını Plehanov yazdı. («Plehanov'un Birinci Program Tasarısı»).

Iskra kurulunun 1902 Ocağında Münih'te yaptığı bir toplantıda Lenin, Plehanov'un bu tasarısını otuz kadar nokta üzerinde eleştirdi.

Plehanov, Lenin ve öbür yazı kurulu üyeleri tarafından yapılan eleştiriler sonucunda, tasarısının ilk iki paragrafını değiştirmeyi kabul etti. Ama geri kalan kısmı için ileri sürülen düşünce ve tekliflere karşı çıktı.

Plehanov'un tasarısının tartışılması, Iskra Yazı Kurulunda, üyeler arasında farklılıklar olduğunu göstermişti. Farklılıklardan en önemlisine, programın daha başında kapitalizmin Rusya'da geliştiğinin açıkça tespit edilmesi yolunda yapılmış bulunan bir teklif sebep oldu.

Plehanov'un tasarısını umduğu gibi bulmayan Lenin, bu defa kendisi bir program tasarısı hazırlamaya başladı.

Tasarının ilk metni 25 Ocak (7 Şubat) 1902 tarihinde yazıldı. Bu teorik kısmı Lenin tek başına, pratik kısmı ise öbür yazı kurulu üyeleriyle birlikte yazmıştı. Bu kısımda öbür üyelerle mutabık bulunmadığı bazı noktalarda, ayrıca kişisel formülasyon tekliflerinde bulunmuştur. Lenin bu tasarıya son şeklini 18 Şubat (3 Mart) 1902 tarihinden önce vermişti. «Rusya Sosyal - Demokrat İşçi Partisi Program Tasarısı» işte bu hazırlanan tasarıdır.

Münih'teki toplantıdan sonra, Plehanov da ayrı olarak, ikinci bir program tasarısı hazırladı. Bu tasarı da Lenin'in esaslı eleştirilerine hedef oldu.

Bunun üzerine Iskra yazı kurulunun diğer üyeleri arasından, Plehanov'un ve Lenin'in tasarılarını birleştirmek ve bir tek metin çıkarmakla görevli bir komisyon : «Uzlaştırma Komisyonu» kuruldu.

Lenin, Komisyonun Program Tasarısı üzerindeki düşüncelerini de belirtti. Iskra yazı kurulu 1 (14) Nisan 1902'de Zürih'de toplanarak, yazı kurulunun kesin tasarısını kabul etti. Lenin toplantıda bulunmadı. Kesin tasarının teorik kısmı, komisyon tarafından hazırlanan metin, pratik kısmı ise Iskra yazı kurulunun bütün üyeleriyle Mart 1902 başından beri ortaya konmuş kısımdı.

Lenin tarafından önerilmiş bulunan düşünce, düzeltme ve eklemelerin önemli bir kısmı, tasarının kesinleşmesinden önce, Zürih toplantısındaki tartışmalar sırasında, tasarı yazarları tarafından onaylanmış bulunuyordu.

R.S.D.İ.P. program tasarısı, Iskra'nın 1 Haziran 1902 tarihli 21. sayısında yayınlandı.

R.S.D.İ.P.'nin İkinci Kongresi 17 (30) Temmuz 1903'de başladı.

Kongrenin esas amacı «Iskra tarafından işlenen ve geliştirilen ilkeler ve örgüt esasına dayanarak gerçek bir partinin kurulması» idi.

Gündemde bulunan madde, Parti Programının kabul edilmesi meselesiydi. Programın tartışılması sırasında, Kongrenin oportünist kesimin itiraz ettiği başlıca nokta Proletarya Diktatörlüğü meselesiydi. Programda oportünistlerin kongrenin devrimci kesimiyle anlaşamadığı bir kaç madde daha vardı. Ama onlar esas mücadeleyi proletarya diktatörlüğü meselesinde yoğunlaştırdılar. Yabancı Sosyal - Demokrat Partilerin programında proletarya diktatörlüğü ile ilgili madde olmadığını, bu yüzden bu maddeden vazgeçilebileceğini iddia ettiler.

Bu kanat, aynı zamanda, Parti programına köylü meselesiyle ilgili isteklerin konulmasına da karşı çıkıyordu. Bu kişiler aslında devrim istemedikleri için, işçi sınıfının müttefikinden —köylülük— kaçınıyor, köylülüğe düşmanca bir tutum takınıyorlardı.

Bund'cular ve Polonyalı Sosyal - Demokratlar ulusların kendi kaderlerini tayin hakkına karşı çıktılar. Lenin her zaman işçi sınıfının ulusal baskıya karşı savaşması gerektiğini öğretmişti. Bu isteğin programa konulmasına karşı çıkmak demek, pro'eter enternasyonalizminden vazgeçmek demekti.

Lenin, bütün bu itirazlara yıkıcı bir darbe indirdi.

Kongre; ISKRA'nın önerdiği programı kabul etdi.

Bu program iki kısımdan meydana geliyordu : Bir azami program ve bir de asgarî program. Azami program; işçi sınıfı partisinin, RSDİP'nin esas hedefini, yani sosyalist devrimi, kapitalistlerin iktidarının yıkılmasını ve proletarya iktidarının kurulmasını içeriyordu. Asgarî program ise; Partinin acil hedeflerini, kapitalist sistemin yıkılmasından önce elde edilmesi gereken hedefleri, yani Çarlık istibdadının yıkılmasını, demokratik bir cumhuriyetin kurulmasını, sekiz saatlik iş gününün kabul edlimesini, kırlık bölgelerde bütün Çarlık kalıntılarının, feodal kalıntıların ortadan kaldırılmasını ve toprak ağalarının el koyduğu toprak parçalarının (otrezki) köylülere geri verilmesi isteğini içeriyordu.

Sonradan, Bolşevikler otrezki'lerin geri verilmesi isteğinin yerine, bütün topraklara el konulması isteğini getirdiler.

İkinci Kongre tarafından kabul edilen bu program, işçi sınıfının partisinin devrimci programıydı.

Bu program, proleter devriminin zafere ulaşmasından sonra, RSDİP'nin yeni bir program kabul ettiği 8. Kongresine (Mart 1919) kadar yürürlükte kaldı.

R.S.D.İ.P.'nin 1899 program taslağı

V.İ. Lenin

En başta ele alınması gereken sorun, Rus Sosyal-Demokratlarının bir programa âcil ihtiyaçları olup olmadığıdır. Rusya'da çalışan yoldaşlarımızdan kulağımıza geldiğine göre, şu anda bir programa özel bir ihtiyaç olmadığı; âcil sorunun, mahallî örgütleri geliştirme ve güçlendirme, ajitasyonu ve yayın dağıtımını daha sağlam esaslara bağlama sorunu olduğu; bir programın hazırlanmasını hareketin daha sağlam bir zemine oturacağı bir zamana kadar ertelemenin daha uygun olacağı; bir programın şu anda esaslı bir temelden yoksun kalabileceği düşüncelerini dile getirenler olmuştur.

Biz bu düşünceye katılmıyoruz. Karl Marx'ın dediği gibi «Gerçek harekette atılan her adım bir düzine programdan daha iyi» bir şüphesiz. Fakat ne Marx, ne de Sosyal-Demokrat hareket içinde başka bir teorisyen ya da faal militan, bir siyasî partinin güçlenmesi ve tutarlı faaliyet göstermesi için bir programa duyulan ihtiyacın muazzam önemini hiç bir zaman inkâr etmemiştir. Rus Sosyal-Demokratları, başka eğilimleri temsil eden sosyalistlerle ve Rus Sosyal-Demokrasisini anlamaya yanaşmayan sosyalizm-dışı unsurlarla en sert polemiklerin sürdürüldüğü dönemi daha yeni geride bıraktılar; aynı zamanda, hareketimizde faaliyetin küçük mahallî örgütler eliyle bölük pörçük yürütüldüğü başlangıç aşaması da artık geride kaldı. Birlik ihtiyacı, ortak yayın ihtiyacı, Rus işçi gazeteleri yayınlama ihtiyacı gerçek durumun bir ürünüdür; ve 1898 ilkbaharında, yakın gelecekte bir Parti programı oluşturma niyetini açıklayan Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisinin kurulması da, açıkça, programla ilgili talebin doğrudan doğruya hareketin kendi ihtiyaçlarından doğduğunu göstermiştir. Şu sırada hareketimizin âcil sorunu artık eski dağınık, «amatör» faaliyetleri geliştirmek değil, birliği sağlamaktır — örgütlenmedir. Bu adımın atılabilmesi için bir program mutlaka gereklidir. Program, bizim temel görüşlerimizi formüle et-

melidir; âcil siyasî görevlerimizi açıkca tespit etmelidir; ajitasyon çalışmalarının alanını tayin edecek olan âcil talepleri göstermelidir; ajitasyon çalışmalarını birleştirmeli, bu çalışmaları yaymalı ve derinleştirmeli, böylece onları küçük, ârızî talepler adına parça bölük, kısmî ajitasyondan, Sosyal-Demokrat taleplerin bütününü kapsayan genel ajitasyon düzeyine çıkarmalıdır. Sosyal-Demokrat faaliyetin oldukça geniş bir sosyalist aydınlar ve sınıf bilincine ermiş işçiler çevresini etkilediği günümüzde, bu unsurlar arasında ilişkileri bir program aracılığıyla güçlendirmek ve bu yoldan hepsine daha ileri, daha yaygın faaliyet için sağlam bir zemin hazırlamak âcil bir ihtiyaçtır. Nihayet, bir programa hemen şu sırada mutlaka gerek vardır, çünkü Rus kamuoyu Rus Sosyal-Demokratlarının gerçek görevleri ve eylem biçimleri konusunda çoğu zaman çok büyük yanılgılara düşmektedir: bu yanlış görüşler bazı hallerde yaşadığımız hayatın siyasî kokuşmuşluğunun doğal ürünü olarak ortaya çıkmaktadır; bazı hallerdeyse, Sosyal-Demokrasinin düşmanlarınca sun'i olarak beslenmektedir. Her halükârda, hesaba katılması gereken bir olgudur bu. Sosyalizmle ve siyasî mücadele ile kaynaşmakta olan işçi sınıfı hareketi eğer Rus toplumunun tüm demokratik unsurlarının başında yer alacaksa, bütün bu yanlış anlamaları ortadan kaldırmakta yükümlü bir Parti kurmak zorundadır. Belki başka bir itiraz daha ileri sürülebilir: şu sırada bir program oluşturmaya zamanın elverişli olmadığı, çünkü Sosyal-Demokratların kendi aralarında polemiklere yol açan görüş ayrılıkları olduğu söylenebilir. Ben, bunun tersinin doğru olduğuna inanıyorum — bu durum, bir programın gerekliliğinin bir başka kanıtıdır. Bir yandan, polemik zaten başladığına göre, program taslağı üzerindeki tartışmalarda bütün görüşler ve onların bütün nüansları dile getirilebilecek, tartışma geniş kapsamlı olacaktır. Polemikten de anlaşıldığı gibi Rus Sosyal-Demokratları hareketimizin amaçlarıyla âcil görevlerini ve taleplerini ilgilendiren geniş kapsamlı sorunlara yeniden ilgi duymaya başlamışlardır; program taslağının tartışılması için zaten zorunlu oln birşeydir bu. Öte yandan, polemik eğer semeresiz kalmıyacaksa, eğer yozlaşıp kişisel rekabete dönüşmeyecekse, kafa karıştırmayacaksa, dostun düşmanın birbirine karışmasına yol açmıyacaksa, program sorunu nunda polemik içinde yer alması şarttır. Polemik ancak aradaki ayrılıkların ne olduğunu, **ne kadar derin olduğunu**, esasa dair ayrılıklar mı, yoksa tâli sorunlar üzerinde ayrılıklar mı olduğunu, bu ayrılıkların aynı parti saflarında birlikte çalışmayı aksatıp aksatmıyacağını açıklığa kavuşturursa yararlı olur. Ancak program sorununun polemikte yer alması, ancak tartışan tarafların program konusunda kendi görüşlerini kesin bir dille ortaya koymalarıyladır ki, mutlaka cevaplandırılması gereken bütün bu sorunlar açıklığa kavuşabilir. Tabii, Partinin bir programının oluşturulması her türlü polemiğe son verecek değildir; hareketimizin niteliği, amaçları ve görevleri hakkında temel görüşlere kesinlik kazandıracaktır sadece; o temel görüşler ki, savaşçı bir partinin, üyeleri arasında tâli sorunlar üzerinde tâli görüş ayrılıkları olmasına rağmen sağlam ve kendi içinde kenetli bir partinin, bayrağı olmalıdır.

Şimdi sadede gelelim.

Rus Sosyal-Demokratlarının bir programı söz konusu olduğunda bütün gözler, doğal olarak, Rus Sosyal-Demokrasisini kuran, onun teorik ve pratik gelişmesine onca katkısı olan Emeğin Kurtuluş grubuna çevrilmektedir. Bizden yaşlı yoldaşlarımız Rus Sosyal-Demokrat hareketinin taleplerine cevap vermekte gecikmediler. Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisinin temellerini atan Rus Sosyal-Demokratları kongresinin hazırlıkları yapıldığı sırada —1898 ilkbaharında— P. B. Axelrod **Rus Sosyal-Demokratlarının Bugünkü Görevleri ve Taktikleri** adlı broşürünü yayınladı (Cenevre, 1898; önsözün tarihi, Mart 1898) ve bu broşüre ek olarak, Emeğin Kurtuluşu grubu tarafından daha 1895'te yayınlanmış olan

«Rus Sosyal-Demokratlarının Program Taslağı»nı yeniden bastırdı.

Önce bu taslağı inceleyelim. Nerdeyse 15 yıl önce yayınlanmış olmasına rağmen bizce bu taslak genellikle amacına uygundur ve bugünkü Sosyal-Demokrat teori düzeyindedir. Taslak, doğrudan doğruya, başka ülkelerde olduğu gibi Rusya'da da sosyalizm için bağımsız savaş verebilecek yegâne sınıfın hangisi olduğunu göstermektedir işçi sınıfı «sanayi proletaryası»; bu sınıfın benimsemesi gereken amacı dile getirmektedir — bütün üretim araçları ve nesnelerinin sosyal mülkiyete geçmesi», «meta üretimine son verilmesi» ve «onun yerini yeni bir sosyal üretim sisteminin alması» (...) sosyal ilişkilerin yeniden düzenlenmesi» için «zorunlu ilk şart»ın ne olduğunu belirtmektedir — «siyasî» iktidarın işçi sınıfı tarafından alınması»; proletaryanın uluslararası dayanışmasını ve «her bir devletin ayrı sosyal koşullarına göre Sosyal-Demokrat programlarda bir farklılık unsuru» nun zorunluluğunu vurgulamaktadır; «emekçi yığınların gelişmekte olan kapitalizmle çökmekte olan pederşahî ekonominin çifte boyunduruğu altında ezildiği» Rusya'nın spesifik özeliğine dikkati çekmektedir; Rus devrimci hareketiyle «yeni bir sınıfın, sanayi proletaryasının — en atak, en hareketli, en gelişkin bir sınıfın» yaratılma (gelişen kapitalizm güçleri tarafından) süreci arasındaki ilişkiyi göstermektedir; «devrimci bir işçi sınıfı partisinin» kurulması gereğine işaret etmekte, «bu partinin birinci siyasî görevi»ni açıklamaktadır — «istibdadın yıkılması»; «siyasî mücadele yolları»nı göstermekte ve partinin ana taleplerini sıralamaktadır.

Bizce bütün bu unsurlar, Sosyal-Demokrat işçi sınıfı partisinin programının hiç bir surette vazgeçilemiyecek unsurlarıdır; hepsi bir arada, bugüne dek hem sosyalist teorinin, hem de bütün ülkelerin işçi sınıfı hareketinin gelişmesi sürecinde, özel olarak Rus sosyal düşüncesinin ve Rus işçi sınıfı hareketinin gelişmesi sürecinde, tekrar ve tekrar doğrulanan tezlerin ifadesidir. Bu bakımdan Rus Sosyal-Demokratları, Emeğin Kurtuluşu gurubunun taslağını-yalnız redaksiyon değişikliklerini, düzeltmelerini ve salt ayrıltılarda bazı eklemeleri gerektiren bu taslağı-Rus Sosyal-Demokrat işçi sınıfı partisinin temel programı yapabilirler ve yapmalıdırlar.

Gerekli gördüğümüz ve üzerinde bütün Rus Sosyal - Demokratlarının ve sınıf bilincine ermiş işçilerin fikirlerini açıklamalarında yarar olan, ayrıntılarla ilgili bu değişikliklerin neler olduğunu göstermeye çalışalım.

En başta, tabiî, programın yapısal karakterinde ufak bazı değişiklikler yapılmalıdır. Bu program 1885'te hareketin başarılı olabilecek yegâne gelişme yolunu gösterebilen, fakat o sırada Rusya'da yaygın ve bağımsız bir işçi sınıfı hareketiyle karşı karşıya bulunmayan, dışarda yaşıyan bir grup devrimcinin programıydı. 1900'de, artık, çok sayıda Rus Sosyal - Demokrat örgütünün kurduğu bir işçi sınıfı partisinin programı sözkonusudur. Bu durumun gerektirdiği (ve kendiliklerinden aşikâr oldukları için ayrıntılarına girmeye gerek olmayan) redaksiyon değişikliklerine ek olarak, aradaki bu fark Sosyal - Demokrat işçi sınıfı hareketinin maddî ve manevî koşullarını yaratan ekonomik gelişme sürecini ve Sosyal - Demokrat Partinin örgütlemeyi amaçladığı proletaryanın sınıf mücadelesini ön plana çıkarıp daha da vurgulamayı zorunlu kılmaktadır. Programın en başta yapması gereken şey Rusya'nın bugünkü ekonomik sisteminin temel özelliklerinin ve gelişmesinin tespitidir. (Emeğin Kurtuluşu grubunun programından : «Toprak köleliğinin ilgasından beri kapitalizm Rusya'da muazzam bir ilerleme sağlamıştır. Eski doğal ekonomi sistemi, yerini meta üretimine bırakmaktadır...») Bunu, kapitalizmin temel eğiliminin ana hatlarıyla ortaya konulması, izlemelidir — halkın burjuvazi ile proletarya arasında bölünmesi, «sefalet, baskı, kölelik, aşağılanma ve sömürü yığınının» artması. Marx'ın bu ünlü sözleri Alman Sosyal - Demokrat Partisinin Erfurt Programının ikinci paragra-

fında tekrarlanmaktadır ve Bernstein'in çevresinde kümelenen «eleştiriciler» son zamanlarda azgın saldırılarını tam da bu noktaya yönelterek burjuva liberallerin ve sosyal - siyasîlerin, «yoksullaşma teorisi» ne karşı ileri sürdükleri eski itirazları tekrara koyulmuşlardır. Bize göre, bu sorun üzerinde kopan polemik bu tür «eleştiri» nin mutlak temelsizliğini apaçık ortaya koymuştur. Bernstein kendisi, Marx'ın yukarda aktarılan sözlerinin kapitalizmin eğilimini doğru belirlediğini kabul etmiştir — proletarya ona karşı mücadele etmediği, işçi sınıfının zoruyla iş kanunları çıkartılmadığı zaman gerçekliğin ta kendisi olan bir eğilimdir bu. Bu eğilimin köylüler ve işçiler üzerindeki korkunç etkilerini bugün Rusya'da pekâlâ görüyoruz. Kaldı ki Kautsky, «sefalet, vs. yığını» nın artışına dair bu sözlerin yalnız bir eğilimi belirleme anlamında değil, «sosyal yoksulluğun» artışını, yani proletaryanın durumuyla burjuvazinin hayat düzeyi, emeğin üretkenliğindeki muazzam artışa paralel olarak yükselmeye devam eden sosyal tüketim düzeyi arasındaki nisbetsizliğin artışını gösterme anlamında da doğru olduğunu ispatlamıştır. Nihayet bu sözler şu anlamda yine doğrudur: kapitalizmin «sınır bölgeleri» nde (kapitalizmin yeni gelişmekte olduğu ve pre - kapitalist koşullarla çatıştığı ülkelerde ve millî ekonomi dallarında) yoksulluğun artışı —yalnız «sosyal» değil, aynı zamanda en feci fizik yoksulluk— yığınsal boyutlara ulaşmaktadır. Bunun Rusya'da bütün diğer Avrupa ülkelerine kıyasla on kat daha geçerli olduğunu herkes biliyor. Bu bakımdan «sefalet, baskı, kölelik, aşağılanma, sömürü yığını» sözleri bizce programda mutlaka yer almalıdır. Yer almalıdır, çünkü bir kere bu sözler kapitalizmin temel ve esas özelliklerini tamtamına ifade etmekte, gözlerimizin önünde işleyen bir sürecin ta kendisini, Rusya'da işçi sınıfı hareketinin ve sosyalizmin ortaya çıkmasına yol açan başlıca nedenlerden birisini belirlemektedir; ikincisi, çünkü bu sözler ajitasyon için malzeme kaynağıdır, zira işçi yığınlarını en çok ezen, ama aynı zamanda onları en çok gazaba getiren bütün bir dizi olgunun (işsizlik, düşük ücretler, beslenme yetersizliği, açlık, sermayenin amansız disiplini, fuhuş, hizmetçilerin sayısının artması, vs...) özetidir ve üçüncüsü, çünkü kapitalizmin felâketli sonuçları ve işçilerin zorunlu ve kaçınılmaz öfkesinin bu kesin ifadesiyle biz kendimizle, proletaryaya «sempati besleyen» ve onun yararına «reformlar» talep eden, ama aynı zamanda proletarya ile burjuvazi arasında, müstebit hükümetle devrimciler arasında en mükemmel «orta yol» u bulmaya çalışan kararsız unsurlar arasında çizgi çekmekteyiz. Siyasî özgürlük ve sosyalizm uğrunda yılmadan, azimle mücadele eden birleşik ve güçlü bir işçi sınıfı partisinin oluşması için çaba göstereceksek, bugün bu tür kimselerden kendimizi özellikle ayırmamız gerekmektedir.

Erfurt Programı ile ilgili tavrımız üzerine burada birkaç söz söylemeden geçemiyeceğiz. Yukarda söylenenlerden herkes açıkça anlamış olmalıdır ki, biz Emeğin Kurtuluşu grubunun program taslağında, Rus Sosyal - Demokratlarının programını Almanlarınkine yaklaştıracak değişikliklerin yapılmasında yarar görüyoruz. Biz, Erfurt Programını taklit etmek istediğimizi söylemekten hiç çekinmiyoruz; iyi olan bir şeyi taklit etmekte hiç bir kötülük yoktur ve özellikle bu günlerde, o programın oportunistçe ve hem nalına hem mıhına eleştirilerini bu kadar sık işittiğimiz bir sırada, onu savunmayı bir ödev sayıyoruz. Bununla birlikte, taklit derken hiç bir surette salt kopyecilik anlaşılmamalıdır. Kapitalizmin aynı temel gelişme süreçlerini, sosyalistlere ve işçi sınıfına düşen aynı temel görevleri Rusya'da da gözlediğimiz ölçüde taklit ve ödünç alma yolu açık ve meşrûdur; fakat bunlar hiç bir surette bize, programımızın spesifik özelliklerinde tam ifadesini bulması gereken Rusya'nın spesifik özelliklerini unutturmamalıdır. Bunlar arasında, en başta siyasî görevlerimizin ve mücadele yöntemlerimizin; ikinci olarak da, pederşahî, pre - kapitalist düzenin bütün kalıntılarına kar-

şı mücadelemizin ve bu mücadeleden doğan köylü sorununun spesifik olarak vaazının geldiğini şimdiden kaydedelim.

Bu gerekli kaydı yaptıktan sonra devam edelim. «Sefâlet yığını» nın artışına dair beyanı, proletaryanın sınıf mücadelesinin belirlenmesi izlemelidir — bu mücadelenin amacının ilânı (bütün üretim araçlarının sosyal mülkiyete geçirilmesi ve kapitalist üretimin yerini sosyalist üretimin alması); işçi sınıfı hareketinin uluslararası niteliğinin ilânı; sınıf mücadelesinin siyasî niteliğinin ve bu mücadelenin ilk eldeki hedefinin ilânı (siyasî özgürlüğün kazanılması). Siyasî özgürlükler için istibdada karşı mücadeleyi işçi sınıfı partisinin ilk eldeki [acil] görevi olarak kabul etmek özellikle zorunludur; bu görev, bizce, bugünkü Rus istibdadının sınıfsal yapısının ve bu istibdadı yalnız işçi sınıfının çıkarları adına değil, aynı zamanda bütünüyle sosyal gelişmenin çıkarları adına alaşağı etme ihtiyacının ortaya konulmasıyla açıklanmalıdır. Böyle bir açıklama hem teori bakımından şarttır, çünkü Marksizmin temel görüşleri açısından sosyal gelişmenin çıkarlarından daha üstündür — bütün olarak işçi sınıfı hareketinin çıkarları işçilerin ayrı bir kesiminin ya da hareketin ayrı evrelerinin çıkarlarından daha üstündür; hem de pratik bakımdan şarttır, çünkü her türlü Sosyal - Demokrat faaliyetin —propaganda, ajitasyon ve örgütlenme faaliyetinin— yöneltilmesi ve çevresinde yoğunlaştırılması gereken odak noktası belirlenmelidir. Buna ek olarak, Sosyal - Demokrat işçi sınıfı partisinin istibdada karşı çıkan bütün devrimci hareketlere destek olmayı kendisine amaç edinmesini ve müstebit hükümetin bürokratik vesayet ve sahte sadakalarla, Alman yoldaşlarımızın «Peitsche und Zuckerbrot» siyaseti (kırbaç ve çörek siyaseti) adını taktıkları o demagojik siyasetle halkın siyasî bilincini yozlaştırıp bulandırmasına karşı mücadele etmesini öngören özel bir paragrafın programda yer alması gerektiği görüşündeyiz. Çörek = maddî koşullarında kısmî ve tek tek düzelmeler uğruna siyasî taleplerinden vazgeçerek polis baskısının boynu bükük köleleri olmayı sürdürenlere atılan sadaka (öğrencilere yurtlar, vs.; işçiler içinse — 1896 ve 1897'de Petersburg grevleri sırasında Maliye Bakanı Witte'nin beyanlarını, ya da 2 Haziran 1897 kanununun hazırlanması sırasında İçişleri Bakanlığı temsilcilerinin komisyonda işçileri savunan konuşmalarını hatırlamak yeter). Kırbaç = sadakalara rağmen siyasî özgürlük için savaşı sürdürenler üzerinde artan baskı (öğrencilerin askere alınması; işçilerin Sibirya'ya sürülmesine dair 12 Ağustos 1897 genelgesi; Sosyal - Demokrasi üzerinde baskının artması, vs.) Çörek, acizleri avlamak, rüşvetle kazanıp yozlaştırmak içindir; kırbaç, işçi sınıfı dâvasının ve halkın dâvasının namuslu ve sınıf bilincine ermiş savaşçılarını sindirmek, «zararsız hâle getirmek» içindir. İstibdat var olduğu sürece (şu anda programımızı yazarken istibdadın varlığını hesaba katmak zorundayız, çünkü istibdadın devrilmesi siyasî koşullarda kaçınılmaz olarak o kadar muazzam değişikliklere yol açacaktır ki, işçi sınıfı partisi âcil siyasî görevlerinin tespitinde köklü değişiklikler yapmak zorunda kalacaktır) — istibdat var olduğu sürece, hükümetin demagojik tedbirlerinin aralıksız tekrarlanacağını ve çoğalacağını bilmeliyiz. Dolayısıyla, halkın, polis hâmilerinin sahtekârlığını teşhir ederek, hükümetin giriştiği reformlarla işçilerin mücadelesi arasındaki bağı göstererek, her reformdan gücünü arttırmak, işçi sınıfı hareketini yaymak ve derinleştirmek için nasıl yararlanacağını proletaryaya öğreterek, bu demagojik tedbirlere karşı sistemli bir mücadele yürütmeliyiz.

İstibdada karşı savaşan herkese destek olma gereği programda yer almalıdır, çünkü Rus işçi sınıfının ileri unsurlarıyla çözülmez bir birlik içinde kaynaşan Rus Sosyal - Demokrasisi, siyasî özgürlük için savaşabilecek ya da hiç değilse bu savaşa şu ya da bu yoldan yardımcı olabilecek bütün kesimleri ve bü-

tün unsurları kendi çevresinde toplamak için genel - demokratik bayrağı dalgalandırmak zorundadır.

Programımızın ilkeler bölümünde karşılanması gereken talepler ve orda azamî kesinlik ve açıklıkla dile getirilmesi şart olan temel kaziyeler üzerinde görüşümüz budur. Bizce aşağıdaki noktalar Emeğin Kurtuluşu grubunun program taslağından (ilkeler bölümünden) çıkarılmalıdır: 1) köylünün toprağa tasarruf biçimine dair beyanlar (köylü sorununu ilerde inceleyeceğiz); 2) aydınların «istikrarsızlığı», vs.'nin nedenlerine dair beyanlar; 3) «bugünkü siyasî temsil sisteminin kaldırılıp yerine doğrudan halk yasamasının getirilmesi» ne dair görüş; 4) «siyasî mücadele araçları» na dair görüş. Gerçi bu son noktada biz eskimiş ya da yanlış hiç bir şey görmüyoruz; tersine, mücadele araçlarının gerçekten Emeğin Kurtuluşu gurubu tarafından önerilenler olması gerektiğine inanıyoruz (ajitasyon, devrimci örgütlenme, «uygun bir anda» kararlı saldırıya geçiş, ilke olarak hattâ terörü dahi reddetmeme); ne var ki, bize göre, bir işçi sınıfı partisinin programı 1885'te yurt dışında bulunan bir grup devrimcinin programı için gerekli faaliyet araçlarının belirtileceği yer değildir. Program, araçlar sorununu açık tutmalı, araçların seçimini militan örgütlere ve Partinin taktiklerini tespit eden Parti kongrelerine bırakmalıdır. Taktik sorunlarına (meselâ istibdatla savaşan diğer unsurlar karşısındaki tavrımız gibi en önemli sorunlar, ilke sorunları istisna olmak üzere) programda yer verilmesi doğru olmaz. Taktik sorunlar bir bir ortaya çıktıkça Parti gazetesinde tartışılacak ve sonunda Parti kongrelerinde karara bağlanacaktır. Terör konusu da bizce böyle ele alınmalıdır. Sosyal - Demokratlar bu sorunu mutlaka tartışmalıdırlar —tabiî ilke açısından değil, taktik açıdan— çünkü hareketin gelişmesi, kendiliğinden, casus öldürme olaylarının giderek sıklaşmasına, tecrit hücrelerinde ve sürgünlerde işkence altında katledilen yoldaşlarının sayısı durmadan arttıkça işçilerin ve sosyalistlerin büyük bir öfkeye kapılmalarına yol açmaktadır. Söylenmemiş hiç bir nokta kalmasın diye şunu da kaydedelim: bizim kişisel görüşümüze göre, terör bir mücadele aracı olarak şu anda şayanı tavsiye değildir; Parti (bir parti olarak) buna (koşullarda taktik değiştirmeyi gerektirebilecek bir değişme olana kadar) karşı çıkmalı ve tüm enerjisini örgütlenme ve yayın dağıtımı üzerinde yoğunlaştırmalıdır.

Doğrudan halk yasaması sorununa gelince. Bizce şimdilik bu konu programa alınmamalıdır. Sosyalizmin zaferi, ilke olarak, parlamenterizmin yerine doğrudan halk yasamasının ikame edilmesine bağlanmamalıdır. Bize göre bu görüşün doğruluğu Erfurt Programı üzerindeki tartışmayla ve halk yasamasına dair Kautsky'inin kitabıyla ispatlanmıştır. Kautsky (tarihî ve siyasî bir tahlile dayanarak) halk yasamasından aşağıdaki koşullarda belli yararlar doğabileceğini kabul ediyor: 1) şehirle köy arasında ayrılığın kalkmış olması ya da şehirlerin ağır basması; 2) hayli gelişmiş siyasî partilerin varlığı; 3) «halk yasamasına bağımsız olarak karşı çıkan, aşırı ölçüde merkezîleşmiş devlet gücünün yokluğu». Rusya'da bunların taban tabana karşıtı koşulların geçerli olduğunu görüyoruz; onun için, «halk yasaması» nın yozlaşıp bir Çarlık «plebisit» ine dönüşmesi tehlikesi bizim ülkemizde özellikle büyüktür. Kautsky 1893'te Almanya'dan ve Avusturya'dan söz ederken, «Biz Doğu Avrupalılar için doğrudan halk yasaması 'geleceğin devleti' ni ilgilendiren bir konudur» diyebildikten sonra, Rusya için söylenecek ne olabilir ki? Bu nedenle biz şu kanıdayız: şimdilik, Rusya'da istibdat hüküm sürerken, «demokratk anayasa» talebiyle yetinmeli ve Emeğin Kurtuluşu grubunun programının pratik bölümünde yer alan ilk iki noktayı, «Erfurt Programı» nın pratik bölümünün ilk iki noktasına tercih etmeliyiz.

Şimdi programın pratik bölümünü gözden geçirelim. Bizce bu bölüm sıralama bakımından değilse de içerik bakımından üç kısımdan meydana gelmektedir: 1) Genel demokratik reform talepleri; 2) işçilerin korunmasıyla ilgili ted-

birler için talepler; 3) köylülerin çıkarları doğrultusunda tedbirler alınmasını öngören talepler. Birinci nokta üzerinde Emeğin Kurtuluşu grubunun «program taslağı» nda esaslı bir değişiklik yapmaya gerek yok. Orda, 1) genel oy; 2) milletvekillerine maş bağlanması; 3) genel, lâik, parasız ve mecburî eğitim, vs.; 4) yurtdaşların kişi ve konut dokunulmazlığı; 5) kısıtsız vicdan, söz, toplanma, vs. özgürlüğü (buraya belki spesifik olarak grev hakkı da eklenmelidir); 6) seyahat ve meslek seçme özgürlüğü (buraya «göç özgürlüğü» ve «pasaportların toptan kaldırılması» nın eklenmesi belki doğru olur); 7) bütün yurtdaşlar arasında tam eşitlik, vs.; 8) muvazzaf ordunun yerine halkın genel silâhlandırılması; 9) «tüm medenî ve ceza kanunlarımızın tekrar elden geçirilmesi, sosyal kast ayrımlarının ve insan onuruyla bağdaşmayan cezaların ilgası» isteniyor. Buraya şunu eklemek yerinde olur: «erkekler ve kadınlar için tam hak eşitliği.» Bu kısma, Emeğin Kurtuluşu grubu programında «işçi sınıfı partisinin bu temel siyasî haklara dayanarak öne süreceği» taleplerden biri olarak nitelenen mâlî reformlar da alınmalıdır — «yürürlükteki vergi sisteminin kaldırılması ve bir müterakki gelir vergisinin ihdası.» Nihayet, burda bir de şu talep yer almalıdır: «Devlet memurlarının halk tarafından seçilmesi; her yurtdaşa, herhangi bir hükümet görevlisini önce üstlerine şikâyet etme zorunluluğu olmadan mahkemeye verebilme hakkının tanınması.»

Pratik talepler bölümünün ikinci kısmında Emeğin Kurtuluşu grubunun programı genel bir talep öne sürüyor: «İşçilerle (şehir ve kır işçileriyle) işverenler arasında ilişkilerin kanunlarca düzenlenmesi ve işçi temsilcilerinin katılacağı bir denetleme örgütünün kurulması.» Bizce işçi sınıfı partisi bu noktadaki talepleri daha esaslı ve daha ayrıntılı bir biçimde dile getirmelidir. Parti şunları istemelidir: 1) 8 saatlik iş günü; 2) gece çalışmasına ve 14 yaşından küçük çocukların çalıştırılmasına son verilmesi; 3) her işçi için haftada en az 36 saat kesintisiz dinlenme süresi; 4) fabrika kanunlarının ve Fabrika Müfettişliğinin bütün sanayi ve tarım kollarına, devlet fabrikalarına, zenaat işletmelerine ve evde çalışan el sanatçılarına teşmili; denetçilerle aynı haklara sahip denetçi yardımcılarının işçiler tarafından seçilmesi; 5) bütün sanayi ve tarım dallarında, yargıçları işverenler ve işçiler arasından eşit sayıda seçilen fabrika ve kır mahkemelerinin kurulması; 6) aynî ödemelerin her yerde kayıtsız şartsız yasaklanması; 7) hem sanayide, hem tarımda bütün kazalardan ve işçilerin sakat kalmalarından fabrika sahiplerini sorumlu tutan kanunların çıkarılması; 8) her türlü işçi istihdamında en azından haftada bir ücret ödenmesini şart koşan kanunların çıkarılması; 9) işverenle müstahdemin eşitliğini çiğneyen bütün kanunların ilgası (meselâ, işlerini terkeden fabrika ve çiftlik işçilerine cezaî sorumluluk yükleyen kanunlar, istihdam anlaşmalarının feshinde işverene işçiden daha geniş serbestî tanıyan kanunlar). (Burada sadece gerekli taleplerin anahatlarını belirttiğimizi, taslak için gereken nihaî formülasyonun sözkonusu olmadığını söylemeye gerek yok.) Programın bu kısmı (bir öncekiyle birlikte) ajitasyon için gerekli temel, rehber ilkeleri koymalıdır; ama, tabiî, şu ya da bu yörede, üretim dalında, fabrikada, vs. çalışan ajitasyon görevlilerinin daha değişik biçimde talepler, daha somut ya da daha spesifik talepler ileri sürmelerine engel olmamalıdır. Dolayısıyla, programın bu kısmını hazırlarken iki aşırı uca da düşmekten kaçınmamız gerekir — bir yandan tüm işçi sınıfı için önemi büyük olan başlıca, temel taleplerden hiç birisini eksik bırakmamalıyız; öte yandan, hiç de rasyonel olmayacak bir tarzda, programı çok ince ayrıntılara boğmamalıyız.

Emeğin Kurtuluşu grubunun programında yer alan «üretici birliklerine devlet yardımı» talebi bizce program dışı bırakılmalıdır. Başka ülkelerin tecrübesi, teorik mülâhazalar ve Rusya'ya özgü spesifik durumlar (burjuva liberallerin ve polis devletinin «arteller» ve «halk sanayiinin...himayesi», vs. ile flört eğilimi)

— bütün bunlar bizim bu talebi ileri sürmemizi gerektirmektedir. (15 yıl önce muhakkak ki birçok bakımdan durum farklıydı; Sosyal - Demokratların programlarına böyle bir talep koymaları **o zaman** için çok doğaldı.)

Geriye, programın pratik bölümünün üçüncü ve son kısmı kalıyor — köylü sorununa ilişkin talepler. Emeğin Kurtuluşu gurubunun programında bu sorunla ilgili tek bir talep var: «Tarımsal ilişkilerimizin radikal bir biçimde elden geçirilmesi, yani tazminat karşılığı toprak edinme ve köy komünlerine toprak tahsisi şartlarının değiştirilmesi; köylülere diledikleri takdirde kendilerine toprak tahsisini reddedip köy komününden çıkma hakkının tanınması, vs...»

Bana öyle geliyor ki, burada dile getirilen ana fikir tamamen doğrudur ve Sosyal - Demokrat işçi sınıfı partisi, gerçekten, buna uygun bir talebi programına almalıdır («buna uygun bir talebi» diyorum, çünkü bazı değişiklikler yapılmasının yerinde olacağını sanıyorum).

Bu sorunu ben şöyle anlıyorum: Rusya'da köylü sorunu Batıdaki köylü sorunundan esasta ayrılır; ayrılık, Batıda bu sorunun, hemen hemen sadece, kapitalist, burjuva toplumda bir köylünün; Rusya'da ise pre-kapitalist kurumlar ve ilişkiler, **toprak köleliği kalıntıları** altında da bir o kadar (eğer daha çok değilse) ezilen köylünün sorunu olmasındadır. İstibdada ve toprak köleliği kalıntılarına karşı savaşçılar çıkaran bir sınıf olarak köylülüğün Batıda artık bir rolü kalmamıştır, ama Rusya'da durum henüz böyle değildir. Batıda sanayi proletaryası uzun zamandan beri kırlardan kopmuştur; bu kopuş gerekli hukukî kurumlarla da tamamlanmıştır. Rusya'da «sanayi proletaryası, hem yapısı hem de hayat koşulları bakımından çok büyük ölçüde hâlâ kıra bağlıdır» (P. B. Axelrod, a.g.e. s. 11). Gerçi köylülüğün küçük burjuvazi ve ücretli işçilik yönünde farklılaşmasının Rusya'da büyük bir güçle ve akıllara durgunluk veren bir hızla ilerlemekte olduğu doğrudur; fakat bu süreç henüz sona ermemiştir ve —en önemlisi— bu süreç hâlâ, bütün köylüleri ortak mükellefiyet ve vergiye - bağlanmış cemaat zincirleriyle köstekleyen eski toprak köleliği kurumları çerçevesinde gelişmektedir. Dolayısıyla Rus Sosyal - Demokratı, hattâ (bu satırların yazarı gibi) kapitalist toplumda küçük mülkiyetin ya da küçük tarım ekonomisinin korunması ya da desteklenmesinin kararlı muhaliflerinden biri dahi olsa, yani tarım sorununda her türden ve renkten burjuvaların ve oportünistlerin «doğmacı» ve «ortodoks» diye saldırmaya bayıldıkları Marksistlerin (bu satırların yazarı gibi) safında dahi olsa — inançlarına hiç de ihanet etmeden, hattâ asıl o inançlarından ötürü, işçi sınıfı partisinin bayrağına köylülüğün (**hiç bir surette** bir küçük mülk sahipleri ya da küçük çiftçiler sınıfı olarak **değil**) **genel olarak toprak köleliği kalıntılarına ve özel olarak istibdada karşı devrimci mücadele verme yeteneğine sahip olduğu ölçüde destekleneceğini** yazması gerektiğinde ısrar edebilir ve etmelidir. Biz bütün Sosyal - Demokratlar, yukarda sözü geçen tezahürlere karşı **devrimci** bir mücadele verme **yeteneğine sahip olduğu ölçüde** büyük burjuvaziyi bile desteklemeye hazır olduğumuzu ilân etmiyor muyuz — geçen her gün biraz daha proletaryaya karışan milyonlarca küçük burjuvaya destek olmayı nasıl reddedebiliriz? Büyük burjuvazinin liberal taleplerini desteklemek büyük burjuvaziyi desteklemek değilse, küçük burjuvazinin demokratik taleplerini desteklemek küçük burjuvaziyi desteklemek hiç değildir; tam tersine, küçük ekonomiyi sermayenin darbeleri altında daha büyük bir güçle yok olmaya götürecek olan süreç, Rusya'da siyasî özgürlüğün mümkün kılacağı bu gelişmenin ta kendisidir. Sosyal - Demokratlar arasında bu noktada bir anlaşmazlık olacağını sanmıyorum. Dolayısıyla sorun şudur: 1) Talepleri nasıl belirleyelim ki kapitalist bir toplumda küçük mülk sahiplerinin desteklenmesini istemeye dönüşmesinler? ve, 2) bizim köylülüğümüz, hiç değilse kısmen, toprak köleliği

kalıntılarına ve istibdada karşı **devrimci** bir mücadele verme yeteneğine sahip midir?

Önce ikinci soruyu ele alalım. Rus köylülüğü içinde devrimci unsurların var olduğunu kimsenin inkâr edemiyeceği ortadadır. Reform öncesi dönemde de toprak sahiplerine, onların kâhyalarına ve onları destekleyen hükümet görevlilerine karşı köylü isyanları olduğunu biliyoruz. Kırsal alanda adam öldürmeler, ayaklanmalar, vs. çok iyi biliniyor. Kır Nezaretçileri adı altında köylülüğün başına belâ kesilen aristokratik aylaklar çetesinin vahşî kanunsuzluğunun köylülüğü (mekparmak eğitimin bile zihinlerinde bir insan onuru anlayışının uyanmasına yettiği köylüleri) nasıl gazaba getirdiği çok iyi biliniyor. Gittikçe sıklaşan açlık yıllarının milyonlarca insanı etkilediği ve bu insanların bu gibi «besin güçlükleri» karşısında pasif seyirci durumunda kalamıyacakları çok iyi biliniyor. Köylülük içinde tarikatların ve akılcı düşüncenin gelişmekte olduğu çok iyi biliniyor. Din kisvesi altında siyasî protesto hareketleri yalnız Rusya'ya özgü birşey değildir; gelişmelerinin belli bir aşamasında bütün ülkelerde görülür. Dolayısıyla köylülük içinde devrimci unsurların varlığından şüphe edilemiyeceği muhakkaktır. Biz bu unsurların gücünü hiç de abartmıyoruz; köylülerin siyasî geriliğini ve cehaletini unutmuyoruz, «anlamsız ve amansız Rus isyanı» ile devrimci mücadele arasındaki farkı da görmüyor değiliz; hükümetin elinde, siyasî alanda köylülüğü aldatıcı ve yozlaştırıcı sonsuz imkânlar olduğunu gözden uzak tutmuyoruz. Fakat bütün bunlardan çıkan sonuç sadece şudur: köylülüğü devrimci hareketin **aracı** kılmak akılsızlıktır; bir parti, hareketinin devrimci niteliğini köylülüğün devrimci hâleti ruhiyesine **dayandırıyorsa** o parti çıldırmış demektir. Rus Sosyal - Demokratlarına böyle birşeyi önermek kimsenin aklından geçmez. Biz sadece şunu söylüyoruz: bir işçi sınıfı partisi, Marksizmin temel öğretilerini çiğnemeden ve çok büyük bir siyasî hata işlemeden, köylülük içinde mevcut devrimci unsurları **görmezlikten** gelemez ve o unsurları desteklememezlik edemez. Rus köylüsü içindeki devrimci unsurların, hiç değilse Batı Avrupalı köylülerin istibdadın yıkılışı arasındaki davranışları doğrultusunda bir davranış gösterip göstermeyecekleri tarihin henüz cevaplandırmadığı bir sorudur. Eğer o yeteneği göstermezlerse, Sosyal - Demokratların bundan ne kendi itibarları, ne de kendi hareketleri adına bir kayıpları olmayacaktır; zira eğer köylülük onların devrimci çağrısına uymazsa (bunun için gereken gücü kendinde bulamazsa) kabahat Sosyal - Demokratlarda olmayacaktır. İşçi sınıfı hareketi büyük burjuvazinin ya da küçük burjuvazinin bütün ihanetlerine rağmen kendi yolunda ilerlemektedir ve ilerlemeye devam edecektir. Eğer köylülük bu yetenekte olduğunu gösterirse — o zaman, bu koşullarda ona destek olmayan Sosyal - Demokrasi itibarını da, demokrasi için verilen mücadelenin öncü savaşçısı olarak görülme hakkını da ebediyen yitirir.

Yukarda sözü edilen birinci soruya dönecek olursak, «Tarımsal ilişkilerin radikal bir biçimde elden geçirilmesi» talebinin bize pek açık görünmediğini söylemek zorundayız. On beş yıl öncesi için bu belki yeterliydi, ama bugün biz bununla yetinemeyiz; bugün hem ajitasyona yol göstermek, hem de aynı zamanda, küçük ekonominin günümüz Rus toplumundaki sayısız savunucularıyla onların Baylar Pobedonostsev, Witte ve İçişleri Bakanlığındaki birçok memurlar gibi «etkin» taraftarlarına karşı kendimizi korumak zorundayız. Programımızın pratik bölümünün üçüncü kısmının aşağı yukarı şu biçimde formüle edilmesi için önerimizi yoldaşların tartışmasına sunuyoruz:

«Bugünkü devlete ve sosyal düzene karşı her devrimci hareketi desteyleyen Rus Sosyal - Demokrat işçi sınıfı partisi, istibdada karşı devrimci mücadele verebildiği ölçüde, Rus halkının haklardan yoksunluğundan ve Rus toplumunda

toprak köleliği kalıntılarının varlığından en çok zarar gören sınıf olarak, köylülüğü destekleyeceğini ilân eder.

«Bu ilkelerden hareketle Rus Sosyal - Demokrat işçi sınıfı partisi şunları talep eder:

«1) Toprak tazminatının, muafiyet kirası ödemelerinin ve hâlen vergi ödeyen bir sosyal kast olarak köylülüğe yüklenen bütün mükellefiyetlerin ilgası.

«2) Hükümetin ve toprak sahiplerinin toprak tazminatı (1) biçiminde köylüden gaspettikleri paraların halka iadesi.

«3) Ortak mükellefiyete son verilmesi ve köylünün toprağını dilediği gibi elden çıkarmasına engel bütün kanunların kaldırılması.

«4) İster özel kanunlar ve kurumlardan ötürü (Urallarda demir - döküm bölgelerinde yaşıyan köylülerin ve işçilerin durumu), ister köylülerle toprak sahiplerinin tarlalarının henüz birbirinden ayrılmamış olmasından ötürü (Batı arazisinde irtifak hakkı (2) kanununun kalıntıları), ya da köylü topraklarının bir kısmının toprak sahipleri tarafından «ayrılması» (3) sonucunda köylülerin fiilen eski angarya köylüleri durumuna düşmüş olmalarından ötürü köylünün toprak sahibine feodal bağımlılığının bütün kalıntılarının ilgası.

«5) Köylülere, mahkemeye müracaat edip aşırı kiraların indirilmesini talep etme ve tefecilik yapan toprak sahiplerinden ve genellikle köylülerin fakrü zaruretinden istifade ederek onları ağır taahhütler altına sokan herkesten dâvacı olma hakkının tanınması.»

Böyle bir önerinin ardındaki saikleri daha ayrıntılı olarak incelememiz gerekecek — programın en önemli kısmı burası olduğu için değil, en çok tartışılan konu bu olduğu ve bütün Sosyal - Demokratlarca kabul edilen genel doğrularla daha uzaktan ilgili olduğu için. Köylülüğün (şartlı) «desteklenmesi» ne dair ilk baştaki önermeye bizce ihtiyaç var, çünkü proletarya genel olarak, bir küçük mülk sahipleri sınıfının savunmasını üzerine alamaz ve almamalıdır; proletarya öyle bir sınıfı sadece o sınıf devrimci **olabildiği ölçüde** destekleyebilir. Ve bugün Rusya'da geri olan herşeyin, bütün toprak köleliği kalıntılarının, haklardan yoksunluğun ve «pederşahî» baskının temsilcisi istibdat olduğuna göre, işçi sınıfı partisinin köylülüğü sadece, köylülük **istibdada** karşı devrimci mücadele verebildiği ölçüde destekleyeceğini belirtmek şarttır. Böyle bir önerme, Emeğin Kurtuluşu grubunun taslağında geçen şu önermeyle açıkça bağdaşmamaktadır: «İstibdadın başlıca dayanağı doğrudan doğruya köylülüğün siyasî atâleti ve entellektüel geriliğinde yatmaktadır.» Oysa bu yalnız teoriyle çelişmiyor, gerçeklikle de çelişiyor; zira köylülük (genel olarak bütün küçük mülk sahipleri sınıfı gibi) karakterinin ikili yanıyla kendini belli eder. Köylülüğün durumundaki iç çelişkileri ortaya seren ünlü ekonomi - politik kanıtlarını burada tekrarlamak istemiyoruz. Sadece, 1850 yılları başında Fransız köylüsünü Marx'ın nasıl gördüğünü hatırlatacağız:

«Bonaparte ailesi devrimci köylüyü değil, tutucu köylüyü temsil eder; sosyal varoluş koşulunun dışına, yani küçük tarlasının sınırları dışına çıkma özlemini duyan köylüyü değil, daha çok, bu toprak parçasına daha bir dört elle sarılmak isteyen köylüyü; şehirlerle bağ kurup eski düzeni kendi güçleriyle yıkmak isteyen kır halkını değil, tersine ,bu eski düzen içinde tıkılı kalıp miskinleşen, kendilerinin ve topraklarının imparatorluk hortlağı eliyle kurtarılıp baş üstünde tutulduğunu görmek isteyen kır halkını temsil eder. Köylünün aydınlanmasının değil, bâtıl inançlarının; köylünün sâlim yargısının değil, önyargısının; geleceğinin değil, geçmişinin; çağdaş Cevennes'ninin değil, çağdaş Vendee'sinin temsilcisidir.» **(Der 18 Brumaire.** s. 99). İşçi sınıfı partisi, doğrudan doğruya, «eski düzeni» yani Rusya'da herşeyden önce istibdadı devirmeye çalışan köylülüğü desteklemek ihtiyacındadır. Rus Sosyal - Demokratları Narodnik öğretisi ve çiz-

gisinin devrimci yanını ayırdedip benimseme gereğini her zaman kabul etmişlerdir. Emeğin Kurtuluşu grubunun programında bu sadece yukarda iktibas edilen «radikal bir biçimde elden geçirme, vs...» talebinde değil, aynı zamanda şu sözlerde de ifadesini bulur: «Bu arada hiç söylemeye gerek yok ki, bu gün bile köylülükle doğrudan temasta olan kimseler, köylüler arasında faaliyetleriyle Rusya'da sosyalist harekete önemli bir hizmette bulunabilirler. Sosyal - Demokratlar bu gibi kimseleri karşıya almak şöyle dursun, onlarla temel çalışma ilkeleri ve yöntemleri üzerinde anlaşmaya varmak için hiç bir gayreti esirgemiyeceklerdir.» On beş yıl önce ,devrimci Narodnizmin gelenekleri hâlâ canlıyken, böyle bir beyan yeterliydi; ama bugün, eğer Sosyal - Demokrat işçi sınıfı partisinin demokrasi için bir öncü savaşçı olmasını istiyorsak, kendimiz köylülük içinde «çalışmanın temel ilkeleri» ni tartışmaya başlamalıyız..

Fakat bu önerdiğimiz talepler köylülerin kendilerinin değil de mülkiyetlerinin desteklenmesine, küçük ekonominin tahkimine yol açmıyor mu, ve kapitalist gelişmenin bütün seyrine tekabül ediyor mu? Marksistler için son derece önemli olan bu sorunları inceleyelim.

Birinci ve üçüncü taleplerin özü üzerinde Sosyal - Demokratlar arasında görüş ayrılıkları yok denecek kadar az olsa gerektir. İkinci talep ise özü bakımından bazı görüş ayrılıklarına yol açabilir. Bizce talep şu bakımlardan yerindedir: 1) toprak tazminatı ödemelerinin köylülerin toprak sahipleri tarafından doğrudan soyulmaları anlamına geldiği, yalnız köylü toprakları için değil, aslında toprak kölesi sahipliği hakkı için köylüye para ödetildiği ve hükümetin köylülerden, toprak sahiplerine ödediğinden daha çok para topladığı bir gerçektir; 2) bunu olmuş bitmiş, tarihin arşivlerine kaldırılmış birşey olarak göremeyiz, çünkü o devirde katlandıkları «fedakârlık» lardan yakınıp duran aristokrat sömürücüler kendileri Köylü Reformunu hiç de o gözle görmüyorlar; 3) bugün, milyonlarca köylünün çektiği açlık müzminleşmeye başlamışken, toprak sahiplerine ve kapitalistlere milyonlar armağan eden, maceracı dış siyasete milyonlar harcayan hükümet acından ölenlere ayrılan tahsisatın her bir kuruşu üzerinde pintice pazarlık ederken, imtiyazli sınıfların çıkarlarına hizmet eden müstebit hükümetin halka neye mal olduğunu hatırlatmanın tam zamanıdır; 4) Sosyal - Demokratlar köylülerin açlık çekmelerine ve açlıktan ölmelerine seyirci kalamazlar; açlara en geniş kapsamlı yardımın yapılması gereği üzerinde Sosyal - Demokratlar arasında hiç bir zaman görüş ayrılığı çıkmamıştır ve devrimci tedbirler alınmadan ciddî yardımın söz konusu olabileceğini kimse iddia edemez; 5) Çar ailesine ait topraklara el konulması ve aristokrasinin topraklarının daha çok mobilize edilmesi (ki önerilen talebin gerçekleşmesinden bu sonuç doğacaktır) Rusya'nın tüm sosyal gelişmesine yarardan başka birşey getirmeyecektir. Önerilen talebe karşı belki bize, bunun «pratikte uygulanabilir olmadığı» söylenecek. Eğer böyle bir itiraz, salt, «devrimcilik» ve «ütopyacılık» aleyhinde teranelerle desteklenecekse, bu tür oportünist teranelerin bizi hiç de korkutmadığını ve onları anlamsız bulduğumuzu önceden söyleyebiliriz. Ama eğer itiraz hareketimizin ekonomik ve siyasî koşullarının tahliline dayandırılacaksa, bu konuda daha ayrıntılı bir tartışmanın gereğini ve bununla ilgili bir polemiğin yararını kabul ediyoruz. Yalnız şunu söyliyelim ki, bu talep tek başına bir talep değildir; köylülüğü devrimci olduğu ölçüde destekleme talebinin bir parçasıydı. Köylülük içindeki devrimci unsurların nasıl ve ne gibi bir güçle kendilerini ortaya koyacaklarına tarih karar verecektir. Eğer bir talebin «pratikte uygulanabilirliği» nden, onun soyal gelişmenin çıkarlarına değil de ekonomik ve siyasî koşulların spesifik bir durumuna uygunluğunu anlıyorsak, Kautsky'nin Polonya'nın bağımsız olması talebine (Polonya işçi sınıfı partisi için) «pratikte uygulanamazlığı» ndan ötürü itiraz eden Rosa Luxemburg'la polemiğinde ikna edici bir tarz-

da ortaya koyduğu gibi, tamamen yanlış bir kıstastır bu. O zaman Kautsky (eğer hafızamız bizi yanıltmıyorsa) Erfurt programının memurları halkın seçmesine dair talebini buna örnek göstermişti. Bu talebin bugünün Almanyasında «pratikte uygulanabilir» olmaktan ne kadar uzak olduğu aşikârdır, ama hiç bir Sosyal - Demokrat, talepleri, belli bir zamanda ya da belli koşullarda mümkün olabilenin çerçevesiyle sınırlamayı önermemiştir.

Dördüncü noktaya gelince. Herhalde kimse Sosyal - Demokratların feodal bağımlılığın bütün kalıntılarının ilgasını istemelerine ilke olarak karşı çıkmaz. Belki açıklığa kavuşturulması gereken şey, sadece o talebin formülasyonu ve kapsamıdır: meselâ 1861'de küçük topraklarından bir kısmının «ayrılması» yla yaratılan köylülerin fiilî angarya bağımlılığını kaldırmak için gerekli tedbirleri de kapsamalı mı? gibi. Bizce kapsamalıdır. Angarya (iş - hizmeti) ekonomisinin hâlâ yürürlükte oluşunun büyük anlamı ve aynı zamanda bu kalıntının sosyal gelişmede (ve kapitalizmin gelişmesinde) sebep olduğu muazzam gerilik literatürde bütün boyutlarıyla ortaya konulmuştur. Şüphesiz kapitalizmin gelişmesi bu kalıntıların «kendiliklerinden, doğal bir yoldan» ortadan kalkmasının koşullarını hazırlamaktadır ve sonunda ortadan kalkmalarını sağlıyacaktır. Fakat, herşeyden önce, bu kalıntılar olağanüstü bir direnme gücüne sahiptirler, o yüzden hızla ortadan kalkmaları beklenemez; ikincisi —ve daha çok—, «doğal yol» gerçekte (iş - hizmetinden, vs. ötürü) toprak sahipleri tarafından toprağa bağlanıp köleleştirilen köylülerin ölerek yok olmalarından başka bir şey değildir. Bu durumda Sosyal - Demokratlar programlarının bu sorunu sessizce geçiştirmesine razı olamazlar. Bu talep nasıl gerçekleştirilebilir peki? diye sorulabilir. Biz, programda bu konunun ele alınmasına gerek olmadığı görüşündeyiz. Bu talebin gerçekleştirilmesi tabiî tıpkı bu bölümdeki bütün diğer talepler gibi, köylülük içindeki devrimci unsurların gücüne bağlı olarak) mahallî koşulların seçimle gelen mahallî köylü komitelerine, 60 yıllarında «kanunî» yağmalarını gerçekleştiren Soylular Komitelerine karşı bu defa ağırlıklarını koyacak olan köylü komitelerince, ayrıntılı olarak incelenmesini gerektirecektir; programın demokratik talepleri bunun şart koştuğu demokratik kurumları yeterince belirlemiştir. Bütün bunlar, Emeğin Kurtuluşu grubunun programında öngörülen «tarımsal ilişkilerin radikal bir biçimde elden geçirilmesi» nden başka birşey değildir. Yukarda da belirttiğimiz gibi biz Emeğin Kurtuluşu grubu taslağıyla bu noktada ilke olarak aynı görüşteyiz ve sadece 1) proletaryanın köylülüğün sınıf çıkarları için mücadele etme koşullarının spesifik olarak belirlenmesini; 2) elden geçirmenin niteliğinin belirlenmesini — feodal bağımlılık kalıntılarının kaldırılmasını; 3) taleplerin daha açık ve net ifade edilmesini istiyoruz.

Bir başka itiraz daha olabilir: «ayrılan» topraklar, vs. sorununun yeniden incelenmesi o toprakların köylülere geri verilmesini sağlamalıdır. Bu açıktır. Fakat küçük mülkiyeti, küçük tarlaları güçlendirmeyecek midir bu? Sosyal - Demokratlar köylüden gaspedilen topraklar üzerinde de belki yürütülmekte olan büyük kapitalist ekonominin yerini küçük ekonominin almasını isteyebilirler mi? Böyle birşey, gerçekten, gerici bir tedbir olurdu!

Cevabımız: hiç şüphe yok ki küçük boyutlu ekonominin büyük boyutlu ekonomi yerine ikame edilmesi gericiliktir ve biz bundan yana olamayız. Fakat üzerinde tartıştığımız talep «feodal bağımlılık kalıntılarını ortadan kaldırma» amacına yönelik, o şarta bağlı bir taleptir; dolayısıyla büyük tarlaların parçalanmasına yol açamaz; sadece, özünde salt angarya sistemine dayanan topraklara uygulanması söz konusudur; bu topraklara kıyasla, her türlü ortaçağ engelinden kurtulmuş (3. noktaya bakınız) bir köylü tarlası gerici değil, ilericidir. Burda kesin bir ayrım çizgisi çekmek şüphesiz kolay değil, ama biz programımızda yer alan taleplerin hiç birişinin «kolay kolay» gerçekleşeceğini sanmıyoruz. Bize dü-

şen, temel görevleri ana hatlarıyla koymaktır; bu sorunlar üzerinde pratikte karar verecek olanlar, ayrıntıları değerlendirmesini bileceklerdir.

En son noktanın amacı bir öncekinin aynıdır: (Rusya kırında onca çok rastlanan) **pre - kapitalist üretim tarzının** bütün kalıntılarına karşı mücadele. Hatırlanacağı gibi, Rusya'da köylülerin toprak kiralamaları çok kere angarya ilişkileri kalıntılarını gözden saklamaya yarar. Bu noktayla ilgili düşüncemizi Kautsky'ye borçluyuz. Irlanda ile ilgili olarak Gladstone'un liberal yönetiminin bile 1881'de mahkemelere aşırı kiralarda indirim yapma yetkisi tanıyan bir kanun çıkardığına işaret ederek bu talepler arasına «Fahiş kiraların özel olarak bu amaç için kurulan mahkemelerce indirilmesi» ni katan odur. Angarya ilişkilerini ortadan kaldırma anlamında Rusya'da bu özellikle yararlı olacaktır (tabiî, mahkemelerin demokratik esaslar üzerinde örgütlenmesi şartıyla). Bizce buna, tefeciliğe karşı kanunların, köylüleri boyunduruk altına alan anlaşmalara teşmili talebi de eklenebilir. Rus köyünde bu tür kölelik öylesine yaygındır ki, köylüyü **bir işçi olarak** öylesine ezmektedir ki, sosyal ilerlemeye öylesine ayak bağıdır ki, buna karşı mücadele özellikle şarttır. Üstelik bir mahkeme için, bir anlaşmanın köleleştirici, tefeci niteliğini tespit etmek, kiranın fahiş olup olmadığını tespit etmekten daha güç olmayacaktır.

Genel olarak, önerdiğimiz talepler bizce iki ana amaca indirgenebilir: 1) kırsal alanlarda bütün **pre - kapitalist**, feodal kurumları ve ilişkileri ortadan kaldırmak (bu taleplerin tamamlayıcı unsuru programın pratik bölümünün birinci kısmında yer almaktadır); 2) kırsal alanlarda sınıf mücadelesine daha açık ve bilinçli bir nitelik kazandırmak. Biz Rusya'da Sosyal - Demokrat «tarım programı» na işte bu ilkelerin rehber olması gerektiğine inanıyoruz. Kırlarda sınıf mücadelesini **yumuşatma** yönünde Rusya'da çok rastlanan gayretlerden büyük bir kararlılıkla uzak durmalıyız. Hâkim liberal - Narodnik eğilimin ayırdedici özelliği doğrudan doğruya budur; fakat biz bunu (Rus Sosyal - Demokratlarının Londra Uluslararası Kongresine Raporu'na Ek'de yapıldığı gibi) kesinlikle reddederken, Narodnizmin devrimci içeriğini özellikle dikkate almamız gerektiğini unutmamalıyız. «Devrimci olduğu ölçüde, yani bürokratik sosyal - kast hakimiyetine ve halkı devletin desteğiyle barbarca sömürme ve ezme biçimlerine karşı çıktığı ölçüde Narondizmin Rus Sosyal - Demokrasisinin programına, gerekli değişiklikler yapıldıktan sonra, onun bir cüzü olarak alınması gerekiyordu.» (Axelrod, **Bugünkü Görevler ve Taktikler**, s. 7). Bugün Rusya kırında iki temel sınıf mücadelesi biçimi içiçe geçmiş durumdadır: 1) köylülüğün imtiyazlı toprak sahiplerine ve toprak köleliği kalıntılarına karşı mücadelesi; 2) yeni gelişen kır burjuvazisine karşı mücadelesi. Sosyal - Demokratlar için ikinci mücadele şüphesiz daha önemlidir; fakat Sosyal - Demokratlar, sosyal gelişmenin çıkarlarıyla çelişmediği ölçüde birinci mücadeleye de mutlaka destek olmalıdırlar. Köylü sorununun Rus toplumunda ve Rus devrim hareketinde ötedenberi bu kadar büyük bir yer tutmuş olması ve hâlen de tutmakta olması boşuna değildir: bu olgu, iki mücadele biçiminden birincisinin hâlâ sahip olduğu büyük önemin bir yansımasıdır.

Sonuç olarak, mümkün bir yanlış anlamaya karşı tedbirli olmamız gerekiyor: Sosyal - Demokrasinin köylülere «devrimci çağrı» sından söz ettik. Dağınıklık demek değil mi bu, tüm güçleri sanayi proletaryası içinde çalışma yönünde teksif etme esasına aykırı düşmüyor mu? Hiç de değil. Böyle bir teksifin gerekli olduğu bütün Sosyal - Demokratlarca kabul edilmektedir; Emeğin Kurtuluşu grubunun taslağında (1885) ve sonradan yine, **Rus Sosyal - Demokratlarının Görevleri** broşüründe (1898) buna değinilmiştir. Dolayısıyla, Sosyal - Demokratların güçlerini dağıtacaklarından korkmak için hiç bir sebep yoktur. Bir

program tüm hareketi kucaklamak zorundadır; pratikte, tabiî ki, hareketin önce bir, sonra bir başka veçhesi ön plana çıkacaktır. Programda sanayi işçilerinin yanısıra kır işçilerinden de söz edilmesi gereğine kimse karşı çıkmaz; oysa bugünkü durumda, yoldaşlarımızı köye gitmeye çağırmayı düşünecek tek bir Rus Sosyal - Demokratı bulamazsınız. Bununla birlikte işçi sınıfı hareketi, hattâ bizim gayretlerimiz dışında, kaçınılmaz olarak, demokratik fikirlerin kırlara yayılmasına hizmet edecektir. «Ekonomik çıkarlara dayalı ajitasyon Sosyal - Demokrat çevreleri, sanayi proletaryası ile köylü yığınları arasındaki çok sıkı çıkar dayanışmasını apaçık ortaya koyan olgularla kaçınılmaz olarak karşı karşıya getirecektir» (Axelrod, a.g.e. s. 13). Bu nedenle Rus Sosyal - Demokratlarının mutlaka bir «Agrarprogramm» ı (belirtildiği anlamda; aslında, tabiî, hiç de bir «tarımsal program» değildir bu) olmalıdır. Ajitasyon ve propaganda çalışmalarımızda sürekli olarak köylü - işçilerle, yani köyle ilişkilerini sürdüren, köyde akrabaları ya da aileleri olan ve köye gidip gelen fabrika işçileriyle karşılaşıyoruz. Toprak tazminatı, ortak mükellefiyet ve kira sorunları (Sosyal - Demokrat propaganda ve ajitasyonun aralarında etkisini göstermeye başladığı meselâ Ural'larda çalışan işçiler bir yana) büyük şehir işçilerinin dahi çoğunun hayatî sorunları arasındadır. Köye giden Sosyal - Demokratlara ve bilinçli işçilere kesin yol göstermeyi ihmal edersek görevimizi yerine getirmemiş oluruz. Köy aydınlarını, meselâ ilkokul öğretmenlerini de bu arada unutmamalıyız. Onlar maddeten ve manen öyle horlanmaktadırlar ki, halkın her türlü haktan yoksunluğunu ve ezilmişliğini kendi tecrübeleriyle o kadar yakından bilmektedirler ki, Sosyal - Demokrat fikirlerin onlar arasında anlayışla karşılanacağına (hareket daha ileri aşamalara vardığında) hiç şüphe yoktur.

Şu halde Rus Sosyal - Demokrat işçi sınıfı partisinin programını oluşturması gereken noktalar bizce şunlar olmalıdır: 1) Rusya'nın ekonomik gelişmesinin temel karakterinin belirtilmesi; 2) kapitalizmin kaçınılmaz sonucunun belirtilmesi — işçilerin artan yoksulluğu ve öfkesi; 3) hareketimizin temelinin proletaryanın sınıf mücadelesi olduğunun belirtilmesi; 4) Sosyal - Demokrat işçi sınıfı hareketinin nihaî hedeflerinin —bu hedeflere ulaşma yolunda siyasî iktidarı ele geçirme çabasının— ve hareketin uluslararası niteliğinin belirtilmesi; 5) sınıf mücadelesinin esas siyasî niteliğinin belirtilmesi; 6) halkın haklardan yoksun kalmasını ve ezilmesini sağlıyan ve sömürücüleri himaye eden Rus istibdadının işçi sınıfı hareketi önünde başlıca engeli teşkil ettiğinin, dolayısıyla tüm sosyal gelişme için şart olan siyasî özgürlüğü elde etmenin Partinin en âcil siyasî görevi olduğunun belirtilmesi; 7) Partinin, istibdada karşı mücadele eden bütün partileri ve halk kesimlerini destekleyeceğinin ve hükümetin demagojik entrikalarına karşı çıkacağının belirtilmesi; 8) ana demokratik taleplerin sıralanması; sonra 9) işçi sınıfı çıkarlarına talepler, ve 10) köylülüğün çıkarına taleplerle bunların genel niteliğinin açıklanması.

Yoldaşlarla bir dizi toplantı yapılmadan programın tam tatmin edici bir formülasyonuna varmanın ne kadar güç olduğunu biliyoruz; fakat (yukarda belirtilen nedenlerden ötürü) bu görevi ertelemenin caiz olmadığı inancıyla onu yerine getirme yolunda ilk adımı atmayı zorunlu görüyoruz. Partinin (başta Emeğin Kurtuluşu grubu üyeleri olmak üzere) bütün teorisyenlerinin, Rusya'da pratik çalışmalar yapan bütün sosyalistlerin (yalnız Sosyal - Demokratlar değil: diğer sosyalist grupların fikirlerini de öğrenmemizde çok yarar var ve o fikirleri yayınlamaktan kaçınmayız) ve sınıf bilincine ermiş bütün işçilerin yardımlarını bekliyoruz.

«1899 yılı sonunda yazılmış, ilk defa 1924'de V. İ. Lenin'in Toplu Eserleri, **Cilt I'de yayınlanmıştır.»**

(1) 1861'de Çarlık tarafından çıkarılan Toprak Reformu Kanunuyla Rusya'da toprak köleliğine resmen son verildi. Fakat köylüler eskiden ekip biçtikleri toprakların «özgür» sahipleri olabilmek için devlete yıllık taksitlerle belli bir tazminat parası ödemeye zorlandılar. Devlet bu paraları eski toprak sahiplerine ödedi. Köylüden alınan tazminat tutarı, dolayısıyla toprak sahiplerine ödenen para toprağın gerçek değerinin çok üstündeydi. Bu yoldan 544 milyon ruble değerinde toprağa karşılık köylülerden 2 milyar ruble toplandı. 1905 Rus devriminden sonra 1907'de toprak tazminatı ödemelerine son verildi.

(2) 1861 Reformundan sonra da köylülere ortak yollardan, çayır, mera, su, vs. den yararlanma hakkına karşılık toprak sahiplerine ek hizmet görme mükellefiyeti yüklenmişti.

(3) Toprak köleliği 1861 kanunuyla kaldırıldığı sırada toprak sahipleri meraları, ormanları, vs. köylüye dağıtılan topraktan «ayırmış» yani, köylüleri onlardan yoksun bırakmışlardı.

R.S.D.İ.P.'nin 1903 Programı

(1903'deki II. Parti Kongresinde kabul edilmiştir.)

Değişimin gelişmesi uygar dünyanın bütün halkları arasındaki bağları öylesine yoğunlaştırmıştır ki, proletaryanın büyük kurtuluş mücadelesi uluslararası bir nitelik kazanmak zorunda kalmış ve bu niteliği çoktan kazanmıştır da. Kendini dünya proleter ordusunun bir parçası sayan Rus Sosyal Demokrasisi diğer bütün ülkelerin sosyal demokratları ile aynı nihaî amaca yönelmiştir. Bu nihaî amaç, günümüz burjuva toplumunun karakteri ve gelişmesinin yönü tarafından belirlenmektedir.

Bu toplumun başlıca özelliğini kapitalist üretim ilişkilerine dayalı meta üretimi teşkil etmektedir. Bu üretim ilişkilerinde metaların üretim ve dolaşım araçlarının en önemli kısmı sayıca az bir sınıfın mülkiyetindeyken, nüfusun büyük çoğunluğu sürekli ya da geçici olarak işgüçlerini satmak zorunda bulunan, yani kendilerini ücretli işçiler olarak kapitalistlere bağlayan ve emekleriyle yüksek toplum sınıflarının gelirlerini yaratan proleterler ve yarı - proleterlerden meydana gelmektedir.

Kapitalist üretim ilişkilerinin egemenlik alanı giderek genişlemektedir; öylesine ki, büyük işletmelerin, tekniğin sürekli olarak mükemmelleşmesi ile artan

ekonomik önemi özerk küçük üreticileri iflâsa, bir bölümünü proleterleşmeye sürüklemiş, geri kalan bölümünün ise, sosyo - ekonomik hayattaki yerini sınırlamış, onları sermayenin az çok tam, az çok açık, az çok ezici bağımlılığı altına itmiştir.

Aynı teknik ilerleme bundan başka müteşebbislere, meta üretimi ve meta dolaşımı süreçlerinde giderek artan ölçüde kadın ve çocuk emeği kullanma imkânını vermiştir. Öte yandan bu gelişme müteşebbislerin duydukları insan işgücü ihtiyacını nispeten azalttığı için işgücü talebi zorunlu olarak işgücü arzının gerisinde kalmakta, bu da ücretli emeğin sermayeye bağımlılığını ve sermaye tarafından sömürülmesinin kapsamını arttırmaktadır.

Burjuva ülkelerindeki bu durum ve bu ülkelerin dünya pazarında giderek keskinleşen rekabet mücadelesi sürekli olarak artan miktarda üretilen metaların satışını zorlaştırmaktadır. Kendini şu ya da bu şekilde derin sanayi krizlerinde ve bunları izleyen durgunluk dönemlerinde ortaya koyan fazla üretim, burjuva toplumundaki üretici güçlerin gelişmesinin burjuva toplumundaki kaçınılmaz sonucudur. Krizler ve durgunluk dönemleri kendileri açısından küçük üreticileri daha çok ezmekte, ücretli emeğin sermayeye bağımlılığını daha fazla artırmakta ve işçi sınıfının durumunun nispî ve bazan da mutlak kötüleşmesine daha çabuk yol açmaktadır.

Emek üretkenliğinin artması ve toplumsal zenginliğin büyümesi demek olan tekniğin mükemmelleşmesi burjuva toplumunda, toplumsal eşitsizliğin artması, mülk sahipleri ile mülksüzler arasındaki mesafenin büyümesi ve varlık güvensizliğinin, işsizliğin ve emekçi yığınlarının giderek daha büyük kesimlerinin her türlü yoksulluğunun çoğalması anlamına gelmektedir.

Bütün bu burjuva toplumuna özgü çelişkilerin gelişmesi ve artmasıyla birlikte emekçi ve sömürülen sınıfların, nesnelerin varolan düzeninden olan hoşnutsuzlukları da aynı ölçüde artmakta, proleterlerin sayısı ve bütünleşmesi büyümekte ve sömürücüleriyle olan mücadeleleri keskinleşmektedir. Tekniğin mükemmelleşmesi aynı zamanda, üretim ve dolaşım araçlarını yoğunlaştırarak ve kapitalist işletmelerde çalışma sürecini toplumsallaştırarak, giderek daha hızlı ve daha hızlı kapitalist üretim ilişkilerinin sınıfsız toplumun üretim ilişkileriyle değiştirilmesinin, yani proletaryanın sınıf hareketinin bilinçli taşıyıcısı olan uluslararası sosyal demokrasinin bütün faaliyetinin nihai amacı olan sosyal devrimin, maddî imkânlarını da yaratmaktadır.

Proletaryanın sosyal devrimi, üretim ve dolaşım araçlarının özel mülkiyetini toplumsal mülkiyetle değiştirdikten sonra refahın ve toplumun bütün üyelerinin her yönde gelişmesinin sağlanması için toplumsal üretim sürecinin planlı bir örgütlenmesini getirerek, toplumun sınıflara bölünmesine son verecek ve böylece insanlığın bir bölümünün diğer bölümü tarafından her türlü sömürülmesine son vereceği için, bütün köleleştirilmiş insanlığı kurtaracaktır.

Bu sosyal devrimin vazgeçilmez önşartı proletaryanın diktatörlüğü, yani proletaryanın, kendisine sömürücülerin her türlü direnişini bastırma imkânını verecek bir politik iktidarı feth etmesidir.

Proletaryayı büyük tarihi görevini yerine getirme yeteneğine kavuşturmayı kendine görev kabul eden uluslararası sosyal demokrasi, proletaryayı bütün burjuva partilerine karşıt olan ,bağımsız bir politik parti içinde örgütler; onun sınıf mücadelesinin bütün ifadelerini yönetir, sömürücülerin çıkarları ile sömürülenlerin çıkarları arasındaki uzlaşmaz zıtlığı açığa çıkarır ve önündeki sosyal devrimin tarihi önemini ve gerekli önşartlarını açıklar. Sosyal demokrasi aynı zamanda bütün diğer emekçi ve sömürülen yığınlara kapitalist toplum içindeki durumlarının ümitsizliğini ve sermayenin boyunduruğundan kurtulmaları için sosyal devrimin zorunlu olduğunu gösterir. İşçi sınıfının partisi, sosyal demok-

rasi, emekçi ve sömürülen nüfusun bütün kesimlerini, bunlar proletaryanın bakış açısında yer aldıkları takdirde, kendi saflarına çağırır.

Farklı ülkelerin sosyal demokratları, kapitalist üretim tarzının bütün uygar dünyada egemen olması ile belirlenen ortak nihaî hedefleri yolunda önlerindeki ilk görevleri farklı olarak tespit etmek zorundadırlar, çünkü bir yandan bu üretim tarzı her yerde aynı gelişme düzeyinde değildir, bir yandan da tek tek ülkelerdeki gelişmesi farklı sosyo politik şartlarda sürmektedir.

Kapitalizmin çoktan egemen üretim ilişkisi haline gelmiş olduğu Rusya'da, emekçi yığınların toprak sahipleri, devlet ya da devletin başı tarafından köleleştirilmesi temeline dayanan eski prekapitalist düzenimizin sayısız kalıntısı henüz varlığını sürdürmektedir. Ekonomik ilerlemeye büyük ölçüde önüne dikilen bu kalıntılar proletaryanın sınıf mücadelesinin çok yanlı gelişmesini engellemekte, milyonlarca köylünün devlet ve mülk sahibi sınıflar tarafından sömürülmesinin barbarca biçimlerinin korunmasını ve güçlendirilmesini desteklemekte ve bütün halkı cehalet ve kölelik içinde tutmaktadır.

Bu kalıntıların en önemlisi ve bütün bu barbarlığın en güçlü cihazı çarlık mutlakiyetidir. Bu kendi tabiatı gereği her türlü toplumsal harekete karşı düşmanca bir tavırdadır ve proletaryanın bütün özgürlük çabalarının en kötü düşmanı olmak zorundadır.

Bu yüzden Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi önündeki ilk politik görev olarak çarlık mutlakiyetinin yıkılmasını ve onun yerine demokratik bir cumhuriyetin getirilmesini koymaktadır. Bu cumhuriyetin anayasası şunları sağlamalıdır:

1. Halkın egemenliği, yani bütün yüksek devlet gücünün halkın temsilcilerinden oluşan ve bir meclis oluşturan yasa koyucu kurulun elinde toplanması.
2. Gerek yasa koyucu kurulun gerekse bütün mahalli yönetim organların seçimlerinde yirmi yaşına erişmiş, erkek - kadın bütün vatandaşlar için genel, eşit ve dolaysız oy hakkı; seçimlerde gizli oy; her seçmenin bütün temsili kurumlara seçilme hakkı; iki yıllık parlamento dönemleri; halk temsilcileri için diyetler.
3. Geniş mahalli öz yönetim; özel hayat şartları ve nüfus bileşimi gösteren bütün bölgeler için bölgesel öz yönetim.
4. Kişi ve konut dokunulmazlığı.
5. Sınırsız vicdan, söz, basın, toplantı, grev ve birleşme özgürlüğü.
6. Seyahat ve iş hürriyeti.
7. Rütbelerin kaldırılması ve cinsiyet, din, ırk ve milliyet ayırımı yapılmaksızın bütün vatandaş için haklar bakımından tam eşitlik.
8. Gerekli okuların devlet ve öz yönetim organları tarafından gerçekleştirilmesi ile herkesin kendi ana dilinde eğitim hakkının sağlanması; her vatandaşın toplantılarda kendi ana dilinde konuşma hakkı; bütün mahalli toplumsal ve devlet kurumlarında devlet dilinin yanında anadilin de eşit şekilde kullanılması.
9. Devlet bütünlüğü içinde olan bütün halklar için kendi kaderini tayin hakkı.
10. Herkesin her memuru belirli yoldan yeminli mahkemelere şikâyet etme hakkı.
11. Hakimlerin halk tarafından seçilmesi.
12. Kurulu ordunun yerine halkın genel silâhlanmasının geçirilmesi.
13. Kilisenin devletten ve eğitimin kiliseden ayrılması.
14. Her iki cinsiyetten bütün çocukların 16 yaşına kadar mecburi, parasız, genel ve mesleki eğitimi; fakir çocukların gıda, elbise ve okul araçlarının devlet tarafından sağlanması.

Devlet bütçemizin demokratlaştırılmasının temel önşartı olarak RSDİP bü-

tün dolaylı vergilerin kaldırılmasını ve müterakki gelir ve miras vergilerinin getirilmesini talep eder.

İşçi sınıfının bedenî ve ahlaki bozulmadan korunması ve kurtuluş mücadelesindeki yeteneklerinin geliştirilmesi açısından Parti şunları talep eder:

1. İşgününün bütün ücretli işçiler için sekiz saatle sınırlanması.
2. Ekonominin bütün dallarındaki erkek - kadın bütün ücretli işçiler için kesintisiz en az 42 saatlik haftalık dinlenme tatilinin kanunî olarak tanınması
3. Fazla mesainin kesinlikle yasaklanması.
4. İşçi örgütlerinin müsaade ettiği teknik nedenler dolayısıyla zorunlu olduğu durumlar dışında, gece çalışmasının (akşam saat dokuzdan sabah saat altıya kadar) ekonominin bütün dallarında yasaklanması.
5. Okul yaşındaki çocukların (16 yaşına kadar) çalıştırılmasının yasaklanması ve genç işçilerin (16 - 18 yaş arası) çalışma süresinin altı saatle sınırlandırılması.
6. Kadın organizmasına zarar veren ekonomi dallarında kadınların çalışmasının yasaklanması; kadınların doğumdan önceki dört hafta ve sonraki altı hafta içinde çalışmaması ve bu süre boyunca normal ücretini almaları.
7. Kadınların çalıştığı bütün işyeri, fabrika ve işletmelerde bebek ve çocuklar için kreşler kurulması; meme veren kadınların her üç saatte bir en az yarım saat izinli sayılması.
8. İşçilerin yaşlılık veya çalışma yeteneklerini kısmen ya da tamamen kaybetmeleri durumunda devletçe sigortalanmaları, bunun fonlarının kapitalistlerin özel vergilendirilmesi ile sağlanması.
9. Ücretin mal şeklinde ödenmesinin yasaklanması; istisnasız bütün iş mukavelelerinde haftalık ödemelerin para ile yapılmasının tespit edilmesi ve ödemenin çalışma süresince yapılması.
10. Hangi sebepten ve ne amaçla olursa olsun (ceza, avans vs.) işverenin işçi ücretinden kesinti yapmasının yasaklanması.
11. Ekonominin bütün dallarında yeterli sayıda fabrika müfettişlerinin görevlendirilmesi ve fabrika müfettişlerinin denetiminin ücretli emek kullanan devlet kesimi dahil olmak üzere bütün işyerlerine yayılması (ev hizmetçilerinin çalışması da bu denetimin alanına dahildir); kadınların çalıştığı ekonomi dallarında kadın müfettişlerin görevlendirilmesi; fabrika kanunlarına uyulmasını gözetmede ve aynı şekilde ücretlerin tespit edilmesinde, hammadde alınmasında, işlenmesinde ve emek ürünlerinin değerlendirilmesinde işçiler tarafından seçilen ve devlet tarafından ücretleri ödenen temsilcilerin söz hakkının olması.
12. Ücretli işçileri, işverenlerin hayatlarına ve özel kişi ve vatandaş olarak faaliyetlerine müdahale etmesi karşısında korumak için, işverenler tarafından işçilere kiralanan konutların sağlık şartlarının, bunların yaşama ve kira şartlarının mahalli öz yönetim tarafından işçiler tarafından seçilmiş temsilcilerle birlikte gözetilmesi.
13. Ücretli emek kullanan bütün işyerlerinde iyi örgütlenmiş, tıbbî - sağlık örgütlenmesinin bütünü işverenlerden tamamen bağımsız olan bir sağlık gözetiminin kurulması; işçiler için parasız ilâç ve sağlık yardımı ve hastalıkları sırasında ücretlerinin işveren tarafından ödenmeye devam edilmesi.
14. Emeğin korunması kanunlarını çiğneyen işverenlerin cezai sorumluluğa tabi olması.
15. Ekonominin bütün dallarında, yarı yarıya işçi ve işveren temsilcilerinden oluşan iş mahkemelerinin kurulması.
16. Ekonominin bütün dallarında mahalli öz yönetim organlarının yerli ve diğer şehirlerden gelen işçiler için iş bulma kurumları kurma zorunda olması ve

bunların yönetiminde mahalli işçi örgütleri temsilcilerinin söz hakkı olması.

Köylüler üzerinde doğrudan ağır bir boyunduruk olarak duran serfliğin kalıntılarının tasfiye edilmesi ve köylerde sınıf mücadelesinin serbestçe gelişmesi için parti, özellikle şunları talep etmektedir:

1. Serflikten kurtulma ödemelerinin, toprak faizlerinin ve günümüzde köylülük üzerinde büyük bir yük olan her türlü yükümlülüğün kaldırılması.
2. Köylülerin kendi toprakları üzerindeki haklarını kısıtlayan bütün kanunların kaldırılması.
3. Köylülerden serflikten kurtulma ödemeleri ya da toprak faizi şeklinde alınmış olan bütün para miktarlarının kendilerine geri ödenmesi; kilise ve manastır toprakları ile mülkleriyle Çar ailesine, Çarın yakınlarına ait olan mülkler Çar tarafından tımar şeklinde verilmiş mülklere el konulması, aynı zamanda serflikten kurtulma ödemelerinden faydalanmış olan asil büyük toprak sahiplerinin arazi vergisine tabi olmaları; bu şekilde elde edilen gelirlerin özel bir millî fonda toplanarak köy topluluklarının kültürel ve maddî ihtiyaçlarının karşılanmasında kullanılması.
4. a) Serfliğin kaldırılması sırasında köylülerden alınmış olan ve toprak sahiplerinin elinde bir baskı aracı olarak kullanılan toprakların köy topluluklarına (el konularak, ya da —eğer toprak el değiştirmiş ise— devlet tarafından asil, büyük toprak sahiplerinin zararına satın alınarak) geri verilmesi için;
   b) Kafkaslarda köylüler tarafından geçici olarak kullanılan toprakların köylülerin mülkiyetine verilmesi için;
   c) Ural'larda, Altay'da, Batı bölgesinde ve devletin diğer bölgelerinde kalmış olan serflik ilişkilerinin kalıntılarının tasfiye edilmesi için köylü komitelerinin kurulması.
5. Mahkemelerin ölçüsüz yüksek kiraları indirme ve köleci karakterdeki mukaveleleri geçersiz ilân etme yetkisine sahip olması.

RSDİP önündeki ilk amaçları gerçekleştirmek için çalışırken Rusya'daki mevcut toplumsal ve politik düzene karşı yönelen her muhalif ve devrimci çabayı destekler, fakat aynı zamanda emekçi sınıfların polisiye - bürokratik cihaz tarafından baskı altında tutulmasını pekiştirmek ya da farklı biçimlerde yaygınlaştırmak ile ilişkili olan her türlü reform önerilerini kararlı bir şekilde reddeder.

RSDİP kendi açısından, sayılan politik ve sosyal dönüşümlerin tam, düzgün ve sürekli bir şekilde gerçekleştirilmesinin sadece mutlakiyetin yıkılması ve bütün halk tarafından serbestçe seçilmiş Anayasa kurucu bir meclisin çağrılması ile kazanılabileceği görüşündedir.

Sosyal demokrasinin köylü hareketine karşı tavrı

V.İ. Lenin

Köylü hareketinin, günümüz Rusya'sında demokratik devrimdeki muazzam önemi bütün sosyal demokrat basında birçok kereler ele alınmıştır. Bilindiği gibi, Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi III. Parti Kongresi, sınıf bilincine varmış proletaryanın partisinin tümünün, köylülüğün günümüzdeki hareketiyle ilgili faaliyetini daha kesin bir şekilde tespit etmek ve bütünleştirmek için bu melese hakkında özel bir karar almıştır. Önceden hazırlanmış olmasına (ilk taslak Vperyod'un 23 (10) Mart 1905 tarihli 11. sayısında yayınlanmıştı ve Rusya'daki Sosyal Demokrasi içindeki bütün görüşleri formüle etme çabasında olan Parti Kongresi tarafından büyük bir dikkatle ele alınmış bulunmasına rağmen, karar, Rusya'da çalışan bir dizi yoldaşla tereddütler uyandırmıştır. Saratov parti komitesi, oybirliğiyle bu kararın kabul edilemeyeceğini açıklamıştır (bak: Proletari'nin 10. sayısı). O zaman, tarafımızdan getirilmiş olan, bu karar hakkında açıklama isteği, bu güne kadar yerine getirilmemiştir. Bildiğimiz, sadece, Saratov komitesinin yeni İskra taraftarlarının konferansının tarım kararını da kabul etmediğini açıklamış olmasıdır. Buna göre, komite, ne her iki karardaki ortak noktalardan, ne de aradaki farklılıklardan tatmin olmamıştır.

Moskovalı bir yoldaşın elimize geçen (bildiri şeklinde yayınlanmış olan) bir

mektubu, bu mesele ile ilgili yeni materyel getirmektedir. Bu mektubu aşağıya aynen alıyoruz:

«Merkez Komitesine ve kırsal alanlarda çalışan yoldaşlara açık mektup:

Yoldaşlar! Moskova Parti Komitesi Bölge Örgütü, köylülük içindeki çalışmayı doğrudan eleştirmektedir. Böyle bir çalışmanın örgütlenmesi konusundaki deney eksikliği, merkezî Rusya köylerinin özel şartları, giderek III. Parti Kongresi'nin bu meseleyle ilgili kararlarının yeterince açık olmaması, ve partinin gerek periyodik organlarında gerekse bütün basınında köylülük içinde çalışma üzerine hemen hemen hiç materyal olmaması, bütün bunlar bizi, gerek ilkesel gerekse pratik karakterde geniş ayrıntılı talimatlar getirilmesi ricasıyla, Merkez Komitesine başvurmak zorunda bırakıyor. Sizlerden, bu alanda çalışan yoldaşlardan ise, çalışmalarınızda topladığınız pratik deneyleri bizlere iletmenizi rica ediyoruz.

III. Parti Kongresinin «Köylü Hareketine Karşı Tavır» kararını okurken aklımıza takılan tereddütlerle, köylerden henüz uygulamaya başladığımız örgütlenme planını açıklamayı gerekli görüyoruz.

«(Madde a) Geniş halk yığınları içinde, sosyal demokrasinin beylere, devlete, kiliseye, manastırlara ve prenslere ait topraklara el konulmasına varana kadar, köylülüğün durumunu düzelmeye elverişli olan bütün devrimci tedbirlerin en güçlü (aktif) bir şekilde desteklenmesini görev kabul ettiğinin propagandasının yapılması.» (RSDİP III. Parti Kongresi kararından.)

Bu maddede öncelikle parti örgütlerinin propagandayı hangi tarzda yürütecekleri ve yürütmek zorunda oldukları açık değildir. Propaganda herşeyden önce, aydınlatılacak olanlarla yakın ilişki içinde olan bir örgütlenme gerektirir. Bu örgütlenmenin, kır proletaryası komiteleri mi olacağı ya da sözlü ve yazılı propaganda için başka örgütlenme imkanlarının olup olmadığı belli değildir.

Güçlü bir şekilde destekleme vaadi hakkında da aynı şey söylenebilir. Destekleme ve hele güçlü bir destekleme; ancak mahalli örgütlerin mevcudiyetiyle mümkündür. «Güçlü bir şekilde destekleme» meselesi bize göre tamamen, açık değildir. Sosyal demokrasi, işlenmesinde (makineler, daha yüksek kültürlerin ekilmesi gibi en entansif (yoğun) metotların uygulandığı bey topraklarının mülksüzleştirilmesini destekleyebilir mi? Bu gibi toprakların küçük burjuva mülk sahiplerinin mülkiyetine geçmesi — bunların durumunun düzeltilmesi böylesine gerekli olsa bile — ekonominin kapitalist gelişmesi açısından bir geri adım anlamına gelir. Bize göre, biz sosyal demokratların, bu «destekleme» maddesine şu şartı eklememiz gerekir: «Eğer bu topraklara köylü (küçük burjuva) toprak mülkiyeti lehine el konulması, el konulacak toprakların mevcut işlenme şartlarının daha yüksek bir gelişme düzeyi anlamına gelirse.»

Ayrıca:

«Madde d) Kır proletaryasını bağımsız bir şekilde örgütlenmeye, onu şehir proletaryası ile birlikte sosyal demokrat partinin bayrağı altında eritmeye ve köylü komitelerine kır proletaryasının temsilcilerinin seçilmesine dikkat etmek.»

Bu maddenin son kısmı şüphe uyandırmaktadır. Mesele, örneğin «Köylü Birliği» gibi burjuva demokratik örgütlerin ve Sosyalist — Devrimciler gibi gerici — ütopik örgütlerin, köylülüğün hem burjuva hem de proleter unsurlarını bayrakları altında birleştirmelerindedir. Kır proletaryasının örgütlerinin temsilcilerini bu gibi «köylü» komitelerine soktuğumuzda, kendi kendimizle, blok hakkındaki görüşlerimize vs. ye ters düşeceğiz.

Burada da bize göre bazı hatalar vardır ve oldukça ciddi düzeltmeler gereklidir.

Bunlar III. Parti Kongresinin kararları ile ilgili bazı genel görüşlerimizdir. Bunların mümkün olan en kısa zamanda ve ayrıntılı olarak incelenmesi, dileğimizdir.

Bölge örgütlenmesi içindeki «kırsal» örgütlenmenin planına gelince, bu konuda, III. Parti kongresi kararlarının tamamen suskunluk içinde geçiştirdiği şartlar altında çalışmaya zorlandık. Burada öncelikle, faaliyet alanımızın — Moskova vilayeti ve komşu vilayetin sınır bölgeleri — nisbeten az gelişmiş kırsal ev saniyii ile sadece tarımla uğraşan nüfusun son derece az sayıda olmasına karşılık tamamen bir sanayi bölgesi olduğunu belirtmek zorundayız. Bölgede on onbeş bin işçi çalıştıran dev fabrikaların yanında 500-1000 işçi çalıştıran ve irili ufaklı uzak köylere kadar yayılan küçük fabrikalar da vardır. Burada, bu şartlar altında, sosyal demokrasinin son derece uygun bir faaliyet alanı bulduğu kabul edilebilir, fakat gerçekler bu gibi önşartların ilk bakışta göründüğünden farklı olduğunu ispat etti. «Proletarya»mız, bazı fabrikaların 40-50 yıldır faaliyet göstermesine rağmen, büyük çoğunluğuyla, günümüzde halâ topraktan kopmamıştır. «Köy» ona öyle sıkı yapışmıştır ki, kollektif çalışma süreci içinde, «saf proletarya»da ortaya çıkan psikolojik ve diğer önşartlar bizim proletaryamızda gelişmemiştir. «Proleter» lerimizin tarım faaliyetleri belirli biçimler göstermektedir: Fabrikada çalışan bir dokumacı, küçük parselini işlemek için bir hizmetkâr tutmaktadır. Aynı küçük toprak üzerinde (eğer o da fabrikada çalışmıyorsa) karısı, çocuklar, yaşlı ve sakatlar çalışmaktadır. İlerde kendisi de, yaşlandığında, çalışamaz hale geldiğinde ya da işten atıldığında aynı toprakta çalışacaktır. Bu gibi «proleter»lere proleter demek oldukça zordur. Ekonomik durumları açısından yoksul, ideolojileri açısından küçük burjuvadırlar. Bunlar cahil ve tutucudurlar. «Kara yüzler»e bunlar içinden eleman kazanılmaktadır. Fakat son zamanlarda bunların da bilinçleri uyanmaya başlamıştır. Onları «saf» proletaryaya bağlayan ipliklerin yardımıyla bu bilinçsiz kitleyi yüzlerce yıllık uykusundan uyandırıyoruz ve bu hiç de başarısız olmuyor. İpler kalınlaşıyor; yer yer pekişiyor; ve bu unsurlar etkimiz altına girip, gerek fabrikada gerekse köyde ideolojimize yakınlaşıyorlar. Ve biz, «saf» proleter olmayan çevrelerde örgütlenmenin ortodoks tavra ters düşmeyeceğine inanıyoruz. Bundan başka bir çevreye sahip değiliz ve eğer ortodoks tavırda, yani sadece kır «proletarya»sını örgütlemede, ısrar edersek, örgütlenmemizi ve komşu bölgelerdeki örgütlerimizi dağıtmak zorunda kalırız. Toprak sahipleri tarafından ihmal edilen tarlaların bütün donatımlarıyla birlikte ve rahiplerin yeterince işleyemedikleri toprakların kamulaştırılması taleplerine karşı mücadele etmenin zor olduğunu biliyoruz. «Demokratik» — monarşist fraksiyondan (Rusya bölgesinde böyle bir örgüt vardır) «köylü» birliğine kadar bütün burjuva demokrasisinin, «sefiller»i etki altına almak için bizimle mücadele edeceğini biliyoruz. Fakat biz ikincileri birincilere karşı teçhizatlandıracağız. Çevredeki bütün sosyal demokrat güçleri, gerek aydınları gerekse sanayi işçilerini, «sefiller»den oluşan sosyal demokrat komitelerimizi kurmak ve sağlamlaştırmak için kullanacağız. Bunu şu plana göre yapacağız: Her şehirde ya da büyük sanayi merkezinde bölge örgütlenmesinin gruplarından oluşan komiteler kuracağız. Bunlar kendi bölgelerindeki fabrika ve işletmelerden başka «köylü» komiteleri de örgütleyecekler. Bu komiteler güvenlik nedenlerinden çok sayıda üyeye sahip olamaz, ve bunlar ancak en devrimci görüşte ve en yetenekli köylülerden oluşur. Hem fabrikaların hem de köylülerin olduğu yerlerde bunları alt komitelerde birlikte örgütlemek gerekir.

Böyle bir komite herşeyden önce mahallî şartlar hakkında açık ve kesin bilgiye sahip olmalıdır. Bunları şöyle sıralıyabilir: A) Tarım şartları: 1). Köylü lerin toprak payları, kira, mülkiyet biçimleri (köy mülkiyeti, kişi mülkiyeti vs.) 2. Çevredeki büyük çiftlikler: a) kime ait oldukları: b) ne kadar toprak olduğu: c) köylülerin bu çiftliklere karşı hangi tavırda oldukları: d) bu çiftliklerden faydalanma şartlarının nasıl olduğu: 1. angarya, 2. «otreski»lerin kira faizlerinin

yüksek tutulması vs.: e) zengin köylülere, büyük toprak sahiplerine vb. ne borçlanma.

B) Harcamalar, köylülerin ve büyük toprak sahiplerinin çiftliklerini ilgilendiren arazi vergilerinin yüksekliği.

C) Mevsimlik çalışma ve ev çalışması, kış meşguliyeti vb.

D) Bölgedeki fabrika ve işyerleri: çalışma şartları: 1. İşçi ücretleri 2. İşgünü, 3. Yöneticilerin tavrı, 4. Konut şartları vs.

E) Kamu yönetimi: Bölge amirleri, köy yaşlıları, katipler, hakimler, köy polisi, din adamları.

F) Zemstvo: Köylülerin temsilcileri, zemstvo memurları: öğretmenler, doktorlar, kütüphaneler, okullar, kahveler.

G) Bölge meclisleri: Birleşimleri ve işlerinin nasıl yönetildiği.

H) Örgütleri: «Köylü Birliği», Sosyalist Devrimciler, Sosyal Demokratlar.

Sosyal Demokrat Köylü Komitesi, bütün bu konularda bilgi sahibi olduktan sonra meselelerin şu ya da bu özel durumlarının gerektirdiği kararların bölge yönetiminde yürürlüğe girmesini sağlamak görevine sahip olur. Böyle bir komite, aynı zamanda, sosyal demokrasinin görüşleri doğrultusunda, kitleler içinde güçlü bir propaganda ve ajitasyon yürütür; küçük toplantılar, mitingler, kitle toplantıları tertipler; açıklamalar ve ajitasyon malzemesi yayar, parti için para toplar ve üst örgütlerle ilişki kurar.

Bunun gibi birçok komite kurmayı başardığımızda, sosyal demokrasinin başarısı güvence altına alınmış olacaktır.»

Bir Bölge Örgütleyicisi

Burada, doğal olarak yoldaşın sözünü ettiği, ayrıntılara giren pratik önerileri ele almayacağız; bu, mahalli örgütlerde çalışan yoldaşların ve pratik çalışmayı yöneten Rusya'daki merkezî yönetimin meselesidir. Biz, Moskova'lı yoldaşın geniş kapsamlı mektubu vesilesiyle III. Parti Kongresinin kararını ve genel olarak partinin acil görevlerini açıklamak istiyoruz. III. Parti kongresinin kararının yol açtığı tereddütlerin kısmen teorik şüphelerden kaynaklandığı mektupla görülmektedir. Tereddütlerin diğer kaynağı ise, «devrimci köylü komiteleri» ile köylülük içinde çalışan **«sosyal demokrat komiteler»** arasındaki ilişkiler meselesidir. Bu önceden getirilmemiş, yeni bir meseledir. Sadece bu sorunun ortaya atılmış olması olgusu bile köylülük içindeki sosyal demokrat çalışmanın önemli bir ilerleme gösterdiğini ispat etmektedir. Artık oldukça ayrıntılı konularda sorular gündeme gelmektedir; bunlar, güçlenmeye ve sağlam, kalıcı biçimler almaya başlayan «kırsal» ajitasyonun pratik ihtiyaçlarından doğmaktadır. Ve mektubun yazarı, Parti Kongresinin kararını açık olmamakla eleştirirken, gerçekte Parti Kongresinin koymadığı ve koymasının da mümkün olmadığı bir sorunun cevaplandırılmasını istediğini çoğu kez unutmaktadır.

Örneğin yazarın, gerek görüşlerimizin propagandasının, gerekse köylü hareketinin desteklenmesinin «sadece» mahalli örgütlerin varlığıyla mümkün olduğu görüşü pek o kadar doğru değildir. Bu gibi örgütlerin, varlığı şüphesiz ki istenir; ve çalışma alanlarının artmasıyla gerekli de olur. Ama, söz konusu çalışma bu gibi örgütlerin olmadığı yerlerde de mümkün ve gereklidir. Bütün çalışmalarımızda ve hatta şehir proletaryası içinde, köylü meselesini gözden uzak tutamayız ve tutmamalıyız; ve sınıf bilincine varmış proletaryanın tüm partisi tarafından, III. Parti Kongresinde getirilen şu açıklamayı yaymalıyız: Köylü hareketini destekliyoruz. Köylüler bunu bilmelidir — yayınlarımızdan, işçilerden, özel örgütlerden vs. bunu öğrenmelidirler. Köylüler, sosyal demokrat proletaryanın, bu konuda, topraklara el konulmasına (sahibine ödeme yapmadan mülksüzleştirilmesine) **hiçbir şekilde karşı çıkmayacağını** bilmelidirler.

Mektubun yazarı burada teorik bir soru getirmektedir: Büyük topraklara «köylü, küçük burjuva mülkiyeti» lehine el konulması özel bir önşartla sınırlandırılmamalı mıdır? Fakat yazar bu tedbiri önerirken, III. Parti Kongresinin kararının anlamını keyfi bir şekilde kısıtlamaktadır. Kararda, sosyal demokrat partinin el konulan büyük toprakların tamamen küçükburjuva mülk sahiblerine geçmesini destekleyeceğine dair **hiçbir söz söylenmemektedir.** Karar şunu demektedir: Biz «el konulmasına kadar» destekliyoruz, yani toprak sahiplerine karşılık ödenmeden topraklarının alınmasına kadar. Fakat, el konulan toprakların kime verileceği sorusuna, karar hiçbir cevap vermemektedir. Bu sorunun karşılığının boş bırakılması bir raslantı değildir: Vperyod gazetesinin makalelerinde (sayı 11, 12, 15) bu sorunun önceden cevaplandırılmasının akıllı bir iş olmayacağının kabul edildiği görülmektedir. Orada, sosyal demokrasinin örneğin demokratik bir cumhuriyette toprağın millileştirilmesi konusunda kendisini hiçbir şeyle sınırlamayacağına ve elini kolunu bağlamayacağına işaret edilmektedir.

Gerçekten bizim için **bugün** ağırlık noktası, küçük burjuva Sosyalist Devrimcilerden farklı olarak köylü mücadelesinin devrimci-demokratik yanı ve tarım proletaryasının bir sınıf partisi içinde özel örgütlenmesidir. Meselenin özü bugün, «kara dağıtım »ya da millileştirme projelerinde değil, tersine eski düzenin köylülük tarafından **devrimci** bir şekilde yıkılmasının kavranmasında ve bunun gerçekleştirilmesindedir. Sosyalist Devrimciler bu yüzden «sosyalizasyon» vb. (kavramlarına) yapışıyorlar. Biz ise, **devrimci köylü komitelerini** savunuyoruz. Bunlar olmadan, diyoruz biz, bütün reformlar boştur. **Köylü hareketinin zaferi** bunlarla ve bunlara dayanarak mümkündür.

Biz köylü hareketine büyük çiftliklere el konulmasına kadar her şekilde yardım etmek zorundayız **—fakat katiyen çeşitli küçük burjuva projelerin gerçekleşmesine kadar değil.** Biz köylü hareketini devrimci— demokratik olduğu sürece destekleriz. Gerici, anti-proleter bir şekilde ortaya çıkar çıkmaz, onunla mücadele etmek üzere hazırlıklı oluruz (ve buna derhal, kayıtsız şartsız başlarız). Marksizmin bütün özü, marksizmi anlamayan kişiler tarafından basitleştirilip tek ve alışılmış bir göreve indirgenen bu ikili görevde yatar.

Somut bir örnek alalım. Köylü hareketinin başarıya ulaştığını varsayalım. Devrimci köylü komiteleri ve (kısmen bu komitelere dayanan) geçici devrim hükümeti, büyük toprakları istedikleri gibi kamulaştırabilirler. Biz kamulaştırmayı savunuruz, bunu önceden açıkladık. El konulan topraklar kime verilecektir? Bu konuda bizim önerimiz nedir? Bu konuda kendimizi hiç bir bir şekilde bağlamadık ve mektubun yazarının dikkatsiz bir şekilde önerdiği gibi bu şekilde açıklamalarla kendimizi hiçbir zaman bağlamayacağız. Yazar, III. Parti Kongresinin aynı kararının ilk olarak **«köylü hareketinin devrimci - demokratik içeriğinin bütün gerici etkilerden temizlenmesi»**nden ve ikinci olarak **«tarım proletaryasının her durumda ve her şart altında bağımsız örgütlenmesi»** gerektiğinden söz ettiğini unutuyor. Bizim talimatlarımız bunlardır. Köylü hareketi her zaman gerici yanlara sahip olacaktır, ve biz bunlara karşı başından savaş ilân ediyoruz. Tarım proletaryası ile köy burjuvazisi arasındaki sınıf uzlaşmazlığı kaçınılmazdır, ve biz bunu başından açığa çıkarıyoruz, açıklıyoruz, **bu temel üzerinde mücadeleye hazırlanıyoruz.** El konulan toprakların kime ve nasıl verileceği sorusu bu mücadele için bir başlangıç sebebi olabilir. Ve biz, bu soruyu hasır altı etmiyoruz; eşitleyici bir dağıtım; sosyalizasyon vs. vadetmiyoruz tersine şunu diyoruz: Bu alanda daha mücadele edeceğiz yeniden, yeni alanlarda, başka müttefiklerle birlikte mücadele edeceğiz; o zaman zorunlu olarak tarım proletaryası ile birlikte, bütün işçi sınıfıyla birlikte köy burjuvazisine **karşı** duracağız. Pratikte bu, hem köleleştirici, yarı feodal toprak mülkiyetinin var olduğu, sosyalist büyük üreti-

min maddi şartlarının henüz mevcut olmadığı yerlerde toprağın küçük çiftçiler sınıfına geçmesi, hem de demokratik devrimin tam zaferi şartları altında millileştirme anlamına gelebilir. Ya da büyük kapitalist çiftlikler **işçi birliklerine** devredilebilir. Çünkü gücümüz oranında, sınıf bilincine ermiş ve örgütlü proletaryanın gücü oranında, derhal demokratik devrimden sosyalist devrime geçişe başlayacağız. Biz kesintisiz devrimden yanayız. Yarı yolda durup kalmayacağız. Derhal ve doğrudan, her türlü «sosyalizasyon» vaadetmiyorsak, bu, bizim bu görevin gerçek şartlarını bilmemizden ve köylülüğün bağrında olgunlaşan yeni sınıf mücadelesini örtbas etmek değil, tersine açığa çıkarmamızdandır.

Önce köylüyü büyük toprak sahibine karşı sonuna kadar, her türlü araçla, topraklara el konulmasına kadar destekliyoruz; fakat sonra (hatta sonra değil, aynı zamanda) proletaryayı tamamen köylüye karşı destekliyoruz, köylülük içindeki (demokratik) devrimin «ertesi günündeki» güçler kombinasyonunu **şimdiden** hesaplamak istemek boş bir ütopya olur. Maceracılığa kapılmadan, bilimsel vicdanımıza ihanet etmeden, ucuz populizme kapılmadan **sadece tek bir şey söyleyebiliriz** ve söylüyoruz:

Bize, proletaryanın partisine, mümkün olan en kısa zamanda yeni ve daha yüksek bir göreve, (yani) sosyalist devrime geçmeyi **kolaylaştıracağı için,** demokratik devrimci tamamlamada tüm köylülüğe bütün gücümüzle yardım edeceğiz. Kendimize şimdiki köylü hareketinin zaferinde hiçbir uyum, hiçbir eşitleme, hiçbir «sosyalizasyon» vaadetmiyoruz. Tersine yeni mücadele, yeni eşitsizlikler ve bizim de uğrunda çaba gösterdiğimiz yeni bir devrim «vaadediyoruz». Bizim öğretimiz sosyalist devrimcilerin masallarından daha az «tatlı»dır; içkilerle ferahlamak isteyen varsa, o Sosyalist Devrimcilere gitsin; o zaman ona, iyi yolculuklar dileriz.

Bu marksist yaklaşım sanırız komiteler meselesini de çözer. Bizim görüşümüze göre **sosyal demokrat köylü komiteleri olmamalıdır;** komite sosyal demokrat olursa o zaman köylü olamaz, köylü olursa, o zaman saf proleter, sosyal demokrat olamaz. Her ikisini de birleştirmeye istekle hazır olan çok kişi vardır, ama bu bize uymaz. Biz mümkün olan her yerde **kendi komitelerimizi, sosyal demokrat işçi partisinin komitelerini** örgütlemeye çalışacağız. Bu komiteler köylüler kadar, «sefilleri», aydınlar kadar fahişeleri (kısa süre önce bir işçi bize bir mektupla fahişeler içinde niçin ajitasyon yapılmadığını sormuştu), askerler kadar öğretmen ve işçileri de-tek kelimeyle **bütün sosyal demokratları ve sadece sosyal demokratları** barındıracaktır. Bu komiteler sosyal demokrat çalışmanın bütününü bütün kapsamıyla yürütecekler ve bu arada özellikle tarım proletaryasını örgütlemeye çaba göstereceklerdir, çünkü sosyal demokrasi, proletaryanın sınıf partisidir. Proletaryanın geçmişin her türlü kalıntısından henüz kurtulamamış olan kısımlarının örgütlenmesine «ortodoks olmayan» bir şey diye bakmak **en büyük yanlıştır.** Mektubun bundan söz eden kısımlarının basit bir yanlış anlamadan kaynaklandığını kabul etmek isteriz. Şehir ve sanayi proletaryası sosyal demokrat işçi partimizin temel çekirdeği olacaktır, fakat biz programımızın da söylediği gib, istisnasız bütün emekçileri ve sömürülenleri, —geçici işçileri, sefilleri, dilencileri, uşakları, serserileri, fahişeleri-hepsini yanımıza çekmek, aydınlatmak ve örgütlemek zorundayız. Fakat bu arada tabii ki, gerekli ve zorunlu şartı sağlayarak, sosyal demokrasinin onlara değil de, onların sosyal demokrasiye katılmalarını, proletaryanın onların bakış açısına değil de, onların proletaryanın bakış açısına gelmesi şartını sağlayarak.

Peki devrimci köylü komitelerinin bununla ilgisi nedir? —diye sorulacaktır. Bu, bunların gerekli olmadığı anlamına mı gelir? Hayır, bunlar gereklidir. Bizim

idealimiz, köylerde her yerde, saf sosyal demokrat komitelere sahip olmak, sonra da bunların, **bütün** devrimci demokrat unsurlar, gruplar ve köylü çevreleri ile birlikte, devrimci komitelerin kurulması üzerinde anlaşmaya varmaları dır. Burada, sosyal demokrat partinin şehirdeki bağımsızlığı, ama mücadele amacıyla bütün devrimci demokratlarla ittifaka girmesi durumunun aynıyla karşı karşıyayız. Biz köylülüğün meselesinden yanayız. Fakat farklı sınıfsal unsurlarla farklı partilerin içiçe geçmesine ve kaynaşmasına kesinlikle karşıyız. Biz, sosyal demokrasinin mücadele amacıyla **bütün** devrimci demokrasiyi harekete getirmesinden yanayız, **bütün** devrimci demokrasinin örgütlenmesine yardımcı olmasından yanayız; (Fakat) onunla kaynaşmadan, birlikte **omuz omuza** (......) **gitmesinden** yanayız.

Proletari, sayı 16
14 (1) Eylül 1905

Köylülük Meselesi: II

Oya Baydar

Büyük Ekim Devrimi, dünya devrimci hareketinin pek çok sorununa olduğu gibi, köylülük sorununa da zengin deneyler ve çözümler getirdi. Sosyalizmin biliminin şaşmaz temelleri üzerine Lenin'in kurduğu sağlam yapının ayaklarından biri de, köylü sorununun devrimci çözümüydü. Lenin'de, ve Sovyet devriminde köylülük sorununun önemi ve çözümü öylesine ağırlıktaydı ki, Leninizmin belkemiğinin «köylü sorunu» olduğunu düşünenler çıktı. Oysa, köylü sorununun çözümü, Sovyet devriminde, proletarya iktidarı hedefinin zorunlu bir uğrağıydı. Köylü nüfusun ağırlıkta olduğu; tarımsal üretimin ve tarım sorunlarının önplanda geldiği, tarımda kapitalizm öncesi ilişkilerin ve sömürünün sürüp gittiği bir ülkede, proletarya devriminin, çözmeden geçtiği anda başarısızlığa mahkûm olacağı bir uğrak...

Sovyetler Birliği'nde Sosyalist Kuruluş sırasında, köylü sorunu, gerektirdiği bütün orjinal çözümlerle, yine, devrim sonrasının önemli sorunlarından biri olarak kaldı.

Köylü sorununun, Ulusal Kurtuluş Savaşları döneminin açılmasıyla Sovyet devriminden sonra kazandığı yeni boyutlar Ekim devrimini de aşan yeni sorunları ve çözümleri gündeme getirdi.

Büyük Ekim devrimini izleyen dönemde uyanan ve ulusal kurtuluş mücadelesine atılan halklar, nüfusun yüzde 80, yüzde 90'ının köylülerin meydana getirdiği ülkelerin halklarıydı. İlk dönemlerde «Doğu halkları», «Asya halkları »ile sınırlı idi bunlar. Sonra, Afrika, Latin Amerika halkları —yani sömürgeciliğin çeşitli biçimlerine, emperyalizmin boyunduruğuna karşı mücadele verme ye başlayan halklar— da mücadelede yerlerini aldılar. Gerçekten «köylü halklar» dı bunlar. Böylece köylü meselesi, dünya devrimci hareketinde yeni bir yer alıyor ve çö-

zümlenmesi gereken, somut durumlardan doğan yeni sorunları da gündeme getiriyordu.

Öte yandan, Batı'nın sanayileşmiş kapitalist ülkelerinde, II. Enternasyonal teslimiyetçiliğinin ve uzlaşmacı çizgisinin bütün görmezliğine ve ilgisizliğine rağmen, «köylü sorunu» nun devrimci hareket dışında bir sorun olduğu söylenemezdi. Ve özellikle tekelci kapitalizmin geliştiği, tarım kesimini de etkisi altına aldığı yörelerde bile, küçük işletmeci, küçük çiftçi çoğunluğuna dayanan köylü kitlesi, tekelleşme sürecinin, tekelciliğin ağırlığı altında ezilmeye, tekelci fiyat dayatmaları karşısında, toplumun gerileyen ve çıkarları tekelci gidişle çatışan bir kesimini oluşturmaya başlıyordu.

Ve nihayet, İkinci Dünya Savaşı sonrasında, Halk Demokrasileri ile sosyalizmin kuruluşuna geçen Doğu Avrupa ülkelerinde de, feodalizmin tarım kesimindeki izleri feodal kalıntıların önemi ve köylü nüfus ağırlığı, bu ülkelerde devrimci hareketin, devrimci atılımın, (hatta Macaristan örneğinde olduğu gibi, karşı devrimle kısa sürede yenilgiye uğrayan Sovyet iktidarlarının) karşısına, çözümlenmesi gerekli sorunların en önemlilerinden biri olarak köylülük sorununu çıkarıyordu. Bu konudaki hatalar ve doğrular, başarısızlıklar ve başarılar, devrimin nihaî zaferi açısından büyük önem taşıyordu. Nitekim sonuçları pratikte görüldü ve denendi.

Böylece, **köylü** sorununun, **tarım ve toprak** sorununun, dünya devrimci hareketi açısından, azalan değil artan öneminden; çeşitlenen çözümlerinden ve sorunlarından söz etmek mümkün günümüzde. Öte yandan, somut durumun somut tahlilinin mutlaka sosyalizmin bilmine ortodoksça bağlı kalarak yapılması gereğinin bazı sapma çizgilerince bir yana bırakılması, orjinal durumlara orjinal çözümler getirme yolundaki marksist - leninist ilkenin, bilime rağmen, bilimle ve sosyalizmin temelleriyle ters düşen çözümler getirmek olmadığı gerçeğinin aynı sapma çizgilerince kulak ardı edilmesi, köylü sorununa farklı bir önem kazandırıyor. Çünkü, bu evrensel sapmaların çoğunun «köylü sorunundan», «köylü» sorununun ele alınışından kaynaklandığı; veya bir yanıyla bu konuya bağlandığı görülüyor.

Geçen yazıda, **«Marx - Engels - Lenin'de köylülük»** sorununun temellerini ortaya koymaya çalıştık. Bu yazıda **«Çağımızda köylülük sorunu»** nu kısaca ele alacağız. Köylülük sorununda kaynaklanan, konunun giriftliği içinde kök salan yanlış görüşler ve sapma çizgileri de yazının çerçevesi içine girecek.

Bu yazı bir «sosyolojik araştırma» değil. Çeşitli ülkelerde köylülüğün durumu, yapısı, gelişmeler, ancak çağımızda dünya devrimci hareketinde köylülük sorununun kısa bir temellendirilmesi çerçevesinde ele alınıyor.

Köylülük sorunu yazısının son bölümü ise, önümüzdeki sayıda, **«Türkiye'de köylülük ve köylülük konusunda görüşler ve çizgiler»** ile tamamlanacak.

ULUSAL KURTULUŞ HAREKETİ ve KÖYLÜLÜK SORUNU

1920'lerdeki Görünüş ve Bakû Kurultayı

Birinci Doğu Halkları Kurultayı 1 - 8 Eylül tarihleri arasında, 1920 yılında Baku'da yapıldı. Çeşitli uluslardan 1891 delegenin katıldığı ve ağırlığın Doğu delegelerinde olduğu bu kurultayda, ana tema, Doğu halklarının, Batı sömürgecilğinin sömürü ve boyun duruğu altındaki halkların kurtuluşuydu. Bu kurtuluş, dünyada ilk Sovyet hükümetinin kurulmasından ve ilk sosyalist ülkenin, Sovyetler Birliği'nin doğmasından sonra, yeni imkânlarla donanmış, yeni boyutlar kazanmış oluyordu. Öte yandan, Sovyet devrimini izleyen yıllarda, Doğu, özellikle Asya ülkelerindeki devrimci kıpırdanma ve uyanış, o zamana kadar görülmemiş boyutlara ulaşmıştı.

Doğu Halkları Kurultayının toplanması, aynı yıl (1920) Temmuz ayında toplanan III. Enternasyonalin II. Kongresinin kararıyla oldu. III. Enternasyonalin bu II. Kongresinde de ana temalardan birini sömürgeciliğe karşı ulusal kurtuluş mücadelesi sorunları meydana getirmişti.

III. Enternasyonalin bu kongresinde, **Sömürge sorunları ve Ulusal sorunlar üzerine tezler**, özellikle Lenin ve Hindistanlı Roy arasında tartışma konusu olmuş ve farklı görüşler belirmiştir. Roy, Kongrede, burjuva demokratik kurtuluş hareketlerinin desteklenmesine ağırlık veren, çizgiye ve kararlara karşı çıkmıştır. Lenin de, Roy'un görüşünde bazı doğru yanların olduğunu kabul ediyordu. Aslında tartışma, ulusal burjuvazinin rolünde düğümleniyordu ve ulusal burjuvazinin sömürge ülkelerin ulusal kurtuluş hareketlerinde yer yer olumsuz ve mücadeleyi kendi sınırları içinde tutmaya yönelik etkileri olduğu bir gerçekti. Bu yüzden de, Lenin'in de katılması ve önerisiyle, bu kongrede Lenin tarafından sunulan ulusal hareketle ilgili taslak halindeki tezlerin 11. maddesinin 5. bölümü düzeltildi ve desteklenecek hareketler için **«burjuva demokratik»** yerine **«ulusal devrimci»** terimleri kullanıldı. Lenin, bu konuda, «bu değişikliğin önemi, bizim sömürgelerdeki burjuva kurtuluş hareketlerini ancak, gerçekten devrimci oldukları ve temsilcileri, köylüler ile sömürülen geniş kitleleri devrimci bir ruhla eğitme ve örgütleme çalışmalarımızı engellemedikleri, köylüler ile sömürülen geniş kitleleri devrimci bir ruhla eğitme ve örgütleme çalışmalarımızı engellemedikleri zaman desteklememiz gerektiği ve destekleyeceğimizdir.» der.

III. Enternasyonalin II. Kongresinde, Doğu halklarının ulusal kurtuluş mücadeleleri ile ilgili tezlerden kaynaklanarak, bu kongrede ve bunu izleyen Bakû Doğu Halkları Kurultayında, ulusal kurtuluş mücadelesi konusunda temel tezler ortaya çıktı.

Daha 1912'de, Lenin şöyle yazıyordu ve bu satırlar, onun 1917 Sovyet devrimi öncesinde iki Taktik'te ve daha sonra dile getirdiği görüşlerin hem bir devamı idi; hem de Rusya sınırlarını aşarak Doğu ülkelerine yansıttığı, evrensel bir karakter taşıyordu.

«...bundan böyle, **yüz milyonlarca** yeni insan, Batı'nın şimdiye dek, kendisi için gerçekleştirdiği ilkeler uğrunda mücadelede yerini alacaktır. Çürüyen, şimdiden kendi mezar kazıcısıyla, proletarya ile yüzyüze gelmiş olan Batı burjuvazisidir. Oysa Asya'da **halâ** içten, militan ve tutarlı demokrasiyi savunacak, Fransa'nın Aydınlık Çağında yetiştirdiği büyük adamların ve 18. yüzyıl sonlarında gelen büyük önderlerin yoldaşı olmaya layık bir burjuvazi vardır.

Tarihî olarak, halâ ilerici bir davanın savunuculuğunu üzerine alabilecek güçte olan bu Asya burjuvazisinin başlıca temsilcisi, ya da başlıca sosyal dayanağı **köylüdür.**» (Lenin, Çin'de Demokrasi ve Narodizm, Toplu eserler, cilt 18, sf : 165, İngilizce baskı).

Ve yine 1913 yılında, Lenin şöyle diyordu :

«Asya'da...yaman bir demokratik hareket gelişiyor, yayılıyor, güçleniyor. Orada burjuvazi, **şimdilik**, gericiliğe karşı, halktan yanadır. **Yüz milyonlarca** insan hayata uyanıyorlar, aydınlığa ve özgürlüğe uyanıyorlar. Dünya çapındaki bu hareketin, kollektivizme giden yolun demokrasiden geçtiğini bilen bilinçli işçilerin yüreğinde uyandırdığı sevinci düşünün... Genç Asya, yani yüz milyonlarca Asyalı emekçi, güvenilir bir müttefike sahiptir : Bütün medenî ülkelerin proletaryası. Dünyada hiçbir güç, proletaryanın zaferini önleyemez. Bu zafer hem Avrupa halklarını, hem de Asya halklarını özgürlüğe kavuşturacaktır.» (Lenin, Geri Avrupa ve İleri Asya; Toplu Eserler, cilt 10, sf : 100).

Bu satırlarda, Asya halklarının kurtuluşunun ve hatta daha ilerde bizzat Lenin'in ileri süreceği gibi, kapitalist aşamayı atlayıp, kapitalizmin acılarını yaşamaya artık hiç de zorunlu olmayıp, sosyalizm yolunda ilerleyebilmelerinin, ancak devrimini yapmış proletarya ile ittifak yoluyla mümkün olabileceği konusundaki ilk görüşler beliriyor. Yine Lenin : «Dünya kapitalizmi ve Rusya'da 1905 hareketi, sonunda Asya'yı ayağa kaldırdı. Ezilen ve cahil bırakılan yüz milyonlarca insan orta çağ ataletinden yeni bir hayata uyandılar; şimdi temel haklar ve demokrasi uğrunda savaşmak için ayaklanıyorlar... Asya'nın uyanışı ve Avrupa'nın ileri proletaryasının iktidar mücadelesinin başlaması, dünya tarihinin bu yüzyılın başından beri içinde yaşadığımız yeni döneminin sem bolüdür» derken (Toplu Eserler, cilt 19, sf : 86) aynı gerçeğe değiniyordu.

Büyük Ekim Devriminden sonra, Doğu halklarının mücadelesi yeni boyutlar kazandı. 1919'da Doğu Halkları Örgütleri İkinci Rusya Genel Kongresinde Lenin şöyle diyordu : «Sosyalist devrim, yalnızca, ya da da-

ha çok, her ülkede devrimci proleterlerin kendi burjuvazilerine karşı verdikleri bir mü cadele olmayacaktır; hayır, sosyalist devrim, emperyalizm tarafından ezilen bütün sö mürgelerin ve ülkelerin, bütün bağımlı ülkelerin, milletlerarası emperyalizme karşı mücadeleleri olacaktır. Geçen Mart ayında kabul ettiğimiz Parti programında, dünya sosyalist devriminin gelişini nitelerken, bütün ileri ülkelerde, emekçi halkın emperyalistlere ve sömürücülere karşı giriştiği iç savaşın milletlerarası emperyalizme karşı millî savaşlarla birleşmeye başladığını söyledik. Devrimin seyri bunu doğrulamıştır, zaman geçtikçe daha da çok doğrulayacaktır. Doğu'da da aynı şey olacaktır.

«Biliyoruz ki Doğu'da yığınlar, yeni bir hayatın bağımsız koldaşları, kurucuları olarak ayaklanacaklardır; çünkü yüz milyonlar ca insan, bugüne kadar milletlerarası emper yalist siyasetin göz diktiği ve sadece kapitalist kültür ve medeniyetin ilerlemesine yarar malzeme yerine geçen bağımlı ve haklarından yoksun bırakılmış milletlerin insanlarıdır... Çağdaş devrimde, Doğu'nun bilinçlenmesini bir başka dönem izliyor; bu dönemde Doğu hakları, bütün dünyanın kaderinin kararlaştırılmasında söz sahibi olacaklar ve böylelikle sırf başkalarının zenginleşmesine alet olmaktan çıkacaklar... Bunun içindir ki, dünya devriminin gelişme tarihinde, —bu devrim, başlangıcına bakılacak olursa, daha uzun yıllar sürecek ve çok gayreti gerektirecektir— devrimci mücadelede, devrimci harekette size büyük bir görev düşeceğine, milletlerarası emperyalizme karşı mücadelemizde bizimle birleşmek gereğini duyacağınıza inanıyorum... Rus devrimi, proleterlerin kapitalizmi yendikten sonra muazzam ve dağınık emekçi köylü yığınlarıyla birleşerek orta çağ zulmüne karşı nasıl başarıyla ayaklandıklarını göstermiştir. Sovyet Cumhuriyetimiz şimdi de Doğunun bütün uyanan halklarını seferber edip, onlarla birlikte milletlerarası emperyalizme karşı mücadeleye girişmelidir. Bu bakımdan, dünya Komünistlerinin bundan önce karşılaşmadıkları bir görevle karşı karşıyayız : Komünizmin genel teori ve pratiğine dayanarak, kendinizi Avrupa ülkelerinde mevcut olmayan özgül koşullara uydurmak zorundasınız. O teori ve pratiği uygulayacağınız koşullarda, nüfusun ezici çoğunluğu köylülerdir ve görev, kapitalizme karşı değil, orta çağ kalıntılarına karşı mücadele etmektir.

Nihaî zaferin ancak dünyanın bütün ileri ülkelerinin proletaryası tarafından kazanılabileceği muhakkaktır ve biz Ruslar, İngiliz, Fransız ve Alman proletaryasının sağlama bağlayacağı işi başlatıyoruz. Fakat, en başta Doğu milletleri olmak üzere, bütün ezilen sömürge milletlerin emekçi halklarının yardımı olmaksızın ileri ülkeler proletaryasının zafere ulaşamayacağını da görüyoruz... Bu halklar arasında uyanmakta olan, uyanması kaçınılmaz olan ,tarihî bakımdan hakkı teslim edilmek gereken burjuva milliyetçiliğine dayanmak zorunda kalacaksınız. Ama, aynı zamanda, her ülkenin emekçi ve sömürülen yığınlarına gidebilmeli ve onlara anladıkları dille, tek kurtuluş umutlarının milletlerarası devrimin zaferi olduğunu, milletlerarası proletaryanın Doğu'nun yüzmilyonlarca emekçi halkının yegâne müttefiki olduğunu söylemelisiniz.» (Lenin, Doğu Halkları Örgütleri, İkinci Rusya Genel Kongresinde Konuşma, «Doğu'da Ulusal Kurtuluş Hareketleri» nden, sf : 298 - 302).

Bu uzun alıntıyı yapmamızın nedeni, Lenin'in ulusal kurtuluş savaşlarını nasıl gördüğü konusunda ana çizgilerin bu alıntıda topluca bulunmasıdır. Öte yandan, yine bu konuşmada da görüldüğü gibi, Lenin, Doğu halklarının ulusal kurtuluş mücadelelerinin Avrupa burjuvazisinin gericiliğinin çok dışında, devrimci bir çizgide gelişmesinin teminatı olarak bu ülkelerdeki taze burjuva demokrat güç **köylülüğü** görmektedir. Ve ulusal kurtuluş mücadelesi sorununun gelip köylü meselesinde düğümlenmesi, hiç de boşuna değildir. İlerde, günümüzde ulusal kurtuluş hareketi, dünya sosyalist sistemi ve uluslararası işçi sınıfı hareketinin üçlü bütünlüğünü reddeden, ulusal kurtuluş hareketini soyutlayan ve dünya sosyalist sisteminin ve uluslararası işçi sınıfı hareketinin önemini küçümseyen yanlış görüşleri, Lenin daha o yıllardan ve çok öncesinden başlayarak mahkûm etmektedir. Dolayısıyla da, ulusal kurtuluş hareketlerinde önemli rol oynayan köylülüğün öncü olamayacağını, devrimin, hareketin motoru olamayacağını daha o zamandan (henüz tartışmalar ve küçük burjuva sapmalar bugünkü düzeylerde olmadığı

bir sırada) bütün açıklığıyla ortaya koymaktadır. Yazıyı uzatmak bahasına, Lenin'in III. Enternasyonalin II. Kongresine tartışılmak üzere sunduğu tezlerin konuyla doğrudan ilgili bölümlerinden birkaç alıntı daha yapalım :

«11) Feodal ya da babaerkil (patriarkar) ve babaerkil - köylü ilişkilerin hakim olduğu daha geri ülkelerde ve uluslarda, şunları özellikle göz önünde tutmak önemlidir :

«Birincisi, bütün işçi sınıfı partileri, bu ülkelerdeki burjuva demokratik kurtuluş mücadelesine yardımcı olmalıdırlar. En etkili yardım görevi de, geri kalmış ülkelerin sömürge şeklinde ya da ekonomik yönden bağımlı olduğu ülkenin işçilerine düşer... Dördüncüsü, geri kalmış ülkelerde, toprak ağalarına, büyük toprak mülkiyetine ve feodalizmin bütün biçimlerine, kalıntılarına karşı, köylü hareketini özellikle desteklemek ve Batı Avrupa proletaryası ile Doğunun, sömürgelerin, genel olarak geri ülkelerin devrimci köylü hareketleri arasında mümkün olduğu kadar sıkı bir ittifak kurarak, köylü hareketine en devrimci bir nitelik kazandırmaya çalışmak... Beşincisi, geri kalmış ülkelerde burjuva demokratik kurtuluş akımlarına proleter bir görünüş vermek çabalarıyla kesinlikle mücadele şartı. III. Enternasyonal, sömürge ve geri kalmış ülkelerde burjuva demokratik ulusal hareketleri ancak şu şartla desteklemelidir. Bu ülkelerde, gerçek proletarya partilerinin unsurları bir araya getirilip özel görevlerini, yani kendi milletleri içinde burjuva demokratik hareketlere karşı mücadele görevlerini kavrayacak şekilde eğitilmeleri şartıyla. Sömürge ve geri ülkelerde, burjuva demokrasisi ile geçici bir ittifaka girmeli, fakat onun içinde erimemelidir ve bütün koşullarda, en ilkel çekirdek biçiminde de olsa proletarya hareketinin bağımsızlığını korumalıdır.» (Toplu Eserler, cilt 31, sf : 147 - 151). (Roy'un sonradan sekter olarak nitelenecek karşı tezlerinin de etkisiyle, son yazılışında Lenin'in bazı terimlerini değiştirip fikrini daha açık ifade edeceği ve Kongre tarafından yeni şekliyle kabul edilen madde budur.)

Bu tezlerin son şeklini açıklarken, Lenin, «Tezlerimizdeki ikinci temel fikir şudur : Dünyanın emperyalist savaşı izleyen bugünkü durumunda, halklarla, genel olarak dünya siyasî sistemi arasındaki karşılıklı ilişkileri, küçük bir emperyalist milletler grubunun Sovyet Rusya önderliğindeki şura hareketine ve Şura devletlerine karşı yürüttüğü mücadele belirlemektedir. Bunu akılda tutmazsak, tek bir millî sorunu ya da sömürge sorununu, dünyanın en ücra bir köşesini dahi ilgilendirse, doğru koyamayız.» diyordu (Milletler ve Sömürgeler Sorunu Üzerine, Komisyonun III. Enternasyonal II. Kongresine sunduğu rapor. Toplu Eserler, cilt 31, sf : 341).

Bu tezlerin tartışılması sırasında, özellikle Roy'un karşı tezlerinin gerektirdiği açıklamaları yaparken, Lenin, ulusal kurtuluşçu hareketlerde köylülüğün önemine ve yerine dolaylı olarak bir kere daha değinir. Roy'un ve Roy'u destekleyenlerin etkisiyle ve Lenin'in de doğru bulmasıyla desteklenecek hareketler için «burjuva demokratik» yerine «ulusal devrimci» teriminin koyulması oy birliğiyle kabul edilmiştir. Lenin bunu açıklarken şöyle der : «Hiç şüphe yok ki, her millî hareket ancak bir burjuva demokratik hareket olabilir; çünkü geri kalmış ülkelerde nüfusun muazzam çoğunluğu, burjuva - kapitalist ilişkileri temsil eden köylülerdir. Bu geri ülkelerde, kurulabilseler bile, proletarya partilerinin, köylü hareketiyle kesin ilişkiler kurmadan ve köylü hareketini faal bir biçimde desteklemeden işçi sınıfı sosyalizminin taktiklerini ve siyasetini izleyebileceklerini sanmak hayaldir...hemen bütün hallerde, "burjuva demokratik" terimi yerine, "ulusal devrimci" terimini kullanmak olduğunu kararlaştırdık. Bu değişiklik şu anlama geliyor : Biz, sömürgelerde burjuva kurtuluş hareketlerini ancak gerçekten devrimci oldukları ve bu hareketin yöneticileri köylüleri ve sömürülen kitleleri devrimci bir ruhla yetiştirip örgütlememize engel olmadıkları takdirde desteklemeliyiz ve destekleyeceğiz.» (Aynı yer, sf : 342 - 343).

Lenin'in meseleye bakış tarzından ve özellikle yukardaki ifadeden, söz konusu hareketlerin, proletaryanın nicel - nitel varlığının önemli ve hesaba katılabilecek güçte olmadığı, proletarya partilerinin var olmadığı ve hatta kurulmasının da yer yer mümkün olamadığı yerlerdeki hareketler olduğu anlaşılır. Bunlar, işçi sınıfı öncülüğünde olmayabilirler, hatta bu öncülük işçi sınıfının

nicel - nitel güçsüzlüğü yüzünden mümkün görünmemektedir. (Bu konuda durum, 1920' de, daha sonra gelişecek ulusal kurtuluş hareketlerindeki durumdan ve günümüzdeki durumdan büyük ölçüde farklıdır.)

Sosyalist Ülkenin Öncülüğü ve Köylü Sovyetleri

Bu durumda, ulusal kurtuluşçu hareketin burjuva reformizminin kuyruğuna takılması nasıl önlenecektir? Gerçek hedefine varması ve daha önce işaret edildiği gibi dünya devriminin parçası olması, giderek proleter devrimine ulaşması ve köylülüğün proletaryanın öncülüğünde hareket etmesi nasıl sağlanacaktır? Bu sorunun cevabı : öncülüğün, devrimini yapmış ülkenin (Sovyetler Birliği) proletaryası ile, emperyalist ülkelerin devrimci proletaryası tarafından yapılması gereğidir. Yani, bugün kullandığımız deyimlere çevirmek istersek, ulusal kurtuluş hareketi ile dünya sosyalist sistemi ve uluslararası işçi sınıfı hareketinin bağlaşması ve bütünlüğüdür. Biraz daha başka türlü ifade edecek olursak, ulusal kurtuluş savaşlarının piyade gücü olan köylü kitlelerine öncülük etmek, bu öncülüğü yerine getirebilecek yerli Parti'nin yokluğunda ve yerli proletaryanın nitel nicel güçsüzlüğü durumunda, uluslararası işçi sınıfı hareketine ve dünya sosyalist sistemine düşmektedir.

Burada, önemli başka bir sorun ve tartışma noktası işin içine karışır. Çünkü, III. Enternasyonalin II. Kongresinin kabul ettiği kararlara göre, sömürgelerdeki ulusal devrimci hareketler ancak gerçekten devrimci oldukları sürece ve işçi sınıfının bağımsız örgütlenmesi engellenmediği ve böylece emekçilerin çok büyük çoğunluğunu oluşturan köylüleri devrimci şekilde örgütleme ve eğitme imkânı sağladığı sürece... Bu ise, proletarya önderliğinin yokluğunda kendi başlarına ulusal burjuvazilerinin peşine takılmaktan öteye gidemeyecek olan ve devrimci atılımlarının sınırı ulusal burjuvazinin çizdiği noktada bitecek olan köylülere uluslararası proletaryanın desteği, yol göstericiliği, önderliği sorunudur. Ve bu sorun, doğrudan doğruya, kapitalist aşamadan geçmeden sosyalizme doğru yol alabilecekleri tezine bağlanır.

Bu konuda Lenin'in Rusya'da narodniklere karşı verdiği mücadele hatırlardadır. Köy komünü (Mir) rejiminden kapitalist aşamaya geçmeden ve bozulmaya uğramadan sosyalizme geçilebileceğini savunanlara karşı şiddetli polemiklerinde, Lenin kapitalizm yaşanmadan sosyalizme geçilemeyeceğini, burjuva demokratik devrim şu veya bu şekilde gerçekleşmeden sosyalist devrimin imkânsızlığını savunmuştur. Oysa, 1920'de, III. Enternasyonalin II. Kongresinde ve sonra Doğu Halkları kurultayında ve sonrasında artık savunulan tez, kapitalizme geçmemiş, sanayiini geliştirmemiş ülkelerde, kapitalist aşama yaşanmadan sosyalizme doğru yol alınabileceği tezidir. Bu değişiklik neden ileri gelmektedir? Niçin bir çelişki yoktur? Bu değişikliğin temelinde çok önemli bir faktör yatmaktadır. O da, artık tek ülkede sosyalizmin kurulmuş olması ve devlet biçiminde örgütlenmiş sosyalist ülke proletaryasının öncülüğünde farklı gelişmelerin mümkün olabilmesidir. Öte yandan ilerdeki yıllar da Sovyetler Birliği'nde bile yaşanması gerekli olan NEP deneyi, proleterya iktidarı altında, kapitalist aşamanın yaşanmamış olmasından doğan bazı gelişmelerin planlı şekilde yaşanabileceğini göstermiştir.

İşte **köylü sovyetleri** kurulması önerisi, sanayi proletaryası olmayan ülkelerde bile Sovyet düzenine köylü sovyetleriyle geçilebileceği görüşü, bu temel tezden kaynaklanır. Lenin Milletler ve Sömürgeler Sorunu Üzerine Tezlerin son biçimini açıklarken şöyle der : «Şimdi biraz da köylü şuraları (sovyetleri) konusuna değinmek istiyorum. Eski çarlık sömürgelerindeki, Türkistan, v.s. gibi geri ülkelerdeki eylemler bizi kapitalizm öncesi şartlarda bile işçi sınıfı taktiklerini ve siyasetini nasıl uygulamamız gerektiği sorusuyla karşı karşıya getirdi. Kapitalizm öncesi ilişkilerin hakimiyeti, bugün de bu ülkelerin belirleyici özelliklerinin önünde gelir. Bu yüzden, buralarda saf proleter bir hareket söz konusu olamaz. Bu ülkelerde, sanayi proletaryası hemen hemen yoktur. Yine de buralarda bile öncülüğü yüklendik ve yüklenmek zorundayız. Deneylerimiz bize, bu ülkelerde çok çetin güçlükleri yenmek gerekeceğini gösterdi. Ama, çalışmalarımızın pratik sonuçları bütün bu güçlüklere rağmen, proletaryanın yok denecek kadar az olduğu yer-

diktatörlüğü, sanayi proletaryasının olmadığı yerde olanaksızdır ve sanayi proletaryası Doğu'da çok zayıftır. Batı'da, Sovyet iktidarının yalnızca proletarya diktatörlüğünün bir ifadesi olduğu doğrudur; ama Doğu'da, orada, sömürülen unsurlar köy kökenlidir. Sovyetlerin yönetici unsuru köylü sınıfı olmak zorundadır.» (Aynı yer, sf : 193).

Köylülüğün Ağırlıkta Olduğu İlk Büyük Örnekler

Böylece, 1920'lerde, o zamanlar özellikle Asya anlamına gelen Doğu'da, emperyalizme, sömürgeciliğe karşı ulusal kurtuluş savaşlarının bir **toprak devrimi** ile, **Köylü sovyetleri** iktidarı ile sona ereceği; Sovyetler Birliği'nin ve uluslararası işçi sınıfı hareketinin desteği ile, Doğu halklarının kapitalist aşamayı yaşamadan sosyalizme geçmelerinin mümkün olacağı bir temel tez halinde gelişmiştir. Bu mekanizmanın anahtarı ise Doğu'nun, kapitalizm öncesi boyunduruk ve baskılar altında inleyen, hem yerli hem yabancı sömürgenler tarafından çifte sömürü altında tutulan köylü kitleleridir. Bu yüzden de Bakû Doğu halkları Kurultayı'nın bir köylü sorunları kurultayı olarak geçtiği de söylenebilir.

Günümüzde, bir çok ulusal bağımsızlık hareketinin 1920'lerde öngörülen şartlardan farklı şartlar içinde geliştiği, hemen hiçbirinin Köylü Sovyetleri iktidarıyla sonuçlanmadığı buna karşılık ya (artık 1920'lere göre Doğu'da ve geri ülkelerde de oldukça gelişmiş bulunan) proletarya öncülüğünde, ya da köylü kitlelerin aktif desteğindeki ulusal burjuvazi yoluyla ve onların iktidarına vararak gerçekleştiği bir olgudur. Ancak 1920 leri izleyen yılarda, Asya'da, beklenen türden hareketlere, III. Enternasyonalin İkinci kongresinde ve Bakû Kurultayında saptandığı biçimiyle rastlanır. Türkistan, Kazakistan, Özbekistan, Buhara, Moğolistan bu türden devrimci hareketlerin Lenin'in ortaya koyduğu çizgiye çok uygun gelişmelerinin tipik örnekleridir. Lenin, bağımlı ülkelerin kurtuluşunda en büyük payın o ülkenin bağımlı olduğu emperyalist ülkenin devrimci proletaryasına düştüğünü ve hareketin başarısının ulusal kurtuluş güçleri ile sosyalist ülke veya emperyalist ülkenin devrimci proletaryası arasındaki ittifakta olduğunu defalarca tekrarlamıştı. Yukardaki örneklerde, proletaryanın hemen hemen bulunmadığı bir durumda, köylü sovyetlerinden kapitalizmi atlayarak sosyalizme geçiş, bu modele uygundur.

Daha sonra, çok daha girift ve kendine özgü şartlar altında Çin devrimi gerçekleşti. 1912 yılında, Lenin, Çin'de meydana gelen gelişmelerle, yani Burjuva Cumhuriyetinin kurulmasıyla ilgili olarak şöyle diyordu :

«Çin'in özgürlüğü, köylü demokratlarla liberal burjuvazi arasında kurulan bir ittifak sayesinde elde edildi. Proletarya partisinin önderliğinden yoksun olan köylülerin, sağa kaymak için dört gözle fırsat kollayan liberallere **karşı** demokratik mevzilerini koruyup koruyamayacakları, yakında belli olacak.» (Lenin, Yeniden Hayata Kavuşan Çin, Doğu'da Ulusal Kurtuluş Hareketleri'nden, sf : 74).

Çin'deki köylü kitleler, proletarya partisinin önderliğine bu satırların yazılmasından ancak 15 - 20 yıl kadar sonra kavuştuğu halde, Çin devrimi ana çizgileriyle, yine de III. Enternasyonal tezlerine yakın biçimlerde gelişti. Köylü Sovyetlerine dayandı, özünde bir toprak ve köylü devrimi oldu ve Çin, kapitalist aşamayı burjuvazinin ikitdarı altında, klâsik biçimiyle yaşamadan sosyalist ülkenin de yardımıyla sosyalizme doğru ilerlemenin yeni bir örneğini verdi. Feodal ve yarı - feodal ilişkilerin güçlü, feodal bölünmelerin yaygın olduğu büyük köylü ülkesi Çin, uluslaşma sürecini daha çok devrimci savaş ve Milli Demokratik Devrim iktidarında yaşadı.

Ama öte yandan, yine Çin devrimi örneği, köylü sorununun çözüm güçlüğünü en iyi ortaya koyan örneklerdendir. Köylülüğün ağırlığında, özünde bir köylü devrimi şeklinde, sanayinin ve sanayi proletaryasının son derece güçsüz olduğu bir yapıda gerçekleşen devrim, köylü sovyetlerine, proletarya ideolojisinin öncülüğüne, proletarya partisinin güdücü rolüne rağmen, günümüze kadar gelen aksaklıkları, sosyalizmin kuruluş güçlüklerini içinde taşıdı. Doğu'da, ulusal kurtuluş mücadelesi veren halkların, köylü sovyetleri biçimi bir iktidar yapısı yoluyla kapitalist aşamayı atlayabilmelerinin önşartı olan uluslararası işçi sınıfı hareketine ve

sosyalist ülkeye dayanabilmeleri ilkesinden Çin'de, devrimden bir süre sonra sapılması, dünya sosyalist sisteminden ve Sovyetler Birliği'nden kopma ve düşmanlaşma bu önşartı yerine getirilemez hale sokunca (ki bunda Çin'in özel yapısının, tarihinin, girift üretim ilişkilerinin yaygınlığının da önemli bir payı vardır) sosyalist kuruluş ve sosyal devrimin derinleştirilmesi, proletarya ideolojisinin geniş köylü yığınlarında kökleşmesi, enternasyonalizmin güçlenmesi sorunları ağırlaştı.

Bütün bunlara rağmen, Çin de dahil olmak üzere, yirminci yüzyılın ilk yarısında Asya'da meydana gelen devrimler ve daha sonra, çağımızda Asya, Afrika, Güney Amerika'da gerçekleşen ulusal kurtuluş savaşları ya da hareketleri ve onların bir kısmını izleyen sosyalist kuruluşlar Vietnam, Kuzey Kore vs. örnekleri farklı biçimlerde de olsa, köylülük ağırlığına dayanan hareketlerin örneklerini verdiler. İlk örneklerde, köylü sovyetlerinden, Sovyetler Birliği ile çok sıkı bağlantı içinde sosyalist kuruluşa geçildi ve bunlar daha sonra Sovyet Cumhuriyetleri bütünlüğü içinde yer aldılar. İkincilerde, proletarya öncülüğü çeşitli kademelerde gerçekleşebildi. Proletarya partisinin yani işçi sınıfının fiili öncülüğünde, yine dünya sosyalist sistemiyle sıkı ittifak içinde ulusal kurtuluş savaşları işçi - köylü iktidarları ve sosyalizme geçişle sonuçlandı.

Bütün bu ulusal kurtuluşçu, devrimci gelişmelerde, **nicel** bakımdan **ağırlıklı** güç, köylülük oldu.

Bakû Kurultayı, Doğu sorununu, Doğu'da devrim sorununu, büyük ölçüde köylülük sorunu olarak koymuştu ortaya :

«O halde, Doğu'daki toplumsal devrimin, çevresinde oluşacağı ağırlık merkezi neresidir? Ağırlık noktasını, köylü yığınlarının feodalizmin kalıntılarına ve Avrupalıların utanmaz ve yağmacı emperyalizmine karşı örgütlenmesi olarak görüyoruz. Geçmişte Batı'da olduğu gibi, Doğu'daki halkların devrimci hareketi, şimdi toprak sorununa dayanıyor. 20. yüzyılda, Batı'dan Doğu'ya doğru ilerleyen devrimci hareketin kökü toprağa ilişkin olacaktır. Biz Doğu'ya köylü yığınlarının ve toprağın özgürleşmesini götüreceğiz.» (Muşuşef'in konuşmasından, Birinci Doğu Halkları Kurultayı, sf : 171).

Aynı kurultayda, Toprak sorunu raportörü Staçko ise şunları söylüyordu :

«Doğu ülkelerinde köylüler nüfusun çok büyük çoğunluğunu oluştururlar. Doğu halklarının kurtuluşu, şu halde, köylülerin kurtuluşu olacaktır. Nasıl ki Batı ülkelerinde üretici sınıf temel olarak sanayi işçileriyle temsil ediliyorsa ve nasıl ki sanayi proletaryası gelecekte Batı'nın egemen efendisi olacaksa, buna karşılık Doğu ülkelerinde değerin tek yaratıcısı köylülerdir. Bu nedenle yalnızca onlar egemen efendi olacaklardır ve bu ülkeler onlara ait olacaktır.» (Aynı yer, sf : 201).

Ama, aynı konuşmacının hemen ardından eklediği de, şimdilik ulusal kurtuluş için kendi ulusal burjuvazileriyle ittifak içinde olan köylülerin, eğer mücadeleyi sonuna kadar götürmez ve ulusal kurtuluş savaşları kapitalist toplumun kurulmasıyla sonuçlanırsa, sömürüden yine kurtulamayacaklardır.

«Siyasal bağımsızlık, uluslararası sanayi sermayesinin sızmasından onları koruyamayacaktır ve bu sızmadan veya yerli bir sanayi sermayesinin oluşmasından ve ulusal sanayinin üretim araçlarının özel mülkiyeti üzerine temellenerek gelişmesinden sonra, köylü sınıfı kendisini kelimenin tam anlamıyla yıkıma sürükleyecek olan acıyla dolu kapitalistleşme sürecini yaşamak zorunda kalacaktır. Çiftçiler topraklarından kovulup ücretli işçiler haline dönüştüklerini göreceklerdir. İşçileşerek, köylü sınıfı ulusal burjuvazi (veya yabancı burjuvazi) tarafından plantasyonlara, fabrikalara, imalâthanelere, madenlere çalışmaya gönderilecek ve oralarda kapitalistleri zenginleştirmek için boğazı tokluğuna çalışmak zorunda kalacaktır... O halde Doğu'nun köylü yığınlarına bıkıp usanmadan, yalnızca yabancı fetihçilerin boyunduruğundan kurtulmanın gerçek kurtuluşu getirmeyeceğini hatırlatmak gerekir; ayrıca onların, kendi öz zalimlerinden, zorbalarından, köleci mülk sahiplerinden kurtulmaları, uluslararası burjuvaziyi yenmek amacıyla Avrupa Sovyet Cumhuriyetleri ile birlikte içerisinde hareket etmeleri, kendi öz Sovyet iktidarlarını yaratmaları da zorunludur... O halde Doğu köylü sınıfı için, Avrupa emekçileriyle yakın işbirliği ve Sovyet Cumhuriyeti ile sıkı bir bağlaşıklık içerisinde yabancı sermayeye ve kendi uluslarından ezen sınıflara

karşı mücadeleye girişmekten başka yol yoktur.» (Aynı eser, sf : 212 - 213).

Bakû Kongresinde oy birliği ile kabul edilen toprak sorunu üzerine tezlerin özü de budur. Doğu'da önerilen ve **beklenen,** köylülüğün ulusal demokratik devrimi, yani özünde **toprak devrimidir.** Bu devrimin başarısı ise, sömürülen ülkenin köylüsünün Batı proletaryası ve sosyalist ülke ile sıkı ittifakından ve bu ittifaka dayanan köylü sovyetlerinin kurulmasından geçmektedir. Yani burjuva demokratik devrim ulusal burjuvazinin ve liberal burjuvazinin eline terkedilmemeli, emekçi kitleleri feodalizmin ve sömürgeciliğin pençesinden alıp kapitalizmin ve yerli - yabancı burjuvazinin pençesine atacak bir gelişme ile yetinilmemelidir.

III. Enternasyonalin II. Kongresinin Milletler ve sömürgeler sorunu ile ilgili tezleri üzerinde ve Bakû kongresi üzerinde uzun uzun durmamızın nedeni, bu kongrelerin dönemin şartlarına uygun olarak aldığı kararlarının ulusal kurtuluş savaşları ve köylülük sorununun temelini atmış olmasıdır. Günümüzde, farklı düzeylerde de olsa sürmekte olan pek çok tartışmanın kökeni bu kongrelere kadar gider. Sosyal pratik ise, kongrelerin kararlarını ve görüşlerini büyük ölçüde doğrulamış sosyalizmin bilimi temeline dayanan bazı öngörüşler, olayların akışıyla bütünüyle gerçekleşmiştir.

Ulusal Kurtuluş Mücadelesinin Yükselişi ve Köylülük

Yukarıda konunun temellerini koymak üzere, görüş ve kararlarından etraflıca söz ettiğimiz Kongreleri ve yılları izleyen dönem, ulusal kurtuluş hareketinin gerçekten yükseldiği bir dönem oldu. Ulusal kurtuluş hareketi sorunu, Asya sorunu olmanın boyutlarını aşıp, Asya yanında Afrika ve Latin Amerika halkları da emperyalizme ve sömürgeciliğe karşı baş kaldırdılar. Ulusal devletler, Asya'da, Afrika'da, Latin Amerika'da kurulup güçlendiler. Ulusal kurtuluş savaşlarının, bağımsızlık hareketlerinin büyük başarısı ve yükselişi hele İkinci Dünya Savaşı sonrasında Sosyalist sistemin kurulup güçlenmesine büyük ölçüde bağlıydı. Bazıları ne kadar aksini iddia etmeye kalkışırsa kalkışsın, emperyalizm çağında, bir halk devriminin uluslararası devrimci güçlerin dolaylı dolaysız desteği, yardımı olmadan başarıya ulaşamayacağı bir gerçektir. Emperyalist sistem o onmaz ilk büyük yarasını Ekim devrimiyle almıştı. Ulusal kurtuluş savaşları ise bu yarayı gittikçe büyüten ve öldürücü hale getiren etkenlerdi.

Bu yazı çerçevesinde çağımızda ulusal kurtuluş hareketinin durum ve sorunlarına ayrıntılarıyla girecek değiliz. Konumuz yine «köylü sorunu» ile sınırlı kalacaktır. Çünkü ulusal kurtuluş mücadelesinin sürdüğü veya ulusal kurtuluşun gerçekleştiği bölgeler, halâ köylü nüfusun ağırlıklı olduğu, anti - feodal görevlerin öne çıktığı yerlerdir. Sosyalist olmayan Asya - Afrika, Latin Amerika ülkelerinde, farklı yapılar ve sorunlar içinde de olsa, köylüler nüfusun ezici çoğunluğunu (% 60 - % 90 arası) oluşturmaktadırlar. Bütün bu ülkelerde köylüler, en bariz şekilde ezilen, en ilkel biçimde sömürülen kitleyi oluşturmaktadırlar. Yaşama düzeyleri geridir, sefalet kapılarındadır. Çok ilkel teknolojiyle, büyük çoğunlukla kendilerin ait olmayan topraklar üzerinde yaptıkları tarım üretimi verimsizdir; onları açlık ve sefaletin kucağına iter. Ama bu kitleler, Asya'dan, Afrika'dan, Latin Amerika'ya kadar, büyük bir uyanış içindedirler ve mücadelede yerlerini aldıkları görülmektedir.

Çağımızda «köylülük» konusunda genel bir sonuca varmazdan önce, bazı tipik örnekleri kısaca incelemekte yarar olacaktır.

Çin devrimi, Çin Hindin'deki (Vietnam, Kamboçya Laos, Kore) devrimci gelişmeler, köylülüğün rolünün en bariz örnekleriyle doludur. Buralarda yer yer nüfusun yüzde 90'ını meydana getiren köylüler, ulusal kurtuluş savaşına ve anti - feodal mücadeleye bütün güçleriyle katılmışlardır. Vietnam Kurtuluş Savaşı ile ilgili olarak Giap şöyle der : «Nüfusun yüzde 90'ını teşkil eden ve sarsılmaz bir devrimci ruhla canlanan devrimci güçler olan emekçi köylü kitleleri kırsal bölgelerde bulunur.» (Vo Nguyen Giap, Vietnam Ulusal Kurtuluş Savaşı, sf : 55).

Çin devrimi ise tartışmasız biçimde köylü kitlelere dayanmıştır. Devrimin temel gücü (hatta kısa bir süre için Mao Tsetung'a göre öncü gücü, anti - feodal devrimde öncü) köylülük olmuştur. Nüfusun yüzde 80'ini köylülerin meydana getirdiği devrim sırası

Çin'inde, **en fazla ezilenlerin** köylüler olduğu, bu temel güç olmaksızın devrimin başarılamayacağı görüşü Mao tarafından baştan beri kesinlikle savunuluyordu. Çin devrimi sırasında köylülük ve itifak yapılacak köylü kesimleri konusunda zaman zaman bazı görüş farklılıkları belirdi, taktikler değiştirildi. Ama devrim hep köylü kitlelerine dayandı. ÇKP altıncı Kongresi Çin köylerindeki başlıca devrimci gücün yoksul ve orta köylüler olduğunu belirtiyordu. Mao, 1926'da yoksul köylüyü «ortakçı» olarak niteliyor, Hunan raporunda ise bunları, a) Çok yoksul, b) Daha az yoksul olarak iki gruba ayırıyordu. Mao'ya göre ,feodal güçleri yıkacak **öncü güç** yoksul köylüydü. (Mao Tsetung : Investigation of Peasant Movement in Hunan, Selected Works, sf : 32, cilt I).

Devrimin gelişmesi içinde, Komünistler, ele geçirdikleri bölgelerde, toprak dağıtımı yapıyorlardı. Ancak, toprak dağıtımı sınıf ilişki ve çelişkilerini değiştirirken, toprak alan yoksul köylü orta köylüyle birleşmeye başlıyor ve o andan itibaren de tarım proleterleriyle çelişkisi gelişiyordu. Yani somut gelişmeler içinde köylülüğün çeşitli kesimlerinin ittifakı çözülmeye de yüz tutuyordu. Bu durum 1930'larda önemli bir sorun oldu. Baş langıçta kurulan Çin sovyetleri, 1933 yılına kadar tarım proleteri ile yoksul köylü arasında fark gözetmeyip her ikisine birden eşitçe dayanırken, gelişmelerin ve yeni oluşan fikirlerin ışığı altında 1933'ten sonra politika değişti. Mücadelenin başında devrimin öncüsü sayılan yoksul köylü, mücadele geliştikçe bu niteliğini yitirmiş oluyor, tarım proletaryası ön plana geçiyordu. Ama öte yandan, devrim geliştikçe, nüfusunun yüzde 80'i köylü olan 500 milyonluk bir ülkede köylülüğün rolünün ağırlığının gitgide arttığı görülüyor ve bu durum iktidar yapısında da yansıyordu. Stalin, Çin devriminden söz ederken (1928) Çin'de Sovyet devriminin bir değil iki sınıfın diktatörlük koşulları altında olduğunu bunun da komünistlerin çalışmalarını sınırladığını söyler. Çin devriminde köylü ağırlığı barizdir. Devrimin epeyce gelişip yaygınlaştığı, 1940'da Çin devriminin karakteri Mao'ya göre burjuva demokratiktir. «Çin toplumu halâ sömürge, yarı sömürge ve yarı feodal bir toplum olduğuna göre, Çin devriminin başlıca düşmanları yine emperyalizm ve feodal kuvvetlerdir...devrim genel olarak kapitalizm ve kapitalist mülkiyet aleyhine değil fakat emperyalizm ve feodal monopoller aleyhine yöneltilmelidir. Şu halde bugünkü safhada Çin devriminin karakteri, proleter sosyalist değil, burjuva demok ratiktir» (Mao Tsetung, Yeni Demokrasi, sf: 99). Bütün bunlar ise, özünde köylü ağırlığı ve zengin köylü ekonomisinin korunması anlamına gelir. ÇKP'nin 1957'deki üye yapısı da bu konuda bir ipucu verebilecek niteliktedir. 12 milyon 720 üyeden 8 milyon 500'ü köylüdür.

Çin devriminde feodal görevlerin ağırlığı devrimde köylü ağırlığının başlıca etkenlerinden olmuştur. Halk ordusu köylülerden kurulmuş, silâhlı mücadelenin büyük gücünü köylüler oluşturmuştur. Devrimin başlangıcında, kırsal nüfusun yüzde 8'ini meydana getiren feodal beyler ve zengin köylüler top rakların yüzde 80'ini ellerinde bulunduruyorlardı. Bütün bunlara ek olarak Çin'de köylülüğün uzun bir devrimci ve isyancı geleneği vardı ve belki de tarihteki ilk köylü devleti kısa süreli de olsa Çin'de kurulmuştu, (19. yüzyılın ortasında Orta Çin'de kurulan Tai - Ping devleti.) Çin devriminde köylülüğün rolü ve bir süre öncü güç bile sayılması sonra da teorik olarak proletarya öncü sayılsa da fiilî gücün köylülerde kalması ve başlangıçtaki sovyetlerin ağırlıklı olarak köylü sovyetleri, sonraki halk ordusunun bir köylü ordusu olması Çin yöneticilerinin kendi modellerini evrenselleştirme çabalarına ve devrimde köylülüğün rolü konusunda yanlış görüşlere ve diğer çeşitli sapmalara zemin hazırladı. İşçi sınıfı ideolojisi ve enternasyonalizmi bu büyük köylü ülkesinde güçlenemedi ve güçlendirilmedi.

Bir başka örnek, Afrika'dan verilebilir.

Kuzey Afrika'da, özellikle Cezayir ulusal kurtuluş savaşı sırasında köylülüğün rolü de, çağımızda ulusal kurtuluş savaşlarında köylülük sorununa yeni perspektifler getirdi. Gerçekten de Cezayir'de özellikle dağ köylülerinin ve yüzyıllardır aşağılanmış bedevîlerin ulusal kurtuluş savaşına büyük ölçüde katıldıkları görüldü. Bu köylü kitleleri, çoğunlukla Fransızların büyük çiftliklerinde veya Fransızlarla işbirliği içindeki kabile reislerinin toprakları üzerinde çalışıyorlardı. Yabancı, hatta kendi inançlarına göre «Ga-

vûr» Fransız tarafından aşağılandıklarını görüyorlar, sömürüyü tâa iliklerinde duyuyorlardı. Mücadeleleri toprak mücadelesiydi ve kökleşmiş aşiret geleneklerinden de hız alan, yabancıdan kurtuluş mücadelesiydi. Gerçekten de Cezayir Ulusal Kurtuluş savaşında, silâhlı mücadelede köylülerin özel bir rolü, zaferde büyük payları olmuştu. Buna karşılık işçi sınıfı nispeten güçsüzdü. Siyasal örgütlenme düzeyi düşüktü. Köylülükle bağlar kuramamış, şehirlere sıkışıp kalmıştı. Bu görünüşler Frantz Fanon ve onun çizgisindekilere ulusal kurtuluş savaşlarında ve çağdaş devrimlerde köylülüğün rolü konusunda yanlış tezlerini geliştirmek yolunda veri sağladılar. Köylüler, Cezayir kurtuluş mücadelesine özellikle silâhlı mücadele safhasında yaygın şekilde katıldılar.

Siyah Afrika'da, işçi sınıfının nicel bakımdan güçsüz, (örgütsüz olduğu pek çok ülke için söylenemez) olduğu ülkelerde ulusal kurtuluş savaşları, yine köylü ağırlığında, köylülük silâhlı mücadelenin temel gücü olarak sürüyor. Gine'de, Gana'da, Kongo'da, Mozambik'te, Tanzanya'da, Angola'da, Mali'de v.s. kurtuluş mücadelesinde ağırlık hep «köylü» kitlelerde oldu.

Portekiz sömürgelerinde son günlerde gerçekleşen ulusal kurtuluş devrimlerinin zafere ulaşmasında, silâhlı mücadelede temel güç yine köylülük olmakla birlikte, Lenin'in öngördüğü şekilde, esas etken, bu sömürge ülkenin bağlı bulunduğu Portekiz'deki proletaryanın devrimci atılımı ve ardındaki dünya sosyalist sistemi oldu.

Yine Afrika'dan bir örnek alacak olursak, Tanzanya'da ulusal bağımsızlık ve onu izleyen devrimci kuruluş köy komünleri temeli üzerinde ve köylülüğe dönük olarak gerçekleşti. Bütün bu ülkelerde ve diğerlerinde, ulusal devrimi, kiminde başarılı kimin de başarısız (iktidarın yapısına, ulusal devrimin kazandığı muhtevaya göre) toprak reformları köylünün toprak talebini gerçekleştirmeye yönelen düzenlemeler izledi.

Latin Amerika'da, Küba devrimi tarım proletaryası çoğunluğuna dayanan köylü kitlelerini temel güç olarak aldı. Bugün de Latin Amerika'daki devrimci hareket bu ülkelerde nüfusun yüzde 70, yüzde 80'e varan çoğunluğunu oluşturan köylü kitlelerin geniş katılmasıyla yürüyor.

Bütün bu gerçekler karşısında, çağımızda, ulusal kurtuluş hareketinde ve genel olarak çağdaş devrimci süreçte köylülüğün rolünü görmezlikten gelmek, devrimin burjuva demokratik görevlerinin başında gelen toprak sorununun çözümü meselesini bir yana bırakmak mümkün müdür?

Çağımızda ulusal kurtuluş hareketi, ister proletaryanın ister ulusal burjuvazinin öncülüğünde yürüsün, köylülüğü temel güç olarak almak zorundadır. Nüfusun yeryer yüzde 80'e varan bir çoğunluğunun desteğinden yoksun bir hareketin başarı şansının olamayacağı açıktır. Çağımızda köylülük, altında bulunduğu bütün katmerli baskı ve sömürü nedeniyle, ulusal kurtuluş hareketinde ki büyük önemini korumaktadır.

Ama bütün bu verilerden hareketle çağımızda devrimde «öncülüğün değiştiği», «öncü gücün köylülük olduğu» sonucuna varılabilir mi? İşçi sınıfının artık «devrimci olmadığı», en devrimci gücün köylülük olduğu sonucuna varılabilr mi? Asla!...

Çalışmamızın bundan sonraki bölümünde köylü sorununda ortaya çıkan çeşitli sapmaları ve nerelere kadar vardıklarını görmeye çalışacağız. Köylülüğün devrimci mücadeledeki yerini çeşitli şartlarda ve durumlarda mümkün olduğunca örneklere başvurarak belirleyeceğiz.

KÖYLÜ SORUNUNA YANLIŞ YAKLAŞIMLAR ve ÇAĞDAŞ SAPMALAR

Çoğunluğunu köylülüğün meydana getirdiği Doğu halklarının uyanışı, 1920'lerde III. Enternasyonal tarafından devrimin yeni bir hız kazanması ve binlerce yıllık uykusundan uyanan yüzmilyonların yeni bir hayata atılışı olarak selâmlanırken; bir kısım Batı burjuva düşünürlerinin, yazarlarının dahi, bu yeni gelişmeye çökmüş ve köhnemiş Batı'nın eskimiş değerleri karşısında yeni değerler yaratacak «olağanüstü bir olay» olarak yaklaştıkları görülür.

Emperyalizmle birlikte gittikçe gericileş-

miş, asalaklaşmış olan Batı burjuvazisinden, burjuva liberalizmi adına ne kalmışsa 1925 - 1940 arasında bazı yazarların ve düşünürlerin eserlerinde yansır. Bunların, artık kurtuluş yolunda olan Doğu'ya ve genel olarak sömürge ülkelere bakışları sınıfsal bakış açısıyla, sosyalizmin biliminin bakışıyla kesinlikle çelişir. Yer yer hümanist denilebilecek romantik bir yaklaşımdır bu. Günümüzde Fransız sağının entellektüel temsilcilerinden biri olan romancı Malraux'nun Çin devrimci sürecinin etkisiyle yazdığı romanlar, aynı sıralarda, yine Malraux'nun Enver Paşa'nın Turan rüyasını anlatan Şahane Yol ve benzerleri, bu idealist romantik yaklaşımı yansıtır. Batı'nın çürümüş dünyasının karşısına yepyeni bir insan çıkmaktadır onlara göre. Ve heyecanları bu «yeni insan» ın uyanışını gözlemekten doğar. Sarı derili, kara derili, bu insanlar Doğu'nun silkinişinin müjdecileridirler ve Batılı yazar - çizerler bu heyecana kendilerini «sanatkârca, şairce» kaptırırlar. Şüphesiz ki yaklaşımlarında işçi sınıfının bakış açısından, dünya proleter devriminin sorunlarından, işin sınıf özünden en küçük bir işaret yoktur. Ve olması da beklenemez....

Çağımızda da, köylü meselesini, aynı heyecan ve idealist «sanatçı» yaklaşımıyla, aynı romantisizmle ele alan bazı görüşlerin, yukardakilerden tek farkı, bunların çoğunlukla sosyalizm adına yola çıkmış olmalarıdır. İster «dünyanın şehirleri-dünyanın kırları» teorisi; ister köylü devrimciliği tezi; ister bir çeşit narodnizmden kaynaklanan sol popülizm ya da II. Enternasyonal döküntüsü reformistlerin geri ülkelerdeki sağ popülizmi olsun, hepsinin gelip birleştiği nokta, sorunu işçi sınıfının bilimi dışında ele almak ve daha da önemlisi, lafta ne derlerse desinler işçi sınıfına ve uluslararası işçi sınıfı hareketine inanmamaktır. Bugün azgelişmiş ülkelerde goşist burjuva devrimcileri köylü devrimciliği ve kuyrukluçuğu yaparken oy avcılığına çıkmış reformist burjuva sosyalistleri ve sosyal demokratları da köylülük abartması içindedirler. Her ikisinin de kaynağı aktivist veya pasifit burjuva ve küçük burjuva popülizmidir.

Günümüzde ana sapmaların temelinde mutlaka köylülük ve köylülüğün devrimci rolünün, durumunun abartılması ya da aksine, devrim niyetsizliğinin köylülüğü küçümsemesi vardır.

Bunda başlıca etken, şüphesiz, çeşitli faktörlerin işe karışmasıyla Batı'nın gelişmiş kapitalist ülkelerinde devrimin gecikmesi, buna karşılık nüfusunun büyük çoğunluğunun kırsal bölgelerde yaşadığı, köylü olduğu ülkelerde ulusal kurtuluş hareketlerinin ve devrimci dinamiğin hız kazanmasıdır. Böyle bir görünüş karşısında ulusal kurtuluş hareketini güçlendiren ana faktörün Sovyetler Birliğinde sosyalizmin kuruluşu, emperyalizmin böylelikle aldığı yara, daha sonra dünya sosyalist sisteminin doğması ve uluslararası işçi sınıfı hareketinin yeniden hareketlenmesi olduğu unutulunca veya bilinçli olarak ihmal edilince, kendiliğinden varılacak yer, çağımızda devrimci mihrakın Batı'dan, Doğu'ya kaydığı ve «dünyanın emekçileri», «dünyanın proleterleri» olan ezilen ulusların, kurtuluş savaşlarının ön plana geçtiğidir. Daha önce açıkladığımız noktalara bağlayacak olursak, bu, kendiliğinden, ulusal kurtuluş hareketinin temel gücünü oluşturan köylülüğe öncü rol tanınması ve köylülüğün proletaryanın müttefiki olacak yerde adeta proletaryanın karşasına çıkarılması görüşüne varır.

Köylülüğün Devrimci Öncülüğü Sorunu

Bugün oportünist çizgilerin uluslararası planda köylülüğü devrimin öncüsü görmesi veya bu yapılmadığı zaman bile, işçi sınıfının devrimci yerini inkâr edip, devrimin bir avuç öncünün köylülüğü gütmesi ile yapılacağını öne sürmesi boşuna değildir. Yine günümüzde sosyal şoven-milliyetçi çizgiler hep aynı köylülük abartması ve işçi sınıfının devrimci rolünün inkârı temeli üzerine otururlar. (Bu konuda Türkiye'de bu sapma çizgilerinden birinin sözcülüğünü yüklenmiş «Halkın Sesi» dergisinin keskinliği kimseye bırakmazken son sayılarında kesin bir milliyetçiliğe varmış olduğuna, «Milletim» ve benzeri şiirlere dahi yer verdiğine dikkati çekmek köylü kuyrukçuluğunun vatan-millet edebiyatına aykırı düşmeyecek «politikaları» gerektirdiği önümüzdeki bir somut örnek olarak öğreticidir.

(Böylelikle «sol» keskin lafazanlık refor-

mizm ve sosyal demokrasi ile rahatlıkla kolkola girebilmektedir.)

Teoride köylülük yazışında da gördüğümüz gibi, ustalar köylülüğe hiçbir zaman öncü rol vermemişlerdir. Sosyal pratik de, köylülüğün, hele çağımızda böyle bir rolü yük bir güçtür; önemli bir güçtür; devrimin başarısı köylülüğün proletarya ile sağlam ittifakından geçer. Ama köylülük devrimde öncü değil «piyadedir». İşte bilimsel teorinin ve sosyal pratiğin bize öğrettiği tartışılmaz doğrular...

Ustalar köylülüğün tek başına kendi adına devrim yapamayacağını, toprak devriminin de mutlaka burjuvazinin veya daha sonra proletaryanın öncülüğünde gerçekleşebileceğini ortaya koymuşlardır. Aslında ulusal kurtuluş hareketi de bu gerçeği doğrulamaktan başka birşey yapmamaktadır.

Bu konuda tarihsel gelişmeye kısaca bakmak yararlı olabilir.

Engels bize Orta Çağ boyunca feodal düzene baş kaldıran köylülüğün mücadelelerini anlatır. Köylülüğün, anti-feodal devrimin büyük gücü olduğunu belirtir. Ama, gerek Orta çağ sonlarında, gerekse anti feodal görevlerin gündemde olduğu yerlerde günümüzde, anti feodal mücadelenin bu önemli, temel gücü devrimin öncüsü olarak başarıya ulaşabilmiş ve tek başına iktidar kurabilmiş midir? Bu sorunun cevabı, birkaç büyük özellik gösteren istisna bir yana, «hayır»dır. Almanya'da köylü savaşları köylülerin yenilgisiyle ve ezilmesiyle sona erer. Batı Avrupa'da Orta Çağ sonundaki bütün köylü ayaklanmaları için aynı şeyi söylemek mümkündür. 1789 Fransız burjuva devriminde köylüler devrime burjuvazinin yedeği olarak katılmışlar, burjuvazi feodal aristokrasiyi ve feodal düzeni bütün kalıntılarıyla, köylülerin desteğiyle yıkmıştır. Böylece köylüler toprağa kavuşmuşlar, ancak anti feodal görevleri yerine getirmiş klasik bir devrim olan Fransız devriminde öncülük yine burjuvazide olmuş; devrimden sonra da, köylü kitleleri, bu defa kapitalist sömürünün boyunduruğundan kurtulamamışlardır. 1848 Avrupa devrimleri için aynı şey söylenebilir. 1917 devrimi köylülüğün gücünün en fazla hissedildiği devrimlerden biridir ve Rus köylüsü bu devrimle boyunduruklarından kurtulmuş, toprak köleliğine son verilmiştir. Ama bu devrimde de, bütün devrim süreci boyunca, hatta Lenin'in toprak devriminden söz ettiği sıralarda bile, köylüler bu defa da işçi sınıfının müttefikleridir ve devrime işçi sınıfının müttefiği olarak, onun öncülüğünde katılırlar. Asıl hedefleri olan toprak ve özgürlüğü köylülere burjuva demokratik devrimler çağında burjuvazi; emperyalizm çağında da işçi sınıfı kazandırmıştır.

Aksi örnek olarak gösterilmek istenen Asya, Afrika ve Latin Amerika'da da köylülerin toprak ve özgürlük mücadelesi ancak işçi sınıfı veya kısmen millî burjuva öncülüğünde başarılı olabilmiştir. Köylüler, Çin, Kore ve Vietnam'da işçi sınıfının önderliğinde toprak kazanabilmişler, Hindistan'da ulusal burjuvazinin yaptığı toprak reformu onlara toprak kazandırmıştır. Doğu Avrupa'da ve Küba örneğinde, işçi sınıfının ve partilerinin öncülüğü esas olmuştur. Örnekler çoğaltılabilir. Ama bütün örneklerin gösterdiği, köylülüğün devrimci atılımının mutlaka bir başka sınıf öncülüğünde hedefine vardığı veya yaklaştığıdır. Yine geçerken söylemek gerekir ki, çağımızda köylülüğün toprak ve özgürlük taleplerini ve bu yolda gelişen devrimci mücadelesini, sadece işçi sınıfı öncülüğü hedefine vardırabilmektedir. Yoksa, Hindistan, Mısır, Venezuella gibi sayısız örnekler gösterebileceği gibi, burjuvazinin zorlandığı (kendi gelişmesi, kapitalizmin gelişmesi için de zorunlu olan) toprak reformları, hep yarım kalmış ve köylülüğe toprak ve özgürlüğü getirmeyerek, onu bu defa da ücretli köle haline getirmiş veya kapitalist sömürü mekanizmasına şu veya bu ucundan bağlamıştır.

Bütün bunlardan ortaya çıkan, köylülüğün ataleti, önemsizliği değildir. Aksine, örnekler köylülüğün mücadeleci bir güç olabileceğini ve çağdaş demokratik, milli devrimci hareketlerin temel gücü olabileceğini göstermektedir. Köylü ayaklanmaları tarihte sık rastlanan olaylardandır. Bazı bölgelerde, meselâ Çin'de, meselâ Kuzey Afrika'da bu ayaklanmaların «geleneğinden» bile söz edilebilmektedir. Sadece Orta Çağ boyunca Avrupa'da değil, Çin, Hindistan, İran, Arap ülkelerinde de köylü savaşları zaman zaman önemli boyutları ulaşmıştır. «Fakat köylülüğün özgül bir sosyal özelliği nedeniy-

le —toprağa bağlılık— devrimci köylü hareketleri ancak çok özel durumlarda bütün halkın çıkarlarının genel bir ifadesi olmayı başarabilmiştir. Genel çizgide, bütün bu hareketler, belli bölgelerde, köylülerin sefaletinin ve yoksulluğunun sebebi olan şahıslara, özellikle feodal beylere, devlet memurlarına yerli tefecilere karşı kişisel olarak yöneltilmiştir. Ne zaman köylüler, mücadelelerinde tamamen mahallî bir başarı elde etmişlerse, o zaman hareketin soluğu kesilmiş ve ayaklanmalar asıl amacına ulaşamamıştır. Bu da, devlet aracını ve askerî güçleri ellerinde bulunduran ve çok daha iyi örgütlenmiş olan egemen unsurlara yeniden ve köylü hareketine güçlü bir darbe indirme olanağı sağlamıştır.» (Çağımızda Ulusal Kurtuluş Savaşları ve Üçüncü Dünya, E. Jukov, A. İskenderov, sf: 46-47)

Ender durumlarda, köylü savaşları sonucunda yeni bir devlet tipi doğduğu da görülmüştür. 19. yüzyıl ortasında Çin'de Tai-Ping köylü devleti bunların örneklerindendir. Ama bu süre sonra, devletin liderleri, bir süre önce savaştıkları sosyal ilişkileri, feodal yapıları yeniden yaratmışlardır.

Köylü devrimlerine ve mahallî olarak kurulan kısa ömürlü köylü iktidarlarına Latin Amerika'dan da örnek verilebilir. Ama bunların hepsi kısa zamanda dağılmıştır. Öte yandan çok farklı bir örnek de Bulgaristan'da 1920 Mayısında serbest seçimlerden sonra iktidara gelen Stamboliiski'nin «Tarımcı hükümeti»dir. Köylü kitlelere dayanan bu hükümet, büyük burjuvaziyle ittifaka girmemiş, ancak işçi sınıfıyla da ittifak kurulamadığından, yani temel ittifak olan işçi-köylü ittifakı gerektiği zamanda oluşturulamadığından faşist bir darbe ile 1923'te yıkılmıştır.

Görüldüğü gibi, bu şartlar altında köylü mücadelesinin bağımsız ve kalıcı bir iktidara yol açmasının örneği yoktur. Ama sosyalist sistemle çok sıkı bir ittifak içinde geçici köylü iktidarları kurulamaz mı?

Bu sorunun cevabı, daha önce ele almaya çalıştığımız kapitalist aşamayı atlama, kapitalist olmayan yol vs. sorunlarıyla ilgilidir. Bu konuda, bugün Sovyet Cumhuriyetlerine dahil olan Özbekistan, Kırgızistan, bağımsız Moğolistan örnekleri yanında Harzem ve Buhara Cumhuriyetleri tipik örnek olarak gösterilir:

Buralarda 1919-1920'lerde, Ekim devriminin etkisiyle köylüler feodalizme karşı yaygın bir mücadeleye girmişlerdi. Partileri çok güçsüzdü ve köylü temeline oturuyordu. Buralarda, III. Enternasyonalin II. Kongresinin kararlarının öngördüğü şekilde feodal iktidar devrilince yerine köylü sovyetleri kuruldu. Bu ülkelerin deneyini çözümleyen K. Mukhammedberdiyev, bunları köylü cumhuriyetleri olarak niteliyor. Bunlar Sosyalist Cumhuriyetler olmadığı için başta, Sovyetler Birliği'ne katılmamışlardı. Bu bir geçiş aşamasıydı. 1923-1924'te her iki Cumhuriyet de Sovyetler Birliğine katıldı. Buradaki geçiş ve köylü iktidarının imkân dahiline girmesi sosyalist devletin, sosyalist iktidarın varlığına ve onunla sıkı ittifaka dayanıyordu. Böylece de Bakû Kongresinin ve III. Enternasyonalin görüş ve kararları bir kere daha doğrulanmış oluyordu.

Günümüzde uluslararası durum, devrimci hareketin perspektifleri çok daha girift, çok daha çeşitli. Yine de bugün dünya sosyalist sisteminin varlığı Asya'da ve Afrika'da, özellikle bunun en iyi örneklerini veren bazı Afrika ülkelerinde uluslararası işçi sınıfı hareketinin ve dünya sosyalist sisteminin desteğine sahip partilerin ve nicel bakımdan güçsüz de olsa proletaryanın öncülüğünde köylü temel gücü ve çoğunluğuyla sosyalizme giden yola girme imkânı veriyor.

Ama bütün dünya pratiğinin gösterdiği, geçmişte olduğu gibi çağımızda da köylülüğün kendi bağımsız iktidarını kurabilecek, devrime önderlik edip zafere ulaştıracak öncü güç olmadığıdır. Öte yandan yine sosyal pratiğin her defasında yeniden doğruladığı, gerçek, pek çok ülkede halâ emekçi nüfusun çoğunluğunu oluşturan köylülükle ittifak olmadan, yani işçi-köylü ittifakı gerçekleşmeden devrimin başarılamayacağı, hele hele nihaî hedefine, yani sömürüye son verme hedefine, sosyalizmin kuruluşu aşamasına geçilemeyeceğidir.

«Köylülük, işçi sınıfının felsefesi olan marksizmi, örgütlü bir marksist güç tarafından getirildiğinde benimseme yeteneği olsa da, ulusun geri kalan bölümünü yönetecek ideolojiyi sağlayabilecek, açıkça belirlenmiş,

örgütlenmiş, örgütlü bir sınıf değildir. Köylü nüfusun çoğunlukta olduğu ülkelerde, köylülerin, devrimin belirleyici güçlerinden birini oluşturacakları doğrudur. Burjuva demokratik devrimin, feodal toprak düzeninin ve ona eşlik eden siyasal ve sosyal üstyapıyı yıkmaya yönelik bir anti feodal devrimin temel ekseninin tarım devrimi olduğu iyi bilinen bir marksist kavramdır. Ama burada da, köylülüğün rolünü değerlendirirken, gereğinden çok genellemeler yapmak tehlikelidir... Ayrıca mücadeleye sayısal olarak geniş yığınlar sağlayan **temel** güç ile, politikayı oluşturan, ideolojiyi ve örgütsel deney ile yeteneği sağlayan **öncü** güç yada başlıca devrimci güç arasında ayrım yapmak önemlidir. Belki de bu ayrımı yapmanın başarısızlığıdır sorunu karıştıran en büyük etken.» Jack Woddis, Yeni Devrim Teorilerinin Eleştirisi, Fanon ve Afrika'da sınıflar, sf: 67)

Gerçekten de o tür ülkelerin iç dinamiğinde **temel** güç'le, **öncü** güç'ün karıştırılması döner dolaşır sosyalist sistem, uluslararası işçi sınıfı hareketi ve ulusal kurtuluş hareketinde, hareketin bu üçlü bütünlüğünü reddedip ulusal kurtuluş savaşlarının tek güç haline getirilmesine, diğerlerinden ayrılmasına, bağımsızlaştırılmasına yani burjuva veya küçük burjuva milliyetçiliğine varır.

Köylülüğün Daha Fazla Sömürüldüğü Teorisinin Yanlışlığı

Ulusal kurtuluş hareketinin çağımızın tek devrimci hareketi olduğunu, devrim sürecinin ve merkezinin böylece yer değiştirdiğini ileri sürenler, işçi sınıfına güvensizlik içinde çağımızda tek devrimci gücün de köylülük olduğunu iddia ederken bazı temel teorilerden kaynaklanırlar. Bunların başlıcaları arasında çağdaş toplumda, gelişmiş Batı'da, işçi sınıfının aristokratlaştığını, kurtuluş mücadelesi veren ülkelerde ise işçi sınıfının nisbî olarak iyi durumda bulunduğunu, köylülüğünse en çok sömürülen toplum kesimi olduğunu ileri süren «tez» vardır.

Bu görüşe, sadece sosyalizmin biliminden sapan çağdaş akımlarda değil, parlamentarizmi temel alan bütün burjuva sosyalizmlerinde ve küçük burjuva çizgilerinde da rastlanır. (Türkiye'de Aybarcılığı ve Aybar'ın köylü öncülüğünü öneren görüşlerini, «en çok siz sömürülüyorsunuz, işçiden de çok sömürülüyorsunuz» biçimindeki seçim konuşmalarını hatırlayalım; öte yandan Türkiye'de büyük ölçüde kitle desteğini köylerden, küçük üreticiden, yoksul köylüden alan sosyal demokrat çizginin görüşleri de aynı noktada düğümlenmektedir.)

Bu görüşün teorisyenliği bir yandan yeni-Troçkistlere öte yandan Frantz **Fanon'a** ait sayılabilir. O, köylülüğü, toplumun en çok sömürülen, bu yüzden en devrimci kesimi olarak işçi sınıfının karşısına koymanın teorisyenliği yapar.

Fanon'u, yazış biçiminden, üslubundan, tezlerine kadar, daha önce değindiğimiz «mistik sanatçılar» kategorisine sokmak daha doğru olurdu. Ancak kendisinden esinlenen siyasal çizgilerin bulunması bizi bundan alıkoyuyor.

Son derece ateşli bir üslupla yazdığı eserinin adı «Dünyanın lanetlileri» dir. Dünyanın lanetlileri sömürgeciliğin kurbanlarıdır. Ve bunlar asıl köylüler ve lumpenproletaryadır. Tek silâh, tek güç ise **şiddettir** Fanon'a göre. Sömürgecilik şiddete dayandığına göre, mücadele de şiddet yoluyla olacaktır. Fanon şöyle der: «Köylülük, sistematik olarak, uluscu partilerce yapılan propaganda sonucunda bir yana itilmiştir. Sömürge ülkelerde yalnızca köylülerin devrimci oldukları açıktır; yitirecek hiç birşeyleri yoktur çünkü, kazanacakları ise her şeydir. Sınıf sistemi dışındaki aç köylü, sömürülenler arasında, yalnızca şiddetin karşılığını verdiğini görenlerin ilkidir.» (Fanon'ndan alıntı, Jack Woddis Yeni Devrim teorilerinin eleştirisi, sf: 42)

Fanon böylece Marx'ın işçi sınıfı için söylediği «zincirlerinden başka kaybedecek birşeyi olmama» olgusunu köylülüğe çevirir. Ve bu arada işin üretim temelini, mülkiyet ilişkileri temelini bir yana atmanın, marksizm dışına çıkmanın tipik bir örneğini de verir.

Fanon işçi sınıfının siyasal uyanıklığa sahip olduğunu kabul eder. Ama Fanon'a göre, o sömürge ülkelerde ayrıcalıklı bir tabakadır; aristokratlaşmıştır; köylüye göre iyi ücret almaktadır; daha az sömürülmektedir. Bu yüzden de şiddete başvurmada, silâhlı mücadeleye atılmada güvenilemez. Fanon, proletaryayı, «şımartılmış» olarak ni-

telemekten de çekinmez. «Sömürge ülkelerde işçi sınıfının yitirilecek herşeyi vardır» der. İşçi sınıfı ülkenin «burjuva» kesimidir. Buna karşılık köylülük öylesine sömürülmektedir ki, devrimin öncüsü ancak o olabilir.

Bir kere Fanon'un bu görüşlerimiz hem teorik hem pratik açıdan yanlışları apaçık ortadadır. Yoksulluğun militanlık veya dev rimci bilinç yaratacağı yolundaki görüşler ustalar tarafından ve sosyal pratik tarafından mahkûm edilmiştir. Hatta aksine, (genellemeye gidilmese bile) ilk sendikalar ve ilk mücadele birlikleri nisbî olarak daha iyi ücret alan, kalifiye işçiler tarafından kurulmuştur. Lenin'in 1905 yılında daha yüksek ücret alan işçilerin mücadeleye daha hazırlıklı oldukları yolundaki gözlemleri bu doğrunun ifadesidir. Öte yandan, işçi sınıfının devrimciliğinin temeli onun içinde bulunduğu üretim ve mülkiyet ilişkilerinde ve bundan kaynaklanan doğasında, özel mülkiyete bağlı olmamakta, yüksek kollektif, demokrasi ve disiplininde. Kaybedecek hiçbir şeye sahip olmaması demek sefil olması demek değil, üretimdeki yeri gereği mülkiyeti ve mülkiyet duygusu bulunmaması demektir. En çok sömürülen, en yoksul olan, en sefil olan en devrimcidir teorisi, her zaman işçi sınıfına güvensizliğin, proleter öncülüğünü kabul etmemenin, hatta lumpenlere bağlanmanın teorisi olmuştur.

Öte yandan emperyalizmin sömürüsü altındaki ülkelerde, sömürge ülkelerde işçi sınıfının daha az sömürüldüğü, daha iyi yaşama koşulları içinde bulunduğu ispatlanmış değildir. Kentlerde işçi sınıfı üzerindeki sö mürü ve baskının henüz pazar ekonomisine açılmamış bölgelerdeki köylülüğün üzerindeki sömürü ve baskıdan daha az olduğu söylenemez. Olsa olsa baskının ve sömürünün biçiminin farklılığından söz edilebilir. Ve sömürü oranının bilimsel hesaplanması da yaratılan değere ve artı-değere göre olacağından, yani sömürü oranı hesabına göre olacağından, sadece dış görünüşe bakılarak varılacak daha az daha çok sömürülme gibi kavramlar sübjektif olmaktan öteye geçememektedir.

«Bazıları, haksız olarak Asya ve Afrika ülkelerinde işçilerin ekonomik durumlarının köylülerinkine oranla çok daha iyi olduğunu öne sürüyorlar. Buradan hareket ederek, köylülüğün, çok çetin yaşama koşulları nedeniyle, işçi sınıfına oranla çok daha devrimci bir gücü temsil ettiği sonucuna varıyorlar. Bu teori saçmadır.

«Yanlış bir varsayımdan yola çıkılmaktadır: işçi sınıfının maddî koşulunun sözde üstünlüğü. Halbuki en yoksul köylü bile, üstünde çalıştığı küçük bir toprak parçasına sahiptir. İşçiye gelince, o her türlü mülkten ve üretim aracından yoksundur. Varlığını sürdürmek için açlıktan ölmemek için, tek sahip olduğu şeyi, işgücünü satmak zorundadır. Öte yandan işçi, kendisinin değiştiremeyeceği çeşitli şartların yardımına sığınmış durumdadır. Bir iş elde etmesi için, emek arzının olması, iş gücünü satın alacak birinin olması gerekir. Demek ki, ücretlerinin ve içinde bulundukları koşulların düzeyi, işçilerin kendilerine değil, işverene bağlıdır. Kuşkusuz, ara sıra işçinin gerçek geliri bazı ülkelerde köylünün gelirini aşar. Bunu, ya kuvvetli bir yerli emek arzıyla, ki bu tamamen geçici bir karakter taşır, yada işçilerin işverenin köylünün sefil gelirinden daha fazla bir ücret ödemeye zorlayan yüksek örgütlenme düzeyleriyle açıklayabiliriz. Bu son durumda çıkarılacak sonuç, işçilerin köylülere oranla daha etkin bir sosyal gücü temsil ettikleridir.» (Çağımızda Ulusal Kurtuluş Savaşları ve Üçüncü Dünya, sf: 57-58)

Sosyal Pratik de Bu Tezi Doğrulamıyor

Özünde köylülüğü işçi sınıfının karşısına koymaya dayanan bu teori, ne sosyal pratik tarafından ne de ulusal kurtuluş savaşlarının önde gelen savaşçıları, liderleri tarafından doğrulanmış değildir. Bu da, köylülüğün en devrimci toplum kesimi olduğu tezinin, bilimsel verilerden ve somut gerçeklerden değil de; işçi sınıfına inançsızlıktan, işçi sınıfı öncülüğü dışında bir başka öncülük ve daha da önemlisi işçi sınıfının devrimci metodları ve taktikleri dışında fokoculuğa kadar uzanan çeşitli sol sapma çizgilerini haklı gösterme endişesinden kaynaklandığını göstermektedir.

Ulusal kurtuluş savaşlarına işçiler katılamamışlar mıdır? Katılmak bir yana pek çoğunda, özellikle zafere ulaşan ve kapitalizme de darbe indirenlerin tümünde işçi sı-

nıfı devrimin öncüsü olmuştur. Devrimi partisi ile yönetmiş ve işçi-köylü ittifakını kurmuştur. Köylülük, işçi sınıfının bayrağı altında mücadele etmiştir. Vietnam, Kuzey Kore, Kamboçya, Laos işçi sınıfının partisinin öncülüğündeki mücadelenin en son örnekleridir.

Afrika'da kıta'nın yapısı gereği durumun daha farklı olduğu Fanon'un teorilerinin de daha çok Afrika'ya özgü olduğu ileri sürülebilir. Ancak durum, Afrika'da da Fanon'un gösterdiği gibi değildir. Afrika'da işçi sınıfının nitel nicel bakımdan güçsüz olduğu, bağımsızlık mücadelesi veren ve bağımsızlığını kazanmış olan birçok Afrika ülkesinde sanayi proletaryasının devrime fiilî öncülük edebilecek güçte olmadığı bir gerçektir. Ama öte yandan, var olduğu kadarıyla en örgütlü sınıfın yine işçi sınıfı olduğu ve ulusal kurtuluş mücadelesini yöneten Partilerin, cephelerin büyük çoğunluğunun işçi sınıfı öncülüğü adına hareket ettikleri de bir başka gerçektir. İşçi sınıfının ulusal kurtuluş mücadelesinin dışında ve ona düşman bir güç olarak kaldığının örneğine hiç rastlanamaz. Öte yandan, ulusal bağımsızlığın elde edilmesinden sonra, yeni düzenin kuruluş sürecinde köylülerin pasif tutumları, hele bağımsızlık mücadelesine millî burjuvazinin veya onun adına mücadeleyi fiilen yürüten bürokrat küçük burjuvazinin, klasik orduya dayanarak öncülük ettiği durumlarda bir gerçek olarak ortadadır. Böyle durumlarda, eğer işçi sınıfı örgütlü ve güçlü değilse, küçük burjuva destekli millî burjuva iktidarı dünya sosyalist sistemiyle yakın bağlar kurmassa onun desteği olmadan bağımsız bir güç olarak ayakta kalamaz ve emperyalizme teslim olur. Yani gene tayin edici güç iç ve dış işçi sınıfı ağırlığıdır köylülük değildir.

«Fanon'un savlarının geçerliliğini tanıtlamak için, çeşitli sosyal sınıfların Afrika kurtuluş mücadelesindeki rollerini ayrıntılarıyla incelemek gerekmiştir. İşçi sınıfının ulusal mücadeleye fiilen katılmasına ilişkin örnekler Nijerya, Gana, Gine, Mali, Nijer, Dahomey, Kamerun, Sierra Leone, Gambiya, Uganda, Tanzanya Kenya, Zambiya, Malavi, Güney Rodezya, Svaziland, Malagasy, Sudan, Tunus, Fas, Cezayir, Kongo (Kinşasa), Güney Afrika, Angola, Mozambik, Gine Bissau olmak üzere 26 Afrika ülkesinde görüldüğü gibi, işçilerin mücadeleleri ulusal kurtuluş mücadelesinin bütünüyle sıkısıkıya bağlanmıştı. Bağımsızlıktan sonraki dönem için de Senegal, Nijerya, Kongo (Brazzaville) Dahomey, Sudan ve Cezayir'i kapsayan örnekler verilmiştir. (Yeni Devrim teorilerinin eleştirisi, sf: 178)

Fanon'un teorilerine kaynak yaptığı Cezayir'de bile işçi sınıfının ulusal kurtuluş devrimindeki rolü Fanon'un göstermek istediğinden çok farklı olmuştur.

1954 yılında silâhlı mücadelenin başlatılmasına kadar giden dönemde Cezayir işçi sınıfı ve sendikaları bilinçli bir mücadeleyi kan ve can bahasına sürdürmüştür. 1947'de 100 bin işçinin grevi, 1948 grevleri, 1949'da kararlı bir mücadeleyle sömürge yetkililerinin bazı sosyal güvenlik hakları vermeye mecbur bırakılmaları, 1951 grevleri aynı mücadelenin parçalarıdır. Üstelik de 1950 yılında toplanan Cezayir İşçileri Sendikaları Dördüncü Konferansı, tarım reform meselesine eğilmiş, toprakta çalışanların sorunlarını ve taleplerini ortaya koymuş ve tarım kesimi için bu talepler gerçek bir uyarıcı çağrı niteliği kazanmıştır. Yine aynı konferansta, Cezayir işçi sınıfı bütün sendikaları ve işçileri ulusal kurtuluş mücadelesine katılmaya çağırmış ve sonra da eylemsel olarak bu mücadelenin içinde yer almıştır. 1 Mayıs 1952 gösterileri ve 23 Mayıs 1952'de Büyük ulusal mücadele günü, yüzbinlerce işçinin katıldığı ve devrimci bilinçlerini ulusal kurtuluşçu bilinçlerini eylemde de gösterdikleri dönüm noktaları olmuştur. Sembolik bir değer taşısa da, işçi sınıfının bilinç düzeyini göstermesi bakımından son derece önemli sayılması gereken bir olay da, Vietnam savaşı sıraśında, Fransızların Vietnam'a göndermek üzere Cezayir'den yükledikleri savaş malzemesini yüklemeyi, Cezayirli Dok işçilerinin yıllar boyu reddetmeleri ve bunun karşılığında sömürge yönetiminin her türlü baskısı ile karşı karşıya kalmalarıdır. Bu direniş, beş yıl sürmüştür. 9 Mayıs 1953'te, sömürge yönetimi, Oran'da mahallî seçimleri düzenlemek istediğinde, Oran'ın dok ve inşaat işçileri, bütün polis baskısına rağmen, oy sandıkları önünde onbinlerce kişiyle kitle gösterileri yapmışlardır. 1953 yılında bütün baskı ve kısıtlamalara rağmen, Ceza-

yir'de 270 binden çok işçiyi kapsayan 220'den fazla grev olmuştur. Ve bu grevler, bu direniş ve gösteriler büyük ölçüde siyasal özlü hareketlerdir. 1954'de silâhlı mücadele başladığında, ilk darbeyi yine işçi örgütleri ve işçi liderleri, bilinçli işçiler yemişlerdir. Çoğu öldürülmüştür. Yine de onbinlerce işçi mücadeleye katılmıştır. Cezayir İşçileri Genel sendikası (UGTA) 1958'deki bir raporunda, «önderlerimizin ve üyelerimizin 76 bini tutuklama kampları ve ceza evlerindedir» demekteydi. Cezayir'de kırsal nüfus, köylülük, ulusal bağımsızlık savaşında kurtuluş ordusunun temel gücünü sağlamıştır. İşçi sınıfının ve kentsel nüfusun küçük bir azınlık olduğu Cezayir'de, köylülüğün anti kolonyalist anti-feodal mücadelesi, toprak ve özgürlük mücadelesi hesaba katılacak olursa bu doğaldır. Ama bu durum, Cezayir işçi sınıfının devrime fiilen ve kendi gücü oranında en az köylülük düzeyinde katılmış olduğunu gösterir.

Bağımsızlık kazanıldıktan sonra ise, köylülerin yeni toplumun kuruluşuna katılmaları güç ve geç olduğu halde, işçiler yollarını seçmeyi bilmişlerdir. 1964 yılında UGTA, 1 Mayıs münasebetiyle yayınladığı çağrıda, sosyalizmin kurulması sloganını atmıştır. Aynı sıralarda, ulusal kurtuluş mücadelesinin temel gücünü oluşturmuş olan köylülük çok daha geri bir bilinç düzeyinde, edinebildiği kadarıyla (toprak devrimi tam gerçekleşemedi) küçük toprağına sarılmakta, sosyalizm sloganları karşısında karşı devrimci güçlerle birleşebilmekte ve çoğu köylerde cami kuruluşuyla, yani yıllardır Fransızlar tarafından aşağılanmış olma duygusundan dinsel değerlerine dönerek kurtulmaya çabalamaktaydı.

Cezayir örneğinde, sonraki (olumsuz) gelişmeler ne olursa olsun, işçi sınıfının devrime ve kuruluşa katılmamasından değil, olsa olsa, devrimde öncü olamamasından, öncü olabilecek nitel nicel güce sahip olamamasından, işçi-köylü ittifakını kuramamasından köylülüğün devrimci potansiyelini sosyalizme geçiş için yedek güç olarak kullanamamasından söz edilebilir.

Sadece Cezayir'de değil, anti emperyalist mücadele içinde olan, bağımsızlık mücadelesi veren bütün Afrika ülkelerinde işçi sınıfının ve işçi sınıfı örgütlerinin mücadelenin ön saflarında yer aldıkları (öncü olamasalar, öncülük millî burjuvazide olsa bile) bir gerçektir. İşçi sendikaları ve işçi örgütleri ve işçi hareketleri her zaman sanayii ellerinde tutan emperyalist güçlerin büyük bas kısıyla karşılaşmıştır. Afrika işçi sınıfı, aynı Asya'da ve Latin Amerika'da olduğu gibi emperyalizmin baskı ve sömürü ağını doğrudan doğruya kemiğinde hissetmiştir. Ekonomik mücadelelerinin karşılaştığı güçlükler, onlara mücadelelerini herşeyden önce iktidara, siyasal güce yöneltmeleri gerektiğini göstermiştir. Yabancı teşebbüslerin millîleştirilmesi talepleri büyük çoğunlukla işçi örgütlerinden, işçi sendikalarından gelmiştir. Nijerya, Gana, Zambiya, Sudan, Cezayir ve daha başka ülkeler bunun somut örnekleridir. Örnekleri uzatmadan (Bu konuda fazla bilgi için bak: Yeni Devrim teorilerinin eleştirisi)bir de ulusal kurtuluş devrimlerinin önde gelen kişilerinin ağzından işçi sınıfı ve köylülükle ilgili gerçekleri kısaca dinleyelim:

Eski Mali başkanı **Modibo Keita,** şunları söylüyordu: «Sendikalar Mali'de devrimin motorunu oluştururlar. Parti'nin ve halkın sosyalizmi seçmesinin en güvenilir güvencesidirler.» (Aynı, sf: 133) Yine Keita Mali bağımsızlık mücadelesinde işçilerin ve köylülerin rolünü açıklarken şöyle diyordu: «Önde gelen destekleyicilerimiz doğal olarak köylüler ve işçilerdi. İşçi sınıfının rolünü nasıl değerlendirdiğimi soruyorsunuz. Kanımca, sömürge sisteminde sömürüldüğünün açıkça farkındadır işçi sınıfı. En çok sömürülenlerin onlar olmadığını biliyoruz. Ama sorun bu değil, bir siyasal kavrayış sorunu.»

Gine bağımsızlık savaşının lideri **Amilcar Cabral** da aynı noktayı şöyle belirtir: «Pek çok kişi sömürünün yükünü en çok çekenlerin köylüler olduğunu söylüyor. Bu doğru olabilir, ama mücadelenin söz konusu olduğu yerde çekilen acının yada işin ağırlığının önemli olmadığı kavranmalıdır. En aşırı bir acı bile ulusal kurtuluş mücadelesi için gerekli olan bilinçlenmeyi oluşturmayabilir. Gine'de köylüler, köleliğe eşit düzeyde bir sömürü altındadırlar, ama onlara sömürüldüklerinin soyulduklarını anlatmaya çabalasanız bile, teknik ve ekonomik açıdan denenmiş olan bir açıklamayla onları en çok sömürülen kişiler olduklarına inan-

dırmak zordur. Oysa, bir Avrupalı'nın günde 30-50 eskudo aldığı bir işte, diyelim ki 10 eskudo alan işçileri, kentlerde çalışanları, yoğun bir sömürü ve adaletsizlik altında olduklarına inandırmak daha kolaydır, çünkü görebilmektedirler.»

Aynı konuda Ledda da, Fanon'un görüşlerine, Afrika devriminin bağrından gelmiş bir kişi olarak katılmaz. «Burada, kara Afrika'da, köylülerin devrimci rollerinin belirleyiciliğini küçümsemek, —sadece sayıları bakımından değil; nüfusun yüzde 70-80'ini oluştururlar— ya da mücadelenin onlar olmadan hızlı ve tamamen geliştirilebileceğini söylemek gibi bir niyetimiz yok. Sorun kendiliklerinden devrimci bir güç olup olmayacakları ve yeni sömürgeciliğe karşı mücadelelerinde öncü rolü oynayıp oynamayacaklarıdır. Yanıt olumsuz gibidir. Niteliklerinden ötürü proletaryaya yakın olan ücretli tarım işçilerini bir yana bırakırsak, alanlardaki bugünkü durum, köylü yığınlarını harekete geçirme ve örgütlendirme gibi zor, ama mutlaka önemi olan bir işin sadece dışardan gelen bir güçle sağlanabileceğidir.»

Vietnam liderlerinden Truong Chinh de bu konuda şunları söylüyor.

«Emperyalizmi ve feodalizmi devirmek için devrime kim öncülük edecek? Halkı oluşturan dört sınıf: işçi sınıfı, çalışan köylüler, küçük burjuvazi ve ulusal burjuvazidir. Bunlar devrimin güçlerini oluştururlar.

Devrimin sürekleyici güçleri, işçi sınıfı, köylülük ve küçük burjuvazidir.

Öncü rolü işçi sınıfı üstlenir.

Çalışan köylüler devrimin temel ordusunu oluştururlar...»

Köylü nüfusun büyük çoğunlukta olduğu ve ulusal kurtuluş savaşını bu ortamda veren Gine Bissau'da da Cabral bu konuyla ilgili şöyle diyor:

«... Burada bizim için büyük önem taşıyan bir temel soruna değinmek isterim. Bu da, biz bir köylü ülkesi olduğumuza göre, köylülüğün temel devrimci güç olup olmadığı sorunudur. Bir zamanlar, köylülüğün devrimci bir güç olmadığının söylendiği kendi ülkemle, Gine ile sınırlıyorum kendimi. Özellikle silâhlı mücadelemizin, tümünü köylülük üzerine dayadığımızdan garip görülebilir bu. Fiziksel bir güç ile devrimci bir güç arasında ayrım yapılması gerekir. Köylülük Gine'de fiziksel olarak büyük bir güçtür. Hemen hemen nüfusun tamamını oluşturur... Ama deneyden biliyoruz ki, köylülüğü savaşmaya inandırana kadar neler çektik» (aynı yer sf: 70)

Bu, daha önce de önemli değinilmiş olan sayısal olarak temel güç ile, öderlik görevini yürütecek devrimci güç arasında ayrım yapma gereğinin önemsenmesine götürür yeniden.

Konuyu enine boyuna incelemiş olan Jack Woddis de, Afrika'da, bağımsızlığın silâhlı mücadele sonucunda kazanıldığı pekçok ülkede köylülerin son derece etken bir rol oynadıklarını, «Ama bu durumlarda bile, köylülerin, kentlerde ortaya çıkan siyasal hareketler ve büyük ölçüde de aydınlar, teknisyenler, eski sendika önderleri ve işçiler tarafından yönetildiklerini» söyler (Aynı yer, sf: 71) «Köylülerin katıldıkları açıktır, ama yönetmedikleri de aynı biçimde açık seçiktir» der.

Görülen odur ki köylülük kendi çıkarları doğrultusunda, bir kere ikna edilince ve inandırılınca, belki kırsal yaşamın ona kazandırmış olduğu alışkanlıklarla da, silâha sarılabilmektedir. Ama, bütün Asya, Afrika ve Latin Amerika devrimci pratiğinin gösterdiği gibi, her silâha sarılışında önderlere ve yöneticilere muhtaç olmaktadır. Hatta, denebilir ki 1920'lerde sosyalist ülkenin desteğiyle mümkün olan köylü sovyetleri yoluyla köylü iktidarının kurulması ve giderek sosyalizmin kuruluşuna geçişin örneklerine de artık rastlanmamaktadır. İşçi sınıfının dünyanın dört bir yanında çok daha gelişkin olduğu günümüzde, öncülüğü ya yerli işçi sınıfı ve onun partisi yada ulusal burjuvazi veya onun adına davranan bürokrasi yapmaktadır.

Köylülük Neden Devrimde Öncü Olamaz?

Köylülüğün devrimde temel güç olduğu yerlerde bile öncü olamadığını, bir köylü iktidarının mümkün olamadığını, mutlaka öncülüğe ve temsil edilmeye ihtiyacı olduğunu kısaca anlatmaya çalıştık. Neden böyle olduğu sorusunu sormak gerekecektir.

Marx ve Engels aynı gerçeği defalarca

tekrarlamışlardı. Bu durumun temel nedenlerini açıklamışlardı.

Şüphesiz ki köylülüğün bu durumu, aynı işçi sınıfının devrimciliği gibi, üretim ve mülkiyet düzeni içindeki yerinden gelir herşeyden önce. Sübjektif, isteğe bağlı, arizî bir durum değildir. Tarım işçileri bir yana (ki onlar bile toprak özlemini büyük ölçüde taşır) köylülük küçük mülküne en bağlı, mülkiyet duygularını içinde en fazla barındıran ve küçük mülk sahibi olma duygusu, yüzyılların üretim süreci içinde en fazla gelişmiş bir toplum kesimidir. Hatırlayalım ki, tüm köylü devrimlerinde köylülüğün talebi toprak ve özgürlüktür. Yani mülkiyet ve feodal (veya diğer kapitalizm öncesi) bağımlılıklardan baskılardan kurtulmak. Ustaların köylülüğü burjuva demokratik bir güç olarak tanımlamaları bundandır. Köylü devriminin özünde burjuva demokratik devrim olması bundandır. İşçi-köylü iktidarının devrimin demokratik aşamasını ifade etmesi bundandır. Köylülük mülkiyete ve özel-kapitalist mülkiyet temeli üzerinde yükselen sömürüye karşı değildir. Bu bilinci kazanabilecek bir üretim sürecinden geçmesi uzun zaman işidir. Bugün köylü kitleleri, kurtuluş mücadelerinde ve genel olarak feodal bağımlılıkların, kalıntıların yaşadığı, anti feodal görevlerin devrimin önünde durduğu yerlerde mücadeleye aktif olarak katılıyorsa, bu mücadelenin sonunda «toprak ve özgürlük» beklediğindendir. Bunun ötesine geçmek için, köylülüğün demokratik devrimden sosyalist kuruluşa geçerken proletaryanın karşıtı değil müttefiki olabilmesi için, işçi-köylü ittifakının sağlamca kurulması ve emekçi köylü kitlelerinin devrime, proletaryanın davasına, hem de soyut propaganda ile değil somut işlerle kazanılmış olması gerekir. Nerede bu yapılmamışsa orada devrim başarısızlığa mahkûm olmuştur. Hiç değilse geçici bir süre için... (Çin devrimi sırasında bu konuda zaman zaman yeni taktikler benimsenmiş, taktik değiştirilmiş, ittifakların yapısı yeniden gözden geçirilmiş, daraltılmış veya genişletilmiştir. Macaristan'daki Horty faşizmi öncesindeki Sovyet iktidarının çöküşünün başlıca neden olarak işçi-köylü ittifakının kurulamaması ve köylülüğün beklediği köklü dönüşümlerin sağlanmamış olması, anti feodal görevlerin ve daha sonra yeni toprak düzeninin gerektirdiği düzenlemelerin ve yardımların yapılamaması gösterilir. Örnekler çoğaltılabilir.)

İşte, tek başına bırakıldığında toprağa bağlı ve özlemi toprakta küçük mülkiyet olan köylülüğün bu temel niteliği onun proletarya devrimleri çağında öncü olmasına başlı başına engeldir.

Yalnız, köylülüğün anti feodal devrimde de öncü olamayacağını söyledik. Bu da açıklanmaya muhtaçtır.

Marx'ın patates çuvalı ve bir çuval içinde yanyana duran patatesler örneği bu konuda oldukça açıklayıcıdır. Gerçekten de köylülük tarım üretiminin yapısı gereği dağınıktır. Kollektif eylem gücü, disiplini azdır. Özel mülkiyete bağlılık ve küçük toprak parçası üzerinde çalışma onu bireysel davranışa, «gemisini kurtaran kaptan» mantığına götürür. Bunun aksine, aşiret, kabile, Mir, geleneksel köy komünü gibi topluluk içinde bulunduğu zamanlar da bu topluluklarınn gelenekler ağı ve geleneksel bağımlılıklar ağı içindedir; bunlar kapalı ve kendine yeten birimlerdir; dış dünya ile ilgileri azdır ve kapalı birimlerin bütün geriliği buralarda toplum üyelerine yansır.

Geri teknoloji, mahkûm olduğu geri üretim yapısı, köylülüğü dar ufuklu ve olayları kendi mahallî çıkarları açısından yorumlayan bir niteliğe mahkûm eder. Ayrıca geri teknolojide tarım üretiminin değerlerin çok etkilenmesi ve prekapitalist üstyapı köylülüğü dine ve mistiszme bağlı tutar. Özellikle geri denilen ülkelerde, köylülerin genel bilinç ve kültür düzeylerinin şehir halkına oranla son derece geri olduğu reddedilmez bir gerçektir...

Yine bağlı bulunduğu mülkiyet düzeni, toprak tutkusu, onu toplumdaki en milliyetçi ve şoven kesimlerden biri olmaya iter.

Bütün bunlara ek olarak, günümüzde köylülük, en geri sayılan toplumlarda bile kapitalizme bağlı olarak büyük ölçüde farklılaşma, sınıflaşma göstermektedir. Böyle olunca da köylülük içindeki sınıfsal farklılaşma onun devrimci mücadelede bir bütün olarak yer almasını engellemektedir.

Bu yüzden genel olarak köylülükten, köylülüğün devrimci niteliğinden söz ederken bunu hep emekçi köylüler, özellikle yoksul köylüler olarak anlamak gerekir.

Çağdaş Sapmaların Düğüm Noktası : İşçi Sınıfına ve Enternasyonalizme İnançsızlık

Çağımızda köylülük sorunu konusuna bu genel yaklaşımdan sonra, şimdi devrim ve köylülüğün devrimdeki yeri konusunda çağdaş sapmaların en önemlisi olan 1) Dünya Sosyalist Sistemi, uluslararası işçi sınıfı hareketi, ulusal kurtuluş hareketi bütünlüğünü reddeden, ulusal kurtuluş hareketini bunlardan bağımsızlaştırarak çağımızın tek veya öncü devrimci olgusu gibi ortaya koyan, 2) ulusal kurtuluş mücadelelerinde tek devrimci güç olarak köylülüğü gören çizgiyi yakından incelemeye çalışalım.

Aslında Çin devrimi modelinin evrenselleştirilmesinden, yeni Troçkizmden, sol sapma ve fokoculuktan, «dünyanın kırları-dünyanın şehirleri» burjuva teorisine kadar giden sapma, yukarda bütün anlatılanların ışığında çeşitli kollara ayrılan, tüm sapmaların kendisinden kaynaklanabildiği bir bütün olarak görülebilir.

Almanya'da, Avrupa'da bile köylü devrimi yapmaya niyetlenen Maocu grupçuklardan, işin sonunda küçük bir savaşçılar grubunun köylülüğü arkasına alarak kırsal bölgelerde silâhlı mücadeleyi başlatıp sürdürmesine varan, Yeni Troçkizmden kaynaklanıp fokoculukta biten görüşlere, kırlardan şehirlerin kuşatılması teorisinden sosyalist sistemin ve uluslararası işçi sınıfı hareketinin reddine kadar bütün bu sapmaların temelinde bir yandan işçi sınıfına, ve uluslararası işçi sınıfı hareketine inançsızlık, dünya sosyalist sistemine güvensizlik öte yandan da köylülüğün rolünün ve durumunun abartılması vardır.

İlk bakışta birbirine uzak gibi görünen çeşitli görüşlerin nasıl gelip birbirini tamamladıklarını ve işin sonunda, çağımızda işçi sınıfını en devrimci, sonuna kadar devrimci tek güç sayan ve bunun neden böyle olduğunu bilimsel şekilde temellendiren işçi sınıfının biliminin, sosyalizmin biliminin reddedilmesine nasıl vardıklarının görmek ilgi çekici ve uyarıcıdır.

Oldukça dağınık olan ve her sapma çizgisinin bir ucundan tuttuğu konuyu şöyle çözümleyebiliriz; daha doğrusu bütünleyebiliriz. Goşist-popülist çizgi şöyle düşünür :

«Kapitalist ülkelerin işçi sınıfları aristokratlaşmıştır, hantallaşmıştır devrimciliğini yitirmiştir. Buna karşılık ulusal kurtuluş hareketleri gelişmektedir. Ama sömürge ülkelerin işçi sınıfları da ülkedeki en iyi hayat düzeyindeki emekçi kesimlerden olarak burjuvalaşmışlardır. Onlar da artık devrimci değillerdir. Kalakala ne kalıyor? Köylüler. Devrimci hareketin merkezi şimdilik sömürge ülkelere kaydığına göre, bu ülkelerin tek devrimci unsuru köylüler çağımızda devrimin tek gücüdürler. Ama nasıl harekete geçirilecceklerdir? Kimler tarafından yönetilecekler? «Uyuşmuş» işçi sınıfları tarafından değil şüphesiz» Dünya sosyalist sistemini ve uluslararası işçi sınıfı hareketini reddeden veya «revizyonist» sayan bu görüşe göre kala kala, kendilerini devrime, silâhlı mücadeleye adamış seçkin militanlar, yani bir avuç savaşçı kalıyor. «Bunlar kentlerin, işçi sınıfının ve eğer varsa işçi sınıfının «revizyonist» (!) partilerinin eylem alanını daralttığı, öte yandan emperyalizmin tuzaklarıyla dolu şehirlerden, devrimci kitlelerin bulunduğu köylere giderler. Orada bir avuç savaşçı, dar savaş örgütleriyle köylüleri silâhlandırır mücadeleye katarlar. Böylece köylerden şehirlere doğru gelişir devrim. Sonunda da kırlardan gelinerek şehirler kuşatılır ve kurtarılır.»

Yukarda çizdiğimiz «devrim» tablosu, daha doğrusu «devrim süreci» abartılmış değildir. Bazı ayrıntılarla, işin şu veya bu yanına ağırlık vererek siyasal mücadeleyi reddeden, Parti'yi reddeden, Partiyi bir avuç silâhlı militanın, seçkin savaşçıların savaş örgütü olarak gören, siyasal çalışmanın devrimci mücadelenin tayin edici unsuru olduğunu diğer mücadele görevlerinin ancak bu bütünlük içinde ve işçi sınıfının merkezi siyasal otoritesi içinde yer alacağını kabul etmeyen, bireyci teröre varan «sol sapma» çizgisinden; Çin modelini evrenselleştirerek, taktiği devrim modeli haline getirerek, kırlardan şehirlere teorisini lafazanlığıyla oyalanan Mao'culuğa kadar ve hepsinin birleştiği yeni Troçkizm çizgisinin ulusal kurtuluş hareketini devrimci sürecin üçlü bütünlüğünden ayıran görüşüne kadar hepsi için, bir ölçüde geçerli bir tablo sayılabilir bu.

Fanon'un çizdiği tablo şöyleydi: «Ulu-

sal partiden sürülen militanlar yeniden güçlenmek ve devrimin temel dayanağını bulmak üzere kırsal alana dağılırlar. Kentlerden gelen bu «devrimci öğeler» kırsal halk kitlesinin, şiddet, toprağın yabancılardan geri alınması, ulusal mücadele ve silâhlı isyan dışında kurtuluş sorununu düşünmekten hiç vazgeçmediklerini keşfederler. Militanlar bunları «içgüdüleriyle isyan eden ateşli halk kitleleri diye el üstünde tutarlar, bunlara siyasal eğitim, askerî eğitim verirler, Silâhlar ortaya çıkar : «silâhlı mücadele başlamıştır». Çok geçmeden, «her tepede bir küçük hükümet kurulur ve iktidar alınır». Her yerde, vâdilerde, ormanlarda cangıllarda ve köylerde bir ulusal otorite buluruz.» (Fanon'dan nakleden Woddis, sf: 45).

Böylece bütün marksizm, işçi sınıfının bütün bilimi, leninist tecrübe ve teori bir kalemde yıkılır, işçi sınıfı öğretisi yerle bir edilir. Ve işin asıl üzerinde düşünülmesi gereken tarafı, köylülüğe de inanç yoktur aslında. İşin özüne inecek olursak, çeşitli versiyonlarıyla bu görüşün taraftarları, köylü kitlelerini kolay güdülebilecek, çabuk hareketlendirilecek ve silâha sarılabilecek bir bilinçsiz kitle olarak görürler, o kadar.

Şüphesiz ki sosyalizmin biliminin ve pratiğinin bize öğrettiği en büyük gerçek, her devrimin kendi yolunu izlediği ve izleyeceğidir. Bu konuda doğmalar olmayacağı, somut durumun kendine özgü tüm orjinal biçimlenişlerinin göz önünde bulundurulması gereğidir. Ama bir gerçek daha vardır ki, o da, sosyalizmin biliminin temelleri yıkıldığı, durumlara ve toplumlara göre değişmeyen evrensel, temel ilkeler ve gerçekler «özgül yollar adına» yok sayıldığı zaman içine düşülen batağın ve sonu ihanete varan çizginin inceliğidir. Eninde sonunda eldeki silâh dışında herşeyi «revizyonizmle» niteleyen bu sapma çizgilerini mahkûm etmek için yumuşak terimler kullanmak gereği yoktur. Kökleri işçi sınıfına ve enternasyonalizme inançsızlıkta, milliyetçilikte olan bu çizgiler, her zaman keskinlikler arkasında gizlenseler taşıdıkları sapmayı serüvenciliği tutarsızlık ve kararsızlığı sergilemek, Fanon, Debray, Marcuse vb. gibi anti marksist «ideologların» etkisinden pek çok yiğit devrimciyi kurtarmak görevimizdir.

Çağımızda Debray ve Fanon'da sadece «romantik aydın» teorisyenlerini bulan, sosyal pratikte ise çeşitli şekillerde yansıyan bu çizgiler kesinlikle dünya devrimci hareketine ve kadrolarına zarar vermekte, hareketi kısmî ve yerel de olsa geciktirmekte ve zaafa uğratmaktadırlar. Sosyalizmin işçi sınıfı tabanına oturduğu, sosyalist hareketle işçi sınıfı hareketinin birleştiği, bütünleştiği, işçi sınıfının merkezî otoritesinin, öncü partisinin güçlüce kurulmuş ve kitle bağları kurmuş olduğu yerlerde önemsiz kalsalar da, bu konuda daha gidilecek yol olan ülkelerde, işçi sınıfına güvensizlikten ve inançsızlıktan kaynaklanan bu çizgilerin geçici yaygınlık kazanmaları ihtimali ve gerçeği hiçbir zaman akıldan çıkarılmamalıdır.

Kırlardan Şehirlerin Kuşatılması Teorisi

Ünlü «Kırlardan-şehirlere» teorisi, tam bu noktada, gelir, sol sapma çizgisine, yeni troçkizme, Fanon'a, Debray'a bağlanır.

Çin devrimi her devrim gibi kendine öz gü koşullar içinde gelişti. Çin, bir köylü ülkesiydi, feodal yapı bütün ağırlığını koruyordu. Devrimci hareketin başladığı yıllarda Parti henüz çok genç ve güçsüzdü. Harekete hakim değildi. 1927'de güçlü bir karşı devrim hareketi Çin proletaryasının bulunduğu büyük kentlerde korkunç bir kıyama girişti. Onbinlerce bilinçli işçi ve sosyalist öldürüldü. Parti büsbütün güçsüzleşti. Kentlerde tutunamaz, yeni güç kazanamaz oldu. Öte yandan Çin koskoca bir ülkeydi. Bir yanında olup bitenlerin haberinin bile öte yana ulaşması zaman işiydi. Çin'in özel yapısı ve özel devrimci ortamında, şehirlerden fiilî gücü çekip kırlarda güçlenmek hem zorunluluk hem de yeni bir imkân haline geliyordu. Parti bu şartları değerlendirdi ve köylülüğün anti-feodal devrimci potansiyelinden yararlanarak, anti feodal görevlerini kırsal bölgelerde yerine getirerek **kırlardan şehirlere doğru** mücadeleye yöneldi. İşçi sınıfının ideolojik ve örgütsel öncülüğünü bir an bile reddetmeden şüphesiz...

Çin devrimi başarıya ulaştı. Çin şartlarının zorladığı kırsal alanlarda güçlenip oradan kentleri ele geçirmek orjinal bir deney olarak devrim pratiğinde yerini aldı.

Fakat bu evrensel bir model olarak ge-

nelleştirilebilir miydi? Hayır. Genelleştirilemeyeceği de görüldü zaten. Ama genelleştirme çabalarından, evrenselleştirme çabalarından vaz geçilmedi, halâ de geçilmiyor.

Çin'in evrenseleştirmeye çalıştığı bu model, Fanon'un ve benzerlerinin öğretileri üzerine oturunca, yeni-troçkizmle de birleşti; sol sapmanın temel görüş ve taktiklerinden birine temel oldu. Fanon, kentlerdeki hareketlerin sömürgecilik kalesindeki küçük mücadele adalarından başka birşey olmadığını ileri sürüyordu. Yani kentler sömürgeciliğin kaleleriydi. İşçiler halktan kopuk, nüfusun en rahat kesimlerini meydana getiriyordu. Militanlar ne yapsın? Kırsal alanlara döneceklerdi şüphesiz. Kentlerdeki siyasal faaliyetin kurtuluş savaşında güçsüz kalacağını iyice anlayacaklardı. Kentlerdeki yararsız faaliyetten kaçarak kırsal alanlara yerleşecek lerdi. Buralarda silâhlı mücadeleyi başlatacaklardı. Ama kentler hiç kurtarılmayacak mı? Fanon bunun da çaresini bulur. Kırsal alanlarda başlayan ayaklanma kentlerin varoşlarında lumpenproletaryayı destek alarak kentlere sızar. İşçi sınıfını «karşı devrimci» bir güç olarak gören Fanon böylece kentlerde devrimi, kendi deyimleriyle «pezevenklere, serserilere, işsizlere, adî suçlulara orospulara vs.'e yaptırır.» ve sınıf öncülüğünü bir kere daha inkâr eder.

Aynı temel üzerinde, yeni troçkizmle, Çin çizgisinin ve sol sapma çizgilerinin nerede birleştiklerine de kısaca bakalım.

Birleşme noktası yine köylülük sorununa, köylülüğün devrimci hareketteki yeri sorununa gelip dayanan ulusal kurtuluş hareketinin rolüdür.

Ulusal kurtuluş hareketini dünya devrimci hareket bütünlüğünden ayıran görüş, yani Çin yöneticileriyle yeni Troçkistlerin ve goşistlerin birleştikleri görüş, bütün keskin lafazanlığa rağmen «milliyetçilik» noktasında karar kılar. IV. Troçkist Enternasyonal'in belgelerinde (1963) marksistlerin görüşlerine aykırı olarak ileri sanayileşmiş ülkelerin ekonomilerinde bunalım yerine ileri atılım gözlendiği, kapitalizmin yeniden düzenlediği böylece Batı işçi sınıfının devrimci atılıma kavuşamadağı bildirilmektedir. Bunun sonucunda Devrimci hareketinin ana merkezi şimdilik sömürge ülkelere kaymıştır. (Çağımızda ulusal kurtuluş savaşları'ndan aktarılarak, sf: 30) Başka bir şekilde söylersek, uluslararası işçi sınıfı hareketi yok sayılmakta ve bu harekete —özünde işçi sınıfına— güvensizlik, açıkça belirtilmektedir. Bunun sonucu, ulusal kurtuluş hareketinin soyutlanarak abartılmasıdır. Bazı yeni troçkistler ulusal kurtuluş hareketinin öncü gücü olarak (Fanon'a çok yakın bir şekilde) işçi sınıfının reddederler. Böylece ulusal kurtuluş hareketinin bağımsızlığından ve abartılmasından, tek devrimci hareket haline getirilmesinden hareket ederek, Fanon'da tipik örneğini gördüğümüz teoriye varırlar: Savaşçı seçkinler teorisi ve sol sapma çizgisi.

Öte yandan günümüz Çin, yöneticileri de aynı görüşleri şiddetle savunmaktadır. «... Bir anlamda uluslararası proletaryanın devriminin başarısı tamamen kesin olarak bu bölgelerde oturan ve dünya nüfusunun ezici çoğunluğunu temsil eden bu halkların devrimci mücadelelerine bağlıdır.» (Halk Gazetesi, 22.10.1963, Çağımızda ulusal kurtuluş savaşları'dan).

«Dünya kırları kavramına da buradan varılır. Ulusal kurtuluş hareketi «dünya kentlerini», yani «kapitalist dünyayı» saracak ve yıkacaktır. Halk savaşı teorisinin savunucusularından Lin Piao eserinde şöyle diyor, «dünya ölçüsünde bir sıralamada, K. Amerika'ya ve Batı Avrupa'ya dünya kentleri dersekAsya, Afrika ve Latin Amerika «dünyanın kırsal bölgelerini» temsil ederler. İkinci Dünya Savaşından sonra, Batı Avrupa'nın ve Kuzey Amerika'nın kapitalist ülkelerindeki devrimci proleter hareket, değişik nedenler yüzünden geçici olarak sona ermiştir. Kapitalist ülkelerde durum böyleyken, Asya, Afrika ve Latin Amerika'daki devrimci halk hareketi coşkun bir şekilde gelişmesini sürdürmektedir. Bu açıdan, günümüzde dünya devrimi tabiî ki büyük kent lerin kırsal bölgeler tarafından kuşatılması sonucunda gerçekleşecektir.» (Aynı kitap sf: 31)

Böylece bir yandan yeni troçkistler, öte yandan Çin yöneticileri 1963'lerde Asya, Afrika ve Latin Amerika'daki ulusal kurtuluş hareketlerini emperyalizme kesin darbeyi indirecek güç olarak ilân etmişlerdir. Ortak olan yan, emperyalizmin yıkılışının işçi sınıfı mücadelesi ve işçi sınıfı öncülüğü

olmadan mümkün olabileceği, işçi sınıfı çizgisi dışında gerçekleşebileceği ve sonunda işçi sınıfına inançsızlıktır. Çin yöneticileri açısından bakıldığı zaman asıl mesele dünya sosyalist sistemini, Ekim devriminin etkisini yok saymak olmaktadır.

Oysa asıl dünya sosyalist sistemi ve uluslararası işçi sınıfı hareketi ulusal kurtuluş hareketinin başarılarını ve bu başarıların devamını sağlayabilmektedir. Bunu unuttuğumuz zaman, «dünyanın kırları» «dünyanın kentleri» ayrımlarına gitmemiz kolaylaşır.

Öte yandan ulusal kurtuluş hareketi dünya devrimci hareketinden soyutlanır ve tek yanlı olarak abartılırsa, bu hareketlerin ulusal yanına da ağırlık tanınmış olunur. Böylece günümüzün temel sorunu olan sosyal devrim sorunu ulusal kurtuluşu aşarak işçi sınıfı öncülüğünde, dünya sosyalist sistemi ve uluslararası işçi sınıfı hareketi desteğinde sosyalizme varma, kapitalist düzeni değiştirme sorunu arka plana itilir.

Köylülüğün rolünün işçi sınıfına karşı abartılması da gelir aynı noktaya varır. İşçi sınıfının öncülüğü olmadan kapitalizmin yıkılamayacağı, sömürünün ortadan kalkamayacağı unutulur. Sosyalizme geçiş sorunu kulak ardı edilir. Ve düzeni değiştirmeye değil düzeni korumaya varılır.

Bir Başka Yanlış Çizgi, Bir Başka Sapma

Köylülük konusundan kaynaklanan çağdaş yanılgılardan bir kısmına değindik, başka bir yanılgıyı veya sapmayı yok saymak da aynı derecede tehlikeli olabilir: Köylülük sorunu küçümseme, önemsiz sayma...

Günümüzde, işçi-köylü temel ittifakının unutulması olarak da özetleyebiliriz bu çizgiyi. Oysa, daha önce de söylediğimiz gibi işçi-köylü temel ittifakının gerçekleştirilemediği, işçi sınıfının köylülükten soyutlandığı yerlerde, devrimin başarısızlığı açıktır. İş yine dönüp dolaşıp öncü güç, temel güç, belirleyici güç meselelerine gelir. Köylülüğün öncü güç olmadığını söylerken devrimin onsuz olamayacağını, işçi sınıfının temel müttefiki olarak devrimci süreçteki yerini almazsa hareketin tökezleyeceğini de mutlaka söylemeliyiz. İşçi sınıfı partisinin, işçi sınıfı sosyalistlerinin köylü sorunu karşısındaki doğru tavırları devrimde belirleyicidir. Köylü kuyrukçuluğu ve köylü düşmanlığı, (sol sektarizm) her ikisi de aynı noktaya, devrim niyetsizliğine ve devrimin başarısızlığına varır.

Kapitalist Toplumda Köylü Sorunu

Konu gereği, köylü sorununu daha çok ulusal kurtuluş mücadelesi veren ülkelerde, tarımda kapitalizmin gelişmemiş olduğu ülkelerde ele aldık. Oysa sanayileşme sonucunda pek çok kapitalist ülkede sayıca azalmış olmakla birlikte, gelişmiş kapitalist ülkelerde de bir köylü sorunu halâ vardır.

Örneğin Fransa gibi küçük üreticilerin yaygın olduğu bir ülkede tekelci gelişmenin tüm küçük üreticileri, küçük mülk sahiplerini etkilemesi ve ezmesi oranında, köylü sorunu yeniden gündeme gelmektedir. Tekelci fiyat dayatmaları, küçük üreticiyi iflasa sürüklediği ölçüde, kapitalist ülkelerin emekçi köylü kitleleri de yeni bir hareketlenme kazanmaktadırlar.

Son olarak 24 Avrupa İşçi Sınıfı Partisi'nin köylülük konusuyla ilgili sempozyumunda köylü sorunları enine boyuna tartışılmış ve tekelci kapitalizmin artan ekonomik siyasal baskıları karşısında köylü kitlelerin mutlaka korunması, tarımda verimin ve tarım teknolojisinin geliştirilmesi ve en önemlisi de İşçi Sınıfıyla köylülük arasında yeni bağların kurulması, ittifakın onarılması yolunda kararlar alınmıştır.

Köylü meselesi, görüldüğü gibi, günümüzde de bütün önemini korumaktadır. Dünya devrimci pratiği için olduğu kadar Türkiye için de...

Gelecek yazımızda, Türkiye'de köylülük sorununu ve Türkiye'de köylülük konusunda çeşitli çizgileri ele alacağız.

Devrimin zaferinin sağlamlaştırılması

Konstantin Zaradov

Devrimin hayati sorunu olan iktidar sorunu, bu ağır mücadelelerle geçen siyasî savaşlarda çözülmeden önce bile, işçi sınıfı sosyalistlerinin teorik düşüncelerini daima cezbetmiştir. Onların çıkış noktası Lenin'in bilimsel temele dayanan ve zaman içinde ispat edilen sosyalist devrim teorisi, özellikle devrimin olgunlaşmasının genel koşulları, devrimci durumun doğması ve bu durumun proletarya tarafından devlet iktidarının kazanılması için kullanılması hakkındaki görüşleridir. Ancak, kanımca sosyal bilim literatürümüz, Lenin'in, zaferin sağlamlaştırılması, devrimin «ikinci günü» nün sorunları teorisine yaptığı katkılara her zaman gerekli dikkati göstermemektedir. Fakat bu, sosyalist devrim teorisinin hayati, nisbeten bağımsız bir bileşkenidir. Çünkü bu devrede işçi sınıfı partisi yeni bir niteliğe, diğer devrimci ve demokratik güçlerle yakın işbirliği halindeki toplum işlerinden sorumlu bir iktidar partisi niteliğine bürünür. Yığınlar için bu, Parti'nin sosyalist iktidarın özü ve mekanizması ile ilgili teorisinin ve tabii aynı zamanda, Parti'nin iktidara gelmeden önce yaptığı vaatler ve getirdiği önerilerin en etkili biçimde sınanmasıdır.

Sorunun bütün yönlerinin bir dergi makalesinde incelenmesinin mümkün olmadığını söylemeye bile gerek yoktur. Bu yüzden sadece iktidarın alınmasından sonraki ilk günler ve aylarda (hatta yıllarda) zaferin sağlamlaştırılması ile ilgili başlıca birkaç soruna değineceğiz. Ve bunu, 105 inci doğum yıldönümü tüm ilerici insanlık tarafından kutlanmakta olan Lenin'in Partisinin, tecrübeleri açısından incelemeyi planlıyoruz. Bu yaklaşım mantıkidir, çünkü Lenin'in Partisi, şimdi bir çok ülkede partilerin karşılaştığı burjuva demokratik devrimden sosyalist devrime geçiş sorununu tarihte ilk kez başaran Partidir. Bolşevikler sadece işçi sınıfını iktidara getirmede değil (bu konuda Ekim devriminden önce Paris Komünü gelir) ikti-

darı sağlamca elde tutmada da ilktiler. Bu durum, diğer birçok şeyin yanında, açık bir çözüm getirilmediği takdirde devrimin «ikinci günü» umutlarının, en iyi durumda bile, muğlak kalmasına yol açacak üç soruyu ortaya çıkarıyor.

Birinci soru : Devrimin zafere ulaşması ve devlet iktidarının elde tutulması için proletaryanın halkın çoğunluğunun desteğine ihtiyacı varsa, bu çoğunluk nasıl meydana gelir ve bu çoğunluğun meydana gelip gelmediği ne zaman söylenebilir?

İkinci soru : Proleter devrim, diğer ülkelerdeki sosyalist devrimlerin desteği olmadan kazançlarını koruyup genişletebilir mi?

Üçüncü soru : Bir yandan sömürücülerin, sosyalist devrimden sonra bile daha uzun süre proletaryaya oranla çok sayıda önemli pratik avantajı zorunlu olarak ellerinde tutacağı (Lenin, **Toplu Eserler**, cilt 28, s. 253), diğer yandan Lenin'in dediği gibi her saat, her dakika kapitalizmi üreten küçük meta üretiminin devrimden çok sonra bile kendini her ülkede hissettireceği (hatta bazılarında egemen olacağı) göz önünde tutulursa, eski kapitalist düzenin tekrar kurulması nasıl önlenir?

Devrimci Çoğunluk — Bir Siyasi Kavram

Petrograd'daki seçimler (Ağustos 1917) Parti'nin oyunu yüzde 20'den 33'e, Moskova bölge Duma'sındaki seçimler ise (Eylül) yüzde 11'den hemen hemen yüzde 50'ye yükseltince, Lenin, Parti'nin halkın desteğini sadece devrim için değil, devlet iktidarının elde tutulması için de kazandığına kuvvetle inanmıştı. Lenin, 1917 sonbaharına doğru biçimlenen durumu incelerken bu verileri, yığınların siyasi görüşlerinde Bolşevikler lehine bir değişimin göstergesi olarak hesaba kattı.

Ancak bu rakamlar devrimi desteklemeye ve devrimin kazançlarını sağlamlaştırmaya hazırlıklı olan bir çoğunluğun bulunduğu sonucuna varılmasının tek temeli değildi. Cepheden gelen raporlar Bolşevik fikirlerinin birlikler arasında gittikçe artan sayıda taraftar kazandığını göstermekteydi. Rusya çapında köylü Sovyetlerinin çoğu, burjuva partileri tarafından Sosyalist Devrimciler ve Menşeviklerin baskısıyla kurulan hükümet koalisyonuna karşı olduklarını bildirmişlerdi, ve bu da köylülerin bu konuda Bolşeviklerle aynı tavırda oldukları anlamına geliyordu. Orta Rusya'da bir köylü ayaklanması gelişmişti, yani devrim sadece bildiriler ve oylarla değil, eylemle de desteklenmekteydi. Bütün bunlar Lenin'in durum muhasebesindeki, matematikselden daha çok siyasî bir kavram olan halkın devrimci çoğunluğu kavramının içine giriyordu.

Lenin, «devrimin gerçek durumunu hiç hesaba katmadan» devrimci çoğunluğun ortaya çıkışını «tüm ülke çapında Bolşevik Partisinin, oyların tam olarak yarıdan bir fazlasını kazanması gibi bir ön garanti» olmadan tanımayı reddedenlerin görüşlerini eleştirmişti. Lenin'in cevabı şöyleydi, «tarih hiçbir zaman böyle bir garanti vermemiştir, ve herhangi bir devrimde de mutlak olarak vermek olanağına sahip değildir» (cilt 26, s. 196). Ve genel olarak, sermayenin yönettiği bir toplumda işlerin nasıl yürüdüğü göz önüne alınırsa, çoğunluğun gerçek iradesinin belli olması için en iyi ve en güvenilir araç oy sandığı mıdır? Ve, İkinci Enternasyonalin reformist liderlerinin ümit ettiği gibi, burjuvazinin kendi amaçlarına hizmet etmediği zaman kendi koyduğu demokratik yöntemlerin kullanılmasına izin vereceğine inanılabilir mi?

Gerektiğinde, Lenin'in Partisi seçim kampanyalarına en aktif biçimde katılmayı reddetmiyor, daima bunların sonuçlarını ve yol açtığı durumları dikkatle inceliyordu. Ama en aktif seçim kampanyasının bile işçi sınıfının iktidarın ele geçirilmesi ve elde tutulması mücadelesinde başlattığı aktif eylemde ortaya çıkan güvenilir, sağlam devrimci çoğunluğu sağlayamayacağının da tamamen farkındaydı. Bu, 1917'de olayların gelişimi ile doğrulandı. Devrimci güçler Altıncı Parti Kongresinden sonra, (1917 Temmuz sonu ve Ağustos başları), Bolşeviklerin proletaryaya, köylülüğe, orduya, bütün ezilenlere, kapitalizme karşı koymak için birleşmeleri yolunda çağrı yaptığı sırada, özellikle hızlı bir şekilde artmaya başladılar. Enerjik örgütsel ve siyasî çalışmalarla desteklenen Kongre kararları, devrimci ajitasyonun yarattığı tepkiyi iyice büyüttü ve halkın içindeki Bolşevik taraftarlarıyla Parti üyelerinin sayısını birden artırdı (1).

Ekim Devriminin arifesinde bile Lenin ve

Bolşevikleri «voluntarizm» (iradecilik) ile suçlayan ve onların halkın çoğunluğunun iradesine aykırı olarak hareket ettiklerini iddia eden çok kişi vardı. Hatta işler öyle bir noktaya ulaştı ki, işçi - köylü hükümetinin bir kere dümene geçtiği zaman yeterli halk desteğini sağlayamayacağını ve çabucak çökeceğini umudeden gericiler ve uzlaşmacılar, «Bolşevikleri iktidarı almaya davet ediyorlardı.» Bu, basit anlamda statüko'nun tekrar kurulması değil, gericiliğin en aşırı görünümüyle zaferi demekti (2). (Şunu da belirtelim ki, bu oyun o zamandan bu yana diğer ülkelerin burjuvazisi tarafından da kullanılmıştır.)

Bolşevikler silâhlı harekete ancak çoğunluğun (siyasi anlamda) kendi yanlarında olduğunu açıkça belirledikleri zaman karar verdiler. Ve, o ilk kritik aylarda Rus ve uluslararası gerici güçlerin saldırısına uğradığı sırada, Ekim devriminin başarısının ve Sovyet iktidarının korunmasını sağlayan, bu devrimci çoğunluktu.

1919'un sonlarına doğru, Bolşevik zaferini nelerin meydana getirdiği sorununa dönen Lenin, işçilerin muazzam çoğunluğunun, ordunun hemen hemen yarısının, büyük kentlerdeki ve onların çevresindeki ordu birliklerindeki olağanüstü desteğin bir kez daha üzerinde durdu. Ancak, yalnızca bunun, «ancak çok kısa süreli istikrarsız bir zaferi sağlayacağını» da ekledi (cilt 30, s. 262). Neden? Bu soruyu cevaplayabilmek için Lenin'in, burjuva egemenliğinin tekrar kurulmasına karşı garantiler, kavramının temellerine dönmemiz gerekmektedir.

1906'da devrimde kazanılanları elde tutabilmek için gereken koşullar hakkındaki düşüncelerini genişletirken, Lenin eski düzenin yeniden kurulmasına karşı izafi ve mutlak garantilerden söz etmişti. İzafi garantiler eski düzenin tekrar kurulması ihtimalini ortadan kaldırmayan ama azaltan ve buna sekte vuran siyasî koşullardı (cilt 10, s. 333). Lenin ilk Rus devrimi sırasında Menşeviklerle polemiklerinde böyle bir garantinin gericilerle anlaşarak değil, sürekli şekilde devrimi nihayete götürerek doğacağını söylemişti.

Ne var ki, sosyalist devrime dönüşecek bir halk devriminin bundan daha fazlasına ihtiyacı vardı. Siyasî zaferine mutlak bir garanti bulmak ihtiyacındaydı. Bu sorunun çözümünü Lenin, toplumun sosyal ve iktisadi yapısına ve başlıca, toplumdaki küçük meta üreticisinin durumu ve davranışına yakından bağlıyordu. İlk Rus devrimi sırasında şöyle yazmıştı : «Demokratik devrimin kesin zaferinden sonra küçük mülk sahibi kaçınılmaz şekilde proletaryanın aleyhine dönecektir; ve kapitalistler, toprak sahipleri, finans burjuvazisi ve diğerleri gibi proletaryanın ve küçük mülk sahibinin ortak düşmanları ne kadar kısa zamanda alaşağı edilirlerse, bu durum o kadar çabuklaşacaktır.» (cilt 10, s. 280). Şu halde, Rus burjuva - demokratik devrimi sosyalist devrime doğru gelişirken küçük burjuva yığınlarının sağlam ve sürekli desteğinin dolayısıyla da eskiye dönüşe karşı tam bir garantinin otomatik olarak oluşacağını beklemek hata olacaktı. Böylece, Lenin küçük üreticileri kazanmak, ya da en azından tarafsızlaştırmak ihtiyacını vurgularken aynı zamanda devrimin sonuçları ve kazançlarını geri döndürülemeyecek hale getirecek faktörler hakkında şu sonuca vardı : «Geriye dönüşü engellemek için Rus devriminin Rus olmayan kaynaklara (rezerv) ihtiyacı olacak, dışarıdan yardıma ihtiyacı olacaktır» (cilt 10, s. 335).

Dolayısıyla Lenin, demokratik devrimin kazançlarını korumak ve geliştirmek ve sosyalist devrime doğru dönüşmesini sağlamak için uluslararası işçi sınıfının desteğini, ya da daha geniş bir anlamda, devrimin gelişmesi lehindeki uluslararası koşulları başlıca bir unsur olarak ele almıştı.

Böylece, Lenin daha ilk baştan, sorunun, iki yönünü, yani iç şartları ve şimdi daha ayrıntılı incelemek istediğimz uluslararası yönünü diğerlerinden ayırmıştı. Doğal olarak, Rusya'da yeni bir durumun gelişmesi ve devrimci hareketin büyümesiyle, Lenin garantiler kavramını daha kesinlikle formüle etmişti. Ekim devriminden önce gelen yıllarda ikinci yön öne çıkarılmıştı. Neden?

«BAD» mi Tek Ülkede Sosyalizm mi?

«BAD» kısaltması belki de okuru şaşırtacaktır. Bu, hiçbir zaman gerçekleşmeyen bir fikre, Birleşik Avrupa Devletleri'ne aittir. Lenin, kapitalizm altında bu fikrin ya ütopik ya da gerici olduğunu söylemişti. Günümüzde bu fikir bir anlamda hem ütopik (AET ortaklarının arasındaki içinden çıkıl-

maz ve gittikçe artan çelişkiler göz önüne alınırsa) hem de tehlikeli şekilde gericidir (çünkü çelişkilere rağmen Batı Avrupa burjuvazisi sınıf çıkarlarını savunmak, iktisadi, askerî ve siyasî birliği inşa etmek için çok çaba sarfetmektedir).

BAD fikri dikkatimize, sadece, tarihin karmaşık bir devresinde, Avrupa'daki 1914 savaş krizinde sosyalist devrimin teori ve pratiği için asli önemi olan bir sorunun sosyalizm tek bir ülkede zafere ulaşabilir miydi (3) sorusunun olumlu cevabı ile yakından ilişkili olduğu için çarpmamaktadır. Ayrıca günümüzdeki (Ortak Pazarı temel alan) «birleşik», «birleşmiş», «demokratik» Batı Avrupa hakkındaki burjuva ve küçük burjuva teorileri yüzünden de dikkatimizi çekmektedir. Son olarak, bugün bile kapitalist sistemde bundan sonraki gediğin ne zaman ve nerede açılacağı, bunun bir ülkede mi olacağı (örneğin 1917'de Rusya'da, 1950'lerin sonunda Küba'da olduğu gibi) yoksa bir grup ülkenin aşağı yukarı sosyalist yolu aynı zamanda mı seçecekleri (2. Dünya Savaşının hemen sonrasında olduğu gibi) işçi sınıfının teori ve pratiğinde, önemli bir yer işgal etmektedir.

En genel biçiminde «BAD» sloganı Avrupa kamu oyunun o zamanki demokratik çabalarının doğrudan bir ifadesiydi. Ve bu slogan ilerici ve savaş aleyhtarı unsurlara çok cazip geldiği için kısa bir süre için Bolşevikler tarafından da kabul edilmişti. 1914 sonbaharında Lenin tarafından hazırlanan Savaş ve Rus Sosyal Demokrasisi isimli RSDİP (MK) manifestosu, sloganın, «Avrupa sosyal demokratlarının acil siyasi sloganı» olması gerektiğini söylemekteydi (cilt 21, s. 33). Dolayısıyla bu fikir, burjuva - demokratik devrimin bazı talepleri (monarşik rejimlerin alaşağı edilmesi) ile bağdaşan acil bir amaçtı.

Ama çok geçmeden ortaya çıktı ki, genel demokratik karakterdeki bu kısıtlı talep bile, eğer birleşik uluslararası eylemle başarılacağı şartına bağlanmazsa, her ulusal devrimin, tamamen diğer ülkelerdeki devrime dayanması gerektiği yolundaki bir yanlış anlamaya yol açabilir. İşte bu yüzden, Lenin, bu soruna devamlı olarak dönmek zorunda kalmıştı. Bu, Lenin'in büyük eserlerinden ikisinde, «Birleşik Avrupa Devletleri Sloganı Üzerine» ve «Proleter Devrimin Askerî Programı» nda geniş olarak tartışılmıştır.

Sosyalist devrim sloganını belirsizleştirdiği temeline dayanarak «BAD» fikrini eleştirenlere cevap veren Lenin, monarşilerin devrimle alaşağı edilmesiyle bir arada olursa, Birleşik bir Avrupa Devletleri için çağrının, tam bu anlamda ,oldukça sarsılmaz olduğu üzerinde durmuştu. «Gerçek demokratik tabiattaki siyasî değişimler ve özellikle siyasî devrimler, hiç bir şekilde, sosyalist devrim sloganını ne belirsizleştirebilir ne de zayıflatabilirler» (cilt 21, s. 339). Yine de Lenin «BAD» fikrine kesinlikle karşıydı. Neden? Çünkü, katıksız siyasî mülâhazalar bir yana, iktisadi yön ortadaydı : Demokratikleşmiş bir Avrupa «Birleşik Devletleri» nin kapitalist bir temeli olacaktı. Ve bu temelin yerinde tutulması —siyasî demokrasinin başarıları ne olursa olsun— «BAD»'nin bir gericilik kalesi olmasının, Avrupa kapitalistlerinin «Avrupa'daki sosyalizmi beraberce ezmek amacıyla» anlaşmalarının bir garantisi olacaktı (cilt 21, s. 342). «BAD» fikrinin ilk temel yanlışlığı işte buydu.

Diğeri de, değil sadece «BAD» fikrinin, genel olarak, hür ulusların uluslararası birliği hakkındaki sosyalist ideale daha yakın olan Birleşik Dünya Devletleri fikrinin bile, «tek ülkede sosyalizminin zaferinin imkânsız olduğu şeklinde yanlış yorumlanabilir» olmasıydı (cilt 21, s. 342).

Lenin'in sosyalizmin önce tek bir ülkede zafere ulaşması ihtimali hakkında vardığı sonuç, emperyalizm altında yoğun ve eşit olmayan siyasî ve ekonomik gelişmedeki artan eşitsizlik hakkında keşfettiği kanundan kaynaklanmıştı. Lenin'in soruna getirdiği çözüm, emperyalizm çağında emekçi halkın devrimci potansiyalleri hakkındaki görüşler de gerçek bir devrimdi. Bu çözüm tüm ülkelerin proletaryasına «kendi» burjuvazilerine karşı mücadelelerinin zaferle taçlanabileceği ve işçilerin zaferlerini sağlamlaştırmak için yeter derecede güçlü oldukları hakkında bilimsel olarak ispat edilmiş bir güven verdi. Bu, devrimcilerin enerji ve inisiyatiflerini harekete geçirdi, onları, tek yönlü, diyalektik olmayan ve dolayısıyla yanlış anlaşılan bir enternasyonalizmin zincirlerinden kurtardı.

Enternasyonalistlerin en istikrarlısı olan Bolşevikler için bu görüş, bütün çabaların devrimci hareketin Rusya içinde gelişmesi yolunda yoğunlaştırılması yönünde bilimsel bir girişti. Lenin'in Ekim ayaklanmasının zamanlamasını tayin etmesini belirleyen unsurların arasında, 1917 sonbaharındaki somut uluslararası durum kuşkusuz önemli yer işgal ediyordu. Dünya çapında devrimci bir kabarma vardı ve bu da ayaklanmanın lehin deydi. Ancak burjuvazinin tüm güçlerini bağlayabilecek, kitleler tarafından yürütülen gerçek ve güçlü bir devrim ne Almanya'da ne de diğer emperyalist devletlerde vardı. Üstelik Rus proleterleri bu ülkelerden silâhlı müdahale bekleyebilirdi. Bu tehlike, Parti Merkez Komitesi'ndeki «bekle gör» taktiğinin destekçileri, ya da daha basit deyimle devrimin grev kırıcıları tarafından sömürülüyordu. Korkaklıklarını gerçekte oportünist sahte enternasyonalizm olan tartışmalarla gizliyorlardı. Oportünistler şöyle diyorlardı : «Eğer biz ezilirsek Batıdaki sosyalist devrim amacını tehlikeye atabiliriz.» (cilt 26, s. 204). Diğer ülkelerde proleteryanın ayaklanmasını bekler ve o başlayınca, onu destekleyebiliriz, o zaman dünya devrimi davasını daha iyi yükseltebiliriz ve Rusya'da da zafer kazanabiliriz. Kısaca, oportünistler Rus proletaryası iktidarı ele geçirse bile, bunun ancak Batıda muzaffer bir devrim olduğu takdirde tutunabileceğini iddia ediyorlardı.

Bu görüşleri reddeden Lenin, bitmez tükenmez bir bekleme taktiğinin proleter enternasyonalizmi ile bir ilgisi olmadığını gösterdi. Lenin'in 1917 Ekim'inden sonra bile Avrupa'da genel bir devrimci patlama ümit ettiği doğrudur, ama bundan Lenin'in Rusya'daki devrimi ve Sovyet iktidarının son kaderini Avrupa'daki sosyal devrime dayandırdığını çıkartmak, tarihi ve Lenin'in apaçık sözlerini tahrif etmek demektir (cilt 28, s. 288'e bakınız). Ulusal bir devrimin başarıyla gelişmesi için şart olan ve önceden gereken şeyin dünya devrimi olmadığı, tersine, bir ülkedeki devrimin getirdiği kazançları sağlamlaştırma ve onları yeni bir düzeye getirme yeteneğinin herşeyden önce dünya devrimi için gerçek bir ilerleme olduğu görülmelidir. Çünkü, Lenin'in Ekim 1917'den çok önce vurguladığı gibi, «kapitalistleri mülksüzleştirdikten ve kendi ülkesindeki sosyalist üretimi organize ettikten sonra muzaffer proleterya...dünyanın geri kalan kısmına —kapitalist dünyaya— karşı çıkacak, diğer ülkelerin ezilen sınıflarını davasına çekecektir» (cilt 21, s. 342). Bu tez, aynı zamanda işçi sınıfının, bir süre için bir kapitalist çember içinde olsa bile, zaferini sağlamlaştırabileceği görüşünün geliştirilebilmesi için gerekli kaynakları da kapsar.

Söylemek bile gereksizdir ki, devrimin zaferini sağlamlaştırmak için ulusal ve uluslararası koşullar arasındaki ilişki sorunu, Sovyetler Birliği'nin güçlenmesi ve sosyalist dünya sisteminin kurulması ile yeni bir içerik kazanmıştır. Sosyalist topluluğun birleşik gücü bugün, ulusal devrim süreçlerine, yabancı ve emperyalist unsurların burunlarını sokmalarını büyük ölçüde kısıtlayan büyük bir faktördür; yumuşamaya doğru yönelen uluslararası durum üzerinde sağlığa kavuşturucu bir etkiye sahiptir.

Yüzyılımızdaki hem muzaffer hem de yenilen bütün devrimlerin tecrübesi ışığında, kurulduğu andan itibaren hiçbir devrimci iktidarın, kendi yenilgisini göze almadan, genel olarak uluslararası işçi sınıfı ile ve özel olarak onun devlet biçiminde örgütlenmiş bölümleriyle devamlı ve yakın bir işbirliğini sağlayan bir dış politikadan başka bir şey seçemeyeceği şimdi özellikle açık ve seçiktir. Bunun önemi her zamankinden daha da fazladır, çünkü günümüzde bile emperyalizm hiçbir şekilde saldırgan tabiatından vazgeçmiştir ve çünkü birçok ülkede faşizm ve neofaşizm tehlikesi sürmektedir. Gerici ve karşı devrimci güçler halâ şu ya da bu devrimci imkânlara etkili darbeler tertiplemektedirler. Bu koşullarda, uluslararası işçi sınıfının artan dayanışması ve devrimci hareketin daha yakın birliği, işçi sınıfının her ulusal bölümünün ve her kardeş partinin devrimci mücadelesini çok daha etkili kılmaktadır.

Ne var ki, dünyada meydana gelen önemli değişiklikler, devrimin zaferinin sağlamlaştırılması yolundaki başlıca rolü, şimdi artık iç faktörlerin değil de dış faktörlerin oynadığı anlamına gelmemektedir. Böyle bir sonuca varmak ulusal devrimci güçleri hareketsizleştirmeye yöneltebilir. Bu, hem Lenin'in bir burjuva geri dönüşü tehlikesini ortadan kaldırmakta kesin rolü son tahlilde Par-

ti'nin iç politikasının oynadığı şeklindeki doktrinine, hem de özellikle Rusya devrimci işçi sınıfının zaman içinde ispatlanmış tecrübesine ters düşer; Rusya işçi sınıfı düşman kapitalist dünya ile sarıldığı halde, emekçi köylülük ve halkın demokratik çoğunluğu ile sağlam bir ittifak ile ve onların sosyalist değişimler için aktif destekleri ile, zaferi için güvenilir bir garanti bulmuştur.

Restorasyona Karşı İç Garantiler

Daha henüz Ekim ayaklanması için hazırlanırken Parti ile Lenin'in en önemli düşünceleri, işçi sınıfının iktidarı ele geçirmesi halinde zaferi sağlamlaştırmak için belli bir program geliştirmekti. İktidar için kesin savaşın zamanı, devrimci koşulların bütün objektif ve sübjektif unsurları ve Parti'nin devrime öncülük etmek ve devrimci bir hükümetin başına geçmek için ne kadar hazırlıklı olduğuyla belirlenmişti. Ayrıca, şu da var ki, Parti, o somut anda temel yön ve sayısız ayrıntılarda zaferi dışardan yardım almadan kendi gücüyle sağlamlaştırmanın koşullarını o sıralarda belirlemiş ve bir eylem planı hazırlamıştı (4).

Yeni toplumun siyasi ve anayasal temelleri Sovyet iktidarı tarafından hemen ortaya konmuştu, ve Sovyet iktidarı bildiğimiz gibi Rusya'daki emekçi halkın yarattığı bir proletarya diktatörlüğü biçimiydi. Bizzat kuruluş ve varlığı, Lenin'in dediği gibi eski düzenin yeniden kurulmasını engelleyen, bu ihtimali azaltan ve devrimin zaferini nisbeten garantileyen siyasi koşulları yaratmaktaydı. Ve proletarya diktatörlüğünün devrimci kazançları sağlamlaştırma devresindeki çok yönlü faaliyetleri, burjuva düzeninin yeniden gelmesine karşı tam ve mutlak garantileri biçimlendirmek için düzenlenmişti.

Proletarya diktatörlüğü burjuva devlet cihazının dağıtılması sürecinde sağlamlaşmıştı. Burjuva devlet mekanizması yıkılırken proletarya diktatörlüğü kontrolüne almıştı. Sistemin birçok bölümleri ortadan kaldırılmıştı ,ama birçok idari kurumlar muhafaza edilmiş, tekrar organize edilmiş ve yeni bir sınıf içeriği kazandırılmıştı. Bunu vurguluyoruz, çünkü bugün bile Lenin'in ve Bolşeviklerin herşeyi yıktığını ve sonra da herşeyi yoktan varetmeye çalıştıklarını iddia edenler vardır. Bu çok safça bir fikirdir. Lenin devrimlerin böyle başarılamayacağını pek iyi biliyordu. Ekim 1917 den önce şöyle yazmıştı : «...İşin teşkilât yönünü biz yaratmayacağız, kapitalizmden hazır alacağız, bankaları, sendikaları, en iyi fabrikaları, deney laboratuvarlarını, akademileri ve bunun gibilerini devralacağız...» (cilt 26, s. 110). 1917 ekiminden sonra Lenin, «sosyalizmi tröst örgütçülerinden öğrenmek» yolundaki öğütlerini reddeden «sol komünistler»e karşı yaman bir savaş verdi ve bunu kazandı. (cilt 27, s. 350). Sadece bankalar değil, devlet kapitalizminin ağlarının («tröstler») mekanizması da mümkün olduğu kadar muhafaza edildi, ama demokratik şekilde tekrar düzenlendi ve çalışan halkın hizmetine verildi. Yıkılanlar, başlıca olarak polis, mahkemeler ve eski devletin diğer baskı araçlarıydı.

Sömürüye dayanan devlet mekanizması yıkılırken yeni Sovyet hükümeti işleri devralmakta hiç vakit kaybetmedi. İktidarın, yasama ve yürütme fonksiyonlarını birleştiren işçi, köylü ve asker Sovyetleri tarafından alınması, kaçınılmaz olarak devrimci hükümet ile eski devlet mekanizması arasında meydana gelen ve hükümet kararlarının yürütülmesini sunî engeller yaratarak önleyen ve devrimci hükümeti sabote eden boşluğun kapatılması için her fırsatı sağlıyordu.

Hemen devrimden sonra, karşı devrimci tahripler, sabotaj, silâhlı direniş ve terörle karşılayan Sovyet devleti emekçi halkın siyasi kazançlarını korumak için enerjik adımlar attı, Kızıl Muhafızları takviye etti, halk yönetiminin düşmanlarına karşı devrimci gücün bir organı olan Tüm-Rusya Olağanüstü Komisyonu'nu kurdu, ve yeni sosyalist bir ordu kurmak için ilk tedbirleri aldı. Lenin, halk devriminin emekçi halkı destekleyen bir ordu olmadan zafere ulaşamayacağını ve bu zaferi sağlamlaştıramayacağını belirtiyordu. Bu tedbirler gericilerin ilk silahlı saldırılarının püskürtülmesine yardım etti ve böylece işçi sınıfının 1917 Ekim'indeki zaferi, geçici bir «Petrograd Komünü» olmadı, aksine Sovyet iktidarının muzaffer ilerleyişinin başlangıç noktası oldu.

Aynı kısa dönemde, ekonomiyi düzeltmek için ilk, ama hayatî önemdeki adımlar

atıldı. Lenin bunu yeni devletin başlıca görevi olarak görüyordu (5). Bu tedbirleri yürütürken Parti üretimin sosyalist ilkelere göre yeniden tamamen düzenlenmesinden önce geçici bir tedbir olarak işçi sınıfı tarafından denetlenmesinin özellikle önemli olduğunu düşünmüştü. Aynı zamanda, ülke çapında iktisadi yönetim araçları kurulmuştu (Yüksek Ulusal İktisat Konseyi ve bölgesel iktisadi konseyler). Devlet Bankasının devralınması, özel bankaların ve kilit endüstrilerin başlıca işletmelerinin, demiryollarının, ticari filonun millileştirilmesi, ve gıda ikmalinin yeniden düzenlenmesi, Sovyet devletinin ekonomi üzerindeki denetimi ele geçirmesini sağladı.

Hiç vakit kaybedilmeden yürütülseler bile, büyük sosyal ve iktisadi değişiklikler uzun bir süre geçmeden dişe dokunur sonuçlar doğurmazlar. Ancak Ekim Devrimi (ve diğer ülkelerde onu izleyen devrimler) sonucu sağlamlaştırabilmek için devrimin derhal ve önemli bir kazanç sağlaması gerektini göstermiştir. Lenin sosyalist devrimin «işçiler, tarım emekçileri ve küçük köylülüğün durumlarına somut bir gelişim» getirmesi gerektiğine işaret etmişti(cilt. 29, s. 326). Bu geçici bir manevra değildir, aksine yeni bir toplumun gelecekteki gelişimini çizecek objektif sosyal ve iktisadi kanunların ilk, bilinçli ve örgütlü göstergesidir. Ama konunun başka önemli bir yanı daha vardır —bu da özellikle ilk devrelerde devrimci gücün potansiyelinin objektif olarak kısıtlı olduğunu kavramanın gereğidir.

Dolayısıyla, devrimden hemen sonraki dönemde, bir bütün olarak işçi sınıfı ile halkın taleplerini elle tutulur şekilde karşılamak sorununa yaklaşırken, devrimin getirdiği iki eğilimin birliği ile öte yanda diyalektik zıtlığını hesaba katmak gerekmektedir; halkın taleplerini, isteklerini ve umutlarını mümkün olduğu kadar çabuk karşılamaya doğru eğilim, ve örgütlenme ve yürütme yolundaki bütün maddi kaynakların harekete geçirilmesini öngören ve bu yüzden de belli şartlar altında (bu arada karşı devrimci güçlerin etkisiyle de) tüketimde bazı kısıtlamalara ve fedakârlıklara yol açan yaratıcı faaliyetin örgütlenmesi ve mümkün olan en yüksek düzeyde gelişmesi eğilimi.

Devletin Ekim devrimini acilen sağlamlaştırmak için gerekli adımları atmasından sonra Lenin'in Partisinin, yeni devleti tamamen kurulmuş olarak görmediğini ve göremeyeceğine dair tartışma götürmeyecek tarihi deliller vardır. Ülke daha «burjuvazinin varolmasının ve yeniden doğmasının mümkün olmadığı» koşulları yaratmak zorundaydı» (cilt 27, s. 245). Hatta 1921'de Yeni İktisadî Politika ortaya atıldığında bile, «kimin kanazacağı» sorusu halâ devrim için en önemli sorundu.

Bu anahtar soruna yeni devlet lehinde getirilecek son çözüm devrimci işçi sınıfının tarafını tutan aradaki küçük burjuva guruplara, «orta tabaka» ya dayanıyordu. Rusya'da bu, başlıca köylülük anlamına geliyordu. Ekim döneminden hemen önce Lenin köylüleri burjuvazinin etkisinden çekip alma gereğini vurgulamıştı. «Bu, devrimin kurtuluşunun tek garantisidir» diyordu (cilt 25, s. 364).

Sovyet devletinin ilk yasama kararları «köylünün bir bütün olarak...proletarya diktatörlüğünden en çok kazançlı çıkan ve derhal kazançlı çıktığı...ve ilk kazanan oldukları...» bir durumu yaratıyordu (cilt 30, s. 112).

Küçük burjuva parlamentarizmi hayalleri de görmezlikten gelinemezdi, bu hayalleri yıkmak için burjuva geçici hükümeti tarafından devamlı olarak ertelenmiş olan Kurucu Meclis seçimleri yapıldı. Sonuç olarak bu organ kendisinin bir karşı devrim kalesi olduğunu gösterdi. Brest - Litovsk barış anlaşması sorunu ile uğraşırken, diğer faktörlerin yanında, «savaşın yorgunluğuyla tükenmiş haldeki köylü ordusunun ilk yenilgilerden sonra ve çok muhtemel olarak, değil bir kaç ay birkaç hafta içinde, sosyalist işçi hükümetini devireceği» ihtimalini hiç gözden kaybetmemek gerekiyordu (cilt 26, s. 448). Yeni İktisadî Politika (NEP) çerçevesinde, devlet kapitalist unsurlara tolerans gösterirken «köylülerin bunlar olmadan varolmayacağını ve tarım işlerine devam edemeyeceklerini» hatırlatıyordu (cilt 33, s. 313).

Dolayısıyla, kendi politikalarında keskin dönüşler gerektiği zaman bile Bolşevikler, Lenin'in devrimi sağlamlaştırma programının kilit tezlerinden hareket ettiler; bu da, devrimci işçi sınıfı, köylülüğün ve genel olarak «ara» küçük burjuva yığınlarının desteğini kazanmadığı sürece, kapitalist bir geri dö-

nüşe karşı mutlak bir garanti olamayacağıydı. İşte bu yüzden Parti o dönemde Rusya nüfusunun çoğunluğunu meydana getiren köylüleri ve aynı zamanda da şehir orta tabakasını kazanmak için çok aktif bir kampanyaya girişmişti.

Bu kolay bir mücadele değildi, çünkü köylüler ne hemen Bolşeviklerin ardından gittiler, ne de küçük toprak sahipleri köylülerin çıkarlarını dile getiren parti olan SR' lara (Sosyalist Devrimciler ç.n.) hemen yüz çevirdiler. Gerçi sonunda yüz çevirdiler ama SR'lar «Bolşevik şiddetin» kurbanı oldukları için değil, bunlar işçi sınıfının siyasî iktidarını yıkmak için yola çıkarak emekçi halkın çıkarlarına karşı geldikleri için. Aynı şey —aynı nedenler yüzünden— başka bir küçük burjuva, özellikle «şehir» partisi olan Menşeviklerin de başına geldi.

Bununla ilgili olarak, aşağıdaki olaya işaret etmek istiyoruz. Devrim siyasî olarak başarı kazandığı ve Bolşevikler «iktidar yükünü» omuzlayabileceklerini gösterdikleri bir sırada, Rus burjuvazisi uzlaşmacı küçük burjuva partilerini, bunları eski düzeni geri getirmek için son umudu olarak görüp kendisini desteklemeye çağırdı (cilt 32, s. 418'e bakınız). Sosyal ve sınıf düzeyinde bu, küçük meta üreticilerine, yani son tahlilde köylülere ve geniş çapta küçük burjuvalara çağrı anlamına geliyordu. Ancak bundan hiçbir şey çıkmadı. Bolşevik Partisinin ilkeli ve dikkatle planlanmış politikası ve bunun etkilediği geniş kapsamlı sosyal ve iktisadî değişimler, şehir ve köy küçük burjuvazisinin sağlam ve kesin olarak Sovyet iktidarının yanında yer almalarına yol açan güçlü faktörler oldular. Sonuç olarak, burjuvazi, sosyalist devrimden sonra ilk dönemde elde tuttuğu pratik avantajları sürdüremez hale geldi. Bu aynı zamanda işçi sınıfının zaferinin mutlak garantisi için güvenilir şartları yarattı. Bu durum, son tahlilde, özel kapitalist unsurun sosyal mentalite ve siyasî davranışlarıyla yeniden ortaya çıkabilmesini önleyen sosyal ve iktisadî şartların yaratılmasıyla eş anlamlıdır.

Çıkarılabilecek Sonuçlar Nelerdir?

Açıkça, birincisi Bolşevik deneyinin, işçi sınıfının iktidarı almasını hemen izleyen sosyalist devrim döneminin muazzam önemini ispat etmesidir. Rus devrimci hareketini 1870'lerin Narodizm'inden sonra devrelere ayıran Lenin, 1917 - 21 devresinin önceki 40 yıla oranla içerik bakımından daha zengin olduğunu vurgulamıştır (cilt 32, s. 431'e bakınız). İşçi sınıfının zaferinin sağlamlaştırılması devrimin gelişmesinde vazgeçilemeyecek bir devredir, bu devre, Partinin herşeyden önce ülkede burjuva restorasyonunun tehlikesini yaratabilecek siyasî, iktisadî ve sosyal koşulları ortadan kaldırmaya yönelik bir dizi özel tedbiri hazırlamasını ve yürütmesini gerektirmektedir.

Başka bir sonuç, devrimin zaferini sağlamlaştırmada ulusal ve uluslararası koşullar arasındaki ilişkiler üzerindedir. Rusya'nın deneyi sosyalist devletin kazançlarını ayakta tutmakta uluslararası proletarya dayanışmasının önemini bir kez daha göstermektedir. Ancak, Ekim zaferini sağlamlaştırmada kesin faktör ülkenin kendi işçi sınıfının ve emekçi halkının kahramanca mücadelesi ve yeni sistemi korumadaki hayati önemleri oldu. Yüzyılımızın tarihine bakarsak bir çok durumlarda, emekçi halkın devrimci eylemi burjuva egemenliğinin restorasyonuyla kesildiğinde, bunun sadece dışardan müdahaleler —ki bunlar muhakkak olmuştur— yüzünden değil, aynı zamanda iç ve dış gericiliğe karşı koyacak iç güçlerin eksikliğinden olduğunu görürüz.

Son olarak, üçüncü bir sonuç çıkarmak istersek; emekçi halkın egemenliğini sağlama bağlamak bakımından gereken faaliyetler için devrimci partinin yapması gereken dikkatli ve geniş ön hazırlıkların muazzam önemi, tekrar vurgulanmalıdır. Çünkü, devrimci kazançları burjuvazinin restorasyonuna karşı korumanın yolları ve yöntemleri sorunu her devrimin geleceğini, daha da geniş ele alırsak, dünyanın sosyalist dönüşümünün geleceği sorunudur. Şu halde söz konusu olan şey, devrimci hareketin kaderinin sorumluluğudur ve bu sorumluluk, bu hareketi yönlendiren partinin, tam mücadele amacına ulaşmış gibi göründüğü bir zamanda üstüne düşer. Proletaryanın sosyal devrimi iktidarın alınmasıyla başlar, ama bununla bitmez. Bolşevikler bunun tamamen bilincindeydiler ve devrimci kazançları sağlamlaştırma, pekiştirme programlarını gerçekleştirmeyi başardılar. Böylece Büyük Ekim Devrimi tarihteki kendini savunmayı başaran ve SSCB'de

sosyalizmin kuruluşunun yolunu açan ilk proleter devrim oldu.

Bu yazı World Marxist Review dergisinin Nisan 1975 sayısından çevrilmiştir.

---

1) Ekim devrimi sırasında varolan 350.000 üyenin 10.000'i Partiye Altıncı Kongreden sonra katılmıştı.

2) Örneğin başlıca burjuva partisi olan Kadet'lerin gazetesinde şöyle deniyordu: «Uzun yıllar için Bolşevizmden kurtulmanın, onu mahvetmenin yolu, ülkenin kaderini onun liderlerinin eline vermektir.» (Rech, Eylül 16, 1917).

3) Varılan bu sonucun lehine olan tartışmaların bazıları Lenin tarafından ilk Rus devrimi sırasında ortaya atılan burjuva demokratik devrimin sosyalist devrime doğru dönüşeceği teorisinde başlatılmıştı.

4) Bu konuda özellikle Lenin'in Ekim öncesi yazıları önemlidir: **Devlet ve Devrim, Görünen Felâket ve Nasıl Savaşılacağı Devrimin Görevleri, Bolşevikler İktidarı Ellerinde Tutabilirler mi?** ve **Parti Programının Yeniden Gözden Geçirilmesi.** Bunlar, Bolşeviklerin, devrimin zafer kazanmasından sonra pratik faaliyetler için «hazırlıksız» oldukları ve devrimin onları «şaşkına çevirdiği» ni iddia eden eski ve yeni düşmanlarının, savunulması imkânsız olan iddialarının yanlışlığını ortaya koymaktadırlar.

5) Günümüzde de, istikrarlı olarak yürütülürse bir devrim, sınıf mücadelesinin mantığı çerçevesinde, geniş kapsamlı sosyal ve iktisadî değişimlerin, siyasî kazançları korumada öncelikle gerekli olduğu bir noktaya ulaşmaktadır. İktidarın işçi sınıfı ve ilerici güçler tarafından elde edilmesi, siyasî rejim ile gericiliğin dayanağı olan büyük burjuvazinin iktisadî gücü arasında objektif bir çelişki yaratmaktadır. Tecrübe bunun hem sosyalist hem de demokratik, anti - tekelci devrimlerde olageldiğini ortaya çıkarmıştır. Böyle bir durum örneğin Şili'de vardı. Son örnek de, 1974 Nisanından sonra Portekiz'de demokratikleşme sürecinin başlamasıyla iç güçlerin karşılıklı gruplaşmalarıdır. Burada siyasî iktidar demokratik güçlere geçmiştir ama iktisadî güç halâ tekellerin ve büyük toprak sahiplerinin elindedir.

6) Bu arada belirtelim ki, işte bu yüzden, hem devrimin siyasî zaferini sağlamlaştırmanın özel tedbirleriyle gerçek sosyalist kuruluşun görevlerini özdeşleştirmek, onları metafizik bir şekilde ayırmak kadar temelden yanlış olur.

İLKE'nin Notu :

Bu makalenin yayınladığı derginin son redaksiyon tarihi 6 Mart 1975'dir. Portekiz'de 11 Mart 1975 karşı - devrimci darbe girişiminin saf dışı edilmesinden sonra, devrimci demokratik hükümet, bir dizi tedbirle, tekellerin ekonomik iktidarına büyük darbeler indirmiştir, millileştirmeler yapılmış, toprak reformuna başlanmıştır. Henüz tamamlanmamış olan bu süreç, ülkedeki güçler ilişkisini emekçi halkın lehine önemli ölçüde değiştirmiştir.

Sendikal örgütlenme ve mücadelede yeni bir dönem başlarken

Engin Dikmenoğlu

Türkiye'de 100 küsur yılık işçi sınıfı hareketi ile 50 küsur yıllık sosyalist hareket arasındaki kopukluk, bugün solun en yakıcı sorunu. Sosyalist düşüncenin ve hareketin bilimsel güdümünden büyük ölçüde bağımsız kalarak gelişen işçi sınıfı hareketinin bugün yaşadığı ideolojik, politik ve örgütsel çalkantı, bu sorunu daha da yakıcı hale getiriyor.

Türkiye soluna musallat olmuş bütün sapmaların ve hastalıkların, küçük burjuva —hatta burjuva— ideoloji ve politikalarının etkilerine açık kalmış bulunmasının temel sebebi de bu. Sosyalist hareketin işçi sınıfı hareketi ile birleşip, aynı mecradan akması süreci tamamlanmadan, hiç olmazsa yeterli doygunluğa erişmeden, sosyalist harekete musallat olan hastalıkların da ciddî bir tedavisi mümkün olmayacak.

Sosyalist hareketin işçi sınıfına malolması demek, üretim birimlerinde (fabrikalarda, büyük işletmelerde, kapitalist çiftliklerde) sosyalist ve Parti'li işçilerin oluşturulması demek. Bulunduğu üretim birimindeki işçiler üzerinde etken, yol gösterici, örgütleyici, onların sınıf bilincine ulaşmasını sağlayacak işçi sınıfı sosyalistlerinin varedilmesi, çoğaltılması demek. İşçi sınıfının, Parti dışında kalan diğer örgütlerinde, özellikle sendikalarda, bu sosyalist unsurların etkinlik kazanması demek. Ekonomik mücadele ile siyasal mücadele arasındaki koparılmaz bütünlüğün kurulması ve pekiştirilmesi demek.

Yukarıda sıraladığımız tesbit ve teşhisler çoktan yapıldı. Ancak bu genel ilkelerin hayata geçirilmesi için, başka şartlar yanında, daha fazla gözlem, bilgi ve tahlil gerek.

Bu tamamlayıcı bilgilerin başında kuşkusuz sendikal örgütlenme ve sendikal mücadelenin bugünkü durumunun ciddi bir tahlili geliyor. Çünkü 1975 ortasında Türkiye'de sendikal hareket tarihsel bir dönemeçtedir. İdeolojik, politik ve örgütsel farklılaşmalar yaşamaktadır. Çeyrek yüzyıllık bir oluşum «nitel bir değişikliği» yaşamakta, bu anlamda büyük bir değişimin sancılarını çekmektedir.

Sendikalarda, konfederasyonlarda, sendikacılarda, sendika içi mücadelelerde ve özellikle taban'da gözlenen derin çalkantının sebebi de bu değişiklik.

Bir çalkantı yaşandığından sözettik. Son yılın, sendikalardaki, konfederasyonlardaki, sendikacılardaki ve tabandaki olaylarına yöneltilecek dikkatli bir gözlem bu çalkantıyı farketmek için yeterli.

DİSK'e bağlı sendikaların üye sayısında belirgin bir yükselme var. DİSK'e bağlı sendikaların sayısı iki yılda iki misli arttı. Daha bir çok sendika DİSK'e katılmak üzere sıraya girmiş durumda. Türk İş sürekli üye kaybediyor. En büyük Türk İş Sendikalarından Genel İş, bu satırlar yazıldığı sırada, Türk İş yönetimini suçlayarak ve DİSK'e katılmak üzere, Türk İş'ten ayrılmağa karar verdi. DİSK içinde petro - kimya işkolunda faaliyet gösteren üç sendika (Kimya İş, Petkim, Petro - Kimya İş) birleşmeye hazırlanıyorlar. Metal İş Federasyonu parçalandı. Çağdaş Metal-İş ile Türk Metal-İş arasında kıyasıya bir çekişme var. Bunlar konfederasyonlar içindeki çalkantıların belirtileri.

Siyasal çalkantılar da var. Hem daha da belirgin. Türk İş'in yönetici kadrosunun gelişmelerin ve tabanın etkisiyle «siyaset değiştirdiği» gün gibi ortada. 15 - 16 Haziran Büyük işçi direnişinin yıldönümünde İzmir'de genel uyarı grevi örgütlemenin başka türlü açıklanması mümkün mü?

Bugüne kadar Türk İş'in siyasî çizgisini yönlendiren ve tesbit eden Teksif, Metal İş, Tek Gıda İş sendikalarının bu ağalıkları oldukça azaldı. Üstelik Teksif ve Tek Gıda İş sendikaları içinde başgösteren muhalefet hareketi «ezilmeyecek» kadar güç ve yaygınlık kazandı.

Çalkantıdan DİSK de nasibini alıyor. Hem de fazlasıyla. Sosyal demokrasi DİSK içinde iddialı bir saldırıya geçti. DİSK'e bağlı sendikalardaki «Sosyalist» unsurlara karşı tezgâhlanan bu saldırı, sendika tabanlarında canlı fakat sert bir çatışmaya kaynaklık ediyor.

İdeolojik bir çalkantıdan da söz edilmelidir. 1965'e kadar sosyal demokrat bir ideolojiye dahi yatkınlık göstermeyen Türk İş sendikaları, bugün önemli tercihler arifesinde. DİSK Sendikaları, 1967'de üstü örtük ve «muhtevasız» da olsa «sosyalizm» şeklinde tanımladıkları ideolojik çizgilerini bugün yeniden gözden geçiriyorlar. Türk İş içinde «partilerüstü siyaset» tezini, ortaya atanlar bile, artık bu görüşü savunmuyor, hatta mahkûm ediyor. 4'ler, sonra 12'ler, sonra 24'ler hareketi olarak anılan Türk İş içindeki sosyal demokrat hareket de yeni oluşumlar içinde. Ya Türk İş'ten kopuyor (Genel İş), ya kopabileceğini ima ediyor (Oleyis), ya da Türk İş yönetci kadroları içindeki değişime uygun olarak —ve bu nedenle— susup geri çekiliyor ve beklemeyi tercih ediyor (DYF İş, Deniz Ulaş İş, Yol İş, Petrol İş).

Çalkantı sermayedar sınıf içinde de yankısını buluyor. Sermayenin sözcüleri işçi hakları ve ücretleri üzerine bu kadar cüretkâr, bu kadar açıkça saldırgan ama öte yandan da kuşkulu olmamışlardı hiç, denilebilir. Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu Başkan Vekili, Ankara'daki bir toplantıda, gerçekleri hiç hesaba katmadan, hatta gizleyerek, «işçi ücretleri bu hızla arttığı takdirde önümüzdeki on yılın sonunda ekonomi duracak, hür teşebbüs yok olacaktır» diyebiliyor (Milliyet. 5 Haziran 1975). Türkiye'nin en güçlü işveren örgütlenmesini temsil eden MESS (Madeni Eşya Sanayicileri Sendikası) yüksek tirajlı basında yayınlattığı istatistikler le, işçi ücretlerinin, fiyat artışlarının çok üstünde gittiğini (!) iddia edebiliyor. Ücretlerin artış hızının «önüne mutlak geçilmesi gereken bir felâket habercisi» olduğu özellikle tekelci sermayenin resmî ücret politikası haline getirilmek isteniyor.

Çalkantı, diye tanımladığımız tablo kabaca bu. Görülüyor, çok hareketli, çok yoğun bir değişimin sancıları içinde sendikal örgütlenme ve sendikal mücadele.

Nedir bu çalkantı? Değişen nedir sendikal örgütlenme ve mücadelede? Yok olan nedir? Oluşmakta olan ne?

Amerikan Tipi Sendikacılık Sona Eriyor

Sanırız değişimin temeli şu : Türkiye sendikal mücadele tarihine 28 yıldır (1947 - 1975) damgasını vuran Amerikan Tipi Sendikacılık'ın defterinin **«fiilen»** dürüldüğü günleri yaşıyoruz. 1967'de DİSK'in kuruluşu ile filizlenen, 1971 Ocak'ında Türk İş Yönetim kuruluna verilen 4'ler raporu ile yeni bir aşamaya ulaşan gelişmeler doyma noktasına varmıştır. Bütün belirtiler ve tesbitler 1975 yılında Amerikan Tipi Sendikacılığın tayin edici ağırlık ve etkisini tamamen kaybederek, yerini bir «başka» sendikal mücadele ve örgütlenme modeline terkettiğini gösteriyor. Bu kendi alanında «nitel» bir değişmenin göstergesidir. Defteri dürülen Amerikan Tipi Sendikacılığın yerini alacak olan «bir başka» modelin «ne olduğu» nu daha ilerdeki paragraflarda tartışmak üzere, ilkin Amerikan tipi sendikacılık konusu üzerinde duralım.

Amerika'da, «Amerikan Tipi Sendikacılık»

Ülkemizde bir süre ABD Büyükelçiliği Çalışma Ataşesi olarak bulunan ve Türk İş'in —daha doğrusu yöneticilerinin— «biçimlendirilmesi» operasyonunda etkin görevler almış olan Bruce H. Millen 1968'de şöyle yazıyordu :

«...diğer gelişmekte olan ülkelere nazaran Türkiye'de Amerikan sendikacılık modeline daha yakın bir benzerlik görmekteyim. Bunun, ABD modelinin şuurlu taklidi sonucunda doğduğunu sanmıyorum. Bana öyle görünüyor ki bu benzerlik **belirli tarihi faktörlerden** ileri gelmiştir...» (1)

Milen'in sözünü ettiği «belirli tarihi faktörler» in neler olduğunu kestirmek pek mümkün değil. Tam tersine yazısında işaret ettiği ve «...ABD modelinin **şuurlu** bir taklidi» nin söz konusu olduğunu gösterir ciddi kanıtlar var. 1950'lere kadar Amerikan modeli ile hiç bir yakınlık ve benzeşim göstermeyen sendikal hareketin, bu günlerden sonra bıçakla kesilmişcesine farklılaşıp «Amerikanlaşıvermesi», ABD'nin Truman ve Marshall planları çerçevesinde giriştiği çok yönlü «ihracatın» bir sonucu. Gerçekten de o yıllarda (ve daha sonraki yıllarda) ABD yalnızca sermaye ihraç etmedi. Az gelişmiş ülkeler aynı yoğunlukta bir ideoloji, kültür ihracatı ile karşı karşıya kaldılar. Bu ihracatın en önemli kalemlerinden biri de «sendikal mücadele modeli» oldu.

Bu model, anavatanında çeşitli adlarla anılıyor : Gompersizm, New Deal Unionizm, «pür» sendikacılık, vb.

Elbette Amerikan işçilerinin sendikal mücadelesini salt bu modelle tanımlamak doğru değil. Ancak baskın olanın, damgasını vuranın bu model olduğunu tesbit etmek de gerek.

Gompersizm pek kullanılan bir deyim değil. Kelime, Amerikan sendikal hareketine çok uzun süre, her anlamda hakim olmuş bir sendikacının adından geliyor. Samuel Gompers, ABD'nin ana sendikal örgütü olan AFL nin, (American Federation of Labor / Amerikan İş Federasyonu) kurulduğu 1886 yılından 1924'e kadar başkanlığını yapan bir sendika lideri. New Deal Unionizm ise, ABD' nin ünlü cumhurbaşkanlarından Roosvelt tarafından geliştirilen bir politikanın adı. Roosvelt'in bu «sosyal endişeler gözeten ve bu kadarıyla da işçiler içinde yankılanan» (2) siyasetinin en büyük destekçisi Amerikan sendikaları olduğu için, Amerikan tipi sendikacılık, «New Deal Unionizm» adıyla da anılıyor.

Bu modelin en belirgin özelliği, sözde «partilerüstü» ve becerebildiğince siyaset dışı kalınmasına özel bir itina gösterilmesidir. Bugün ABD'nin ana sendikal örgütü olan AFL - CIO'nun temel ilkesidir bu. Gerçi genel olarak Amerikan sendikaları, ABD'de Demokrat Parti'yi desteklemektedirler. Ancak bu, Partinin program ve ilkeleriyle ilgili bir tutumu değil, liderlerin tercihleri ile Amerikan sendikacılığının ilkelerin çakışmasını yansıtmaktadır. Nitekim daha geçtiğimiz ay AFL - CIO'nun başkanı George Meany, önümüzdeki başkanlık seçimlerinde, «şartlar da olağanüstü bir değişme olmadığı takdirde federasyonumuz Gerald Ford'u destekleyecektir. Ford gerçekçi politikası ile bunu haketmiştir» demiştir (3). Bu seçimlerde «Cumhuriyetçi» Ford'u destekleyeceğini açıklayan AFL - CIO, geçtiğimiz seçimlerde ise Nikson'u değil, Demokrat Parti'nin adayını desteklemişti.

Gerçekten de bugün Amerika'da etkili,

yaygın bir işçi sınıfı partisinden sözedemediğimiz gibi, sözgelimi İngiltere'de ve Alman ya'da olduğu gibi «işçi oyları ve desteği» ile ayakta duran ya da varolan bir partiye de rastlamamaktayız. Sendikalar herhangi bir si yasî partiye «angaje» olmamakta ısrar etmektedir ve ABD sendikalarında «...işçi sınıfına yakınlık bakımından aralarında önemli farklar bulunmayan mevcut siyasî partilerle belirli bir ayrım yapmadan ,sınırlı bir işbirliği kurarak ve onlar üzerinde baskı icra ederek sendikal kitlenin çıkarlarının sağlanabileceği inancı hakim olmuştur» (4).

Sendikaların böylesine bir siyaset izleye bilmesi için kuşkusuz «taban» ın da buna uygun olması ve bırakalım bilimsel sosyalist ideolojiden esinlenmeyi, işçi sınıfının günü birlik (ekonomik) çıkarlarını dahi korumayan bu politikaya karşı tepki göstermemesi gerekir. Daha kestirme bir deyimle, sendika ların bu resmî siyasetinin hayat bulabilmesi için, dayandığı geniş sınıf tabanında «sınıf bilinci» nin yokluğu ya da çok zayıf olması önşarttır.

Tarihsel gelişimi içinde bakıldığında, Amerikan işçi sınıfı hareketinin yukarıda işaret ettiğimiz «önşartı» taşıdığı gözleniyor. Çok geniş işçi hareketlerine rastlanmasına rağmen, kitlevi gösteriler, protesto eylemleri, işgaller, boykotlar gibi demokratik eylem ler kaydedilmesine rağmen, —bugün de— Amerikan işçi sınıfında «sınıf bilincinin» ola ğanüstü denecek bir oranda düşük olduğu kuşku götürmez.

Özetle söyleyelim : Amerikan sendikacılığının temel özelliği sınıf bilincinin zayıflığıdır (5). Bir sınıf çatışmasından, hatta yay gın ve etkili bir sınıf çatışmasından sözedilse bile bunun çok zayıf bir sınıf bilinci ile yürütüldüğü görülüyor (6).

İşte tam bu noktada Amerikan sendikal örgütlerinin bir başka temel politikasına işa ret etme gereği var : Sınıf çatışmasını reddetmek ve bu «resmî» politika uyarınca, işçi kitlelerine sınıfsal bilinç verecek «her tür lü etkilemeyi anında tesirsiz hale getirmek bizim için misyondur...» diyebilecek kadar da açık yürekli olmak (7).

Sınıf bilincinin eksikliği Amerikan işçilerinin sendikal örgütlenmesine de olanca netliğiyle yansımaktadır. 1960 yılı rakamları na göre ABD'de 82,5 milyonluk faal nüfusun (14 - 64 yaş arası çalışabilen nüfus) yüzde 71,5'u ücretli ve maaşlı olarak çalışmaktadır. Yani işçi ya da emekçidir. Üstelik tarım da çalışanlar, toplam faal nüfusun sadece yüzde 6,5'unu oluşturmaktadırlar. Bu derece gelişmiş bir sanayi ve «kapitalizm» sözkonusudur ve faal nüfusun ücret ve maaşla geçinen yüzde 76'sı sanayi ve hizmet sektörlerinde yeralmaktadır. Buna karşılık ABD de sendikalı işçi sayısı, toplam faal nüfusun yüzde 22'si kadardır (17 milyon). Oysa aynı oran Avrupada yüzde 50, İsveç'te ise yüzde 75'i aşmaktadır (8).

İşyeri esasına dayalı toplu sözleşme düzeni, olağanüstü bir parçalanmaya uğramış sendikal örgütlenme, beyaz ve mavi yakalı işçiler arasındaki kapatılamayacak kadar büyütülmüş uçurum, meslek grupları ve etnik gruplar arasındaki ayrımlar, bu ayrımları körükleyen ayrımcı politikalar, Mc Carthyzm döneminde «sadece su yüzüne çıkmış, görünür olmuş» (9) azgın terör bu durumun başlıca etkeni. Kuşkusuz yağma edilen azgelişmiş ülkelerden anavatana aktarılan servetlerle, nisbi bir refaha kavuşturulmuş «işçi elitleri», Amerika'da sınıf bilincinin gelişmesini önleyen diğer etkenler ve bu etkenlikle-rini halen de sürdürüyorlar.

Amerikan sendikacılığının aydınlarla olan ilişkisi de, sözünü ettiğimiz sınıf bilincinin oluşmasına engel olacak bir işleyiş içinde. Amerika'da sendikalarda yer almış uzman / aydın'ların durumu şöyle açıklanıyor :

«...Amerikan sendikalarının sahip oldukları mali imkânlar dolayısıyla, genellikle ge niş bir uzman kadrosunu istihdam ettikleri bilinir. Bunları da işçi hareketine hakim olan düşüncelerin meydana gelmesinde rol sahibi olarak görmek mümkün değildir. Düşünen kafaların, iktidarı elinde tutanlar tarafından kabul edilmiş bulunan politikaya uygulanabilecek formüller bulmaları gerektiğine inanırlar. Aydınlar sadece sendikanın basit ücretlileri kabul edilirler.» (10)

Amerikan sendikacılığının «model» olarak belirgin karakterini ve siyasetini, AFL'nin eski başkanlarından Green 1942'de resmen şöyle açıkladı :

«AFL, özel mülkiyeti, özel işletmeciliği ve özel teşebbüsü hükümetimizin demokratik yapısının temel taşları olarak görmektedir. Bunlar harp dolayısıyla tehlikeye düşecek

olursa korunmaları için mücadele edeceklerin başında biz (işçiler) geleceğiz. İşçilerin toplu pazarlık için hür demokratik sendikalar halinde örgütlenebilmelerini ve mülkiyet sahiplerinin, sanayi kuruluşlarını işletmelerini ve idare etmelerini temel haklar olarak tanımaktayız...» (11).

Amerikan modeli sendikacılık işte genel hatlarıyla budur. Özellik ve hedeflerini (ilkelerini) özetlemek gerekirse :

— Herhangi bir partiye bağımlı olmamak,
— Sınıf mücadelesini reddetmek,
— Anti - komünizm (12),
— Sınıf çıkarı yerine meslek çıkarı ilkesini savunmak,
— Siyasî mücadeleyi reddetmek ve ekonomik mücadelenin yeterliliğini savunmak,
— Aydınlarla ve özellikle sosyalistlerle işbirliğinden titizlikle kaçınmak, şeklinde sıralayabiliriz.

Türkiye'de Amerikan Tipi Sendikacılık

Türkiye'de sendikal mücadelenin 1925 - 1946 yılları arasında kalan 21 yılı koyu bir karanlıkla örtülüdür. Tek Partinin 12 Mart 1925'de çıkardığı Takrir-i Sükûn kanunu ile her türlü muhalefetin yanısıra sendikal mücadele de fiilen yasaklanmıştır.

Bu uzun suskunluk ve baskı dönemi bilindiği gibi 1946'da kısmen sona erdi. Alman faşizmi yenilmiş, II. Dünya Savaşı sona ermiş ve «devlet fideliğinde yeterince palazlanıp, biti kanlanmış olan burjuvazi» daha farklı bir ittifakla, iktidarda yeralmaya hazırlanmaktadır. Bu bir anlamda burjuva demokrasisinin daha gelişmiş bir modelini uygulamak demektir. Nitekim 5 Haziran 1946'da Cemiyetler Kanunu değiştirildi ve «sınıf esasına dayalı cemiyet kurma yasağı» kaldırıldı.

Sadece altı ay süren ve 31 Aralık 1946'da Sıkıyönetim ilânı ile sona eren bu nisbi özgürlük ortamında Türkiye'de birden ve çok sayıda sendika kurulmaya başladı. Üstelik o günlerde kurulmuş Türkiye Emekçi ve Köylü Partisi ve Türkiye Sosyalist Partisi ile «organik» bağlar kuran sendikalardır bunlar. Özellikle dokuma, tekel ve demiryolu işçileri arasında taraftar bulan sendikal örgütlenme bu altı aylık dönemdeki nitelikleriyle, Amerikan Modeli ile uzaktan yakından bir benzeşim **göstermemektedir.**

31 Aralık 1946'da bu kısa fakat hareketli dönem sona erdi. Yerine ağır bir baskı ve hatta terör dönemi geldi.

Sendikal mücadele ise daha sonraki yıllarda «1947 Sendikacılığı» diye adlandırılacak olan ve büyük ölçüde devletin istihbarat örgütü tarafından kurdurulup yönlendirilen sendikalar tarafından yürütülmeye başlandı. Sendikalar Kanunu işinin ehli uzmanlar tarafından hazırlanmıştı. Siyasî faaliyette bulunmak yeterli kapatma sebebiydi. Grev hakkının sözü bile edilmiyordu.

O günlerin iktidar partisi CHP'nin resmî organı Ulus, sendikalar kanununu hazırlayan iki İngiliz uzman hakkında aynen şöyle yazıyordu :

«...aramızdaki samimi dostluğun sevkiyle, bir cemile olsun diye bu iki zatı memleketimize yolladılar. Onlar, incelemeler yaptılar, yurdumuzu dolaştılar. İşçinin toplu olarak çalıştığı bölgeleri gördüler. Raporlarını hazırlayıp bakanlığa sundular. Şimdi **bu uzmanların tavsiyeleri yerine getirilmektedir.»** (13)

Tavsiyeler şöyle yerine getirilmiştir : CHP'nin parti müfettişi olarak görevlendirilen Sabahattin Selek (şimdi gene CHP milletvekili) ve Rebii Barkın, işçiler içinden sendika lideri olarak yetiştirilecek uygun (!) adayları seçmişler ve bunlara sendikalar kurdurmuşlardır. Sendikalaşma hareketinin böylece büyük ölçüde devletin güdüm ve denetiminde oluşması sağlanmıştır. Oyunun kurallarını bozmaya kalkanlar, soğuk savaşın ve Mc Carthyzm'in etkisiyle Türkiye'de esen «anti - komünist» dalga sayesinde bertaraf edilmiştir. Aynı yıllarda ise Truman Doktrini ve Marshall Planı uygulanmaya başlanmıştır. Türkiye'ye yardım adı altında sermaye ve mal akın ederken, uzman adı altında emperyalist ajanlar da akmaya başlamıştı.

DP'nin 1950 seçimlerini kazanmasıyla oluşan yeni iktidar ittifakı ABD emperyalizmine bütün kapıları ardına kadar açmıştır. Aynı yıllar kuşkusuz kapitalizmin de gelişmesinde bir aşamanın yaşandığı yıllardır.

Nitekim Amerika'nın üst sendikal örgütü AFL - CIO (Amerikan Federation of Labor - Congress of Industrial Organizations) da Truman doktrininin sendikal düzeydeki uygula-

yıcısı olarak uluslararası sahneye çıkmıştır. Yunanistan, Türkiye, Brezilya, İngiltere, Almanya ve Fransa'da sendikal örgütler ya yeniden oluşturuluyor, ya da oluşmuş ve büyük ölçüde sosyalistlerin denetiminde gelişmiş olanları «temizleniyor» du. İngiltere'de TUC (Trade Unions Congress), Fransa'da CGT - FO, İtalya'da FIL (Federatione Italien Labori) temizleme operasyonunun hedefleri oldular.

Türkiye'de ise bir temizleme değil bir «oluşturma» sözkonusuydu. 1952'de Türk İş kuruldu. Türk İş'in kuruluşunda en etkin rolü AFL - CIO'nun temsilcisi İrving Brown oynadı. Nitekim daha sonraki yıllarda yayınlanan bir Türk İş Çalışma raporunda İrving Brown'dan, «Türk İş'in kuruluş tohumlarını eken gerçek dost» diye sözedilecektir.

Diğer ülkelerdeki AFL - CIO taarruzunun sonuçları bir başka yazının konusu. Ancak AFL - CIO Dışilişkiler Bölümü Başkanı Jay Lovestone ve yardımcısı İrving Brown'ın Türkiye'deki çabaları için «hedefine ulaşmıştır» diyebiliriz.

1952 yılında kurulan Türk İş'e hakim olan sendikal anlayış bunun kanıtıdır. Brown, Amerikan Modeli Sendikacılığın bütün verilerini, daha önceleri Sabahattin Selek - Rebii Barkın tarafından seçilip yetiştirilmiş işçi liderlerine (!) ustaca aşılamıştır. Öyle ki 1952 den taa 1967'ye kadar (DİSK'in kuruluşudur) Türkiye'de sendikal hareket genel olarak bu modele uygun olarak varlığını ve eylemini sürdürecektir. Amerika'ya döndükten sonra CIA'daki resmî yerini alan İrving Brown'ın attığı tohumlara, Amerikalılar o kadar güvenmektedirler ki Bruce H. Millen, DİSK'in kuruluşuna karşı görüşlerini açıklarken pervasızca şöyle diyebilmektedir :

«Bu işçi liderleri de ilhamlarını Amerikan modeli sendikal çalışmadan almışlardır. Binaenaleyh zararlı olabileceklerini düşünmek abestir...» (14).

Türk İş'in gerek 24 ilkesi, gerekse liderlerinin demeç ve bildirileri Amerikan Modeli nin bütün özelliklerini yansıtmaktadır :

● Türk İş herhangi bir siyasî partiye bağımlı olmaktan dikkatle kaçınmıştır.

Gerçekten bir iki küçük ve yine de o bütünlüğün parçası olan zigzag dışında, Türk İş «partiler üstü politika» teranesine ısrarla sahip çıkmıştır. Tıpkı ABD'de AFL'nin yaptığı gibi bazı sendikacıların milletvekili olması ve bazı politikacıların seçilmemesi için faaliyet göstermeyi tercih etmiştir. Burada ilginç bir benzeşime işaret edelim :

Türk İş 1965 seçimlerinde 4'ü CHP'li, 3'ü AP'li, 1'i YTP'li, 1'i de MP'li «9 milletvekilini yeniden seçtirmeme kampanyası» açmış ancak bu kampanya başlar başlamaz Türk İş Genel merkezi polis tarafından basılmış, kampanya ile ilgili broşür ve yayınlara el konmuştur.

Aynı şekilde AFL, 1936'da «7 senatörü seçtirmeme kampanyası» açmış, ancak hükümet bu konuda AFL'nin kapatılabileceğini belirtip soruşturma açınca kampanyadan vaz geçmiştir.

● Sınıf mücadelesini reddetmek de Türk İş'in resmî politikasıdır. Bu konuda özellikle Seyfi Demirsoy tarafından çeşitli demeçler yayınlanmıştır. En önemlisi bu görüş Türk İş'in ünlü 24 ilke'sinde de yeralmıştır:

«Türk İş sınıf ayrılıklarının derinleşmesine ve sınıf çatışmalarına yolaçabilecek sebepleri ortadan kaldırmayı amaç alan ve **sınıflar arasında** denge, barış ve kaynaşma sağlayıcı bir politika izleyecektir.» (15)

● Türk İş kuruluşundan bu yana anti - komünizm silâhını kullanmanın ve anti - komünist politikanın şampiyonluğunu üstlenmiştir. Denebilir ki işçi kesimi içinde «Komünizmle Mücadele Derneklerinin» işlevini Türk İş yüklenmiştir.

● Sınıf çıkarı yerine meslek çıkarını savunmak :

Kurucu Meclis'e Türk İş Kontenjanından giren bir sendikacı, Kurucu Meclis tutanaklarında da yer aldığı üzere aynen şöyle konuşmuştur :

«Hiç şüphe yoktur ki sendikalar esas itibariyle kendi meslek erbabının iktisadî ve sosyal menfaatleri için mücadele edeceklerdir.» (16)

● Siyasî mücadeleyi reddetmek ve ekonomik mücadeleyi savunmak :

Amerikan modeli sendikacılığın en belirgin niteliği olan bu görüş de Türk İş tarafından hararetle benimsenmiştir. Türk İş'in 24 İlkesinde bu konuda şöyle deniyor :

«Anayasanın sosyal ve iktisadî haklar ve ödevler bölümünde yeralan hükümlerin mümkün mertebe kısa zamanda tam olarak uy-

gulanması...için Türk İş bütün gücüyle çalışmayı, **iktidar ve muhalefet partilerini** bu yolda çalışmaya yöneltmek için etki gücünü kullanmayı ödev bilir.»

● Aydınlar ve özellikle sosyalistlerle işbirliğinden titizlikle kaçınmak :

Türk İş sendikalarında gözden kaçmış ya da etkisiz kalmış birkaç «sol» aydını saymazsak, gerek konfederasyonda, gerekse bağlı sendikalarında sosyalistlere, hatta ilerici aydınlara dahi hayat hakkı tanınmadığı, uzman adı altında çalıştırılmak zorunda kalınan aydınların ise etkisizleştirilmesine büyük özen gösterildiği ortadadır.

Türk İş'in aslında hat'tına uyan «nadir» zikzaglarından biri olan Çalışanlar Partisi girişiminde dahi, Seyfi Demirsoy ve kısmen Halil Tunç çeşitli vesilelerle aydınlara olan güvensizliklerini dile getirmişler ve «Türk işçi hareketini jöntürk tasallutundan korumak vazifemizdir» şeklinde demeçler vermişlerdir.

Görülüyor : Amerikan modeli sendikacılığın belli başlı bütün özellikleri önemsiz nüanslarla Türk İş tarafından da benimsenmiştir. 1947'lerde tohumları atılan 1952'de resmîleşen ve 1975'e kadar etkisini yavaş yavaş kaybederek gelen bu model, yaklaşık 23 yıl Türkiye İşçi sınıfı hareketi ile Türkiye sosyalist hareketi arasındaki kopukluğun başlıca dinamiklerinden biri olmuş ve özellikle kamu sektöründe çalışan işçilerin sınıf bilincinden mahrum, siyaset dışı ve kör bir ekonomik mücadele içinde cebelleşmelerine yol açmıştır. Türk İş'e emperyalizm tarafından verilen misyon da zaten budur.

Amerikan Tipi Sendikacılığın Sonu

Bu model ilk yarayı 1967'de DİSK'in kuruluşu ile aldı. DİSK'in kuruluş bildirisi, **tümüyle** bu modelden ayrılıyordu.

Nitekim, DİSK, —Sendikalar Kanununun elverdiği ölçüde— bir siyasî parti ile (TİP) bağ kurmuş ve onu desteklemiştir.

DİSK, sınıf mücadelesini reddetmemiş, tam tersine bu mücadeleyi veri kabul etmiş ve sınıflararası işbirliğini açık bir dille reddetmiştir.

Keza, siyasî mücadelenin gereği de DİSK tarafından —iyi kötü— vurgulanmıştır.

Ancak DİSK ile başlayan hareket uzun süre Türk İş yönetici kadrolarınca ciddi bir tehlike olarak görülmemiş ve genellikle bu yönetim kadroları, DİSK'i küçümseyen demeç ve tavırlarla dikkati çekmişlerdir.

Ancak aynı şey «taban» için söylenememektedir. Etkili bir ekonomik mücadele DİSK'in geniş işçi yığınları içinde ağırlık kazanmasını sağlamıştır. Giderek Türk İş ile «sarı sendika» kavramı özdeşleşmiştir.

1970'de dört sendika tarafından (Genel İş, Deniz Ulaş İş, Yol İş ve Petrol İş) Türk İş Yönetim Kurulu'nun Kızılcahamam toplantısına sunulan 4'ler raporu, Amerikan Modeli sendikacılığın aldığı ikinci öldürücü darbedir. Nitekim 4'ler kısa zamanda 12'ler, sonra 24'ler olmuş ve sonunda Sapanca Gölü kıyısında yapılan toplantı ile Sosyal Demokrat Sendikacılar Konseyi adı altında yarı resmî bir örgütlenmeye kavuşmuşlardır.

Bütün bu yaralara rağmen Seyfi Demirsoy - Halil Tunç ekibi partilerüstü sendikacılık diye tanımlanan Türk İş'in politikasını değiştirmemekte ısrar etmişlerdir. 1960'dan sonra hızlanan «sendikacıların Amerika'da eğitilmesi» programı çerçevesinde «eğitilmiş» sendikacıların etkisi ile Türk İş bütün gerilemesine, taban kaybetmesine rağmen Amerikan Modelinde ısrar etmiştir. Üstelik AID, OECD ve ICFTU kanalıyla gerçekleştirilen ve 1960'dan sonra doğrudan Türk İş'e verilen Amerikan yardımları da bu konuda büyük etken olmuştur. 1960 - 1970 yılları arasında Türk İş'in 13.544.926,65 TL tutan aidat gelirlerine karşı AID'den 13.447.614,03 TL, OECD den 382.076,16 TL, ICFTU'dan 733.005 TL yardım alınmıştır. Yani Türk İş'in Amerika'dan doğrudan aldığı (AID) ve dolaylı aldığı (OECD, ICFTU) yardımların tutarı aidat gelirlerinden fazla olmuştur (17).

Amerikan Tipi Sendikacılığın Sonu

Bütün bunlara rağmen, bütün belirtileriyle görülüyor ki, Türk İş'de de Amerikan tipi sendikacılığın sonu görünmüştür. Seyfi Demirsoy'un ölümünden sonra kısa bir süre için, Türk İş yönetiminde, çoğunluğunu AP'li sendikacıların oluşturduğu, eski iktidar koalisyonunu sürdüren Halil Tunç, şimdi dikkatli ve sistemli bir siyaset kayması yapmakta ve Amerikan modelini terkedip, muhteme

len Almanya modeline geçmeye hazırlanmak tadır.

Türk İş'deki gelişmeler bunun yeterli kanıtlarıdır. Tek Gıda İş gibi Amerikan Modeli'nin en etkili savunucularından ve Türk İş'in, 160 bine varan işçi üye sayısıyla bu en büyük sendikasında, tabandan gelen bir hareket, yönetici kadroya rağmen gelişmiştir. Büyük ölçüde sosyal demokrat unsurların örgütlediği anlaşılan bu gelişim, Tek Gıda İş'i parçalayabilecek ciddiyette görünmektedir. Keza gene en büyük sendikalardan Teksif'in bir çok şubesinde sosyal demokrat unsurlar yönetime gelmektedirler. Teksif eskisi kadar kolayca AP'yi destekleme önerisi getirememektedir. Metal İş bölünmüştür. Sözün kısası, Türk İş'in Amerikan Modelini izlemesini sağlayan belli başlı sendikaların tabanları kaymaktadır. Öte yandan DYF İş gibi, Zonguldak Maden İş gibi güçlü, TGS gibi etkili sendikalar, Sosyal Demokrat Konsey içinde yeralmalarına rağmen Tunç'a karşı eski sert muhalefetlerini kısmen terketmişler ve Türk İş'in «yeni siyasetinin» yaslandığı güçler haline gelmeye başlamışlardır.

Buraya kadar yaptığımız tespitleri özetlersek : Türkiye'de 30 yıla yakın bir döneme damgasını vuran «Amerikan Tipi Sendikacılık» modelinin sonu gelmiştir.

Sebepleri de kısaca şöyle özetlenebilir : İşçi sınıfının ve tüm emekçi sınıfların uyanışı, ulaştığı ekonomik örgütlenme ve hızlı bilinçlenme nicel ve nitel anlamda Amerikan Tipi Sendikacılığın şartlarını aşmıştır. Keza, Amerikan emperyalizminin, dünya halklarını haraca keserek sağladığı yüksek tekelci kârlarıyla, Amerikan işçilerine sağladığı nisbî refah, Türkiye gibi azgelişmiş ülke tekelci sermayesi için mümkün değildir. O yüzden sarı sendikacılığın bu en azgın modelinin ömrü 30 yılı bulamamıştır. Bu kadar sürmesi bile ağır bir baskı, son derece yaygın bir demokrasi düşmanlığı ile mümkün olmuştur. O kadar ki 1950 - 1960 yılları arasında, Amerikan modelini aşan herhangi bir sendikacılık hareketi, karşısında 141. Maddeyi bulmuştur.

Sendikal Mücadelede Yeni Dönem'de Ne Olacak?

Şimdi ülkemizde, sendikal örgütlenme ve mücadelede yeni bir dönem başlamaktadır. Yeni bir dönemin başladığını söylerken, aslında eski dönemin sona erdiğini söylüyoruz. Yoksa, «yeni dönem» diye adlandırdığımız aşamanın karakteristiği henüz ete kemiğe bürünmemiştir. Denebilir ki Türkiye'de sendikal örgütlenme ve mücadele bir dönemeçtedir. Bıçağın sırtındadır.

Uç vermiş yönelimlerden hangisinin ağır basacağı ve tayin edici model olacağı üstüne bugünden bir şey söylemek pek mümkün ve pek doğru olmaz.

Kalıcı olamayacağı şimdiden belli anarko - sendikalist yönelimleri bir yana bırakırsak (bir başka yazıya bırakırsak); bugün iki ana yönelim gözleniyor : Sosyal Demokrat sendikacılık ve sosyalist sendikacılık. Tabii bu iki yönelimin (modelin) farklı örgütlenme ve mücadele biçimleri var. Siyasî tercihleri ve özellikle eylem biçimleri çok farklı.

Kısaca değinelim.

Sosyal demokrat sendikacılığı, yukarıda sözünü ettiğimiz siyaset kaydırması ile Türk İş'in üstleneceği sanılabilir. Böyle düşünülürse, sosyalist sendikacılık da doğallıkla DİSK'in payına düşecektir.

Bu doğru bir yaklaşım değil. Yeni dönemin, eski örgütlenme ile tekrarlanması şart değil çünkü. Hatta yeni dönem, yeni sendikal örgütlerini sendikalardan, federasyonlara, konfederasyonlara kadar yaratacaktır.

Sözgelimi adlarının başına «sosyal demokrat» etiketini yapıştırmış bazı Türk İş Sendikalarının, «sosyal demokrat» sendikal mücadelenin ve örgütlenmenin gereklerini yerine getirmelerini beklemek olanaksızdır. Tarihteki ve günümüzdeki örnekleriyle ele alındığında sosyal demokrat sendikacılığın taban üzerinde etkin olduğunu görüyoruz. Bu etkinlik sıkı partizan bağlardan, köklü bir sosyalist eğitimden ve sınıf bilincinden kaynaklanmayabilir. Sözgelimi başarılı bir ücret mücadelesi bu etkinlik için bazen yeterli olabilir. Oysa Türk İş Sendikalarının yönetim kadrolarında bu güç ve yetenek yok. Onlar «almak» yerine «verilmesini» beklemektedirler. Keza yıllar boyu ustaca yıkanmış beyinleri (bir çok Türk İş Sendikacısı ABD'de eğitilmişlerdir!) sendikal **eylemle** siyasal eylemi bütünleştirememektedir. Onlar işçiler siyasete karışmalıdırlar! ilkesini savunurlarken, «siyasete karışmak» deyimini sığlaştırmakta ve dört yılda bir «sosyal demokrat

partiye» oy verme derekesine indirgemektedirler. Keza çağdaş batı sosyal demokrat partilerinin, siyasal mücadele aracı olarak kullandıkları genel grevi, onlar, sadece sendikal haklar için kullanmakta, bir hükümeti desteklemek, ya da devirmek amacıyla kullanmayı kesinlikle reddetmektedirler. Örnekler uzatılabilir.

Gelecekte sosyal demokrat sendikacılık hareketini yürütme misyonunu üstlenecek kadrolar, daha farklı bir örgütlenme, daha farklı bir oluşumdan çıkacaklardır. Bu yapıda kuşkusuz bir takım Türk İş Sendikaları yeralacaktır. Ama burjuvaziyle uzlaşma ve sınıf mücadelesini yumuşatma, geriletme olarak tanımlayabileceğimiz sosyal - demokrat misyona halen DİSK yönetiminde olan sendikacılar da adaylıklarını koymuşlardır. Üstelik bunlar 1967 - 1975 arasında edinilmiş mücadele pratikleri ile bu misyonu daha «başarılı» üstleneceğe benzemektedirler.

Buraya kadar saydıklarımız, ülkemizde bu güne kadar sendikal harekette varlık gösterememiş sosyal demokrat sendikacılığın gelişmesi doğrultusunda, avantaj hanesine yazılanlar; yani .böyle bir gelişme imkânı yönündeki artılardır.

Bir de dezavantajlar, yani eksiler var. Bunlar, sosyal demokrat sendikacılık akımının yaygınlığını sınırlayacak, ömürlülüğünü kısaltacak ağırlıkta.

Biliniyor : sosyal demokrasinin savunduğu sınıf çıkarları, tekeller ile tekel dışı sermayenin yelpazesinde yeralır. Dayandığı sınıf desteği ise, kent ve kır küçük burjuvazisi (özellikle kent), ve **işçi aristokrasisidir,** elit işçilerdir; çeşitli uzmanlıklarla ayrıcalıklar elde etmiş, sınıf bilinci körelmiş, küçük burjuva özlemleri kabarmış imtiyazlı işçi gruplarıdır (18). Türkiye için bu yapı ne kadar geçerli? Güdük ve dışa bağımlı Türkiye tekelci sermayesinin yaratabileceği aristokrat işçi kitlesinin nicel gücü, onlara ayırabileceği pay ne olabilir?

Bir de Türkiye'de keskinleşen sınıf mücadelesinin bu konudaki belirleyici etkenliği var. Emperyalist sömürü yoluyla, sosyal demokrasinin temel amacı olan «sosyal devlet» i oluşturma gücü ve şansı uzun vadeli olmayan Türkiye tekelci sermayesi ile işçi sınıfı arasındaki mücadele keskinleşmekte ve sosyal demokrat yutturmaca ve demagojiler le «tatmin edilemeyecek» bir derinliğe ulaşmaktadır. Nitekim bugün Türkiye sosyalist hareketi içinde yeralmış en bilinçli işçiler Türkiye ölçülerine göre «aristokrat işçi yuvası» olabilecek fabrikalardan çıkmaktadır. İşte Erdemir (ortalama günlük ücret 112,14 lira), Petro - Kimya işyerleri (ortalama günlük ücret 112,72 lira), ilâç sanayii (ortalama günlük ücret 93,65 lira) (19).

Gelecek dönemdeki sendikal akımlar için de sosyal demokrasinin durumunu tartışırken bir noktaya daha işaret etmenin gereği var. Bugün Ecevit'in emekçi kitleler ve işçi kitlesi içinde elde ettiği destekten yola çıkarak, sosyal demokrat ideoloji'nin sloganlarının aynı kitleler tarafından benimsendiğine bakarak, sosyal demokrat sendikacılığın Türkiye'de şimdiden kökleştiğini, hiç olmazsa yerleştiğini sanmak yanılgıdır. Özellikle işçi sınıfının, sınıfsal ideolojisinin dışında bir ideolojiye (sosyal demokrasiye) yatkınlık duyması ve bunu göstermesi bir «ara şekillenmedir». Keskinleşen sınıf mücadelesi içinde, işçilerin bilinç basamaklarını tırmanırken basamaklardan birinde bir mola vermeleridir. Almanya, İngiltere gibi sanayileşmiş (ve emperyalizm aşamasına ulaşmış) ülkelerde sosyal demokrat sendikacılığın kazandığı inkâr edilmez güce bakarak, aynı oluşumun Türkiye gibi bir ülke için de geçerli olabileceğini savunmak mümkün değildir. Nitekim Dünya pratiğinde bunun bir örneği de gösterilemez.

«Ecevit olgusuna karşı» sadece bir yürek soğutma olarak değerlendirilemez bu yargılar. Sosyal demokrasinin ve onun doğal uzantısı sosyal demokrat sendikacılığın işçi kitleleri içinde kabul görmesi, yaygınlığın yanısıra «kalıcılık» kazanması belli objektif şartları zorunlu kılar. Sosyal demokrasinin böyle bir kalıcılık (bu da belli bir süreyi içerir tabii) kazanabilmesi için o ülkenin emperyalizm aşamasına ulaşmış olması, işçi sınıfı içinde de, işçi kitlesi üzerinde etkinleşmiş bir işçi elitinin ve aristokrasisinin oluşması gerekir. Türkiye gibi uluslararası sermayenin, emperyalizmin sömürü ağı içinde kalmış, ekonomisi güdük ve dışa bağımlı bir az gelişmiş ülkede bu olanak var mıdır?

Dolayısıyla, bugünkü «Ecevit etkinliği» ile sosyal demokrat sendikacılığın kalıcılığını özleştirmek mümkün değildir.

Sosyalist Sendikacılık

Defteri dürülmekte olan Amerikan tipi sendikacılığın yerine ağırlık kazanacak ikinci model : Sosyalist sendikacılıktır.

Türkiye'de sosyalist sendikacılığın tarihçesi, bugünü ve yarını ayrı bir yazının konusu.

Ancak sosyalist sendikacılığın —ilkesi gereği— Türkiye'de sosyalist hareketin siyasal örgütlenmesi ile kopmaz bağı var. Karşılıklı bir etkileşim ve siyasal örgütlenmenin tayin edici, belirleyici bir ağırlığı var. İşçi sınıfının merkezi örgütünün güçlenmesi, sosyalist hareket içindeki dağınıklığın çözümlenmesi, sosyalist sendikacılığın da kaderini çizecektir. Sorun bazı sendikalrın yönetiminde sosyalist unsurların bulunması değildir. Hatta sendikanın yönetiminin tümünün sosyalist bir kadro olması da değildir. Önemli olan bu sosyalist sendika yönetim kadrolarının arasındaki siyasal bağ, aynı parti, aynı merkezi siyasî örgüt çatısı ve disiplin altında kenetlenebilme gücüdür.

Bu son nokta ülkemizde yeterince tartışılmamış ve aydınlanmamıştır. Bir çok çevrede, sendikanın yönetiminde sosyalistlerin bulunması yeterli sayılmaktadır. Oysa sosyalistler —ve sadece sosyalistler— ekonomik mücadele ile siyasal mücadele arasındaki diyalektik bütünlüğü bilir ve ilke kabul ederler. Kuşkusuz, sendika yönetimlerinde sosyalistlerin giderek daha çok sayıda yer alması önemlidir, sosyalist hareket adına kazançtır. Ancak Türkiye'de sendikal mücadele ve örgütlenme modelinin ağırlığını «sosyalist sendikacılığın» taşıması için bunlar yeterli olamaz. Nasıl işçi sınıfının örgütlenme ağı içinde sendikaların bir yeri varsa ve sendikalar bu ağ içinde yer verilerek anlam ve içerik kazanıyorlarsa, tıpkı onun gibi sendikal mücadele de, işçi sınıfının iktidar mücadelesi bütünlüğünde olduğu sürece anlam taşır. Dolayısıyla, burjuvaziye vurulacak darbelerin yönünü, dozunu, zamanını ve taktiğini sendikal mücadele planında da tesbit ve tayin edecek olan, işçi sınıfı örgütlenmesinin en gelişmiş, en üst düzeyi : Parti'sidir.

Toplu sözleşmelerde ücret zammı isteklerinin oranından, siyasal amaçlı genel grev uygulamalarına kadar uzanan sendikal mücadele yelpazesinin her dilimi, her anı ancak merkezi olarak çizilen genel mücadele planı bütünlüğünde yeralabildiği takdirde, «sosyalist sendikacılık» modelinin ağırlık kazandığı söylenebilir.

Soruna böyle yaklaşılırsa, sendikalar planında sosyalistlerin verdiği mücadelenin çapraşıklığı, zorluğu ortaya çıkar. Sosyalist sendikacılık'tan sözedebilmemiz için, sendika yönetimlerinin, parti'nin güdüm ve ağı içinde yeralması, sendikal mücadelenin de işçi sınıfının iktidar mücadelesinin —bu uzun ve karmaşık yolun— bütünlüğünde ele alınması şarttır. Yaptığımız bu tesbit, aynı zamanda üstlenmemiz gereken ödevlerin de sınırını apaçık çizmiyor mu?

---

(1) Sendikacılık ve Siyaset. Alpaslan Işıklı. SBF Yayınları. sf : 307.
(2) Amerika Meydan Okuyor. J. S. Shribeir. Sander Yayınevi. sf : 103.
(3) Cumhuriyet. 17 Haziran 1975.
(4) Sendikacılık ve Siyaset. Alpaslan Işıklı. SBF Yayını. sf : 94.
(5) a.g.e. sf : 89 dipnot.
(6) a.g.e. sf : 89
(7) Büyük İhanet. Albert Kahn. sf : 100.
(8) Sendikacılık ve Siyaset. Alpaslan Işıklı. SBF Yayını. sf : 94 dipnot.
(9) Büyük İhanet. Albert Kahn. Hür Yayınevi.
(10) Sendikacılık ve Siyaset. Alpaslan Işıklı. SBF Yayınları. sf : 108.
(11) a.g.e. sf : 117
(12) a.g.e. sf : 112 dipnot ve sf : 117.
(13) a.g.e. sf : 299.
(14) a.g.e. sf : 308.
(15) Türk İş'in 24 İlkesinin 5.si.
(16) Kurucu Meclis Tutanakları. 17 Nisan 1961. 46. Birleşim.
(17) Alpaslan Işıklı. Sendikacılık ve Siyaset. sf : 308.
(18) Bilimsel Sosyalizm ve Sosyal Demokrasi. Bilim Yayınevi. sf : 14.
(19) SSK 1974 İstatistik Yıllığı.

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi Ankara ili davası

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin birinci yılını doldurduğu şu aylarda Parti örgütlerine ve üyelerine baskılar, ciddi şekilde yoğunlaşmış bulunuyor. Baskılar, bir yandan faşist komando çetelerinden, öte yandan kolluk kuvvetlerinden ve Anayasa teminatı altındaki bir partinin siyasal eylem özgürlüğünü baltalamaktan çekinmeyen Devlet Güvenlik, Sıkıyönetim veya normal mahkemelerden geliyor. Bir yanda sosyal demokrasiye bile tahammülü olmayan faşist saldırganlar, faşizm özlemleri içindeki sömürücü mihraklar; öte yandan burjuva demokrasisinin sınırını sosyal demokraside bitiren ve bütün anti demokratik Kanun maddelerini, daha da zorlayarak işçi sınıfı sosyalizmi üzerinde her tür-

lü baskıyı uygulamaktan çekinmeyen sermaye güçleri, araçları; ve burjuva devletinin her türlü baskı aracı saldırılarını, işçi sınıfı sosyalistleri, özellikle TSİP üzerine yoğunlaştırıyorlar. Gün geçmiyor ki, bir örgüt binasına zorla girilmesin; bir partili tutuklanmasın. İskenderun ve Maraş'ta TSİP üzerindeki baskılar sürdürülürken son olarak Sakarya İl binasına gece kapısı kırılarak girildi ve soyuldu. Bütün bunların oldukça sessiz sedasız yapıldığını; «ilerici» ve «demokrat» geçinen ve öyle sayılan basının bile, demokrasinin sınırını CHP'nin demokrasi anlayışı sınırında çekerek, demokratik mücadele meselesinin özünü hasır altı ederek, sosyalistlere yönelen anti demokratik baskılar ve saldırılar karşısında çoğunlukla susmayı tercih ettiklerini hatırlatmakta yarar var.

Ama, sosyalistler, Türkiye Sosyalist İşçi Partisi üyeleri, Türkiye'nin dört bir yanında, bağımsızlık-demokrasi-sosyalizm mücadelesini bütün baskılara rağmen bir adım bile geri atmadan, azimle, sabırla, kararlılık, inançla ve yiğitçe sürdürüyorlar.

1975 yılının Temmuz ayında, çeşitli dönemlerde gözaltına alınmış tutuklanmış, hüküm giydirilmiş TSİP'liler bir yana, halen cezaevlerinde bulunanlar şöyle TSİP İskenderun İlçe Başkanı Reşit Suna, TSİP Kartal İlçesi Eski Yönetim Kurulu Başkanı ve üyeleri Mehmet Kırlı, Hüseyin Bal, Abidin Çelik, TSİP üyesi, KİTLE gazetesi eski yazıişleri müdürü İlhan Eryılmaz, TSİP İstanbul İl Başkanı İbrahim Seven'dir.

Pek çok TSİP üyesinin veya yöneticisinin de, 311-312, 159, 141-142, maddelerden davaları sürmektedir.

Bu davalar arasında en ilgi çekici olanı, MC'nin hükümet olma arifesinde, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin göze batar bir şekilde harekete geçtikleri ve «ülkede komünizm tehlikesi» demagojisinin yaygınlaştırılmaya çalışıldığı; bu bahane edilerek ve anti - komünizm silâhının ardına sığınılarak, ilericiler; sosyalistler üzerinde baskıların artırıldığı günlerde, Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesinin, Ankara TSİP il yöneticileri ve Ankara'da 3 Ocak günü yapılmış bir anti-faşist toplantının konuşmacıları hakkında açmış olduğu ve halen sürmekte olan davadır. Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi savcısı, davayı TSİP Ankara İl Örgütünün «gizli» örgüt olduğu iddiasıyla açmıştır. Bu «gizli» liğin delilleri, Kissinger Türkiye'ye geldiği sırada dağıtılan bir anti-emperyalist bildiri ve Ankara'da yapılmış halka açık, binlerce kişinin izlediği bir toplantının konuşmalarıdır.

Ankara İl Başkanı Ali Kar, İl Yönetim Kurulundan Oral Işıtman, Aykut Başaran, tutuklanmışlar; il sekreteri Veli Gürcan, üye Hasan Sinemilioğlu, toplantıda konuşmacı olarak bulunan Tüm Dokuma İş Sendikası Yöneticisi : Emin Nedim Gülkaç ve İbrahim Seven hakkında da tutuklama kararı çıkarılmıştır.

Bir süre sonra, 3 Haziran 1975'te Ankara İl Başkanı Ali Kar ve İl Yönetim Kurulu üyeleri tahliye edilmiştir, bu defa da Veli Gürcan tutuklanmıştır. 8 Temmuz günkü celsede Veli Gürcan da tahliye edilmiş, ancak, diğer bütün sanıkları tahliye edilmiş bulunan bu davada bu defa da İstanbul İl Başkanı İbrahim Seven tutuklanmıştır.

Aşağıya, bu davanın iddianamesini, «Türkiye 1975» hakkında küçük bir fikir vermek üzere belge olarak aktarıyoruz.

TSİP davasında yargılanan arkadaşlarımızın iddianameye cevapları da özetlenmiş olarak, davanın seyrini belgelemesi bakımından, kısaca eklenmiştir.

İDDİANAME

T.C.
ANKARA
DEVLET GÜVENLİK MAHKEMESİ
CUMHURİYET SAVCILIĞI
HAZIRLIK NO : 1975/2
ESAS NO : 1975/18
İDDİANAME NO : 1975/15

İ D D İ A N A M E

DEVLET GÜVENLİK MAHKEMESİNE

DAVACI : K.H.

SANIKLAR :

1. **ALİ KAR,** Nuri oğlu, 1941 doğumlu, Erzincan ili, Refahiye ilçesi, Şahverdi köyü nüfusunda kayıtlı, Ankara'da Küçükesat Bağlar caddesi 41/1 numarada oturur.
2. **ORAL IŞITMAN,** Mahmut oğlu, 1952 doğumlu, Yozgat ili, Medrese mahallesi 148 hanede nüfusa kayıtlı, Ankara'da Bahçelievler 15. sokak 57/2 de oturur.
3. **AYKUT BAŞARAN,** Hüseyin oğlu, 1950 doğumlu, Eskişehir ili İnönü Bucağı Yürükyayla köyü nüfusunda kayıtlı, Ankara'da Menekşe Sokak 16/13 te ve İncesu Umut Sokak 52/5 numaralı adreslerde oturur.
4. **VELİ GÜRCAN,** Halit oğlu 1944 Senirkent doğumlu, Ankara'da Demirtepe Menekşe Sokak 16/13 te oturur.
   TSİP. Ankara İl Örgütü sekreteri.
5. **HASAN SİNEMİLİOĞLU,** Elbistan 1952 doğumlu, TSİP, Ankara İl Örgütü üyesi. ODTÜ. Mimarlık Fakültesinde öğrenci.
6. **EMİN NEDİM GÜLKAÇ,** Mahmut oğlu, 1946 doğumlu, Kastamonu ili Çatalzeytin ilçesi 41 hanede nüfusa kayıtlı, İstanbul'da Bayrampaşa Yenidoğan mahallesi Marmara sokak No: 12 de oturur.

S U Ç : Komünist örgüt (cemiyet) kurmak, komünizm propagandası yapmak.

SUÇ TARİHİ : 3 OCAK 1975 günü ve sonraki günler.

TUTUKLAMA TARİHİ : 21.3.1975 (Ali KAR, Oral IŞITMAN, Aykut BAŞARAN Hk.)
28.3.1975 (Emin Nedim Gülkaç hk.)

G. TUTUKLAMA TARİHİ: 21.3.1975 (Veli GÜRCAN, Hasan SİNEMİLİOĞLU hk.)

Yukarıda açık kimlikleri yazılı sanıklar haklarında 1773 sayılı yasa, Ceza Yargılama Yasasının Ek Geçici Birinci maddesine bağlantılı olarak 3005 sayılı yasa uyarınca yapılan hazırlık soruşturması sonunda:

— I —

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının başlangıç bölümünde milletimizin; «Bütün fertlerini, kaderde, kıvançta ve tasada, bölünmez bir bütün halinde, millî şuur ve ülküler etrafında toplayan ve milletimizi, dünya milletleri ailesinin eşit haklara sahip şerefli bir üyesi olarak millî birlik ruhu içinde daima yüceltmeyi amaç bilen Türk milliyetçiliğinden hız ve ilham aldığı» simgelenmiştir.

Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir.

(Anayasa madde : 1)

Türkiye Cumhuriyeti, insan haklarına ve başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, millî, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devletidir.

(Anayasa Madde : 2)

Türkiye Devleti, ilkesi ve milleti ile bölünmez bir bütündür.

(Anayasa Madde : 3)

Egemenlik kayıtsız şartsız Türk Milletinindir...

Egemenliğin kullanılması hiçbir suretle belli bir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamaz.

(Anayasa Madde : 4)

Hiçbir kişiye, aileye zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

(Anayasa Madde : 12)

Okuduğumuz Anayasa Maddelerinden Türkiye Cumhuriyetinin insan hak ve özgürlüklerine büyük değer veren, demokratik parlementer rejimin ana ilkelerine dayalı bir hukuk devleti olduğu kolaylıkla anlaşılmaktadır. Anayasamız, kişilere geniş hak ve özgürlükler tanımış, kişilerin şeref ve haysiyetlerini korumuş ve güvence altına almıştır.

Kısaca açıklıyalım:

Türkiye Demokratik Parlementer bir Cumhuriyettir. Halk iradesine, milletin kendi kendini idare etmesi esasına dayanır.

Türkiye Cumhuriyeti lâiktir. Dinin devlet işlerine karışmasını reddeder.

Türkiye Cumhuriyeti sosyal bir devlettir. Çalışma ve sosyal adalet ilkelerine önem verir.

Anayasamız belirli sınıf egemenliğine, sınıflar savaşına başka bir deyimle sınıflar kavgasına ve mücadelesine karşıttır. Çünkü sınıflar mücadelesi halinde milli birlik zedelenecek, toplumsal huzur bozulacak, ezmek ve ezilmemek çabaları kargaşalık ve boğuşma haline bürünebilecektir.

Sınıf mücadelesinin bulunduğu yerde milli egemenliğin var olduğu da söylenemez. Çünkü egemenlik milletin bütününde değil, yanlız hükmeden sınıfta olacaktır.

Sınıf mücadelesinin bulunduğu bir yerde yanlız hukukun üstün ve geçerli olduğu bir hukuk devleti düzeninden de söz edilemez.

Sınıf mücadelesi, demokratik devlet ilkelerine de aykırıdır. Çünkü, demokratik devlet egemenliğin bir kişi veya zümre tarafından belirli sınıflar yararına kullanılmadığı, serbest ve genel seçimin iktidara gelmede veya iktidardan ayrılmada tek yol olarak kabul edildiği ve iktidarın bütün ulus yararına kullanıldığı bir yönetim biçimidir. Sınıflar mücadelesinde ve belirli bir sınıf egemenliğinde bu kurallara uyulması düşünülemez.

— II —

Anayasamız ve Ceza Yasalarımız demokratik düzeni kabul etmeyen bölücü ve milli duyguları çökertici, kökenleri dışarda olan hertürlü doktrinlere; örneğin, Faşizm ve komünizm gibi ideolojik saplantılara kapalıdır.

Sanıkların eylemlerinin yönünü çizmek ve T.C. yasasının 141 ve 142. maddelerinin ögelerinin oluşup oluşmadığını saptamak bakımından komünizmi çok kısa şekilde özetlemek, komünist liderlerin bir kısım görüş ve sözlerini iletmek zorundayız.

Komünizm, devlet denilen siyasal örgütün yok olduğu, özel mülkiyet, özel girişim, serbest rekabet, miras gibi toplumsal kurumların bulunmadığı, eşitlik temeline dayanan sınıfsız bir toplum yaratmak kurulu düzeni yıkmak yerine toptancı ve ortakçı düzenini koymak amacındadır.

«Komünist Manifesto»dan esinlenerek komünizmin ana ilkelerini şöylece özetleyebiliriz:

1. Toplumlar (cemiyetler) proletarya ve burjuva sınıfları olarak iki düşman kampa ayrılmışlardır. Proletarya işçilerden kuruludur. Burjuva sınıfı ise üretim araçlarına sahip olan, işçilere efendilik eden sınıftır. İşçiler ücret olarak üretilenin küçük bir kısmını almakta, artık değer burjuva sınıfına kalmaktadır.

2. Tarihin her safhasında işçi ve burjuva sınıfı aralarında mücadele vardır ve var olacaktır.

3. Bütün üretim araçlarına kişiler değil toplum sahip olmalıdır.

4. Müşterek mülkiyet sonucunda işçi sınıfı dışındaki sınıflar yok olacaktır.

5. Sosyalizme ancak işçi sınıfının iktidarı ele geçirmesi suretiyle ulaşılabilir. Bu hedefe ve amaca varmak için her yol meşrudur.

6. Komünist ihtilâlden (devrimden) sonra işçi sınıfı egemenliği kurulmalıdır.

Marx'a göre :

Proleteryanın, burjuva diktatoryasını alaşağı edebilmesi için devrimci şiddete, zora başvurması gereklidir. Felsefenin Sefaleti adlı kitapta Marx şöyle der: Sosyal bilimin son sözü şu olacaktır: Ya mücadele, ya kanlı savaş, yada yok olma...

Marksist devrim anlayışı kesintisiz bir ihtilâl (devrim) sürecini öngörmektedir. Proleteryanın politik iktidarı elegeçirebilmesi ve sosyalist toplum düzenini kurabilmesi için yapacağı mücadele iki aşamalı olacaktır.

1. Evrim aşaması
2. Devrim aşaması

Evrim aşamasında, çalışmalar eğitim, bilinçlenme, örgütlenme, gizli hazırlıklar şeklindedir.

Devrim aşaması, kurulu sosyal düzenin silahla devrilmesi ve proletaryanın siyasal iktidar oluşu aşamasıdır.

Engels'e göre:

Burjuva devlet egemen (hâkim) sınıf hesabına işleyen bir işkence aletinden başka birşey değildir. Birgün proletaryanın ihtilâli ile yıkılacaktır.

Lenin'e göre :

Proletarya diktatörlüğü, proletaryanın burjuvazi üzerindeki diktatörlüğüdür. Bu hakimiyet şiddete dayanır.

Devrim için yığınlarla bağların sağlamlaştırılması ve geliştirilmesi amaç olmalıdır. Eğitim ve örgütlenmenin sağlaştırılması için duruma göre legal örgütlerden de istifade edilebileceği gibi, silâhlı eylemlerden de istifade etmek gerekir. Yığınların bilinci ve örgütlenmesi olmadan ve yığınları burjuvazinin tümüne karşı açık sınıf mücadelesi ile hazırlamadan ve eğitmeden sosyalist devrim söz konusu olamaz.

Hoşi Mint'e göre : (*)

Sömürülen bir ülkede anti emperyalist devrimin vazgeçilmez üç koşulu işçi sınıfının öncülüğü, geniş bir anti emperyalist cephe kurulması ve silahlı ayaklanmadır.

Mao Tse Tung'a göre:

Bütün dünyanın devrimci güçleri, birleşin, emperyalist saldırıya karşı mücadele edin!

(Seçme Sözler Sah. 1)

Maksist-Leninist teori ile silâhlanmış, öz eleştiri metodunu kullanan ve halk kitleleri ile kaynaşmış disiplinli bir parti böyle bir partinin önderliğinde bir ordu, böyle bir partinin önderliğinde bütün devrimci sınıfların ve grupların birleşik cephesi... Düşmanı işte bu üç esas silahla yendik.

(Seçme Sözler Sah. 2)

Devrim bir ayaklanmadır. Bir sınıfın başka bir sınıfı devirdiği bir şiddet hareketidir.

(Seçme Sözler Sah. 8)

Emperyalizm ile birlik olan herkes, savaş ağaları, bürokratlar, kompradorlar, büyük toprak ağaları sınıfı ve aydınların onla-

---

(*) **İddianamede böyle geçmektedir, aynen aldık.**

ra bağlı gerici kesimi düşmanımızdır.

(Seçme Sözler Sah. 9)

Sınıflı toplumda, devrimler ve devrimci savaşlar kaçınılmazdır. Bunlar olmadan sosyal gelişmede sıçramalar olması mümkün değildir. Gerici hakim sınıfları devirmek ve halkın siyasi iktidar olmasını sağlamak imkansızdır.

(Seçme Sözler Sah. 42)

Devrimin esas görevi ve en yüksek biçimi, iktidarın silah zoruyla ele geçirilmesi ve meselenin savaş yoluyla halledilmesidir. Bu Marksist-Leninist devrim ilkesi evrenseldir. Hem Çin için hem de diğer bütün ülkeler için geçerlidir.

(Seçme Sözler Sah. 43)

Dünya Halkları birleşin, Amerikan saldırganlarını ve bütün uşaklarını altedin! Dünya halkları cesur olun, savaşmaya cesaret edin, güçlüklere meydan okuyun, dalga dalga ilerleyin. İşte o zaman bütün dünya halkların olacaktır.

(Seçme Sözler Sah. 58)

Ezilen halklar ve uluslar, kurtuluş umutlarını emperyalizmin ve uşaklarının aklı selimine bağlamamalıdırlar. Onlar ancak aralarındaki birliği güçlendirerek ve mücadelelerinde sebat ederek zafere ulaşabilirler.

(Seçme Sözler Sah. 61)

Binlerce, onbinlerce yoldaşımız halkın çıkarları uğruna kahramanca can verdi. Şehitlerimizin bayrağını yükseltelim, kanları ile çizdikleri kızıl yolda ilerliyelim.

(Seçme Sözler Sah. 130)

— III —

Bildiriler ve konuşmalarda yer alan sözcük ve kavramların aşırı sol çevrelerdeki anlamlarına da kısaca değinelim :

Devrim : Devrim, (revolution) ihtilâl demektir.

Devrim, Marksizmin «maddeci tarih teorisinin» temel ögelerinden biridir. Söz konusu teoriye göre toplumlar ilkel toplum düzeninden komünist toplum düzenine kadar değişme si devrimler yoluyla olacaktır. Aşırı solcular devrim sözcüğü ile kavram karışıklığı yaratırlar, ihtilâlci çalışmalarını kişilerin kafasındaki demokratik reformlarla eş anlama getiremye gayret ederler. Böylece masum kitlelerde devrimin her zaman zora ve şiddete dayanan köklü bir düzen değişikliği olduğu inancını yaratırlar.

Millî Demokratik Devrim : Bu kavram Lenin tarafından «İki Taktik» adlı kitabında bir fikir sistemi halinde ortaya atılmıştır. Millî Demokratik devrim, komünist partilerin uyguladıkları bir cephe stratejisidir.

Sosyalist Aydınlık Dergisinin 26 ncı sayısında yayınlanan TİP. kurultayında proleter devrimci delegelerin aldığı bir kararda, sosyalizme giden yolda, stratejimiz milli demokratik devrimdir. Millî demokratik devrim işçi sınıfı önderliğinde işçi-köylü temel ittifakına dayanan, demokratik halk iktidarını siyasi hedef olan emperyalizme ve yerli ortaklarına karşı bir devrimdir, denilmektedir.

Mihri Belli'ye göre, milli demokratik devrimde devrimci güçler, şehir ve köy proleteryası, şehirlerin ve köylerin yarı proleter unsurları, yoksul köylüler, asker ve sivil aydın zümredir. Karşı devrimci güçler ise, emperyalizm, işbirlikçi sermaye, feodal mütagallibe üçlü ittifakıdır. Millî demokratik devrim, devrimci güçleri güç birliği ile gerçekleşecektir. Millî demokratik devrimde önderliği proleterya ve yoksul köylü yığınları yapacaktır.

Devrimci Güç Birliği : Bu kavram gerek demokratik devrim ve gerekse sosyalist devrim aşamalarında ihtilâl yapacak güçleri ifade eder.

Devrimci Halk Cephesi : Genellikle komünizmin yasak olduğu ülkelerde, faşistlikle suçlanan iktidarlara karşı girişilen mücadelede kitleler bu cephe sloganı etrafında toplanmaya çağrılır.

Halklar : Halklar deyimi ile kendilerini ayrı ırktan sayan grupların özlemi dile getirilir. Onların desteği sağlanarak bölücülük yapılmak, milli duygular zayıflatılmak istenir.

Burjuvâ : Küçültücü bir sıfat olan anti komünist kişiler için söylenir.

Emperyalizm : Kapitalist ülkelere karşı kullanılan yıkıcı bir propoganda sloganıdır.

Faşizm : Günümüzde faşizm sadece beğenilmeyen rejimleri kötülemek için başvurulan bir deyimdir. Komünistler Marksist-Leninist düzenin dışında kalan yönetim şekillerini faşistlikle ve faşist diktatörlükle suçlarlar.

— IV —

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 11 nci maddesi 3. fıkrasında «Bu anayasada yer a-

lan hak ve hürriyetlerden hiçbirisi insan hak ve hürriyetlerini veya Türk devletinin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü veya dil, sınıf, din ve meshep ayrımına dayanarak, nitelikleri anayasada belirtilen Cumhuriyeti ortadan kaldırmak kastı ile kullanılamaz.

Bu hükümlere aykırı eylem ve davranışların cezası yasalarda gösterilir» hükmü yer almıştır.

Nitekim, Türk Ceza Yasasının 125 ve onu izleyen maddelerinde ve özellikle 141-142. maddelerinde bu hükme aykırı eylem ve davranışların cezası gösterilmiştir.

Her devlet, doğal olarak devlet varlığının sürdürülmesi ve anayasalar ile kurulu temel düzenlerinin (nizamlarını) korunması için geçerli ve önleyici tetbirler alır. Bu açıdan T.C. Yasasının 141-142. maddelerini anayasamızın temel ilkelerini ve devlet düzenini koruyan, devletin yapısını güvencesi olan maddeler olarak niteliyebiliriz. Bu maddeler ile komünistlik, faşistlik, anarşistlik, şeriatçılık, ırkçılık, milli duyguları yok etmek gibi yıkıcı faaliyetler yasaklanmıştır.

T.C. Yasasının 141-142 .maddelerinde belirgin suçlar nitelikleri yönünden şekli suçlardandır. Yasa koyucu, bozguncu ve yıkıcı cemiyetlerin kurulmasında veya bu maddelerin ıçerdiği bozguncu ve yıkıcı düşüncelerin propogandası yapılmasını veya övülmesini devletin varlığı için tehlikeli görmüştür.

T.C. Yasasının 141. maddesinin öngördüğü eylem cemiyetin kurulması doğrultusundaki girişimlerdir. Bu eylem, 1) Kurmaya kalkışılmak. (tevessül etmek). 2) Kurmak, 3) Çabalarını düzenlemek, yönetmek ve yol göstermek şeklinde belirtilmiştir.

Bir cemiyet,

1. Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü (baskısını) kurmak.
2. Sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmak,
3. Memleket içinde kurulu ekonomik ve sosyal düzenlerden (nizamlardan) herhangi birini devirmek amacında ise o cemiyeti komünist bir cemiyet şeklinde niteliyebiliriz. (Fıkra : 1)

Eğer amaç, devletin siyasi ve hukuki kuruluşunu bütün olarak yoketmek ise o cemiyet anarşist bir cemiyettir. (Fıkra : 2)

Eğer amaç, Cumhuriyetçiliğe ve demokrasi ilkelerine aykırı olarak devletin tek fert veya zümre tarafından yönetilmesini isteme ise o cemiyet fert veya zümrü diktatörlüğü amaçlayan bir cemiyettir. (Fıkra : 3)

Eğer amaç, anayasanın tanıdığı kamu haklarını ırk düşüncesi ile az veya çok kaldırmaya veya milli duyguları yoketmeye veya zayıflatmaya yönelik ise o cemiyet ırkçı bir cemiyettir. (Fıkra : 4)

Tahakküm sözcüğü hükmetme demektir. Bünyesinde sınırları ne olursa olsun zorlama, cebir, şiddet vardır. Buradaki cebir ve şiddeti yasalara aykırı düşen hertürlü eylemler olarak kabul etmek gereklidir.

T.C. Yasasının 141. maddesinde kullanılan cemiyet kavramı dernekler yasasına göre kurulmuş olan hukuken geçerli dernekler ile ilgisi yoktur. Birden çok kimselerin ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere bir araya gelmeleri T.C. Yasasının 141. maddesinde belirgin cemiyeti oluşturmaya yeterlidir. Nitekim, aynı maddenin 8. bendinde, bu maddede yazılı olan cemiyet iki veya daha çok kimselerin aynı amaç etrafında birleşmeleri ile vucüt bulur denilmiştir.

T.C. Yasasının 142. maddesinin ögelerini de şu şekilde özetliyebiliriz:

1. Propoganda veya övme eylemleri yapılmalıdır.
2. Propoganda ve övmek eylemleri,

a) Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde baskısını (tahakkümünü) kurmak sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmak memleket içinde kurulu ekonomik ve sosyal düzenleri devirmek, devletin siyasal ve hukuk düzenini tamamen yok etmek amaçlarıyla,

b) Cumhuriyetçiliğe ve demokrasi ilkelerine aykırı olarak devletin tek bir fert yahut bir zümre tarafından yönetilmesi amaçlarıyla,

c) Anayasanın tanıdığı kamu haklarını ırk düşüncesiyle az veya çok kaldırmak veya milli duyguları yoketmek ve zayıflatmak amaçlarıyla yapılmalıdır.

— V —

Sanıklara yükletilen suçları soyut olarak inceledik. Şimdi de eylemlere somut bir açıdan eğilebiliriz:

TSİP. tüzüğünün 2. maddesinde amaç başlığında «TSİP. sosyalizme giden yolda, ülkemizin emperyalizm ve yerli ortaklarının tahakkümünden kurtularak kalkınması, üretici

güçlerin gelişmesi, özgürlük ve demokrasinin sağlam ve kalıcı temeller üzerine kurulması için toplumun en demokratik, yaratıcı, üretgen ve fedakar sınıfı olan işçi sınıfının tarihi ve demokratik öncülüğünde toplanmış geniş halk kitlelerinin teşkilatlı ve bilinçli çabalarını zorunlu görür. Bilimin öngördüğü biçimde işçi sınıfımızın demokratik öncülüğünü toplumun motoru kabul eden partimiz, sadece işçi sınıfının değil, onun yanı sıra başta yoksul köylülük olmak üzere, bütün emekçi kitlelerimizin, aydınlarımızın ve gençliğimizin ekonomik-demokratik çıkarlarını savunur, halkımızın teşkilâtlanmasına, demokrasinin kök leşip, kurumlaşmasına hizmet eder.

TSİP. tüm emekçi sınıf ve tabakaların sömürüye ve tahakküme karşı, sömürüden kurtulmak ve özgürlüğe kavuşmak üzere bir bayrak altında toplanmaları gereğine inanır ve onları (tasada ve kıvançta) birleştirmeye, ortak bir demokratik iktidar programı etrafında kenetlemeye öncelikle çalışır.

TSİP., emperyalizmin ve yerli ortaklarının nüfuzu altındaki anti demokratik iktidar yerine, halkın özgürlüğüne ve üstünlüğüne dayanan en demokratik idare mekanizmasına ulaşılacağı, ağır sanayi temeline dayanan ekonomik seferberliğin gerçekleştirileceği böylece gerçek özgürlük ve kalkınmanın sağlanacağı demokratik iktidar için anayasa yoluyla mücadele eder.

Partimiz, gerçek bağımsızlığın ancak ve sadece uluslararası ve yerli anti demokratik sömürücü güçlere karşı işçi sınıfının bağımsız politikası ile mümkün olduğunu temel prensip kabul eder» denilmiştir.

Sanıklardan Ali KAR, Veli GÜRCAN, Oral IŞITMAN, Aykut BAŞARAN ve Hasan SİNEMİLİOĞLU TSİP. müteşebbis il yönetim kurulunu oluşturmaktadırlar.

Müteşebbis İl Yönetim Kurulunda Ali KAR Başkan, Veli GÜRCAN sekreter, Oral IŞITMAN sayman, Aykut BAŞARAN ve Hasan SİNEMİLİOĞLU üye olarak görevlidir-

TSİP. Ankara İl Örgütü, Ankara Sıkıyönetim Komutanlığının 2 Ocak 1975 gün, Adli Müşavirlik 1975/203-(6) sayılı yazılı izinleriyle 3 Ocak 1975 günü gecesi Ankara'da kapalı spor salonunda «Faşist Baskıları Protesto» konulu bir toplantı düzenlemişlerdir.

Toplantı salonunda asılı olduğu polisler tarafından düzenlenen. 3 Ocak 1975 günlü tutanak ile saptanan pankartlardan bazıları şunlardır :

1. Kinimiz Sınıf Kini
2. Cephemiz Sömürüye ve Zülme Karşı Halk Cephesidir.
3. Faşizme karşı Güç Birliği.
4. Faşizmi Halkımız Ezecektir.
5. Bir Ölür, Bin Doğarız.
6. Bizi Kurtaracak Olan Kendi Ellerimizdir.
7. Devrimci Gençlik İşçi Sınıfı Mücadelesinin Yanındadır.
8. Halk Teşkilatlanışında Görev Başına.
9. Direnişimizi Destekler.
10. Zafer Mazlum Halkımızın Olacaktır

Toplantıda söylenilen sloganlardan bazıları da şunlardır.

1. İşçi Gençlik Elele Halk Cephesinde,
2. İşgale Nihayet, Kıbrısa Hürriyet.
3. Halklara Özgürlük.
4. Devrimciler Elele Halk Cephesinde,
5. İşçi Köylü Elele, Halk Cephesinde,
6. Devrimciler Ölür, Devrim Sürer,
7. İşçiyiz, Güçlüyüz Devrimde Öncüyüz.

Toplantıda yapılan bütün konuşmalar görevli polis Rıfat Şehirli tarafından teybe alınmış ve daha sonra tape suretiyle teypteki konuşmalar yazılı metin haline getirilmiştir. (Ek : 8)

Ali Kar, Emin Nedim Gülkaç, İbrahim Seven ve Mustafa Satış'ın konuşmalarında, dünya halklarının devrimci mücadele yaptıkları Türkiye'nin emperyalizmin ve faşizmin baskısı altında yarı sömürge ve yarı feodal bir ülke olduğu, başta işçi sınıfı olmak üzere, köylüler, yurtsever aydınlar ve devrimci genç lerin bir cephe olarak egemen sınıflarla mücadele ve kavga etmeleri gerektiği ana tema olarak işlenmiş komünizm propagandası açık şekilde yapılmıştır.

Toplantıda ara konuşmaları yapan Ali Kar'ın konuşmasında şu cümleler ve bölümler dikkati çekmektedir.

«Kardeşler işçi sınıfımızın, Yurtsever halkımızın, Emekçi halkımızın, fedakar devrimci gençliğimizin verdiği mücadele asla dünyadaki, emperyalist dünyanın jandarması Amerikan emperyalizmine verilen mücadeleden ayrı değildir. Amerikan emperyalizmi bütün dünyada korkulu rüya görmektedir. Çünkü Vietnamda, Laosta, Kamboçya'da ezilen halkların devrimci şamarı Amerikan emper-

yalizmini hergün biraz daha batara o mukaddar akıbete doğru gitmektedir. Kardeşler Amerikan emperyalizmi korkulu rüya görmektedir. Çünkü orta doğuda Filistinde, Kıbrıs'ta bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizmin kavgası yükseğe, göklerin en mavisine, daha da mavisine yükselecektir. (Ek : Sah. 4-5)

Bu kavga faşizme karşı, bu kavga emperyalizme karşı, bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm kavgasıdır. Bu kavga halkların kurtuluş kavgasıdır. Bu kavga birgün başarıya ulaşacak kavgadır. Kardeşler bizler Türkiye işçi sınıfımızın emekçi halkımızın, yurtsever aydınlarımızın, yiğit ve fedakar gençliğimizin yürüttüğü mücadeleden ve onun geçmişinden ve şimdisinden ne ölülerinden ne şehitlerinden ne yavrularından, ne bu kavgaya en u-Müşavirlik 1975/203-(6) sayılı yazılı izinleriyle, 3 Ocak 1975 günü gecesi Ankara'da Kafak bir olumlu geçmişlerinden kendimizi asla soyutlamıyacağız. Biz bileceğiz ki, işçi sınıfımızın yük yıllık bir ekonomik, demokratik kavgası vardır. Biz yine biliriz ki işçi sınıfımızın sosyal muhalefetinin elli yıllık bir geçmişi vardır. Adı konmuş muhalefetin elli yıllık bir geçmişi vardır. Biz kurtuluş savaşımızın başlangıcında, Karadenizin dalgalarında 15 devrimci arkadaşımıza batırılan bıçağı, kara saplı bıçağı asla unutmıyacağız...

Biz bileceğiz ki, bizim kinimiz sınıf kinidir. Bizim intikamımız sınıf intikamı olacaktır. Kardeşler biz yalnız Türkiye'nin değil aynı zamanda bütün dünya halklarının verdiği kavganın acısını çekmezsek biz yüreğimizde o acının acısını duymazsak o kavganın mübarekliliğini, o kavganın devrimci ateşini kalbimizde duymazsak asla işçi sınıfımızın ve emekçi halkımızın, bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm kavgasını başarıya ulaştıramayız. Biz bileceğiz ki, biz hiçbir zaman kendi şehitlerimizi unutmayız. Biz onları anti emperyalist, anti faşist kavgamızda bayrak yapacağız. Anti faşist kavgada bayrak yapacağız. O bayrak altında dövüşeceğiz o bayrakla zafere ulaşacağız... Biz sayılmayız parmak ile, tükenmeyiz kırmak ile, hey hey yine de hey hey, ben Antepliyim, şahinim al, mavzeri omuzuma yük, ben sağ yumruğumla dövüşeceğim, sağ yumruğum memleket kadar büyük... hey hey yine de hey hey, proleter bayrakların altında kara bir kartal gibi yaşamak ne güzel şey. (Ek 8 Sah. 12)

... kardeşler çağımız emperyalizmin çöküş sosyalizmin ve halk kurtuluş savaşlarının dünya çapında ilerleyiş çağıdır. Çağımız emperyalizme karşı topyekün mücadele çağıdır. Birgün gelecek Türkiye'mizde halk cephesi kurulacak, bağımsızlığın, demokrasinin, sosyalizmin bayrağı mutlaka ve mutlaka işçi sınıfımızın öncülüğünde çamura bulaşmaksızın, yere düşürülmeksizin sonuna kadar götürülecek, zafere kadar götürülecektir.» (Ek 8 Sah. 18)

Emin Nedim Gülkaç'ın konuşmasında şu cümleler ve bölümler dikkatı çekmektedir:

«Kardeşler, bir devrimci ölür milyonlarca devrimci doğar. Bir devrimci ölür milyonlarca devrimci savaşın içine girer. Biz otuzbeş milyon Türkiye halkının bağımsızlık ve kurtuluş mücadelesini vermeğe ant içmiş insanlar olarak bilmeliyiz ki, faşizm ve geberen kapitalizm, emperyalizm kendisi terketmiyecektir bu meydanı. Biz şehitler vererek ölmesini bilerek, toprağa döktüğümüz her damla kandan bileceğiz binlerce devrimci doğacak, binlerce filiz verecek. Nasıl ki toprağın bağrına ekilen bir tohum filiz veriyor veya olup meyvesini veriyorsa işte Türkiye halkının devrimci mücadelesinde yiğitçe ölmesini bilen insanlarda, onlar Türkiye halkıkının devrimcilerine meyve verecekler...

İşte biz Türkiye halkının işçi sınıfımızın kurtuluş mücadelesine inanmış devrimciler eğer halk ile birlikte işçi sınıfımız ile birlikte bir potada yanmayı göze alamıyorsak, onlarla birlikte o savaşın içinde yanmayı o savaşın içinde sonuna kadar dövüşmeyi hiçbir kariyer gözetmeksizin ben, benim, bencilliğinden sıyrılarak Halkla birlikte tırnak gibi, et gibi olamıyorsak, halkımızın kurtuluşu mümkün değil, halkımızı kurtuluşa götürmenin tek yolu halkla birlikte örgütlenmektir...

... Onlar yılmıyorlar. Dövüşecekler, çünkü biliyorlar bizi bizden başka kimse kurtaramaz. Biz kendi mücadelemizi veremediğimiz müddetçe kimse bizi bu sömürü düzeninden kurtaramıyacaktır... Türkiye'nin en ücra köşesinde haklarını almak için dövüşen insanlara sahip çıkamazsak, eğer onlara omuz veremezsek, onların haklı kavgalarında yanlarında olduğumuzu gösteremezsek bu gün onlar yenilir, yarın bizler yeniliriz. Onların bir mevzi kazanması Türkiye halklarının bir

mevzi kazanmasıdır. Savaşlar kazanıla kazanıla ancak düşman öyle yenilir... Onun için kardeşler halkımız laf değil iş istiyor. Ve halkımız der ki, halkımızın yanılmaz pratiğinden gelen ata sözleri vardır. Kişinin aynasıdır, İş lafa bırakılmaz. Lafa bakmanın zamanı geçti. Artık halk otuzbeşmilyon yoksul halkımız topraktan, yoldan, sudan, okuldan halkımız iş bekliyor iş... Kardeşler, faşizm, öğrenci gençliği işçi sınıfımızdan yoksul halkımızdan tecrit edebilmek için ne mümkünse yapıyor. Ama onlara alet olmıyacağız. Öğrenci gençlik, işçi sınıfımız, köylü kardeşlerimiz, emekçi yoksul halkımız, et ve tırnak gibi olacaktır. Yeryüzünden ve Türkiye'den faşizm silinene dek ve yok edene kadar mücadele edeceğiz...» (Ek 8 Sah. 10-11)

İbrahim Seven'in konuşmasından şu cümleler ve bölümler dikkati çekmektedir.

«... Biz burada katil Türkeş diye bağırırken bileceğiz ki katil sadece Türkeş değildir. Katil Vehbi Koç, Sabancı, Eczacıbaşı ve daha onun gibi beşyüzü geçmeyen bir avuç para babası ve onların Avrupada Amerika'da bin, iki bin, üç bin bilemedin beş bin aileyi geçmeyen para babalarıdır...

İki sene evvel yurdumuzda faşizm kol geziyordu. Bu gibi toplantılar yaptırılmıyordu. Devrimcilerin dernek kurmaları, örgüt kurmaları yasaklanıyor ve bunlar en ağır cezalarla cezalandırılıyor. O sırada yurtseverlerin ilericilerin, demokratların, sosyalistlerin cezaevlerinde yattığı sıralarda Şili'li bir bakan Türkiye'ye gelerek o zaman CHP Genel Sekteri olan Kâmil Kırıkoğlu ile görüşerek Şili halkının ve kendi partisinin Türkiye halkının yanında olduğunu ve Türkiye devrimcilerinin yanında olduğunu belirtmiştir. Daha sonra gelişen olaylarda, Şili'de Amerikan emperyalizmi tarafından Şili halkının demokrasi mücadelesi en kanlı bir şekilde bastırılmış, Şili halkının 20 bin evladı en namussuz şekilde kesilmiş ve sokaklara atılmış ve bizimle gelip iki sene evvel dayanışma içinde olduğunu belirten Şili halkının bu davranışına politikamızın temeline dayanarak şu anda Şili'de cezaevinde olan işçiler, köylüler ve devrimcilerle bu salonda sesimizi yükseltiyoruz ve diyoruz ki, sizinle beraberiz. Başta Şili halkının lideri Luis Gorban olmak üzere şu salonda mutlaka bir gün Türk halkının, Türk kesiminin kendi yanında olacağını duyuyor, duyuruyoruz ve sesimizi daha da kaldırıyoruz. ve bir avuç yerli para babası nasıl yabancı para babalarıyla beraberse bizimde bütün dünyada bizi destekleyen işçiler, köylüler ve bütün dünya halkları vardır. Ve bu halklar her zaman en zor şartlar altında bile dayanışmalarını göstermişlerdir. Bütün dünya işçi sınıfı mücadelesinin bir olduğunu çok iyi bilmektedir. Gericiler, faşistler, para babaları, dünya işçilerinin mücadelesinin birliklerini bozmak için şövenizmi yaymaktadır. Yani Türk halkını rum halkına, rum halkını Türk halkına, Türk Halkını Arap halkına, Türk halkını bilmem dünyanın öbür tarafındaki halkına karşı düşman etmek istemektedir. Fakat bütün bu oyunlara rağmen bütün dünya halkları kardeştir. Aynı şekilde bazı ülkelerde halk iktidara gelmiştir. O iktidara gelen ülkelerde iktidarlar dünyada bağımsızlık, demokrasi, sosyalizm mücadelesi veren bütün güçlerin yanındadır. Bizi iktidara gelmiş olan işçi sınıfından tecrit etmek isteyen dünya çapında bizi onlardan tecrit etmek isteyenlere karşı uyanık olacağız. Ve biz bir tek ülkemizde değil bütün dünyada işçi sınıfının yanında olduğumuzu bildireceğiz. Eğer o işçi sınıfı iktidarda ise biz onun yanındayız. Onlar bizim yanımızdadır. Onlar bizi destekliyecektir. Biz onları destekliyeceğiz gücümüz yettiği kadar. Bizi kardeş sosyalist ülkelerden tecrit etmek isteyen gericilere karşı mücadele edeceğiz. Ve burada bağıracağız ki sosyalist ülkeler faşizm zamanında ve her zaman Türkiye halkı ile beraberdir ve ilelebette beraber olacaktır. Bizi 1945 senelerinde yenilmez olarak bilinen Hitler ordularını bozguna uğratan 22 milyon evladını Avrupanın 10 ülkesinde faşizmi temizlemek için döken kardeş sosyalist ülkelerden tecrit etmek isteyenlere karşı hangi kamptan gelirse gelsin mücadele edeceğiz. Biz cihan harbinde 22 milyon evladını genç yaşta 22 milyon evladını çekik gözlü orta asyalı özbekleri, beyaz saçlı kuzey halklarını, ve daha birçok halklardan ibaret 22 milyon insanı faşizmi yenmek için kanını döken ülkelerden bizi tecrit etmek isteyenlerle mücadele edeceğiz. Romanya'da faşizmi temizleyen Romanya'da faşist diktatörleri silen Yugoslavya'da faşizmi Türkler üzerinde, Sırplar üzerinde faşist baskıları uygulayan çeşitli diktatörlere karşı mücadele ederek o faşist

diktatörleri temizleyen Doğu Avrupanın her ülkesinde ve en azgın faşist olan Hitler'i yakalayacağı sırada intihara zorlayan ülkelerden bizi tecrit etmek isteyenlerle mücadele edeceğiz. Çünkü o ülkeler 22 milyon bir iki değil Türkiye halkının yarısı kadar en genç, en dinamik evladını Avrupa'nın çeşitli yerlerinde faşizm dünyaya yayılmasın diye şehit etmiştir. Türkiye'de Katil Türkeş diye bağırdığımız bu Türkeş 3 Mayıs 1944 senesinde Almanya Türkiye'yi daha kolay işgal etsin diye bir faşist cunta tertiplediği zaman eğer o 1944 senesinde her gün binlerce evladını bu mücadelede veren ülkeler olmasaydı belki şu anda başımıza veya 5-10 sene için başımıza türeyecekti. Onun için asla unutmıyacağız. Onun için bizi onlardan tecrit edenlerle mücadele edeceğiz. İsterse Demirel olsun, isterse başka halklardan olsun mücadele edeceğiz onlarla. Kardeşler dünyada beşbin senedir ezenlerle ezilenler arasında mücadele vardır. Köleler köle sahiplerine karşı, köylüler ağalarına karşı, işçiler patronlara karşı mücadele etmiştir. Dünyada biliyoruz köleler efendilerine karşı isyan etmiş yüzbinlerce kişiden oluşan ordular meydana getirmiş Spartaküs isminde bir köle Roma'da zaferler elde etmiş fakat neticede Spartaküs hareketi ve bütün köle hareketleri yenilmeye mahkum kalmıştır. Aynı şekilde bizim tarihimizde çeşitli köylü hareketleri olmuştur. Pir Sultan Abdal ve Celali isyanları ve bunun gibi birçok köylü isyanları fakat biliyoruz, kuyucu Murat Paşalar ve daha başka paşalar köylü mücadelesini ezmiştir ve bu köylü mücadeleleri iktidara gelememiştir... Bütün bu mücadeleler köle mücadeleleri, köylü mücadeleleri ve işçi sınıfının 1800 senelerindeki mücadelesindeki yenilgi ile şunu öğretmiştir. İşçi sınıfına demek ki bu özel sınıflara karşı öyle bir örgütlenelim ki bir daha iktidara geldiğimiz zaman bir daha ezenler tarihin sahnesinden silinsin ve bunun üzerine işçi sınıfı kendisine has kendi partisini yaratmıştır ve 1900 senelerinde işçi sınıfı partileri Avrupa'nın her yerinde türemiştir ve dünyada ilk olarak bu modern partilerden birisi olan bir parti 1917 senesinde Sovyetler Birliğinde meydana gelmiştir. Ve ilk olarak o zaman ezilenler bir daha ezenlerin gelmiyeceği bir iktidarı gerçekleştirmişlerdir. Ve ondan sonradır ki, Türkiye'de bağımsız savaşı desteklenmiştir. Ondan sonradır ki, dünyada da bağımsızlık savaşları kurtuluş savaşları başrıya ulaşmıştır... Bütün işçi sınıfı uğrunda kanını, canını, kafasını vermek isteyen arkadaşların her geçen gün güçlenen mücadelemize katılmalarını anti faşist mücadelede başarının ancak bu modern örgütün öncülüğünün garantisi ile mümkün olabileceğini bir daha tekrarlıyorum... Bütün dünyada işsiz, darlık halde bir tek sosyalist ülkede işsizlik olmadığını gözlerimizle gördüğümüz o işçi sınıfının halkın kurtuluşu için o örgütü yaratmak için davet ediyorum. Bütün arkadaşları teker teker kalıplardan, düşmanlıklardan, kafalarındaki bir sürü eski 1971 öncesi hastalıklardan kurtulmalarını ve bütün dünyada da isbatlandığı gibi partili olarak mücadele vermeğe çağırıyorum...» (Ek : 8 Sah. 13-14-15)

Mustafa Satış'ın konuşmasında şu cümleler ve bölümler dikkati çekmektedir.

«Burjuva demokrasisinin sınıfsal özgürlüğü, sınıfsal dayanağı itibariyle içinde taşıdığı burjuva diktatörlük tohumlarını en yüksek noktasına gelen faşizm işçi sınıfı, tüm emekçilerin bağımsızlığı demokrasi ve sosyalizmin mücadelesinin önüne diktiği bu engel, bu barikat gerekirse tüm kitleler tarafından, gerekirse dişimizle, tırnağımızla ve hatta gerikrse kafamızı çarpa çarpa onların diktikleri bu duvarları yer ile bir edecek bunların toz dumanı arasında işçi sınıfının işçi sınıfının sosyalizm bayrağını göklere ta göklere dikmek için gerekirse hertürlü kanı dökmeye hazırız... Çekilen tırnaklar ve tabanları patlatırcasına atılan copların bizler arası sınıfsal kin ve hınç burjuva demokrasisinin, burjuva diktatörlüğünün yerinden kalkmadığı müddetçe yani sömürü mekanizması yerle' bir edilmediği müddetçe hiçbir zaman içimizden çıkmayacak ve ilelebet bunların yerine yenileri gelinceye kadar içimizde hüküm sürecektir... Ancak ve ancak işçi sınıfı ve tüm emekçilerin güçleri ittifak neticesinde faşizme karşı halk cephesini kurarak ve tüm kitleleri seferber ettiği zaman ve tüm kitleleri yekvucüt halinde emperyalizmin, faşizmin ve bağımsızlık kavgası için seferber ettiği zaman ve işte o zaman güçlü uyanmasında ve işte o zaman sıkıysa yağmasın yağmur ve işte o zaman bu yürek nalı bu yürek ne güne vurur ki... Arkadaş-

lar genç sosyalistler olarak kavgamız işçi sınıfının yanında ve tüm emekçilerin yanında bağımsızlık ve demokrasi ve sosyalizm kavgasını ilanihayete götürmek ve gerçek demokrasiyi ve sosyalist demokrasiyi kurmak içindir. Yaşasın Türkiye halklarının devrimci mücadelesi Yaşasın demokrasi, bağımsızlık ve sosyalizm kavgası» (Ek : 8 Sah. 16)

— VI —

Sanıklar Ali KAR, Oral IŞITMAN, Aykut BAŞARAN, Veli GÜRCAN ve Hasan SİNEMİLİOĞLU, «İşçiler... Emekçi Halkımız... Yurtsever Aydınlarımız... Devrimci Gençliğimiz...» başlıklı, altında «Türkiye Sosyalist İşçi Partisi Ankara İl Merkezi» yazılı olan bildiriyi, 12.3.1975 günü ABD. Dışişleri Bakanı Henry Kissinger'in Ankara'ya geldiği günler de yayınlayıp, dağıtmışlardır.

Bildiride, çağımızın emperyalizmin çöküş, sosyalizmin ve halk kurtuluş savaşlarının çağı olduğu, yurdumuza gelen Kissinger'in Amerikan emperyalizminin baş temsilcisi, işçi sınıfının, emekçi halkımızın, yurtsever aydınların, yiğit ve fedakar gençliğimizin baş düşmanı, yerli kapitalistlerin, faşistlerin dostu olduğu, emekçi halkımızın emperyalizme ve yerli ortaklarına karşı mücadele etmesi gerektiği, bu mücadele ve kavganın işçi sınıfı öncülüğünde emperyalizme ve faşizme karşı demokratik halk iktidarı için yapılan bir sınıf kavgası, emekçi halkımızın yurt sever aydınlarımızın, devrimci gençliğimizin kavgası olduğu ileri sürülmekte ve bu kavganın Vietnam'da, Kamboçya'da Yunanistan'da, Şili'de, Portekiz'de, Kıbrıs'ta ve Filistin'de sürdürülen kavgalardaki yöntemlerle yapılması gerektiği, yurdumuzda verilen kavgaların o kavgalardan ayrı olmadığı, çünkü dünya halklarının kardeş oldukları belirtilmiştir.

Bildiri «Zafer, mazlum dünya halklarının bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm yolunda verdikleri mücadelenin zaferi olacaktır.» cümleleri ile sona ermiştir.

S O N U Ç :

Kuşkusuz, önceden yasalara uygun şekilde kurulan legal bir cemiyetin, sonradan T.C. Yasasının 141. maddesinde belirgin yasak ve suç sayılan amaçlara yönelmesi mümkündür.

Sanıklar Ali KAR, Oral IŞITMAN, Aykut BAŞARAN, Veli GÜRCAN, Hasan SİNEMİLİOĞLU'nun TSİP, Ankara İl Merkezini illegal bir cemiyet (örgüt) haline dönüştürdükleri, sanık Ali Kar ile diğer sanık Emin Nedim Gülkaç'ın, gıyabi tutuklu olan, yakalanamadığı ve açık kimliği saptanamadığı için hakkında kamu davası açılamayan TSİP, kurucusu ve Merkez Yönetim Kurulu Üyesi İbrahim SEVEN ve yine kimliği saptanamadığı için hakkında kamu davası açılamayan İstanbul'da oturduğu «Genç Sosyalistler Birliği» derneğinin kurucusu olduğu bildirilen Mustafa SATIŞ ile birlikte komünizm propogandasını kapsayan konuşmalar yaptıkları, sorguları yapılan sanıkların kısmen kabulleri ve tanıklar Nurettin Bayram, Mehmet Ali Ayan, Rifat Şehirli'nin anlatımları, elde edilen bildiriler, 3.1.1975 günlü görevli polisler tarafından düzenlenen tutanak, bant çözümü ile elde edilen yazılı metin, 1975/1 numaralı makbuzla emanete alınan ses bantları, ile anlaşılmıştır.

1. Sanık Ali KAR'ın eylemlerine uyan T.C. Yasasının 141/1, 173/3; 142/1, 173/3, 68, 71, 31, 33 ncü maddeler uyarınca,

2. Sanıklar Oral IŞITMAN, Aykut BAŞARAN, Veli GÜRCAN ve Hasan SİNEMİLİOĞLU'nun eylemlerine uyan T. C. Yasasının 141/1, 173/3 31, 33 ncü maddeler uyarınca,

3. Sanık Emin Nedim Gülkaç'ın eylemine uyan T. C. Yasasının 142/1, 173/3, 31, 33 ncü maddeler uyarınca cezalandırılmaları,

4. Tutuklu sanıklar haklarında T. C. Yasasının 40 ncı maddesinin uygulanması,

5. Yargılamanın 1773 sayılı yasa, ve 1696 sayılı yasa ile değişik Ceza Yargılama Yasasının ek 1 nci maddesine göre 3005 sayılı yasa uyarınca yürütülmesi iddia olunur. 2.4.1975

AYKUT KUTLAY

(14201)

DEVLET GÜVENLİK MAHKEMESİ

C. SAVCI YARDIMCISI

(İmza)

(Resmî Mühür)

TSİP Ankara ili yöneticilerinin iddianameye cevapları

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi Ankara İli davasında savcının iddianamesine karşılık, iddianameye cevap veren arkadaşlarımızın ifadelerinden İLKE baskıya hazırlanırken elde edebildiklerimizi sunuyoruz.

Ankara TSİP İl Başkanı Ali Kar'ın Sorgusunda İddianameye Cevabının Özeti

Biz Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin Ankara il yöneticileri olarak huzurunuzda yargılanmaktayız. Biz gizli örgüt kurmak iddiası ile suçlanarak yargılanmaktayız. Demokratik mücadelede, işçi sınıfının gücü, egemen güçleri telâşa düşürmüştür. Nitekim bu dava da partimize karşı bir komplo niteliği taşımaktadır. Düşünceyi yok etmek için indirilmek istenen bir darbedir. Dava mesnetsizdir. İddianame somut delillere dayanmayan hayali ithamlardan başka bir şey değildir. Bu ithamların somut delillerden yoksunluğunun en belirgin kanıtı da, anti - faşist toplantıda konuşmadığım halde konuştuğumun iddıa edilmesidir. Yöneltilen ithamlardan hiçbirini kabul etmiyorum.

Biz parti olarak, faşizmi protesto etmek için bir toplantı düzenledik. Bu partimizin en doğal eylemlerinden biridir. Toplantıya yönetim kurulu karar vermiştir. Bu kararın altında benim de imzam var. Toplantının bu anlamda bütün sorumluluğunu tamamen yüklenirim. Hatırlanacaktır. O günler faşist saldırıların en yoğun olduğu günlerdi. Saldırılar partimize karşı, demokrasiyi savunan güçlere, kişilere, örgütlere karşı aralıksız tekrarlanıyordu. İşçi kongreleri basılıyor, toplantılar engellenmek isteniyordu. Saldırılar halkımızın demokrasi, bağımsızlık, sosyalizm mücadelesini boğmaya yönelmişti. Toplantıyı düzenlemeye işte bu yüzden karar verdik. Toplantı tamamen Anayasaldır. Demokratik kurallara uygundur ve öyle yürütülmüştür.

Bir toplantıda çeşitli kişiler konuşabilir. Ancak konuşmalar, konuşmayı yapanı bağlar. Partiyi değil.

Bir de yayınladığımız bir bildiriden dolayı suçlanıyoruz. İddianame, Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanı Henry Kissinger'in Ankara'ya geldiği gün dağıttığımız bildiriden sözetmektedir. Bu bildiri bizim anti - emperyalist mücadelemizin bir parçasıdır. Bildiri kesin olarak bir suç teşkil etmemektedir. Kissinger, Dünya halklarının başdüşmanıdır. Kissinger Dünya halklarının katilidir. Ülkemize de, yerli parababaları ile anlaşmalar yapmak, halkımız üzerinde emperylizmin baskısının devamını sağlamak ve yeni tavizler almak için gelmiştir. Biz buna karşı çıktık. Çıkıyoruz. Bildiriyi bu yüzden yayınladık.

Beraatımı ve tahliyemi talep ederim.

Ankara İl Sekreteri, TSİP Merkez Yürütme Kurulu Üyesi Veli Gürcan'ın Sorgusu

Gerek TSİP Ankara İl Örgütü, gerekse tek tek şahıslarımız hakkında hazırlanan iddianamenin dört hattı vardır. Bu dört hattın ne olduğu ve ne gibi bir

amaç güttüğü hakkında savunmada söyleyeceklerim saklı kalmak üzere burada şahsım adına birkaç açıklama yapmak istiyorum.

1. Savcı sosyalist literatürün bütün kavramları, sosyalist terminolojinin bütün terimleri, yerli ve uluslararası devrimci hareketin, yaşayan yaşamayan, bütün liderlerinden alıntılar ve Türk Ceza Kanununun siyasal içerikli bütün maddeleri ile Partimize ve bize yüklenmektedir. Bu durumun anlaşılmayacak bir yanı yoktur. Şöyle ki, Partimizin tüzük ve programında açıkça karşısına aldığı ve mücadele ettiği emperyalizm ve yerli ortakları dünya çapında ve Türkiye'de, emekçi halkın devrimci mücadelesi karşısında sürekli gerilemektedirler. Sosyalizm, uluslararası işçi sınıfı hareketi ve ezilen halkların kurtuluş savaşları her gün, her yerde başarılar kazanmaktadır. Yerli hakim sınıflar ve onların Milliyetçi Cephe denen yönetici kliği, halkımızın örgütlenmesinden, gün be gün biraz daha çok yükselen bağımsızlık, demokrasi, sosyalizm mücadelesinden korkuya ve telâşa kapılmışlardır. Partimiz hakkında, onun yöneticileri hakkında dava açılmasının ve bu davanın özellikle saldırıların, faşist saldırıların arttığı bir dönemde Milliyetçi Cephe'nin işbaşında olduğu bir dönem— açılmasının nedeni, Partimiz Ankara İl Yöneticilerinin şahsında, sosyalizmi ve sosyalistleri mahkum etmek olmalıdır. Savcının uzun alıntılar, kavramlar ve terimlerle iddianamesini beslemesi gereksiz ve abartmalı olmuştur. Onun için bir tek 141. ve 142. maddelerden dava açması bile buna yeterdi. Partimizin sosyalist olduğunu ispat etmek için bin dereden su getirmeye gerek yoktur. Bırakalım Partimizin eylemi ve politik eyleminin muhtevasını, bir tek adına bir bakması buna yeterdi. Hakim sınıflar işçi sınıfı sosyalizminden telâşlandığını ve korktuğunu açığa vurmuşlardır. Onun içindir ki, savcının istediği mahkumiyet aslında bizim boynumuzda bir ceza değil bir şeref madalyası olacaktır.

2. İddianamenin ikinci hattı, sınıfların varlığının, sınıf mücadelesinin inkârı üzerine kurulmuş olmasıdır. İşçi sınıfı sosyalistleri ve yurtsever aydınlarımız, Cumhuriyetten beri, sömürücü ve zulümkârların «imtiyazsız, sınıfsız, kaynaşmış bir kitleyiz» sözünün arkasına saklanarak emekçi halkımıza ve onun öncülerine çok eziyetler çektirmişlerdir, bunu iyi bilirler. Partimizin kurulmuş olması, onun bir yıldır kan - ter içinde verdiği iş, ekmek, hürriyet mücadelesi meydanlarda, sokaklarda, üniversite ve fabrikalarda vurulan ve faili meçhul kalan cinayetlerde şehit olmuş devrimci, işçi ,öğretmen ,genç arkadaşlarımız, sınıfların varolduğunun ve sınıf mücadelesinin birer belirtisidirler. Şınıflar ve sınıf mücadelesi vardır. Bunun en büyük delillerinden birisi, Partimizin Ankara İl Örgütü yöneticileri olarak burada yargılanıyor olmamızdır. Savcının, sınıfların ve sınıflar mücadelesinin varlığını reddetmesi, siyasal planda bunların yok sayılması, sınıfların ve sınıf mücadelesinin varlığının en büyük delilidir.

3. İddianamenin üçüncü hattı Atatürk Spor Salonunda yaptığımız faşist saldırıları protesto toplantısı ve Kissinger'in Türkiye'ye gelişi ile ilgili olarak dağıttığımız bildirinin üstüne kurulmuştur. Bu adı geçen toplantı ve bildiriler tamamen yasal olup, Partimizin tüzük ve programına da uygundur. Ben bu toplantıyla ilgili olarak, bildiri de dahil olmak üzere hepsinden sorumlu olduğumu kabul ediyorum. Yalnız bu toplantı ve bildiriden değil, o sırada ve halihazırda Partimizin Merkez Yürütme Kurulu üyesi olduğum için, Partimizin bütün Türkiye çapında yaptığı eylemlerden de sorumluyum. Bu konuda bir noktayı daha açıklamak istiyorum. Biz bu toplantıyı yalnız anti - faşist ve anti - emperyalist olduğumuz için yapmadık. Biz aynı zamanda sosyalist olduğumuz, sosyalist partili olduğumuz için yaptık.

4. İddianamenin dördüncü ve son hattı, sosyalist kavramların, terim ve alıntıların makyavelist bir anlayışla yorumlanmasının üstüne kurulmuş olmasıdır. Şöyle ki, sırf sosyalist partimizi ve işçi sınıfı sosyalistlerini mahkum etmek

amacıyla terim ve kavramlar, alıntılar tahrif ve tahrip edilmiş, işçi sınıfı sosyalistleri yıkıcı, kan dökücü, vandalist olarak tanıtılmaya çalışılmıştır. Böylesi bir maksattan işçi sınıfı sosyalistlerini tenzih ederim. İşçi sınıfı sosyalistleri asla esrarengiz işler çeviren komplocu, yıkıcı, kan dökücü, vandalist değillerdir. Savcı, pek çok devrimci liderlerden alıntılar yaparak iddiasını pekiştirmeyi sık sık tercih etmektedir. Bu yüzden bir alıntı da biz yaparak iddiayı cevaplamak isteriz: Karl Marks, sosyalistlerden, kapitalist toplumdan mutlaka doğacak olan çocuğu daha kansız ve acısız doğurmayı sağlayacak ebeler olarak bahseder. «Biz sosyalistler ebeyiz» der. Karl Marks bu sözleri ettiğinde kapitalizm rekabetçi dönemini yaşıyordu. Burjuvazi ilerici barutunu yitirmemişti. Yeryüzünde bir tek sosyalist ülke yoktu. Uluslararası işçi sınıfı hareketinin çapı, bu güne bakarak çok küçüktü. Biz emperyalist sistemin çöküş, sosyalizmin ve halk kurtuluş savaşlarının dünya çapında ilerleyiş çağında yaşıyoruz. Bu döneme bakınca, bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm mücadelesi, bugün teknik ve moral bir üstünlük kazanmıştır. Her dönemde mücadelenin öz ve biçimini, somut şartların somut tahliline göre saptayan işçi sınıfı sosyalistleri günümüz şartlarında artık «ebe» ne kelime, bu konuda nisaiye uzmanıdırlar. Hakim sınıflar ve onların sözcüleri, bugün işçi sınıfı sosyalistlerinden yıkıcı, kan dökücü, komplocu, vandalist imalı kelimelerle söz ederken veya ima ederken, aslında aynaya bakmakta ve kendi çirkin yüzlerini görmektedirler. Ve bütün bunların sonucu olarak savcının iddianamesindeki bütün isnad edilen suçların hiçbirini işlemedim. Kabul etmiyorum. Partimizin bütün yaptığı hareketler ortadadır, tüzük ve programına uygundur, yasaldır, iddianame hakkında söyleyeceklerim bu kadardır.

Ankara TSİP İl Yönetim Kurulu Saymanı Oral Işıtman'ın Sorgusu

Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi Başkanlığına;

Savcı tarafından, «Türkiye Sosyalist İşçi Partisi Ankara İl Merkezi'ni illegal bir teşkilât haline dönüştürmüş» olmakla suçlanmaktayım ve T.C.K.'nun 141/1 maddesi uyarınca cezalandırılmam istenmektedir.

Anayasa teminatı altında bulunan ve yasalara uygun şekilde kurulmuş bulunan bir siyasî partinin, Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin Programı ve Tüzüğü açık ve anlaşılır bir şekilde ortadadır. T.S.İ.P. Ankara İl Yönetim Kurulu, tüm faaliyetlerini, sonuna kadar sadık ve bağlı kaldığı Partimiz Program ve Tüzüğü doğrultusunda ve kanunlara uygun şekilde sürdürmüştür.

Savcı, iddianamesinde, parti teşkilâtının kanunî olarak kurulmuş bulunduğunu kendisi de ikrar etmektedir. Ancak daha sonradan, bu teşkilâtın kanunlara aykırı amaçlara yönelmesinin mümkün olacağını ileri sürmekte ve fakat bu iddiasını kanıtlayıcı hiç bir delil getirememektedir. Savcıya göre, bu illegal teşkilât, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununa uygun olarak ve Ankara Sıkıyönetim Bölge Komutanlığının yazılı iziniyle bir kapalı salon toplantısı düzenliyor. Ayrıca, Dernekler Kanununa ve Siyasî Partiler Kanununa uygun olarak ve onların tanıdığı hakları kullanarak bir bildiri yayınlıyor. Yani bir gizli, kanunsuz örgüt, tamamiyle kanunî faaliyetler yürütüyor. Bu nasıl bir gizli örgüttür ki, kanunlarda suç sayılan amaçlarını gerçekleştirmek üzere tamamiyle kanunî, polise açık bir toplantı düzenlemeyi göze alabiliyor ve yetkili makamlardan izin alarak kendini rahatça ihbar edebiliyor. Demek ki, Savcının, iddianamesini hazırlarken dayandığı temel noktanın sosyalizme ve sosyalist mücadelenin gelişmesine tahammülsüzlük olduğu açık bir gerçektir.

Halkımıza açık olan, binlerce kişinin katılmış olduğu bu toplantının düzenleniş amacı bellidir; «faşist baskıları protesto» dur. Bu toplantıyı düzenlemekle

Partimiz anti - faşist bir tavır koymuştur. Bu tavır, işçi sınıfımızın ve emekçi halkımızın tavrıdır. Haklı bir tavırdır. Gittikçe yoğunlaşan faşist ve şövenist baskıları ve saldırıları protesto etmek, bunların ardındaki niyetlerin, hedeflerin ve hesapların halkımızca anlaşılmasını sağlamak sosyalist bir partinin önemli görevlerindendir. Bu görevin ifası Anayasa'nın teminatı altındadır.

Bütün dünya halklarının ancak nefretini kazanabilmiş faşizm'e karşı mücadele, sadece sosyalistlerin değil, tüm ilericilerin, yurtseverlerin ve demokratların bir görevidir. Faşizmi ve faşist saldırıları tel'in etmek, lanetlemek amacıyla düzenlenmiş bir salon toplantısının, bir parti teşkilâtını illegal bir teşkilât haline dönüşmesinin bir delili olarak kabul etmek gülünçtür. Savcının iddiasının ne kadar ciddiyetten uzak ve mesnetsiz olduğu, delil olarak gösterilmeye çalışılan iki parti faaliyetinin de ne kadar kanunlara uygun olduğu belgelerle ortadadır.

İddianamede, T.C.K.'nun 141. maddesine aykırı bir faaliyette bulunduğuma dair şahsıma ait hiç bir delil yoktur. İddiayı reddediyor, mağduriyetime neden olan tutukluluğumun kaldırılmasını talep ediyorum.

6 Mayıs 1975
Oral Işıtman

Ankara TSİP İl Yönetim Kurulu Üyesi Aykut Başaran'ın sorgusu sırasında iddianameye cevabının özeti

Burada TSİP'i gizli örgüte dönüştürmekle suçlanmaktayız. İddianame öküz altında buzağı aramakta; bu mantıkla düzenlenmiş bulunmaktadır. İddianamede bir çok kavram yer alıyor. Sözgelimi, savcı faşizmden sözediyor ve «Faşizm günümüzde beğenilmeyen rejimlere karşı kullanılan bir deyimdir» diyor. Aynı iddianamenin bir başka yerinde ise faşizmin Anayasaya aykırı olduğuna işaret ediyor. Bu açık bir çelişkidir. Savcı, doğrudan doğruya ve sadece partimizi hedef almıştır.

TSİP'in Ankara İl Müteşebbis Heyeti üyesiyim. Partinin kurulmasında çalışmalarım elbette oldu. Partimizin tüzük ve programını okudum ve tamamen benimsedim. Halkımızın iktidar mücadelesinin, partisiz verilemeyeceğine inandığım için partiliyim. Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin üyesiyim. Partimin tüzük ve programına sonuna kadar sadık kaldım ve kalacağım. Savcı bunları suç saymaya çalışıyor. İddianame, sınıf mücadelesini engellemek adı altında, partimizin mücadelesini engellemek istemektedir. Partimiz Anayasa teminatı altındadır. Yasalara uygun olarak kurulmuştur. Amacı, tüzüğünde, programında yazılıdır. Faaliyetlerini bu tüzük ve program çerçevesinde yürütmüştür. Savcı bütün bunlara rağmen, TSİP Ankara İl örgütünün, partiyi, gizli örgüte dönüştürdüğünü iddia etmektedir. Ancak bu iddiayı kanıtlayan hiç bir delil getirmemektedir. Yasal işlemler ve izinler tamamlanarak bir anti - faşist toplantı düzenlenmiştir. İddianame bunu gayri kanunî faaliyetler olarak göstermeye çabalıyor. Temelinde savcı sosyalizme düşmandır ve iddianame bu amaçla hazırlanmıştır.

Bir de bildiri meselesi var. Bildiriyi biz il yöneticileri olarak yayınladık. Altında imzam var. Bildiri emperyalizmin jandarmalığını üstlenen ABD'nin dışişleri bakanı Kissinger'in ülkemize gelmesini protesto etmek için yayınlandı. Partimizin nasıl faşizmi protesto için anti - faşist toplantı düzenlemesi doğalsa ve göreviyse, anti - emperyalist mücadelesinin de bir gereği olarak Kissinger'in gelişini protesto etmek görevidir.

Bildiride, toplantıda ve partimizin faaliyetlerinde TCK'nun 141. ve 142. maddelerinin ihlâli sözkonusu değildir.

Beraatımı ve tahliyemi talep ederim.

ilke 10 LİRA
AYLIK İNCELEME YORUM BELGE DERGİSİ